

**KAMUS
BAHASA JAWA – BAHASA INDONESIA I**

DEPARTEMEN PENDIDIKAN DAN KEBUDAYAAN

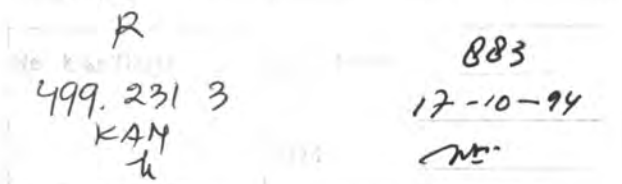

KAMUS BAHASA JAWA – BAHASA INDONESIA I

Sri Nardiati
Suwadji
Sukardi Mp.
Pardi
Edi Suwatno

Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa
Departemen Pendidikan dan Kebudayaan
Jakarta
1993

KAMUS BAHASA JAWA – BAHASA INDONESIA I

Penyusun

Sri Nardiati
Suwadji
Sukardi Mp.
Pardi
Edi Suwatno

Pembina Proyek

Dr. Hasan Alwi

Pemimpin Proyek

Dr. Edwar Djamaris

Penyunting

Dra. Umi Basiroh, M.A.
Dra. Hartini Supadi

Pewajah

Drs. A. Murad

Pembantu Teknis

Susilowati
Radiyo
Sartiman

ISBN : 979.459.380.x

Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa
Departemen Pendidikan dan Kebudayaan
Jalan Daksinapati Barat IV
Rawamangun, Jakarta 13220

Hak cipta dilindungi undang-undang.
Sebagian atau seluruh isi buku ini dilarang diperbanyak
dalam bentuk apa pun tanpa izin tertulis dari penerbit,
kecuali dalam hal pengutipan untuk keperluan penulisan artikel
atau karya ilmiah.

KATA PENGANTAR KEPALA PUSAT PEMBINAAN DAN PENGEMBANGAN BAHASA

Proyek Pembinaan Bahasa dan Sastra Indonesia—Jakarta yang ber-naung di bawah Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan, sejak tahun 1974 mempunyai tugas pokok melaksanakan kegiatan kebahasaan dan kesastraan yang bertujuan meningkatkan mutu pemakaian bahasa Indonesia yang baik dan benar, menyempurnakan sandi (kode) bahasa Indonesia, mendorong pertumbuhan sastra Indonesia, dan meningkatkan apresiasi sastra Indonesia. Dalam rangka penyediaan sarana kerja dan buku acuan bagi mahasiswa, guru, dosen, dan tenaga peneliti, tenaga ahli, dan masyarakat umum, naskah hasil penelitian dan penyusunan para ahli diterbitkan dengan biaya proyek ini.

Kamus dwibahasa yang diterbitkan mencakupi kamus bahasa Indonesia-bahasa daerah dan kamus bahasa daerah-bahasa Indonesia.

Terbitan ini, *Kamus Bahasa Indonesia-Bahasa Jawa I*, merupakan salah satu dari seri itu yang naskahnya berhasil disusun berkat bantuan tenaga dan pikiran, Dra. Sri Nardiati, Drs. Suwadi, Drs. Sukardi Mp., Drs. Pardi, dan Drs. Edi Suwatno. Untuk itu, kepada para ini saya sampaikan terima kasih dan penghargaan yang setinggi-tingginya.

Ucapan terima kasih juga ingin saya sampaikan kepada Dr. Edwar Djamaris (Pemimpin Proyek 1992/1993), Drs. A. Murad (Sekretaris Proyek) Sdr. Suhadi (Bendahara Proyek), Sdr. Sartiman, Sdr. Radiyo, dan Sdr. Sunarko (Staf Proyek) yang telah mengelola penerbitan buku ini. Tidak lupa pula ucapan terima kasih saya ucapkan kepada para penyunting kamus ini, yaitu Dra. Umi Basiroh, M.A. dan Dra. Hartini Supadi.

Jakarta, Januari 1993

Dr. Hasan Alwi

PRAKATA

Puji syukur kami panjatkan kepada Tuhan Yang Mahaesa berkat rahmat-Nya "Kamus Jawa-Indonesia" ini dapat disusun sesuai dengan tujuan yang direncanakan. Penyusunan kamus ini lebih banyak bertitik tolak pada "Kamus Jawa-Indonesia" yang disusun oleh Tim Balai Penelitian Bahasa di Yogyakarta pada tahun 1976. Kamus ini disusun selama satu tahun dari April 1991-- Maret 1992. Biaya penyusunannya diperoleh dari Proyek Pembinaan Bahasa dan Sastra Indonesia dan Daerah, Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa.

Sesuai dengan waktu yang tersedia, jumlah lema pada kamus ini sebanyak $\pm$ 19.800 buah. Bentuk turunannya berupa kata gabung, kata ulang, dan kata berimbuhan. Bentuk turunan yang berupa kata gabung ini diprioritaskan pada kelompok kata yang bersifat idiomatis, sedangkan kata turunan yang berimbuhan diprioritaskan pada bentuk berafiks. Apabila frekuensi pemakaian bentuk aktif berafiks itu sangat rendah bahkan tidak ada sama sekali, bentuk berafiks yang diangkat adalah bentuk pasifnya.

Tersusunnya kamus ini berkat bantuan dan peran serta berbagai pihak. Untuk itu, pertama-tama rasa terima kasih kami sampaikan kepada Kepala Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Dr. Hasan Alwi, dan Pemimpin Proyek Pembinaan Bahasa dan Sastra Indonesia dan Daerah, Dr. Edwar Djamaris beserta stafnya, yang telah mengusahakan dan menyediakan dana sehingga *Kamus Jawa*

Indonesia ini dapat tersusun. Terima kasih kami sampaikan pula kepada Kepala Balai Penelitian Bahasa di Yogyakarta yang telah memberi kesempatan, bantuan dana, dan sarana sehingga kamus ini dapat disusun. Ucapan terima kasih juga kami sampaikan kepada tim yang telah bekerja keras melaksanakan tugas dan tanggung jawabnya sehingga kamus ini dapat selesai sesuai dengan rencana. Ucapan terima kasih yang tulus kami sampaikan pula kepada Saudara R. Setya Budi Haryono dan Saudara Suhana yang dengan semangat tinggi dan penuh kesadaran menyelesaikan pengetikan kamus ini.

Kami percaya bahwa kamus ini masih jauh dari sempurna. Oleh karena itu, saran, usul, dan kritik kami nantikan demi kesempurnaan kamus ini. Selanjutnya, kami berharap agar kamus ini dapat dimanfaatkan sebagaimana mestinya.

Yogyakarta, 21 Maret 1992

Sri Nardiati
Ketua Tim

PETUNJUK PENGGUNAAN KAMUS

A. Ejaan

Ejaan yang dipergunakan dalam kamus ini adalah ejaan bahasa Indonesia dan bahasa Jawa yang diatur dalam buku *Pedoman Umum Ejaan Bahasa Indonesia yang Disempurnakan* Edisi Kedua (1987) dan *Pedoman Umum Ejaan Bahasa Jawa yang Disempurnakan* (1991).

B. Bentuk Susunan Kamus

Kamus ini disusun berdasarkan pokok pikiran sebagai berikut.

1. Kata Dasar

Kata dasar adalah bentuk kata yang menjadi dasar segala kata bentukan atau kata jadian. Bentuk dasar ini diperlakukan sebagai kata lema atau kata entri, sedangkan bentuk derivasinya diperlakukan sebagai kata sublema atau kata subentri.

Contoh :

ayom *a* teduh :

ngayom *v* 1 berteduh; 2 berlingung;

ngayomi *v* melindungi;

pangayoman *n* perlindungan

kandha *v* berkata; bercerita;

ngandha v menceritakan keburukan orang lain;
ngandhani v 1 memberi tahu; 2 menasihati;
ngandhakaké v mengatakan;
kekandhan v bercerita; bercakap-cakap

2. *Gabungan Kata*

Gabungan kata diurutkan berdasarkan unsur pertamanya. Apabila unsur pertama pada gabungan kata ini berupa bentuk dasar, maka bentuk dasar dilambangkan dengan *dash* atau tanda pisah <-->. Apabila di dalam penderivasian itu terdapat beberapa gabungan kata, penulisannya disusun berderet ke samping dan dipisahkan dengan tanda titik koma <;>.

Contoh :

macan *n* harimau; macan;
 -- **kumbang** harimau kumbang; -- **tutul** macan tutul;
macanan *n* nama permainan

3. *Bentuk Ulang*

Perlakuan bentuk ulang pada "Kamus Jawa Indonesia" ini sebagai berikut.

- 1) Bentuk ulang yang menunjukkan makna jamak, seperti *buku-buku* 'buku-buku' tidak dimuat sebagai kata sublema.
- 2) Bentuk kata yang seolah-olah merupakan bentuk ulang, seperti *orong-orong* 'anjing tanah', *urung-urung* 'gotong-royong', *ari-ari* 'tembuni' diperlakukan sebagai kata lema.
- 3) Bentuk ulang yang menunjukkan jamak dalam hal proses, seperti *mlayu-mlayu* 'berlari-lari', *méwék-méwék* 'menangis', diperlakukan sebagai kata sublema dan diletakkan langsung sesudah bentuk kata yang diulang.

Contoh :

layu, mlayu v berlari;

mlayu-mlayu v berlari-lari

- 4) Bentuk ulang seperti *mégol-mégol* 'bergoyang pinggul', *modhal-madhul* v 1 kusut sekali (tt rambut, pakaian, dsb); 2 berhamburan diperlakukan sebagai kata sublema. Unsur itu diletakkan sesudah kata lema yang menjadi dasar bentuk ulang itu.

Baik kata lema maupun kata sublema diberi label kategori kata. Apabila ada kata lema atau sublema yang mempunyai dua kategori kata atau lebih, label kategori kata itu diletakkan di antara angka arab yang membedakannya dan ekuivalennya atau deskripsi maknanya.

Contoh :

éngkok-éngkok 1 n gelombang (tt garis dsb);

2 v bergelombang (tt garis dsb);

¹éngkol n bor; jara; gurdi;

ngéngkol v menggurdi

²éngkol ¹n nama permainan adu kekuatan tangan dng cara tangan saling menggenggam; **2 v** bermain engkol

C. Urutan Susunan Kata Lema

1. Kata lema disusun menurut abjad, baik secara horizontal maupun secara vertikal. Secara horizontal, misalnya, kata lema yang mempunyai deretan huruf *b. a. c. e. m* diletakkan sesudah kata lema yang memiliki deretan huruf *b. a. c. e. k* dan secara vertikal, huruf *b* diletakkan sesudah huruf *a*, huruf *c* diletakkan sesudah huruf *b*, dan seterusnya.

Contoh :

bacek a tidak dapat mengalir airnya (tt sawah dsb)

bacem, baceman n...

bacin a...

bacok, mbacok v ...

Urutan lema yang berbeda hanya pada huruf *é* dan *e* disusun berurut lema yang mengandung huruf *é* diikuti lema yang mengandung huruf *e*.

Contoh :

éngklék *v* berjalan dng satu kaki (tt permainan anak-anak)

¹*engklék* *v* kelak;

²*engklék* → *éngklék*

2. Urutan lema dan derivasi yang menjadi sublema disusun sebagai berikut.

1) Kata dasar (KD)

2) Gabungan KD

3) Bentuk ulang (BU)

a. bentuk ulang

b. dwipurwa

c. BU + -an/-en

d. BU + -é

e. sa + BU + -é

4) Akhiran

-an ; -ana

-i

-é

-né

-aké

-(n)en; -ni; -na

5) Awalan

a. Nasal

m-

ma-

mer-

n-

ng-

ny-

b. a- ; aN-

sa-

di-

c. ka-;ke-

ka-an/ke-an

kami-

kapi-

pa-; pe-; pi-; pra-

6) Sisipan

-um-

-in-

-el-

-er-

D. Ortografi

1. Tanda Hubung <-->

Tanda hubung digunakan untuk menghubungkan kata dalam bentuk perulangan.

Contoh :

béda-béda *adv....*

begjan a...

begjan-begjan *adv...*

2. Tanda Pisah <-->

Tanda pisah dipakai untuk menggantikan kata lema.

Contoh :

balé *n* balai; gedung;

-- **désa** balai desa; -- **wisma** rumah tangga

bathok *n* tempurung;

-- **bolu** tempurung betina (berlubang tiga)

3. Cetak Tebal

1) Cetak tebal dipergunakan untuk menandai kata lema dan kata sublema.

Contoh :

bantah *n* bantah; pertengkaran;

bantahan *v* berbantah;

mbantah *v* membantah

- 2) Cetak tebal juga digunakan untuk menandai unsur kata yang dirujuk.

Contoh :

babaran *kr* → bayén

bakoh → bakuh

bandara → bendara

- 3) Cetak tebal digunakan pula untuk menandai angka arab untuk polisemi dan homonim.

Contoh :

entut...

ngentuti *v* 1 mengentuti; 2 menghina; meremehkan

¹**éngkol** *n* bor; jara; gurdi

²**éngkol** 1 *n* nama permainan adu kekuatan tangan dng cara tangan saling menggenggam; 2 *v* bermain engkol

4. *Cetak Miring*

- 1) Cetak miring digunakan untuk menandai label kategori kata.

Contoh :

biskop *n*

biskucing *n*

biskuit *n*

- 2) Cetak miring digunakan pula untuk menandai sebuah kuitipan.

Contoh :

thik 1 *n* tiruan bunyi (gelas bersentuhan dsb); 2 *p* kok; mengapa : -- *lunga* = kok pergi; mengapa pergi

- 3) Cetak miring digunakan pula untuk menandai ragam krama (*kr*)

Contoh :

badan *kr* ...

badhé *kr* ...

5. *Koma* < , >

- 1) Tanda koma < , > dipakai untuk membatasi lema yang tidak diberi deskripsi dan sublemanya.

Contoh :

bekuk, mbekuk *v*...

bekur, mbekur *v*...

- 2) Tanda koma < , > dipakai untuk menandai bagian-bagian pemerian sebagai pilihan bentuk kata.

Contoh :

babrag, mbabrag *v* sedang mengalami masa birahi (tt jejak, binatang jantan).

badhel, mbadhel *a* masih agak mentah (tt nasi, kue dsb),

6. *Titik Koma* < ; >

- 1) Tanda titik koma < ; > dipakai untuk memisahkan bentuk kata yang bermakna sama atau hampir sama (sinonim) yang terdapat pada deskripsi makna.

Contoh :

bekti *n* bakti; sembah

bendhé *n* bende; canang

bengkrik *v* berselisih; bertengkar

- 2) Tanda titik koma < ; > dipakai sebagai penanda akhir deskripsi makna polisemi.

Contoh :

bekuk, mbekuk *v* 1 membekuk; melengkungkan; 2 menang kap (penjahat dsb)

bener *a* 1 benar; betul; 2 tepat; lurus;

mbeneri 1 *v* mengadili; menengahi; 2 *adv* bertepatan dng

- 3) Tanda titik koma < ; > dipakai sebagai penanda akhir deskripsi makna sebuah kata lema dan sublema yang masih belum merupakan bentuk derivasi terakhir.

Contoh :

babu *n* babu;

mbabu *v* menjadi babu

bacut, mbacut *v* terus;

mbacutake *v* meneruskan;

kebacut *v* terlanjur

Deskripsi makna terakhir dari lema maupun sublema tidak dibubuhi tanda apa pun.

7. *Titik Dua* < : >

Tanda titik dua < : > dipakai sebagai pengganti kata *misalnya* di dalam deskripsi, untuk mengawali kutipan atau contoh penggunaan kata lema dan sublema yang tidak begitu jelas deskripsinya.

Contoh :

andékpuna *p* kata-kata untuk menunjukkan kesalahan :

généya saiki gelem mangan, -- mau diwénéhi emoh

mengapa sekarang mau makan, tadi diberi tidak mau

indeng, saindeng *adv* seluruh : *saindenging jagad* se luruh dunia

8. *Tanda Kurung* < (...) >

- 1) Tanda kurung < (...) > dipakai untuk menunjukkan bahwa kata atau bagian kalimat yang terdapat di dalam deskripsi yang diapit oleh tanda kurung itu merupakan keterangan penjelas bagi kata-kata atau pernyataan yang terdapat di depannya.

Contoh :

babrak, mbabrak *v* meroyak (tt luka)

badhong *n* nama perlengkapan wayang (spt sayap di punggung)

- 2) Tanda kurung <(...) > dipakai sebagai penanda alternatif bentuk kata lema yang memiliki kesamaan kelas dan makna kata.

Contoh :

bakyu (mbakyu) *n* kakak perempuan

basan (mbasan) *p* ketika

béndhel(an) *n* bendel; berkas

9. *Tanda aksen < ' >*

- 1) Tanda aksen < ' > dipakai sebagai tanda diakritik di atas huruf *e* untuk menyatakan bunyi /e/ dan /E/.

Contoh :

abené sebagai ganti /abenE/

agé sebagai ganti /agE/

badhé sebagai ganti /badE/

adrés sebagai ganti /adrEs/

ajér sebagai ganti /ajEr/

amér sebagai ganti /amEr/

- 2) Huruf *e* yang tidak dibubuhi tanda apa pun melambangkan fonem pepet /ə/.

Contoh :

amem sebagai ganti /aməm/

amer sebagai ganti /amEr/

ampeg sebagai ganti /ampəg/

10. *Tika Atas atau Superskrip < ¹..., ²..., ³... >*

Tika atas atau superskrip < ¹..., ²..., ³... > dipakai untuk menandai bentuk homonim yang homograf dan homofon. Tika atas atau superskrip diletakkan di depan kata lema yang memiliki bentuk homonim (setengah spasi ke atas).

Contoh :

¹**aji** *n* aji; mantra;

aji-aji *n* aji; mantra

²**aji** **1** *n* harga; nilai; **2** *v* berharga;

ngaji-aji *v* sangat menghormati;

ngajéni *v* **1** menghormati; **2** menghargai;

kajén a terhormat
³**aji, ngaji** v mengaji
⁴**aji** n raja

11. *Angka Arab* < 1, 2, 3,... >

Angka Arab < 1, 2, 3 > dipakai untuk menandai makna polisemi (yaitu makna kesatu, makna kedua, dan seterusnya).

Contoh :

cabar a 1 tawar (tt mantra dsb); 2 gagal (tt urusan, perjanjian, dsb)

cablék v 1 tepuk; 2 tebok; 3 tampar

12. *Anak Panah* < → >

- 1) Tanda anak panah < → > dipakai sebagai penanda rujuk silang bagi kata lema yang tidak perlu lagi diberi deskripsi makna karena maknanya sudah dijelaskan pada lema rujukan atau sublema dari lema rujukannya. Oleh karena itu, makna kata itu dapat dicari pada kelompok kata lema rujukannya.

Contoh :

calekut → **clekut**

calemer → **clemer**

calemong → **clemong**

- 2) Tanda anak panah < → > dipakai sebagai penanda rujuk silang bagi kata lema yang tidak disarankan pemakainya, yang merupakan bentuk varian kata lema yang ejaannya dianggap baku.

Contoh :

cabut → **jabud**

cadhas → **wadhas**

caluk → **cempaluk**

- 3) Tanda anak panah < → > dipakai sebagai penanda rujuk silang bagi kata lema yang merupakan bentuk lema dari ragam kromo atau kromoinggil.

Contoh :

abrit kr → **abang**

agami kr → **agama**

E. *Label dan Singkatan Kata*

1. *Label Kelas Kata*

<i>n</i>	nomina
<i>v</i>	verba
<i>a</i>	adjektiva
<i>adv</i>	adverbia
<i>num</i>	numeralia
<i>p</i>	partikel
<i>pron</i>	pronomina

2. *Singkatan Kata*

ark	arkais
cak	percakapan
dl	dalam
dll	dan lain-lain
dng	dengan
dp	daripada
dr	dari
dsb	dan sebagainya
jn	jenis
ki	kiasan
kp	kependekan
kr	krama
kri	kramainggil
krn	karena
kw	kawi
msl	misalnya
pd	pada
sbg	sebagai
sj	sejenis
spt	seperti
thd	terhadap
tsb	tersebut
tt	tentang
yg	yang

A

aba *n* perintah; suruh;

aba-aba *n* memerintah; menyuruh;

abamu *n* permintaanmu

abab *n* hawa mulut;

diababi *v* dihembusi (dng mulut)

abad *n* abad; seratus tahun;

maabad-abad *num* berabad-abad; beratus-ratus tahun

abadi *a* abadi; kekal

abah-abah *n* alat; perlengkapan;

diabah-abahi *v* dilengkapi

abahan *n* 1 perkakas; alat; 2 rumah (rumah, jembatan, dsb); 3 landasan;

abang *a* merah;

-- ireng merah padam; merah kehitam-hitaman; -- **mbranang**

→ **branang**, **mbranang**; -- **mangar-mangar** → **mangar-mangar**; --

sulak kuning merah agak kekuning-kuningan;

abangan *n* kafir

abar, ngabar *v* 1 tawar; hambar; 2 menguap

abdi *n* hamba; budak;

-- **dalem** *n* 1 hamba tuan; 2 hamba raja

aben → **adu**

abené *adv* biasanya

aber → **abur**

abet-abet *n* abdi pertapa; hamba perempuan di pertapaan

- abilasa** *n* 1 keinginan; 2 hawa nafsu
abimana *a* 1 bangga; 2 sombong; besar kepala
abinawa *a* 1 baru; muda; 2 aneh; mengagumkan
abipraya *n* maksud; tujuan
abir *n* sj pedang
abirama *n* 1 tampak; indah; cantik; 2 tamak
abirupa *a* indah
abiséka *n* 1 penobatan; 2 gelar
abit, mobat-mabit 1 bergoyang-goyang (tt nyala api); 2 pontang-panting;
     ngobat-abitaké *v* mengayun-ayunkan
abiwada *n* penghormatan
abiyasa *a* biasa
abjad *n* abjad
ablak, ngablak *a* terbuka lebar (tt mulut dsb)
abon *n* abon
abon-abon *n* perlengkapan; bahan-bahan yg diperlukan
abong-abong *p* mentang-mentang
abor *a* bercampur krn rusak (tt putih dan kuning terlur)
abot *a* berat;
     kabotan *a* keberatan
abra *a* bersinar
abrag *n* alat; perkakas
abrat-abrat *v* memancar; memancur
abrik, mobrak-mabrik *a* porak-poranda;
     ngobrak-abrik *v* memporak-porandakan
abrit *kr*→ abang
abrut, mabrut-mabrut *a* porak-poranda;
     mobrat-mabrut *a* porak-poranda;
     ngabrut-abrut *v* mengubrak-abrik; memporak-porandakan
absah *a* 1 sah; 2 lunas;
     ngabsahaké *v* mengesahkan
absén *v* absen;
     ngabsén *v* mengabsen
abuh *a* bengkak;

ngabuh-abuhi *v* membengkak

abuk, ngabuk *v* mengaku sesuatu yg bukan miliknya; menyatakan berhak, padahal tidak berhak

abul, mabul-mabul *v* berserakan; beterbangan (tt kapuk dsb);

ngabul-abul *v* menyerak-nyerakkan; menceraai-beraikan

abur *a* beterbangan;

abur-aburan *n* unggas;

mabur *v* terbang;

kabur *v* terbang krn angin

abyantara, ngabyantara *n* menghadap raja; berada di hadapan raja

abyor *a* bertebaran dan bersinar-sinar (tt bintang di langit dsb)

acara *n* tingkah laku;

ngacarani *v* mempersilakan

aceng, ngaceng *a* tegang (tt kemaluan laki-laki dsb); dl keadaan ereksi

acung, ngacung *v* mengacung; mengunjukkan telunjuk ke atas;

ngacungaké *v* mengacungkan

¹**ada (ada-ada)** ¹ *v* berprakarsa; ² *n* prakarsa;

ngadani *v* ¹ memulai; ² menyelenggarakan

²**ada, ada-ada** *n* tulang daun;

sada *n* tulang daun kelapa, palem, dsb

adabiyah → **adangiyah**

adaini *n* urat leher

adang *v* memasak nasi; mengukus nasi

adangiyah, adawiyah *n* doa

adas *n* adas

adat, -- saben *n* kebiasaan

adeg, adeg-adeg *n* tiang penguat;

madeg *v* ¹ berdiri; ² menjadi

ngadeg *v* berdiri;

ngadegaké *v* mendirikan;

adhag, ngadhag-adhag *v* ¹ tidur telentang; ² luas lagi gundul (tt tanah lapang);

diadhag-adhagake *v* ditelentangkan

adhakan *a* mudah dicari; sering dijumpai;

adhakané *adv* biasanya

adhang, ngadhang *v* mengadang; menantikan; mencegat;

ngadhangi *v* menghalangi; merintang

adhég *v* bercumbu-cumbuan (tt binatang)

adhéhan *v* berbega-bega; (tt kuda) berjalan berkeliling

adhéng *a* terbebas dr kesedihan

adhem *a* dingin;

ngadhemaké *v* mendinginkan

adhep *n* hadap;

adhep-adhepan *v* berhadap-hadapan;

madhep *v* menghadap (ke utara dsb);

ngadhep *v* menghadapi (raja dsb);

ngadhepi *v* menghadapi

adhi *n* adik;

-- **landhes** adik berikut; adik kemudian;

ngadhi *v* menyebut adik; mengaku orang lain sbg adik

adhik → **adhi**

adhuh *p* aduh;

pangadhuh *n* keluh-kesah

adhuk, madhuk *a* gembur;

ngadhuk *v* mencangkuli (tanah) supaya gembur

adhul, madhul-madhul *a* porak-poranda; morat-marit;

modhal-madhul *a* porak-poranda;

ngadhul-adhul *v* mengacaukan; memporak-porandakan

adhum → **édhum**

adi *a* 1 indah; baik; 2 mempunyai kelebihan; istimewa; luar biasa;

-- **busana** pakaian yg indah-indah;

adén-adén *n* barang yg baik atau istimewa;

ngadhi, ~ **salira** bersolek; ~ **busana** bersolek; ~ **raga** bersolek;

~ **warna** bersolek;

ngadi-adi *v* manja; minta diistimewakan

adigang *a* bersifat membanggakan kekuatannya

adiguna *a* bersifat membanggakan kepandaianya

adigung *a* bersifat membanggakan keluhurannya atau keagungannya

adil *a* adil;

ngadili *v* mengadili;

kaadilan *n* keadilan

adilaga *n* medan perang; medan pertempuran

adimuka *n* pemimpin; pembesar

adipati *n* 1 adipati; 2 bupati

adité *n* matahari

aditya *n* matahari

adiwignya *n* sangat pandai; pandai sekali

adoh *a* jauh;

kadohan *a* 1 kejauhan; 2 terlalu jauh;

kadohen *a* terlalu jauh

adol *v* 1 menjual; 2 memamerkan;

-- **ayu**, -- **bagus** jual tampang; -- **gembés** melacur; --

gendhung sombong; congkak;

madolaké *v* menarik untuk dijual

adon *n* adonan;

adon-adon *n* bahan suatu campuran; ramuan;

ngadoni *v* mengadon; mencampuri (membuat adonan)

adreng *a* ingin sekali

adrés *n* alamat

adres *a* deras

adu *v* mengadu; berada;

-- **arep** berhadap-hadapan; -- **geger** berimpit (saling membelakangi);

adu-adu *v* mengadu domba;

adon *v* aduan; sabungan;

adon-adon *n* persabungan;

ngadu *v* mengadu; menyampaikan sesuatu yg memburukkan orang lain; 2 menyabung; menarungkan

adul-adul → **wadul**

adus *v* mandi;

-- **janabat** mandi besar; mandi jinabat (setelah bersetubuh);--

kringet 1 bekerja keras; 2 bermandi keringat; -- **wuwung** mandi dng kepala disiram air (tt wanita sehabis melahirkan);

ngadusi *v* memandikan;

padusan *n* tempat mandi; permandian

adyaksa *n* 1 jaksa; 2 saksi

aéng *a* aneh; ajaib; lain dp yg lain

agag, ngagag-agagi *v* mengamang-amang

agal *a* 1 kasar; agak besar; 2 dapat diraba, dilihat, dsb;

diagali *v* 1 dibuat kasar; tidak dihaluskan; 2 dikasari; dipaksa

agama *n* agama

agami *kr* → **agama**

¹**agar, ngagar** *v* membuat api dng menggosok-gosokkan kayu dsb

²**agar, ngagar-agari** *v* mengamang-amang (dng mengacungkan senjata dsb)

agé *a* cepat; lekas; segera;

agé-agé *adv* cepat-cepat; lekas-lekas; dng segera

agem, ngagem *kr* → **anggo, nganggo**

ageng *kr* → **gedhé**

ager-ager *n* agar-agar

agi → **lagi**

aglah, ngaglah *v* duduk atau berdiri dng kaki terbuka

aglar *a* terbentang; menghampar

aglis → **gelis**

agni *n* api

agnya *n* perintah

agol, ngagol-agoli *v* 1 menghalang-halangi; 2 mengecewakan;

kagol *a* 1 terhalang; terhambat; 2 kecewa

agor *a* garau; parau;

ngagor-agori *a* suaranya mulai garau (suaranya membesar krn menginjak dewasa bagi laki-laki)

agrési *n* agresi

agra *n* puncak; pucuk

agro → **agru**

agru, ngagru-agru *v* mengganggu; menggoda

agul-agul *n* andalan;

--ing prang panglima perang

agung *a* 1 agung; 2 banyak airnya (tt sungai, sumur, dsb)

Agustus *n* Agustus

agya → **agé**

¹**ahli** *n* ahli;

-- **wicara** ahli bicara; ahli pidato

²**ahli**, -- **waris** *n* kaum keluarga; sanak saudara

ail *a* payah mengunyah; berasa capai krn banyak mengunyah (tt mulut)

aja *p* jangan;

-- **dhisik** nanti dulu; -- **manéh** jangankan ...; -- **pisan-pisan** sekali-kali jangan;

ngajani *v* menghasut

ajab → **ajap**

ajag, **asu** -- *n* serigala

ajak, **ajak-ajak** *v* mengajak; menganjurkan;

ngajak *v* mengajak

ajal *n* ajal

ajan, **ajan-ajan** *v* menghasut;

ajan-ajanan **1** *n* saling menghasut; **2** *n* hasutan;

ngajani *v* menghasut

ajang *n* ajang; tempat; medan;

diajangi *v* diberi ajang; diberi tempat

ajap, **ngajap** *v* mengharap(kan);

pangajap *n* harapan

ajar **1** *n* ajar; **2** *v* belajar;

ajaran **1** *n* ajaran; **2** *a* dl taraf belajar;

ngajar *v* mengajar; **2** menghajar; memukuli dsb supaya kapok;

ngajari *v* mengajari; melatih

ajat → **kajat**

ajeg *a* tetap; teratur; selalu; senantiasa;

ajegan *a* selalu; senantiasa;

ngajekaké *v* membuat agar tetap; melestarikan

ajeng → **arep**

ajér *a* **1** leleh; meleleh; **2** cair; mencair

¹**aji** *n* aji; mantra;

-- **panglimunan** ajian untuk menghilangkan diri (dl ilmu bela diri);

aji-aji *n* aji; mantra

²**aji 1** *n* harga; nilai; **2 a** berharga;

ngaji-aji *v* sangat menghormati;

ngajéni *v* sangat menghormati;

kajén *a* terhormat;

~ keringan sangat disegani; sangat dihormati

³**aji, ngaji** *v* mengaji

⁴**aji** *n* raja

ajidan *n* ajudan

ajrih *kr* → **wedi**

aju, maju *v* maju; ke depan;

ngajoni *v* mendekat maju;

ngajokaké *v* mengajukan; memajukan;

kemajon *a* terlalu maju

ajug-ajug *n* 1 kaki dian; 2 tangkai garu

ajun *n* pembantu

ajung *n* → **ajun**

ajur *a* hancur;

-- **memet** hancur luluh; -- **mumur** hancur lebur

Ahad *n* Minggu

akad *n* akad; janji; perjanjian

akal *n* akal;

-- **bulus** akal licik;

akal-akal *v* mencari akal; melaksanakan usaha;

akal-akalan *n* tipu muslihat; tipu daya;

ngakali *v* menipu; memperdaya

akas *a* keras (tt nasi dsb)

akasa *n* angkasa; langit

akbar *a* akbar; mahaagung; mahabesar

akéh *num* banyak;

akéh-akéh *adv* kebanyakan; banyak sekali; bermacam-macam;

akéh-akéhé *adv* sebanyak-banyaknya;

saakéh-akéhé *adv* sebanyak banyaknya;

diakéhi *v* ditambah jumlahnya; dilebihi jumlahnya;

kakéhan *adv* terlalu banyak;

~ polah banyak tingkah; ~**pracéka** banyak tingkah

akén *kr* → **akon**

aken *kr* → ²**aku**

akep, ngakep *v* mengulum (rokok atau pipa)

akérat *n* akirat

aki *n* aki

akik *n* batu akik

aking *kr* → **garing**

akir *n* 1 akhir; 2 kelak;

-- **diwasa** akil balig

aklak *n* akhlak

aklik-aklik (oklak-aklik) *a* gegai; mudah tercabut

akon *v* menyuruh

akrab 1 *n* sanak saudara; 2 *a* akrab

aksama *n* maaf;

diaksama *v* dimaafkan;

pangaksama *n* maaf

aksara *n* huruf; aksara;

-- **legena** huruf Jawa tanpa tanda harakat; -- **murda** huruf besar (Jawa)

¹**aksi** *n* aksi; lagak;

ngaksi *v* berlagak

²**aksi** *n* mata

akte *n* akta

¹**aku** *pron* saya; aku

²**aku, akon-akon** *n* akuan;

ngaku *v* mengakui;

ngaku-aku *v* mengakui;

ngakoni *v* mengakui

akuarium *n* akuarium

akur *a* akur; cocok; sepatat

akuwu *n* kepala daerah

ala *a* jelek; buruk;

alan-alan *n* yg buruk; yg dianggap jelek

ngala-ala *v* menjelek-jelekkan

ngalani *v* menjahati

alab, mangalab-alab *a* meluap; melembak

alad, ngalad-alad *n* berkobar-kobar

alah déné *p* tak ada gunanya; apa gunanya

alah ora *a* setengah-setengah; setengah hati

alalbihalal halalbihalal

alam *n* 1 alam; 2 masa; jaman;

-- **kabir** alam semesta; dunia; -- **padhang** dunia; -- **palimunan**

alam tidak tampak;

alam-alaman *a* musiman;

ngalami *v* mengalami;

alamat *n* alamat;

ngalamat *n* pertanda; alamat;

ngalamati *v* memberi alamat

¹**alang** *n* lintang;

malang *v* melintang;

ngalangaké *v* melintangkan

²**alang, alangan** *n* halangan; rintangan;

ngalangi *v* menghalangi

alang-alang *n* lalang; alang-alang

alang-ujur *n* 1 lebar dan panjangnya; 2 tempat; kedudukan;

alang-ujuré duduk perkaranya : *ora weruh* ~, tidak tahu duduk perkaranya

¹**alap, alap-alapan** *v* saling mengambil; berebut (wanita);

ngalap *v* mengambil;

kalap *v* 1 terambil; dapat dimanfaatkan; 2 kalap; terbawa

²**alap, ngalap dho** mendua (tt berguru, beristri)

alap-alap *n* elang belalang; alap-alap

alas *n* hutan;

-- **gerotan** hutan rimba; -- **greng** hutan rimba (penuh dng belukar berdur); -- **gung liwang-liwung** hutan belantara; hutan lebat; hutan rimba; -- **trataban** hutan belantara;

alasan *n* binatang dsb yg masih hidup di hutan;

ngalasaké *v* 1 menghutankan; 2 mengasingkan; melepaskan di hutan;

- pangalasan** *n* penjaga hutan
- alasan** *n* alasan
- alat** *n* alat; perkakas
- aldaka** *n* gunung
- alem, alam, aleman** *a* 1 senang dipuji; 2 manja;
ngalem *v* memuji;
pangalem *n* pujian
- alembana, ngalembana** *v* menyanjung; memuji;
pangalembana *n* pujian; sanjungan
- alén-alén** *n* nama penganan (bentuknya spt cincin)
- alep** *a* baik; indah
- alesan** → alasan
- algojo** *n* algojo
- ali-ali** *n* cincin
- alias** *p* alias; disebut juga
- alih, alihan** *v* berpindah;
ngalih *v* berpindah
- ¹**alik, ngalik-alik** *v* melengking
- ²**alik, ngolak-alik** *v* membalik-balik; membuka-buka (halaman buku dsb)
- alim** *a* alim
- aliman (alimun)** *a* mahatahu (sifat Tuhan)
- alin-alin** *a* susah; prihatin
- aling** *n* tutup; aling-aling;
aling-aling 1 *n* tutup; aling-aling; 2 *v* beraling-aling;
ngaling-alingi 1 *v* menutupi;
kalingan *v* tertutup; teralingi
- alip** *n* alif; huruf pertama abjad Arab
- alis** *n* alis; kening
- alit** *kr* → cilik
alit-alit *a* kecil-kecil; meskipun kecil;
alitan *n* 1 yg kecil-kecil; 2 masa kecil
- aliwawar** *n* halilintar
- aliyas** *n* alias
- Allah** *n* Allah; Tuhan

almanak *n* almanak

almarhum *n* almarhum

alod *a* liat

alok *v* berseru;

alok-alok *v* berseru; berteriak

alon *adv* perlahan-lahan;

ngalon-aloni *v* memulai lebih awal (tt pekerjaan)

alot *a* liat

altar *n* altar

alu *n* antan

aluamah *n* hawa nafsu

alub, ngalub-alubi *v* merebus (sayuran)

alum *a* layu

alun *n* alun; gelombang

alun-alun *n* alun-alun

alur, aluran *n* susur galur

alus *a* halus

aluwung *v* lebih baik

ama *n* hama

amal *n* amal

aman *a* aman

amanat *n* amanat

amarga → ²marga

amargi *kr* → ²marga

amba *a* lebar; luas

ambah, ngambah *v* menginjak; mendatangi; melewati

ambak, ambak-ambak *p* meskipun;

ambaknéa *p* meskipun

ambakna *p* meskipun

ambar, ngambar *a* semerbak; merata (tt bau harum);

ngambar-ambar *a* semerbak; merata (tt bau harum)

ambeg *n* ambek

ambek 1 *n* watak; **2** *v* berwatak;

-- **paramarta** berbudi pekerti baik; mempunyai sifat belas kasihan; -- **siya** *adv* sewenang-wenang;

pambekan 1 *n* watak; 2 *a* angkuh

ambén *n* balai-balai

amben *n* 1 amben; tali perut (binatang); 2 amben; ikat (tutup) perut sebelum gurita (pd bayi)

ambeng, ambengan *n* 1 seperangkat nasi kenduri untuk selamatan; 2 piring;

ngambeng *v* membuat nasi kenduri

ambet *kr* → **ambu**;

ambet-ambet *n* bau-bauan;

mambet *v* 1 berbau; 2 busuk

ambas *v* amblas; hilang lenyap

ambleg *v* terban

ambles *v* terbenam; tenggelam

amblong *v* terban; berlubang

ambon *n* ambon; pisang ambon

ambra, ngambra-ambra *v* menjadi-jadi

ambrah, ngambrah *v* merata

ambreg, ngambreg-ambreg *v* melambak-lambak; berlambak-lambak; bertimbun-timbun

ambril → **amril**

ambrol *v* terban; ambrol

ambruk *v* 1 roboh; 2 bangkrut; jatuh;

ngambruk *v* 1 merobohkan diri; 2 menyerahkan nasibnya

ambu *n* bau;

ambu-ambu *n* bau-bauan; penyedap;

ambu-ambunen *v* muak;

ambon-ambon *n* bau-bauan; penyedap;

mambu *v* berbau; 2 basi; busuk;

ngambu *v* membau

ambung *n* cium;

ambung-ambungan *v* bercium-ciuman;

ngambung *v* mencium

ambus, ngambus *v* mendengus; mendengkus;

ngambus-ambus *v* mendengus-dengus; mendengkus-dengkus

ambyah → **embyah**

ambyar *v* bercerai-berai

ambyuk *v* berdatangan

ambyur *v* mencebur

amé, ngamé-amé *v* 1 berkata yg bukan-bukan krn sangat ingin;
mengigau; merengek-rengék; 2 meracau

amem *a* diam

ameng-ameng *kr* → dolan

améer *a* basi (tt nasi)

amer *n* godam; martil besar; pukul besi

amerga → ²marga

amergi *kr* → ²marga

amerta *v* hidup

amin *p* amin; demikianlah hendaknya

amis *a* amis; anyir

amit *n* permisi; minta maaf

amoh *a* sobek; robek; cabik

among *v* mengasuh;

-- dagan 1 berdagang; 2 pedagang; -- lulut bersanggama; -- tani 1 bertani; 2 petani;

among-among *n* keduri untuk anak-anak

amor *v* bercampur; bergaul;

-- lulut bersanggama

amot *v* muat; dapat diisi

ampak-ampak *n* kabut;

ampak-ampakan *v* bergerombol-gerombol; berarak-arakan

ampah, ngampah *v* mencegah; menahan

ampal *n* bangbung

ampang *a* ringan

ampar, ngampar-ampar *v* menyambar-nyambar (tt petir)

ampas *n* ampas

amped, ngamped → ampet, ngampet

ampél *n* bambu

ampel, ngampeli *v* menjejali; menumpat

ampeng *n* 1 ampek; bengek; sesak napas krn sakit; 2 berat; keras (tt rasa tembakau)

- amper, ngamper** *v* melepar
ampéyan *n* ampeyan; selir; gundik
ampet, ngampet *v* menahan
ampil, ngampil *kr* → gawa; 2 → silih
amping, amping-amping 1 *v* berlindung; bersembunyi; 2 *n* pelindung; tutup;
     diamping-ampingi *v* dilindungi; didampingi;
     kamping-kampingan *v* terlindung; didampingi
ampir, ampiran *n* persinggahan;
     mampir *v* singgah;
     kampiran *v* disinggahi
amplok *n* pembalut (berbentuk bilah);
     ngamplok *v* 1 membalut; 2 berpaut
amplop *n* amplop
ampo *n* napal
ampret, ngampret *adv* kurang mencukupi; cupet
ampuh *a* ampuh; sakti
ampuhan *n* topan; badai
amput, dudu amput-amputé *adv* bukan tandingannya; bukan bandingannya
ampyang *n* ampyang (makanan kering terbuat dr gula dan kacang)
amral *n* admiral
amrih *p* supaya
amrik *a* semerbak
amril *n* kertas ampelas
amtenar *n* amtenar; pegawai (pd zaman penjajahan Belanda)
amud, ngamudi *v* menjilat-jilat biji mangga dsb dng cara mengeluarkan ke mulut
amuk, ngamuk *v* 1 mengamuk; 2 memarahi;
     ~ **punggung** mengamuk membabi buta
amun-amun *n* kabut
amung → mung
amut, ngamuti → amud
ana *v* 1 ada; 2 berada;
     nganaaké *v* mengadakan;

saanané *num* 1 seadanya; 2 semua (yg ada)

anak *n* anak;

-- **kuwalon** anak tiri; -- **mantu** menantu;

anak-anak *v* beranak;

anak-anakan *n* boneka; anak-anakan;

manak *v* 1 beranak; 2 berbunga (tt uang pinjaman);

pranakan *n* 1 peranakan; rahim; 2 keturunan

anam *v* anyam;

anam-anam *v* menganyam;

anam-anaman *n* anyaman;

nganam *v* menganyam; pikir berpikir-pikir;

~ **pikir** berpikir-pikir; menimbang-nimbang;

ananging → **nanging**

ancab, ngancab *v* menyerang

ancala *n* gunung

ancam, ngancam *v* mengancam

ancang-ancang *v* anchang-ancang; anju

ancap, ngancap → **ancab, ngancab**

ancas *n* maksud; tujuan; arah;

ngancas *v* 1 menuju; bermaksud; menjurus; 2 menempuh

ancel, nganceli *v* menyetubuhi

ancer *n* poros; sumbu; as

ancer-ancer *n* ancar-ancar;

ngancer-anceri *v* memberi ancar-ancar

ancik, ancik-ancik 1 *v* bertumpu; 2 *n* tumpuan;

mancik *v* bertumpu; menginjak (sesuatu sbg tumpuan);

ngancik *v* 1 menginjak; mulai; 2 sampai (di);

kencikan *v* terinjak;

pancikan *n* tumpuan

anco *n* tangkul

ancog-ancog → **ancug**

ancug *n* nama permainan;

ancug-ancug *v* jungkat-jangkit; unggat-unggiti;

ngancug *v* menyetubuhi

ancuk → **ancug**

ancur *v* hancur

andaka *n* banteng

andam *n* sj pakis

andanawarih *n* kesatria

andanu *n* banteng

andaru → **daru**

andékna → **andékpuna**

andékpuna *p* kata-kata untuk menunjukkan kesalahan: "*Généya saiki gelem mangan, -- mau diwénéhi emoh.*" Mengapa sekarang mau makan, tadi diberi tidak mau."

andel, andel-andel *n* 1 kepercayaan; 2 andalan;

ngandel *v* percaya;

piandel *n* kepercayaan

ander *n* kuda-kuda (kayu penyangga balok bubungan)

andha *n* tangga;

andhan-andhan *n* tangga; tiruan tangga;

ngandhan-andhan *a* berombak (tt rambut kepala)

andhah, andhahan *n* 1 bawahan; 2 kata turunan

andhap → **cendhék**;

-- asor rendah hati; sopan santun;

mandhap *v* turun;

ngandhap *adv* bawah

andhar, andharan *n* uraian; penjelasan;

ngandhar-andhar *v* panjang lebar;

ngandharaké *v* menguraikan; menerangkan; menjelaskan

¹**andheg, andhegan** *n* perhentian;

ngandheg-andhegi *v* menghambat;

mandheg *v* berhenti;

~ **mangu** ragu-ragu; bimbang; ~ **mayong** ragu-ragu; bimbang

²**andheg, ngandheg** *v* hamil

andheng-andheng *n* tahi lalat

andhér *v* berderet-deret (tt orang duduk dsb)

¹**andhil** *v* andil; saham

²**andhil** *n* timbangan candu

andhong *n* andong; kereta kuda;

- ngandhong** *v* naik andong
andhuk *n* handuk
¹**andika** *pron* tuan; anda;
jengandika *n* paduka tuan
²**andika, ngandika** *v* bersabda; berkata;
ngandikan *v* bercakap-cakap;
pangandikan *n* 1 sabda; perkataan; 2 pembicaraan
andon *v* melakukan;
 -- asmara bercinta-cintaan; bersuka-sukaan; -- **yuda** berperang
andong *n* lenjuang; andong
andrawina *v* pesta
andum → **dum**;
 -- **basuki** selamat berpisah; -- **gawe** berbagi tugas; -- **slamet**
 selamat berpisah
anéh *adv* aneh; ajaib;
anéh-anéh *adv* 1 serba aneh; 2 *ki* mengada-ada;
nganéh-anéhi *v* berbuat aneh; menyimpang dr kebiasaan
aném *kr* → **nom**
anémer *n* anemer
angabéhi *n* sebutan bangsawan *Radén* : -- *Ranggawarsita*
angap *n* hal menganganya mulut;
mangap *v* menganga; ternganga
angas *a* berani (kelihatannya);
ngangasi *v* memperlihatkan keberaniannya kpd seseorang; menggertak
angél *a* sukar;
kangélan *v* menderita atau dl keadaan kesukaran; susah payah
angén *kr* → **angon**
angen-angen *n* angan-angan;
ngangen-angen *v* mengangan-angankan; memikirkan;
pangangen-angen *n* agan-angan; ingatan
anget *a* 1 hangat; 2 berlebih sedikit timbangannya
angga *n* badan
anggak *a* angkuh; congkak; sombong
anggang-anggang *n* labah-labah air;
dianggang-anggang *v* tidak ditekan kuat-kuat (tt cara memegang dsb)

¹ **anggar** *1 n* permainan anggar; *2 v* bermain anggar

² **anggar(an)** *n* sangkutan keris atau pedang di pinggang;
dianggar *v* dipasang pd sangkutan di pinggang

³ **anggar, anggaran** *n* uang pinjaman;
dianggar *v* dipinjam tanpa agunan;
dianggari *v* dipinjami

Anggara *n* Selasa; -- **kasih Selasa Kliwon**

anggé *kr* → **anggo**

anggé-anggé *n* orong-orong sawah; anjing tanah

anggén *kr* → **anggon**

anggep *a* *1* merasa lebih dp yg lain; *2* anggap;

anggep-anggepan *p* mentang-mentang; memperlihatkan sikap bahwa dirinya lebih dp yg lain;

nganggep *v* *1* menganggap; *2* menghargai; mempedulikan;

kanggep *v* *1* dipedulikan; dihargai; terpercaya; *2* (= **kaanggep**)
 dianggap

angger *n* *1* buyung; *2* panggilan kpd anak (laki-laki)

¹ **angger (angger-angger)** *n* undang-undang; aturan; hukum;
diangger-anggeri *v* diberi aturan; dilarang melanggar dsb

² **angger(é)** *p* asalkan

³ **angger** *p* saban; tiap-tiap;
angger-angger *p* saban-saban; setiap kali

anggit *n* gagasan; pikiran;

anggitan *1 n* karangan; gubahan; *2 a* pandai; banyak akal;

nganggit *v* mengarang; menggubah

angglong *a* *1* surut isinya; *2* kecewa sekali

anggo, anggon *a* *1* hanya untuk dipakai diri sendiri; *2* kuat; baik; dapat dipakai lama;

anggon-anggon *n* pakaian; perhiasan;

nganggo *v* memakai; menggunakan;

~ **duga-duga** dng pertimbangan;

menganggo *v* *1* memakai; *2* berpakaian;

kanggo *1 v* dipakai; terpakai; *2 p* untuk;

panganggo *n* pakaian

anggota *n* anggota

anggrah-anggrah *n* ranting-ranting dsb untuk penutup jalan dsb

anggrang, dianggrangaké *v* disandarkan

anggreg-anggreg *v* tersendat-sendat; terhambat

anggrék *n* anggrek

¹**anggun** *n* bunyi burung perkutut dsb;

manggun *v* meraku (berbunyi tt perkutut)

²**anggun** *adv* selalu; senantiasa

¹**anggur** *n* anggur

²**anggur, angguran** *adv* tidak bekerja;

anggur-angguran *adv* tidak disuguhi (tt tamu);

nganggur *v* menganggur;

~**ngethekur** tidak mengerjakan apa-apa

angi *v* mengangini nasi; mendinginkan nasi

angil *a* sangat sukar

angin *n* angin;

-- **dhudhuk** penyakit masuk angin;

angin-angin *v* berangin-angin;

kanginan 1 *v* kena angin; terhembus angin; tertiuip angin;

2 masuk angin

angka *n* angka; nomor;

ngangkani *v* membubuhi angka

angkara *a* angkara; tamak; loba

angkat, -- junjung *v* pekerjaan kasar (spt mengangkat dan menjung barang-barang); pekerjaan kuli;

angkat-angkat *v* mengangkat;

ngangkat *v* mengangkat

angker *a* angker

angkin *n* angkin

angklé *a* capai; payah

angklek *a* manis sekali

angklik, mangklik-mangklik *a* berada di atas dan tampak mudah jatuh;

diangklik-angklikaké *v* ditaruh di atas dan tampak mudah jatuh

¹**angklung** *n* angklung; alat musik bambu

²**angklung, angklung-angklung** *a* jangkung; tinggi

angkrem → **angrem**

angkrik *n* garut

angkrik-angkrik *v* duduk di tempat yg tinggi;

ngangkrik-angkrik *v* meninggikan diri; jual mahal

angkring *n* keranjang bergandar untuk berjualan sayuran dsb

¹**angkrok** *n* nama mainan (orang-orangan dr karton yg dapat digerak-gerakkan)

²**angkrok, ngangkrok** *v* mendekap dng kaki dan tangannya (spt orang memanjat pohon)

angkrong, diangkrong-angkrongaké *v* diletakkan di tempat yg tinggi

¹**angkruk** *n* gardu

²**angkruk, angkruk-angkruk** *v* duduk atau jongkok di tempat yg tinggi;

mangkruk-angkruk *v* duduk atau jongkok di tempat yg tinggi

angkuh *a* angkuh; sombong

angkup *n* kelopak bunga atau buah

angkut, ngangkut *v* mengangkat

anglér *v* meratakan tanah berair yg akan ditanami padi

angler *a* nyaman (tt kendaraan)

angles *a* lemas krn terharu dsb

anglo *n* anglo; tungku

anglong *adv* makin kurus

anglung *v* menjulai;

dianglungaké *v* dijulaikan; dijulurkan

angob *v* menguap (terasa mengantuk)

angok *v* surut; berkurang (tt air sungai dsb)

angon *v* menggembala

angop → **angob**

angot *a* kambuh; kumat; bentan

angréb *a* tampak banyak sekali

angréh *v* memerintah

angrem *v* 1 mengeram; 2 bersembunyi;

ngangremi *v* mengeram

angrob *v* meluap; melembak

angrong *v* masuk lubang

angsa, ngangsa *v* memaksakan diri; bersusah-susah

angsal *kr* → **olé**

angsang *n* 1 insang; 2 alat untuk memanggang

angsar *n* buah; daya gaib

angseg, ngangseg *v* mendesak

angslah *n* penarikan pajak

angslup *v* masuk; tenggelam

angsu, ngangsu *v* 1 menimba; mengambil air; 2 mencari

angsul, angsul-angsul *n* oleh-oleh;

ngangsul-angsuli *v* memberi oleh-oleh

angsup → **angslup**

¹**angsur, ngangsur** *v* mengangsur

²**angsur, ngangsur-angsur** *v* terengah-engah

angudubillah *p* auzubillah

anguk, anguk-anguk *v* menjenguk;

ongak-anguk *v* berulang-ulang menjenguk

angur *n* lebih baik

angus *n* jelaga

ani-ani 1 *n* ani-ani; ketam padi; 2 *v* mengetam padi; menuai padi dng

ani-ani

aniaya, nganiaya *v* menganiaya

anim *n* listrik

anindita *a* tanpa cacat

anjang-anjang *n* punjung; para-para

anjing, manjing *v* masuk; merasuk;

kanjingan *v* kemasukan; kerasukan

anjir *n* pancang; patok atau tiang sbg tanda

anjlog *v* 1 terjun; 2 jatuh (tt harga)

anjog *v* sampai

anjrah *v* merata

anom *a* muda

anon *v* melihat

anta *a* hambar; tawar; tidak segar (tt air); tidak lezat (tt makanan)

antah *a* tawar, tidak asin spt air laut (tt air)

antaka *v* mati

antakusuma *n* 1 bermacam-macam bunga (tt corak kain); 2 nama baju Gatutkaca

antal *a* perlahan-lahan

antan, tanpa antan-antan *adv* dg segera; tergesa-gesa

antar *a* 1 panjang; 2 nyaring;

ngantar-antar *v* bernyala-nyala besar (tt api); berkobar-kobar

antara 1 *n* antara; jarak; 2 *p* kira-kira; kurang lebih

antariksa *n* angkasa

antawis *kr* → **antara**

anteb *a* antap; berat;

kanteb *v* jatuh terduduk;

kanteban *v* kejatuhan barang berat

antem *v* hantam; tinju;

antem-anteman *v* baku hantam;

ngantem *v* menghantam; meninju

antenar → **amtenar**

anteng *a* tenang; diam; pendiam;

nganteng-antengi *v* berdiam diri; membisu

antep → **anteb**

antér *a* 1 sabar; perlahan-lahan; 2 tenang; tidak rewel (tt bayi)

anthék *n* 1 antek; budak; kaki tangan;

nganthék *v* menjadi antek;

nganthéki *v* menjadi antek pd

anthok *n* seludang; bidai; kelopak;

nganthoki *v* 1 membidai; membalut dng bidai; 2 menyetubuhi

anthuk, anthuk-anthukan *v* saling mengguguk;

manthuk *v* mengguguk;

nganthuki *v* mengguguk thd

anti, nganti-anti *v* menunggu-nunggu; menantikan;

nganthékaké *v* menantikan;

kanti *a* sabar menantikan

antih, ngantih *v* memintal

antob *v* berserdawa

antos *kr* → **anti**

antrakusuma → **antakusuma**

antré *v* antre

antru *n* tuil; tuas; pengumpul

ngantru *v* menuil; menuas; mengumpul

antu, ngantu-antu *v* menunggu-nunggu; menantikan

¹**antuk** *adv* memperoleh; mendapat

²**antuk, mantuk** *kr v* pulang;

ngantukaken *v* memulangkan

antup *n* sengat;

antup-antupan *n* 1 binatang bersengat; 2 kaitan berpasak pd sambungan kayu;

ngantup *v* menyengat

anu *n* anu; sesuatu atau hal yg tidak disebutkan

anung, anak -- *n* yg berkelebihan (sangat pandai dsb);

dianung-anung *v* dimanjakan

anuraga *a* rendah hati;

kanuragan *n* kesaktian; kekebalan fisik

anuswara *n* nasal; sengau

anut *v* ikut; menurut;

panutan *n* yg diikuti; penuntun; pemuka

anyag, nganyag *v* berjalan terus tanpa sopan-santun

¹**anyang, nganyang** *v* menawar;

anyang-anyang *v* menawar

²**anyang, anyang-anyangen** *v* seban-seban

anyar *a* baru;

nganyari *v* memakai yg pertama kali (tt barang baru);

nganyar-anyari *v* berbuat tidak spt biasanya

anyel *a* mengkal; mendongkol;

nganyelaké *v* menjengkelkan

anyep *a* dingin; sejuk; 2 sepi; lengang; 3 tawar; hambar;

-- **njejet** dingin sekali; tawar sekali

anyer, nganyer *v* berdiri tegak

anyes *a* dingin; sejuk

anyir *a* sangat baru

anyles *a* dingin

anyur, nganyur *v* berdiri tegak

anyut, nganyutaké *v* menghanyutkan;

nganyut-anyut *v* menawan hati

aor a berasa pahit (krn terlalu banyak merokok)

¹**aos a** bernas

²**aos kr** → ²**aji**

apa p apa; ataukah

apal a hafal;

apalan n hafalan;

ngapalaké *v* menghafalkan;

apé *v* mencari; mengambil

apél *v* wajib hadir dl suatu acara resmi; apel

apel n apel (nama buah)

apem n apam (makanan);

-- **dumbo** apam besar; -- **kocor kué** apem yg dicelup air gula

apes a sial; celaka;

apes-ape *p* setidak-tidaknya;

kapesan *v* tertimpa celaka

¹**api n** api;

api-api *v* berdiang

²**api, api-api** *adv* pura-pura

apik a baik; bagus;

apiké *adv* sebaiknya;

ngapik-apik *v* 1 membuat supaya baik; 2 memuji-muji;

ngapiki *v* membaiki; berbuat baik thd;

kapiken a terlalu baik

apit, ngapit *v* mengapit; menempatkan di antara dua benda

apkir *v* apkir; tidak dapat dipakai;

apkiran n (barang) yg sudah tidak dapat dipakai; apkiran

aplus *v* aplus; bergilir;

aplusan *v* bergilir; bergantian;

ngaplus *v* mengaplus; mengganti

¹**apokat n** advokat; pengacara

²**apokat n** avokad (buah)

April n bulan keempat dl tahun Masehi; April;

apsah → **absah**

- apsara** *n* dewa
apsari *n* bidadari
apti 1 *p* hendak; 2 *n* kehendak
apu *kr* → enjet
apuh *a* sejat
apunten *kr* → apura
apura, **ngapura** *v* memaafkan;
     pangapura *n* maaf; ampun
apus *a* bohong; dusta;
     -- **krama** *n* tipu muslihat;
     apus-apsan 1 *n* tipuan; 2 *v* saling menipu;
     ngapusi *v* membohongi; menipu;
     kapusan *v* tertipu
apyun *n* candu; apiun
ara-ara *n* padang
arag, **aragan** 1 *n* alat untuk memilah; 2 hasil pemilahan;
     ngaragi *v* memisahkan; memilah
arah *n* arah; tujuan; maksud;
     ngarah *v* menginginkan; menghendaki;
     ngarah-arah *v* berhati-hati
¹**arak** *n* arak
²**arak**, **arak-arakan** 1 *n* pawai; 2 *v* berbondong-bondong;
     ngarak *v* mengiring; mengawal;
     pangarak *n* pengiring; pengawal
aral *n* aral; halangan
aram *n* kayu alas bendungan
aran *n* nama;
     ngarani *v* 1 menamai; menyebut namanya; 2 menuduh;
     ngaran-arani *v* 1 menyebutkan yg dikehendaki; 2 menuduh;
     karan *v* disebut
arang *a* jarang;
     -- **kranjang** kerap sekali (tt luka) krn kena senjata tajam;
     ngarangaké *v* menjarangkan;
     ngarang-arangi *v* mulai jarang; mulai berkurang
aras, **ngaras** *v* mencium;

pangarasan *n* pipi

aras-arasen *a* rengsa

arca *n* reca

arda *n* hawa nafsu

ardacandra *n* bulan sabit

ardaya → **wardaya**

ardi *n* gunung

aréh *n* santan kental yg sudah dimasak

arem, ngarem-aremi *v* menghibur;

pangarem-arem *n* 1 penghibur hati; 2 tanah bengkok untuk pensiunan

arén *n* enau

areng *n* arang

¹**arep** *p* akan; hendak; mau;

ngarep-arep *v* menghendaki; mengharapkan;

ngarepi *v* mau menerima;

ngarepaké *v* menjelang;

karep *n* kehendak

²**arep** *n* hadap;

arep-arepan *v* berhadap-hadapan;

marep *v* menghadap;

ngarep *n* bagian muka; depan

arés *n* hukuman; ares

¹**ari** *n* adik

²**ari** *n* hari;

--**adi** hari raya; --**warti** surat kabar harian;

arian *adv* harian

ari-ari *n* tembuni

aribawana *n* kayangan

arih, ngarih-arih *v* membujuk;

pangarih *n* pembujuk;

pangarih-arih *n* bujukan

aring *a* tenteram;

ngaring-aring *v* menghibur hati; bersenang-senang

arip *a* mengantuk

aris *a* 1 perlahan-lahan; lemah lembut; 2 tanpa menentang; tanpa melawan

arisan *n* arisan

arit *n* sabit;

ngarit *v* menyabit; merumput

arja *a* 1 sejahtera; selamat; 2 tenteram dan banyak orangnya

arloji *n* arloji

arnal *n* tusuk sanggul; arnal

arpuis *n* cat kayu

arsa *p* akan; hendak; mau;

ngarsa-arsa *v* mengharapakan;

pangarsa *n* pemuka; pemimpin

arsip *n* arsip

arsir, arsiran *n* arsiran

arta *kr* → **dhuwit**

arti *n* 1 arti; makna; 2 pengertian; pikiran

artos *kr* → **arti**

arubiru *n* gangguan;

ngarubiru *v* mengganggu; menegur;

pangarubiru *n* 1 gangguan; 2 teguran

aruh, aruh-aruh *v* menegur;

aruh-aruhan *v* bertegur sapa; tegur - menegur;

ngaruh-aruhi *v* menegur; menyapa

arum *a* 1 harum; 2 manis (tt tutur kata, suara, dsb);

-- **manis** 1 nama makanan (dibuat dr gula pasir); 2 jenis mangga;

arum-arum *n* nama

aruman *n* tembuni

arus *n* anyir; bau spt bau darah

arwah *n* arwah

arya *n* nama gelar bangsawan

as *n* as; poros

asag, asagan *n* sisa yg tercecceh atau tertinggal;

ngasag *v* mencari sisa yg tercecceh (dr padi, kacang, dsb)

¹ **asah, asah-asah** *v* mengasah;

asahan *n* asahan;

- ngasah** *v* mengasah;
² **asah, asah-asah** *v* mencuci;
asah-asahan *n* 1 cucian; 2 tempat mencuci;
ngasahi *v* mencucu (piring dsb)
asal *a* asal; semula;
asal-usul *n* asal-usul
asar *n* asar (waktu dan salat)
asas *n* asas; dasar
asat *n* kering; kantong
asbak *n* tempat abu rokok; asbak;
aseli → **asli**
asem *n* asam;
asem-asem *n* nama sayur (berbumbu asam);
asem-aseaman *a* pucat; suram (tt warna kain baik);
masem *a* 1 masih agak mentah; masih masam rasanya (tt buah);
 2 agak kusam (tt pakaian lama)
asep *n* asap; uap
asih *a* kasih; sayang;
ngasih-asih *v* merayu; meminta dibelaskasihani;
pangasih *n* guna-guna (agar kasih)
asil *n* hasil;
kasil *a* berhasil;
pangasilan *n* penghasilan; pendapatan
asistén *n* asisten; pembantu
asli *a* asli
aslup → **angslup**
asma *kr* → ¹ **jeneng**
asmara *n* asmara;
kasmaran *v* jatuh cinta
aso, ngaso *v* beristirahat
asok *v* membayar; menyerahkan kpd;
pasok *v* membayar kpd
asor *a* 1 rendah; hina; 2 kalah;
ngasor *v* mengalah;
ngasoraké *v* 1 menghina; 2 mengalahkan

asrama *n* 1 asrama; 2 pertapaan

asrep *kr* → **adhem**

asri *a* indah; permai;

asrén-asrén *n* hiasan;

pasrén *n* hiasan

asring *kr a* sering; kadang-kadang; → **sok**; **kerep**

asta *kr* → **tangan**;

ngasta *v* 1 membawa; memegang; 2 menjabat; bekerja sbg

astana *n* 1 istana; 2 makam

astapirullah *p* astagfirullah

astha *num* delapan;

-- **brata** *n* delapan perbuatan utama;-- **gina** *n* delapan macam ilmu

asti *n* gajah

astuti, pangastuti *n* puji; doa; sembah

asu *n* anjing;

-- **ajag** *n* serigala

asuransi *n* asuransi

atag, ngatag *v* menyuruh

atak, atakan *n* susunan berpak;

ngataki *v* menyusun berpak-pak (biasanya uang)

atas *p* atas;

-- **angin** atas angin

atélah *n* sja jas pendek

ater, ater-ater *n* 1 antaran (makanan); 2 awalan;

ngater-ateri *v* 1 memberi antaran; 2 memberi berawalan; membubuhi awalan

athak-athak *n* palang; rintangan

athang, ngathang-ngathang *v* terlentang;

diathang-athangaké *v* 1 diterlontangkan; 2 dibiarkan

athi-athi *n* rambut di pelipis; cambang

athik, athik-athik (othak-athik) *a* gegai;

athik-athikan *n* 1 persediaan; 2 rekaan;

ngothak-athik *v* 1 menghubungkan-hubungkan; 2 mereka-reka

athing, ngathing-athingaké *v* 1 memanggang; 2 membimbit

- athung, othang-athung** *v* menganjur-anjurkan (tongkat dsb)
ngathung *v* menadahkan tangan;
ngathungaké *v* mengulurkan; menganjurkan (tangan dsb)
- ¹**ati** *n* hati;
 -- **mangkel** hati yg mendongkol;
atén-atén *n* watak
- ²**ati** *n* hati buah atau batang pohon;
atén-atén *n* bagian dalam dr batang bambu
- ³**ati, ati-ati** *v* berhati-hati;
ngati-ati *v* berhati-hati;
pangati-ati *n* kewaspadaan
- atis** *a* dingin;
katisen *v* kedinginan
- atma** *n* 1 anak; 2 nyawa; jiwa
- atmaja** *n* anak
- ¹**atos** *a* keras
- ²**atos** *kr* → ³**ati**
- atrét** *v* mundur
- atur** *kr n* kata; ucap; ujar;
atur-atur *v* mengundang;
matur *v* berkata; berdatang sembah;
ngaturi *v* mempersilakan
- ²**atur** *kr, atur-atur* *n* pemberian;
ngaturi *v* memberi;
katur *v* diberikan; dipersembahkan;
katuran *v* diberi
- ¹**atus** *a* ratus;
atusan *n* ratusan;
nyatus 1 *num* masing-masing seratus; 2 *v* menyeras hari
- ²**atus** *a* sejat
- atut** *a* rukun
- aub** *a* teduh;
ngaub *v* berteduh;
kauban *v* diteduhi; terlindung dr sinar matahari dsb;
 ~ **wangun** terlindung atap; terlindung bangunan; terlindung atap

rumah

awad, awad-awad *v* berdalih;

ngawadaké *v* mendalihkan;

pawadan *n* dalih; alasan

awag, awagan *n* awuran;

ngawag *v* mengawur

awak *n* badan; tubuh;

ngawaki *v* melakukan sendiri;

pawakan *n* perawakan; postur;

pangawak *adv* berwatak; bertindak sbg

awal *n* awal;

ngawali *v* mendahului; mengawali

awam *a* awam; umum; kebanyakan

awan *n* siang hari

awang, awang-awang *n* awang-awang;

awang-awangen *a* segan;

awangan *n* di luar kepala;

ngawang *v* 1 mengawang; berada di awang-awang; 2 mengawur;

mengawang

awar-awar *n* nama tumbuh-tumbuhan

awas *a* awas;

ngawasi *v* mengawasi;

ngawasaké *v* mengawaskan; memperhatikan

awat, ngawat-awati *v* menjaga; mengawasi

awé, ngawé *v* 1 melambatkan tangan; 2 memanggil (dng lambaian tangan);

sapangawé *num* setinggi orang yg mengacungkan tangan

awéh *v* memberi

awél-awél *a* selalu berbicara

awer-awer *n* 1 penutup tubuh; 2 tanda; gawar-gawar;

ngawer-aweri *v* 1 memberi penutup tubuh; 2 memberi bergawar-gawar

awét *a* awet; tahan lama

¹**awis** *kr* → **arang**

²**awis** *kr* → ¹**larang**

³awis, ngawis *kr* → ¹anyang; nganyang

¹awit *adv* karena; sebab

²awit *p* mulai;

ngawiti *v* memulai

awoh *v* berbuah;

awohan *a* mudah berbuah

awon *kr* → ala

awor *v* bercampur; berkumpul

awrat *kr* → abot

¹awu *n* abu;

ngawoni *n* menaburi abu; memberi abu

²awu *n* pertalian kekeluargaan; --*né tuwa sapa*, urutan keluarganya tua siapa;

ngawu-awu *v* mengaku (sbg saudara)

awud, ngawud-awud *v* menghambur-hamburkan

awul, ngawul-awul *v* menguraikan; membongkar-bongkar

awur, ngawur *v* mengawur; membabi buta

awur-awur *n* gerimis (embun) waktu pagi

awut → awud

aya, ngaya *v* bersusah payah

ayah, ayahan *n* tugas; pekerjaan;

ngayahi *v* melaksanakan; mengerjakan

¹ayak, ayaké *p* agaknya

²ayak, ayakan *n* saringan;

ngayak *v* menyaring

ayam *kr* → pitik

ayam-ayaman *n* sb belibis

ayan *n* sakit ayan; epilepsi;

ayanen *v* menderita sakit ayan

ayang-ayang(an) *n* bayang-bayang

ayar, diayar *v* dijemur dng cara dikembangkan (tt padi yg masih bertangkai)

¹ayat *n* ayat

²ayat, ngayati *v* memulai

¹ayem *a* tenang; tenteram;

ngayem-ayem *v* bertenang-tenang; berenak-enak;

ngayem-ayemi *v* menenangkan; menghibur

²**ayem** *a* lembap (tt tembakau yg sudah dijemur)

ayid *a* berlendir (spt makanan yg basi)

ayo *p* mari

ayom *a* teduh;

ngayom *v* 1 berteduh; 2 berlindung;

ngayomi *v* melindungi;

pangayoman *n* perlindungan

¹**ayon** *v* bersekongkol

²**ayon, ngayoni** *v* 1 menakar lagi; 2 melawan; menandingi; melaksanakan

ayu *a* 1 baik; selamat; 2 cantik;

kumayu (kemayu) *a* berlagak cantik

ayub, ngayub-ayub *a* lesu; mata masih terasa mengantuk (baru bangun);

ayub-ayuben *a* mata masih terasa mengantuk (baru bangun)

¹**ayun** *p* akan; hendak;

ngayunaké *v* menghendaki; menginginkan

²**ayun, ayun-ayunan** *v* berhadap-hadapan;

pengayunan *n* hadapan

B

ba p kata seru dl senda gurau untuk menggertak

bab n 1 bab; 2 masalah; perkara; hal; 2 tentang

¹**babad n** babad; cerita; riwayat

²**babad, babadan n** hasil membabat;

mbabad v membabat; menebas

babag a imbang;

sababag a seimbang; sebanding

babagan n 1 bab; hal; perkara; 2 bagian perahu yg diratakan untuk menaikkan muatan

¹**babah n** babah

²**babah, mbabah v** membuat lubang

babak a lecet; luka;

-- **bunyak** babak belur;

babakan n kulit pohon/batang; babakan;

dibabak n dikupas kulitnya (tt kayu atau pohon); dikubak

babak salu n lipan besar

¹**babal n** kebabal; putik nangka

²**babal v** lepas dr sangkar dsb

¹**babar a** menjadi banyak; membiak;

mbabar v menguraikan; membentangkan; membuka;

mbabaraké v 1 menjadikan banyak; membiakkan; 2 menguraikan; membuka;

²**babar, babaran kr** → bayi, bayén

babar pisan adv sama sekali; sekaligus;

- mbabarpisani** *v* menyelesaikan sekaligus
- babat** *n* babat; perut (tt binatang sembelihan spt sapi, kerbau)
- babi** *n* babi
- babit, mbabitaké** *v* 1 mengayunkan pedang dsb ke samping;
2 membantingkan
- bablas** *adv* 1 terus saja; 2 sudah jauh; hilang dr penglihatan;
kebablasen *adv* melampaui batas yang dituju
- babo, babo-babo** *p* kata seru untuk menyatakan kesanggupan, keberanian, dsb
- babon** *n* 1 induk; 2 pokok; modal
- ¹**babrag, mbabrag** *v* sedang mengalami masa birahi (tt jejak, binatang jantan)
- ²**babrag, babrangan** *n* para-para
- babrah, mbabrah** *v* meruak; membiak
- babrak, mbabrak** *v* meroyak (tt luka)
- babu** *n* babu;
- mbabu** *v* menjadi babu
- babut** *n* permadani
- baceg** *a* kerdil
- bacek** *a* tidak dapat mengalir airnya (tt sawah dsb)
- bacem, baceman** *n* rendaman makanan (tempe, tahu, dsb) yg telah direndam dalam air gula, garam, dsb;
- mbacem** *v* merendam dl air gula, garam, dsb (tt tempe, tahu, dsb)
- bacin** *a* basin
- bacira** *n* alun-alun; tanah lapang
- bacok, mbacok** *v* membacok
- bacut, mbacut** *v* terus;
- mbacutaké** *v* meneruskan;
- kebacut** *a* terlanjur
- bada** → **bakda**
- ¹**badal** *n* badal; wakil
- ²**badal, mbadal** *v* membangkang; melawan
- badan** *kr* → **awak**
- badhak** *n* burung merak
- badhama** *n* 1 parang; kapak; 2 senjata

badhar *a* 1 batal; 2 berubah kembali ke wujudnya semula

badhaya → **bedhaya**

¹**badhé** *kr* → 1 arep

²**badhé, mbadhé** *v* menebak

badhé-badhé *n* tempat untuk upacara mempertemukan pengantin

badhéng *n* 1 nira; 2 arak

badheg *a* kohong; maung; busuk

badhel, mbadhel *a* masih agak mentah (tt nasi, kue, dsb)

badhér *n* nama ikan air tawar (menyerupai gurami)

badhigal *n* lundi

badhik *n* badik; pisau belati bermata satu

badhog, mbadhog *v kas* makan;

badhogan *n* makanan

badhol *n* 1 nama ikan sungai; 2 burung elang

badhong *n* nama pakaian wayang (spt sayap di punggung)

badhut *n* pelawak;

badhutan *n* dagelan; lawakan;

mbadhut *v* melawak

badra, bebadra *v* 1 membuka hutan untuk ditempati; 2 mulai berusaha

baé *p* saja;

ora baén-baén *adv* sangat; luar biasa;

dudu sabaéné *adv* tidak sewajarnya; luar biasa

baénat *n* bainat; bukti

bahem → **bam**

bagas *a* sehat;

-- **waras** sehat walafiat; -- **kuwarasan** sehat walafiat

bagasi *n* begasi

bagaskara *n* matahari

bagaspati *n* matahari

bagawan → **begawan**

¹**bagé, mbagékaké** *v* menyambut; menyampaikan ucapan selamat; datang;

pambagé *n* ucapan selamat datang

²**bagé, mbagé** *v* membagi;

- bagéan** *n* bagian
bagéndha *n* baginda
bago *n* 1 serat pohon belinjo; 2 karung goni
bagongan *n* bahasa Jawa keraton di Yogyakarta
bagor *n* bagor
bagowong *a* gerhana penuh (tt matahari, bulan)
bagupon → **pagupon**
bagus *a* 1 tampan; 2 sebutan putra bangsawan;
     mbagusi *v* berlagak tampan
bagya *a* mujur; beruntung
bahak *n* sb burung elang;
     bahakan *n* jarahan; rampasan;
     mbahak *v* menjarah; merampas
bahan *n* bahan
bahar *n* laut
bahni *n* api
baita *kr* → **prau**
bajag *n* perampok; pajak;
     mbajag *v* merampok; merampas; membajak
¹**baja** *a* kerdil; kecil
²**bajang(an)** *n* rambutnya tidak dicukur sejak lahir;
     dibajang(aké) *v* tidak dicukur rambutnya sejak kecil
bajangkerék *n* jn belalang
bajeng *kr* → **barep**
baji *n* paku (pd rebana dsb)
bajigur *n* bajigur
bajing *n* tupai;
     bajingan *n* penjahat; pencopet; bajingan;
     mbajing *v* mencopet; menjadi penjahat
bajo *n* perampok; bajak
bajong, mbajong *v* menyepak air yg bergenang;
     mbajongi *v* menyimburi dgn air bergenang yg disepak
bajra *n* 1 halilintar; 2 intan; 3 tombak bermata lima
bajug, mbajug *v* kurang ajar
bajul *n* 1 buaya; 2 laki-laki hidung belang;

-- **buntung** buaya darat; si mata keranjang;

mbajul *v* membajul; suka mengganggu perempuan

¹ **bak** *n* (tempat sampah, air, dsb)

² **bak** *n* tempat duduk di kereta, mobil, dsb

³ **bak** *n*; bak; tinta cina

¹ **baka** (**mbaka**) *p* dari; demi

² **baka** *a* kekal

¹ **bakal** *n* bakal; kain; cita

² **bakal** *n* calon

³ **bakal** *n* akan

bakar, bakaran *n* bakaran; barang yg dibakar; tempat membakar;

mbakar *v* membakar; memanggang

bakayu (**mbakayu**) *n* kakak perempuan

bakda *adv* 1 setelah; 2 selesai; 3 (**Bakda**) hari Lebaran

Bakdamulud *n* nama bulan Jawa yg keempat; Rabiulakhir

baken *kr* → **baku**

baki *n* baki; talam

bakmi *n* bakmi

bakmoi *n* bakmoi

bako (**mbako**) *n* tembakau

bakoh → **bakuh**

bakon *n* tanah bengkok

bakpao (**bakpo**) *n* bakpao (nama makanan)

bakso *n* bakso

baku *a* baku; pokok;

bakuné 1 *n* yg menjadi pokok; 2 *adv* pd dasarnya;

mbakoni *v* menjadi pokok; menulangpungungi

bakuh *a* kukuh; kokoh

bakul bakul; pedagang;

bebakulan *v* berdagang (terutama secara kecil-kecilan)

bakung *n* nama bunga berwarna putih dan merah; *Crinum asiaticum*;

bakung

bakwan *n* bakwan

bakyak *n* bakiak

bakyu (mbakyu) *n* kakak perempuan

¹ **bal** bola;

-- **tampél** bola tampel;

bal-balan *v* bermain sepak bola

² **bal** *n* bal; béndel

¹ **bala** *n* bala; prajurit

² **bala** *n* kawan; pengikut; sekutu;

-- **kuswa** bala tentara; -- **pecah** barang pecah belah; -- **sréwu** mantra yg dapat mendatangkan banyak setan

balak, mbalak *v* menolak; menampik

balang *n* barang (batu dsb) yg digunakan untuk melempar;

mbalang *v* melempar

balap *a* balap;

balapan *v* 1 balapan; pacuan; 2 berpacu; berlomba adu cepat;

mbalap *v* membalap

balé *n* balai; gedung;

-- **désa** balai desa; -- **kambang** bale kambing; -- **wisma** rumah tangga

balég *n* balig; dewasa

baléla, mbaléla *v* memberontak; membangkang

¹ **bales, balesan** *n* balasan; jawaban;

mbalesi *v* membalas, menjawab (surat dsb);

mbales *v* membalas (pukulan dsb);

² **bales** *n* mesin penggilas jalan

balét *n* balet

bali *v* pulang; kembali;

balén 1 *n* yg kembali atau dikembalikan; 2 *v* rujuk;

mbaléni *v* 1 kembali lagi (untuk suatu tujuan); 2 mengulangi;

mbalékaké *v* mengembalikan

balig *a* dewasa

balik *v* kembali; pulang;

mbalik *v* berbalik

balok *n* 1 balok; 2 singkong goreng

balon *n* 1 balon; 2 bola lampu

balong, mbalong *a* berlekuk dan airnya bergenang (tt tanah)

balsem *n* balsam

baluh *n* pemberat;

dibaluhi *v* diberi pemberat

balung *n* tulang;

-- **peking** *ki* orang miskin;

balungan *n* 1 tulang-tulangan (terutama tulang binatang sembelihan untuk campuran sayur); 2 kerangka rumah, kerangka cerita, dsb;

mbalung, ~ sumsum *v* mendarah daging

balur *n* ikan asin

baluwarti *n* benteng

bam *v* geraham;

-- **wekasan** geraham bungsu

bamban *v* mulai lagi

bambang *n* satria muda

bambing *n* tebing;

mbambing *v* 1 berada di tebing; 2 miring

bambon *n* warung candu

bambu, -- **runcing** *n* tombak bambu

bambung, **bambungan**, *n* bumbungan; gelandangan;

mbambung *v* menjadi bumbungan

¹ **ban** *n* 1 ban sepeda dsb; 2 ban pengikat;

ban-banan *v* memakai ban

² **ban** *n* ban; jalan kereta api

banar *a* lapang atau terang (tt tempat);

banaran *n* tempat yg lapang atau terang

banarawa *n* sawah yg tergenang air pd musim hujan

banaspati *n* nama hantu

bancak *n* tempat tumpang;

bancakan 1 *n* selamat; kenduri; 2 *v* mengadakan selamat berkenduri;

mbancaki *v* menyelamati; mengadakan selamat

bancar *a* lancar; lancar keluar (tt air susu dsb)

bancét *n* bancet; katak kecil

banci *n* 1 nama tumbuh-tumbuhan yg daunnya enak disayur; 2 banci;

waria

bancik *n* tumpuan; sesuatu untuk bertumpu

banda *n* tali pengikat tangan;

(be)**bandan** *n* orang yg diikat tangannya (spt tawanan);

mbanda *v* mengikat tangan

bandakala, mbandakalani *a* 1 berani melawan; 2 sulit ditaklukan; 3 membahayakan

¹**bandar** *n* bandar; kota pelabuhan

²**bandar** *n* bandar (judi);

mbandar *v* membandar; menjadi bandar

bandara → **bendara**

bandawala(pati) *v* berperang tanding hingga ada yg tewas

bandawasa *n* kekuatan

bandayuda *v* duel; berkelahi; berperang tanding

bandel *a* tahan; kebal;

mbandel *v* membandel

bandeng *n* bandeng

bandha *n* harta benda; kekayaan;

--- **bandhu** *a* kaya akan harta dan saudara;

mbandhani *v* memodali; memberi harta; membiayai

bandhang, bandhangan *n* tawanan; yg terbawa lari;

mbandhang *v* lari kencang; lari tidak terkendalikan;

mbandhangaké *v* melarikan;

kebandhang *v* terbawa lari; tertawan

bandhat *n* tali pengandar;

dibandhat *v* dipikul dng tali

bandhem *n* batu dsb untuk melempari;

mbandhem *v* melempari (dng batu dsb)

bandhempo *n* 1 bulatan-bulatan dr tanah liat (untuk bermain-main);

2 sjn capung yg besar

bandhil *n* pengumban; umban tali;

bandhilan *v* bermain umban tali;

mbandhil *v* mengumban

bandhing, mbandhingaké *v* membandingkan; memperbandingkan

bandhit *n* bandit; penjahat

bandhol 1 *a* nakal; kurang ajar; 2 *n* pimpinan penjahat

bandhosa *n* usungan mayat

bandhotan *n* nama ular

¹**bandhul** *n* anting; memberi batu ladung

mbandhuli *v* memberi anting; memberi batu ladung

²**bandhul, bandhulan** 1 *v* bermain ayunan; 2 *n* ayunan; buaian; dondang

¹**bandrék** *n* kunci palsu;

mbandrék *v* membuka dng kunci palsu

²**bandrék** *v* berzina

bandul, dibandul *v* dibuai; diayun-ayunkan

banék *n* suara

banén *n* suara

¹**bang** → **abang**

²**bang, dibang-bang** *v* dijanjikan sesuatu yg menyenangkan atau yg dapat diharapkan

bangah *n* bunga bangkai

bangar *n* lubang hidung

¹**bangbang** *n* nama hama padi

²**bangbang, -- wétan** *n* fajar

banger *a* bau busuk; bangar

banget *adv* amat; sangat;

mbangetaké *v* 1 mempersangat; 2 melebihi-lebihkan;

kebangeten *adv* keterlaluan

bangga *a* melawan; tidak menurut

banggal *n* keras

banggél, mbanggél *v* melawan dng membalikkan kepala

bangir, mbangir *a* mancung (tt hidung)

bangka *a* 1 begar; 2 *kas* mati

bangkak *a* tegar; makar

¹**bangkang** *n* siput besar berkulit keras

²**bangkang, mbangkang** *v* membangkang; memberontak

bangké *n* bangkai

bangkékan *n* pinggang

bangkik, mbangkik *a* ramping; langsing (tt pinggang)

bangkokan *a* 1 besar (tt kera, katak, dsb); 2 sudah tua

bangkolang *n* pasak untuk sangkutan pd pikulan

bangkong *n* katak besar (kulitnya kasar);

mbangkong *ki* tidur sampai siang; tidur kesiang

bangkrah *n* barang-barang yg rusak (rongsokan)

bangkrang, mbangkrang *v* membungkuk; punggungnya melengkung

bangkrut *a* bangkrut; rugi

bangku *n* bangku

¹ **bango** *n* burung bangau

² **bango** *n* kedai

bangsa *n* 1 bangsa; 2 golongan; jenis;

-- **telesan** santri

bangsal *n* bangsal

bangsawan *n* bangsawan

¹ **bangun** 1 *v* bangun; bangkit; 2 *n* dini hari; saat fajar sidik

² **bangun, mbangun** *v* membangun;

~ **ningkah** memperbaiki pernikahan (sbg syarat supaya dapat memperoleh anak); ~ **turut** patuh; menurut

bangus, mbebangus *v* menghasut

bani *n* anak; keturunan

¹ **banjar** *n* banjar; deret;

bebanjaraan *v* berbanjar-banjar;

mbanjaraké *v* mengatur berbanjar-banjar

² **banjar(an)** *n* taman; kebun

banjel *n* ganti; pengganti;

mbanjeli *v* menggantikan

banjeng, bebanjengan *v* berderet-deret

banjir *n* banjir;

mbanjir *v* 1 membanjir; 2 *ki* terus-menerus

banjur *adv* lalu; kemudian; terus;

mbanjuraké *v* meneruskan; melanjutkan;

kebanjur *a* terlanjur;

sabanjuré *adv* seterusnya; selanjutnya

banjut, mbanjut *v* mengambil; mencabut (nyawa)

banon *n* batu merah; bata

bantah *n* bantah; pertengkarahan;

bantahan *v* berbantah;

mbantah *v* membantah

bantal *n* bantal;

bantalan *v* 1 berbantal; 2 bantal-bantal; bantalan

bantala *n* tanah; bumi

bantaran *n* jeram; penderasan

bantas *a* keras dan nyaring

bantat *a* makar; bangkar (tt roti dsb)

banten, bebanten *n* korban

banter, *a* cepat; kencang

banthéng *n* banteng

banting, mbanting *v* membanting; menghempaskan

bantu *n* pertolongan; bantuan;

mbantu *v* membantu

banyak *n* angsa;

mbanyaki *ki* 1 menggelepar-gelepar; 2 kebingungan

banyar *n* nama ikan laut

banyol, banyolan *n* lelucon;

bebanyolan *v* melawak

mbanyol *v* melawak

banyu *n* air;

-- gégé air yg dipakai untuk memandikan bayi supaya cepat besar; -- sawanan air bekas pencuci benda pusaka; -- tawa air tawar;

bebanyu *v* buang air besar;

mbanyu *v* berair;

mbanyoni *v* mengairi

bapa *n* bapak; ayah;

mbapa *v* menyebut bapak; berbapak

bapak *n* bapak; ayah;

-- kuwalon bapak tiri; -- pucung 1 nama penganan; 2 nama binatang jn serangga

¹**bapang** *n* papan penunjuk jalan

²**bapang, mbapang** *v* mendepang

bar → **bubar**

¹**bara** *n* nama perangkap ikan

²**bara, bebara** *v* mengembara untuk mencari nafkah

barah *n* kusta

¹**barak, barakan** *n* ternak curian;

mbarak *v* mencari ternak; menggiring ternak

²**barak, sabarakan** *a* sebaya

³**barak** *n* barak

¹**barang** *n* barang;

-- **darbé** harta; kekayaan; -- **peteng** barang gelap;

sabarang *adv* apa saja; sembarang

²**barang, mbarang** *v* mengamen

barat *n* angin kencang

barata, pabaratan *n* peperangan

-- **kurés** berterus terang

bareng *adv* **1** bersama-sama; **2 p** ketika;

bebarengan *adv* bersama-sama;

mbarengi *v* membarengi

barep *a* sulung;

pambarep *a* sulung

barés *v* **1** berterus terang; **2** bersahaja;

baribin *a* gaduh; bising

¹**baris** *v* berbaris

²**baris** *n* bulu pd pangkal ekor atau pd leher jago

barlén *n* jenang putih diberi jenang merah di tengahnya

barléyan *n* berlian

baron *n* tanaman baru (kopi dsb)

barongan *n* **1** rumpun bambu duri; **2** barongan

baros *n* nama pohon

barud *n* goresan; luka krn tergores;

kebarud *v* tergores

baruna *n* barat

barung *adv* **1** bersama-sama; **2** besar (tt bonang, saron, gender);

binarung *v* dibarengi

barut *n* barut; pembebat bayi;

mbarut *v* membarut; membendung

bas *n* bas; pemborong; pemimpin pekerjaan

¹ **bas** *n* bahasa;

bebasan *n* peribahasa

² **bas** *n* krama;

basan-binasan *v* saling berbahasa krama;

dibasani *v* dihormati dng bahasa Jawa krama

basah, basahan *n* 1 kain untuk membasahi; 2 pakaian yg telah dibasahi;

mbasahi *v* membasahi (kain yg akan disetrika);

basahan *n* pakaian kebesaran

basalén *n* tempat penempatan besi

basan (mbasan) *p* ketika

basanta *n* bulan

basar *v* mahatahu

basbasan *n* borongan (pekerjaan dsb)

baseng *a* busuk; anyir (bau pd luka dsb)

¹ **basi** *n* potongan;

basén *n* potongan;

dibaséni *v* diberi potongan

² **basi** *n* pinggan (jn piring besar)

basis *v* basis; tempat penyusunan kekuatan

baskara *n* matahari; surya

basmara *v* tertarik; jatuh cinta;

kabasmara *v* tertarik; jatuh cinta

¹ **basu, dibasu** *v* dicuci

² **basu** *n* golongan (manusia) setengah dewa

basuki *a* selamat

baswara *v* bersinar; bercahaya

bata *n* bata; batu merah;

mbata, ~ rubuh *v* *ki* bersama-sama (orang bersorak dsb)

batako *n* batako (bata dr beton)

batal *a* batal; gagal;

mbatalaké *v* membatalkan; menggagalkan

batang, batangan *n* 1 tebakan; 2 teka teki;

mbatang *v* menebak; menerka

bates → **wates**

bathara *n* batara

bathari *n* batari

bathi *n* laba; untung;

bathén *v* laba; untung;

mbathi *v* memungut laba; mencatut;

mbathéni *v* memberi laba

bathik *n* membatik;

mbathik *v* membatik

bathil, mbathili *v* memotong pendek-pendek

bathok *n* tempurung;

-- **bolu** tempurung betina (berlubang tiga)

bathon (bebathon) *adv* patungan; bersama-sama membeli dsb

batih *n* 1 isi rumah; orang serumah; 2 suami; istri;

kebatih *v* masuk menjadi keluarga

¹**bau** *n* 1 bahu; lengan; 2 kekuatan; tenaga

²**bau** *n* 1 (**bebau**) pekerja; penggarap; 2 kepala dusun (pangkat di bawah lurah, terdapat di beberapa tempat di Pulau Jawa); 3 penolong;

-- **dendha** sangat berkuasa; -- **kapiné** tidak adil; berat sebelah; --

kapini → **bau kapiné**; -- **lawéyan** ciri lesung pipit pd pangkal lengan

³**bau** *n* nama ukuran luas tanah (7096,5 m²)

¹**baut** → **baut**

baul *adv* batal; urung; gagal

baung *n* tiruan bunyi anjing;

mbaung *v* melolong; meraung

baureksa *n* hantu penjaga;

mbaureksa *v* berdiam dan menjaga

bausastra *n* kamus

baut *a* pandai; pintar; terampil;

kebaut *v* ikut dihabiskan (tt uang)

²**baut** *n* baut

bauwarna *n* ensiklopedi

¹**bawa** *n* bunyi; suara;

mbawa *v* menembang sbg pembuka gending

²**bawa** *p* mulai; memulai;

-- **dhéwé** berdiri sendiri; tidak dikuasai orang lain; -- **rasa** olah batin; berunding; wawancara

bawah, mbawahi *v* membawahkan; menguasai;

kabawah *v* diperintah; dikuasai

bawak *n* pangkal cangkul

bawal *n* ikan bawal

bawalaksana *v* menepati janji

bawana → **buwana**

bawang *n* bawang putih

bawat *n* payung lontar bertangkai panjang

bawéra *a* lapang; luas

bawon *n* upah menuai;

mbawoni *v* memberi bagian sbg upah menuai

bawuk → **dhawuk**

bawur → **blawur**

¹**baya** *n* buaya

²**baya, bebaya** *n* bahaya; marabahaya;

mbebayani *v* berbahaya; membahayakan; mengkhawatirkan

bayah *n* itik dara

bayak, bayak-bayak *v* berbondong-bondong

¹**bayan** *n* burung bayan

²**bayan** *n* kebyan; pegawai desa

¹**bayang, bayangan** *n* orang yg dipapah dan diusung;

dibayang(-bayang) *v* dipapah dan diusung (tt orang sakit)

²**bayang, bayangan** *n* bayang-bayang; bayangan

bayar *n* gaji;

mbayar *v* membayar; menggaji;

mbayari *v* membayarkan (kpd)

bayas *n* nama ikan

bayék → **bayi**

bayem *n* bayam

bayi *n* bayi;

bayén *v* melahirkan;

mbayi *v* melahirkan

bayonét *n* bayonet; sangkur

bayor *n* nama ikan

¹ **bayu, bebayu** *n* urat darah;

tanpa bebayu tanpa kekuatan; lemah

² **bayu** angin;

-- **bajra** angin ribut; topan disertai petir

bayung → **lembayung**

bebada *v* menyepakkan kaki ketika akan lahir (tt bayi dl kandungan)

bebadra → **badra**

bebah *kr* → **bubuh**

bebak, mbebak *v* menumbuk

bebana *n* 1 hadiah; 2 permintaan

bébas *adv* bebas

bebed *n* kain panjang (untuk laki-laki);

bebedan *v* berkain sarung

bebeg, mbebeg *v* membendung

bébék *n* itik;

mbébéki *ki v* 1 menggelepar; 2 kebingungan

Bébel → **Bibel**

bebel *a* 1 bebal; pandir; 2 sembelit

bébér *v* memamerkan pertunjukan agar ditanggap (tt tandak);

bébéran *n* 1 beberan; uraian; 2 pembeberan;

mbébér *v* membeberkan; membentangkan

bébét *n* keturunan; darah

bebet → **bebed**

beblek *a* banyak sekali (orang, pekerjaan, dagangan yg tidak laku)

bebrayan 1 *v* berumah tangga; 2 *n* masyarakat

bebreg → **bubruk**

bébrék, mbébrék → **babrak**

bébrét, mbébrét *v* 1 mudah rusak; 2 beruntun (tt bunyi kentut)

bebret, mbebret *a* mumut; mudah sobek

béca-bécu *v* bersungut-sungut

bécak *n* becak;

mbécak *v* 1 naik becak; 2 mengemudikan becak

becécér, pating -- *adv* berceceran

bécék *a* becek;

mbebécéki *v* membecekkan

bécér, bécéran *n* uang belanja sehari-hari;

mbebécér *v* menghambur-hamburkan (uang)

becici *n* jn pisang yg kecil-kecil

becicing *n* nama buah gadung; buah ubi

becik *a* baik;

beciké *adv* seyogianya; sebaiknya

¹ **béda** *adv* berbeda;

béda-béda *adv* berbeda-beda

² **béda, dibéda** *v* digoda; diganggu

¹ **bedadok** *n* sj keranjang untuk membawa belanjaan dsb

² **bedadok, mbedadok** *a* kurang ajar

bededeng, bebedengan *v* *ki* berusaha sekuat tenaga (mengangkat barang yg berat dsb);

mbededeng *a* bertambah panjang dan keras

bedhad *adv* lepas (tt anyaman, sambungan, dsb)

bedhag, bedhagan *n* buruan;

mbedhag *v* memburu;

mbebedhag *v* berburu

bedhagal, mbedhagal *v* memaksa; memperkosa

bedhah *a* 1 bedah; robek; jebol; tembus; 2 kalah; jatuh;

-- **bhumi** upah untuk menggali liang lahat;

mbedhah *v* membedah; menjebol; 2 membajak (sawah) yg pertama kali

bedhal, mbedhal *v* melepaskan diri; memisahkan diri

bedhami *v* 1 berdamai; 2 mengadakan perjanjian;

bedhamén *n* perdamaian

bédhang, bédhangan *n* kekasih;

mbédhang *v* berzina; bermukah

bedhawang *n* kura-kura

bedhaya *n* bedaya

bedhedheg, mbedhedheg *a* 1 berasa senak (tt perut); 2 melunak (tt nasi yg akan basi); 3 mendongkol; 4 bangga

bedhégol, mbedhégol *a* bengkok dan bengkak

bedhék, bedhékan *n* teka-teki;

mbedhék *v* menebak; menerka

bedhél, mbedhél *v* 1 merabak; meratas; 2 membedah

bedhel, mbedhel *a* mudah putus (tt benang dsb)

bédhéng, bédhéngan *n* petak-petak persemaian

bedhengus *adv* tiba-tiba tampak

bedhés *n* kera

bedhidhil, mbedhidhil *a* kikir; pelit

bedhidhing *n* musim dingin

bedhigal, mbedhigal *a* kurang ajar

bedhigas, bedhigasan *a* tidak sopan (tingkah laku)

bedhil *n* bedil; senapan;

bedhil-bedhılan 1 *n* tiruan bedil; 2 *v* tembak-menembak;

mbedhil *v* menembak

bedhiyang 1 *n* perapian; 2 *v* berdiang

bedho *adv* urung; batal

bedhog, mbedhog *v* mencuri ayam, itik, dsb

bedhogol, mbedhogol *a* merupakan tonjol besar

bedhol, -- **desa** perpindahan terutama transmigrasi (penduduk sedesa); -- **jangkar** membongkar sauh; -- **songsong** nama upacara dl perayaan gerebek;

mbedhol *v* mencabut; membantun

bedhor *n* mata panah

¹**bedhudhak** *n* nama ular

²**bedhudhak, mbedhudhak** *a* 1 acuh tak acuh; 2 enggan bergeser

bedhudhug, mbedhudhug *a* tampak besar krn banyak isinya

bedhug *n* 1 beduk; tabuh; 2 tengah hari (umumnya dimulai ketika masuk waktu salat lohor);

-- **ndhrandhang** tengah hari (jam dua belas siang)

bedhugul, mbedhugul *a* menonjol; menyembul

bédhung → **bidhung**

bedhungul, mbedhungul *v* muncul; timbul

bedinan *n* harian (tt pakaian dsb)

bedinten *kr* → **bedinan**

bedodok, **mbedodok** *a* suka membual; suka bercakap besar (sombong)

bedodong, **mbedodong** *a* bertambah besar dan keras (tt perut dsb krn kekenyangan dsb)

bedondi → **pradondi**

bedor *n* 1 nama kartu judi; 2 zakar kuda

bedudan *n* culim

bedudung, **mbedudung** *a* membesar dan keras (tt perut)

¹**bég** *n* bek (pemain bola)

²**bég** *a* kalah;

dibégaké *v* dikalahkan; dibuat malu; dijatuhkan

beg *n* tiruan bunyi sesuatu yg jatuh;

-- **sek** *ki* jika berbaring terus tertidur

begagah, **mbegagah** *v* mengangkangkan kaki

bégal *n* begal; penyamun

mbégal *v* membegal; menyamun

begasi *n* bagasi

begawan *n* begawan;

mbegawan *v* hidup sbg begawan

begeblug → **pageblug**

begedud, **mbegedud** *a* keras kepala

begegeg, **mbegegeg** *v* terpaku (duduk atau berdiri)

begégéh, **mbegégéh** *v* mengangkangkan kaki

bégén *n* jenis pukulan (tt bulutangkis, pingpong, dsb)

begénggégng, **mbegénggégng** *v* 1 mulai sembuh; 2 mulai baik (tt penghidupan)

begér *a* senang; gembira

begijig, **begijigan** *adv* bertingkah kurang ajar; bertingkah tidak sopan

begja *a* mujur; beruntung;

-- **kemayangan** *a* mujur sekali;

begjan-begjan *adv* untung-untungan

begok nama burung

begondhal *n* 1 budak; 2 budak penuntun kuda

- beguguk, mbeguguk** *v* 1 jongkok; 2 membangkang
begupon → **pegupon**
beguron *n* perguruan (ilmu batin)
béi → **ngabéi**
beja *a* mujur; beruntung
bejad *a* bejat
bejaji, mbejaji *a* berharga; bernilai
bejajig, bejajigan *v* bertingkah kurang sopan
béjén *v* bertatahkan intan (tt subang dsb)
bejér *n* rembes (penyakit mata)
béji *n* 1 telaga; 2 paku berkepala lebar
béjog *a* timpang
bejujag, mbejujag *v* 1 kurang ajar; 2 keras kepala
béka, mbéka *v* rewel; mengada-ngada
bekah-bekuh *v* berkeluh kesah
bekakak *n* binatang atau manusia dsb untuk sajen;
     dibekakak *v* dipanggang utuh (ayam dsb)
bekakrah, mbekakrah *a* porak-poranda; berserak
bekakrakan *v* 1 berkotek kian kemari (tt ayam betina); 2 bingung ke
     sana kemari
bekasakan *n* hantu rimba
bekasem *n* asinan (ikan atau telur)
bekatul *n* bekatul
bekécot → **bekicot**
békél 1 *a* buncit (perut); 2 nama ikan
bekel *n* 1 nama pangkat bawahan lurah; 2 nama pangkat pegawai
     istana
bekén *a* tersohor; ternama; terkenal
bekeneng, bekenengan *v* bertengkar; saling mengotot
bekengkeng, mbekengkeng *a* 1 kaku; 2 keras kepala; tegar hati
béker *n* piala;
bekér, mbekér *v* memengkis (tt kera dsb); meringkik (tt kuda)
bekés, mbekés *v* mendekus keras
bekicot *n* bekicot; siput darat
bekik, mbekik *v* memekik

bekikuk *n* keturunan bekisar

bekingking *n* siput kecil;

mbekingking *ki a* kurus sekali

bekis, mbekis *v* mendekus keras

bekisar *n* bekisar

bekisik, mbekisik *a* tampak kering atau kasap (tt kulit)

bekos, bekos-bekos *v* mendengus-dengus

mbekos *v* mendengus keras

beksa *kr* → ²jogéd;

-- **jebeng** nama tarian Jawa;

beksan 1 *n* tarian; **2** *v* menari-nari

bekta, mbekta *kr* → gawa, nggawa

bekti *n* bakti; sembah;

ngabekti *v* menghormat; menyembah;

ngabektén *n* upacara sembah sujud (pengantin dsb);

pangabekti *n* penghormatan

bekuk, mbekuk *v* **1** membekuk; melengkungkan; **2** menangkap (penjahat dsb)

bekungkung *n* perangkap harimau

bekunung, mbekunung *a* keras kepala; tegar hati

bekur, mbekur *v* berdekut; mendekut (tt merpati dsb)

bekus, mbekus *v* mendekus keras

bél *n* bel

béla *v* membela; menuntut bela;

-- **pati** ikut mati; -- **sungkawa** ikut berduka;

mbélani *v* membela

belah *num* **1** belah; **2** tengah ratusan;

-- **banten** nama model baju; -- **kedhaton** gigi depan yg atas renggang

belak *n* belak;

belaken *v* menderita sakit belak (pd telapak kaki)

belang *a* belang;

-- **buntal** berbelang-belang

belatung *n* sb berenga hitam

beléh, beléhan *n* sembelihan;

- mbeléh** *v* menyembelih
bélék *n* belek;
bélékan *v* sakit belek
belék, belékan *n* belahan; celah panjang (yg dibuka);
mbelék *v* membelah kulit dsb; membuka; mengiris
belér, mbelér *v* menggores
beler, mbeler *a* 1 nakal; 2 malas
belet, kebelet *v* terdesak ingin (kencing dsb)
¹**belik** *n* mata air
²**belik, mbelik** *v* mulai ada yg masak (tt buah)
¹**beling** *n* beling; pecahan kaca
²**beling, mbeling** *a* keras kepala; membandel
belis *n* iblis; setan
¹**belit, mbelit** *v* 1 berbelit-belit; 2 selalu menghindar
²**belit** *n* nama permainan dgn kartu
belo *n* anak kuda
belok *n* pasung;
belokan *n* 1 pasungan; 2 orang yg dipasung;
mbelok *v* memasung
bélong *n* belang pd pelipis
belor *n* jenis kaca mata
bélot, mbélot *v* membelot; sukar diperintah, dibangunkan, dsb
¹**beluk** *n* 1 nama hama padi
²**beluk, kokok** -- *n* burung hantu
³**beluk** *n* asap
bembeng, mbembenga *a* menyeladang; sama besar (tt bentuk betis dsb)
bémo *n* bemo
bén *p* biar
ben, aben *kr* → **adu**
bena *kr* → **banjir**
benak, mbenakaké *v* membetulkan; memperbaiki
benang *kr* → **bolah**
benawi *kr* → **bengawan**
bencah *a* 1 lekang; 2 terbabang

bencé *n* puyuh jantan

béncéng *a* mencong; miring;

-- **céwéng** selalu berselisih; -- **karep** berbeda kehendak

benceng *a* kaku; kejang; tegang (persendian dsb)

bencét, mbencét *v* mengucilkan; menyerang ketika lawan terkucil
seorang diri

bencirih *a* rentan; mudah sakit

béncok *n* katak terbang; katak pohon

bencoléng, mbencoléng *v* kurang ajar; ugal-ugalan

benculuk *n* nama tumbuh-tumbuhan

bénda → **béndha**

bendana *n* kebiasaan buruk

bendara *n* 1 majikan; tuan; 2 gelar bangsawan

bendéra → **gendéra**

béndha *n* biji buah (dipakai dl permainan anak laki-laki)

bendha *n* sb keluih

bendhé *n* bende; canang

béndhel *n* berkas; bendel;

mbéndhel *v* 1 membendel; 2 memasukkan dl daftar hitam;

kebéndhel *v* 1 terbendel; 2 termasuk dl daftar hitam

bendhel(an) *n* bendel; berkas

béndheng *n* tali besar; tali rentang;

mbéndheng *v* menghubungkan dng tali rentang; 2 menyambung
aliran listrik

béndher *n* tukang menjilid (buku)

bendhéyot, mbendhéyot *a* sarat dng muatan

béndhi *n* bendi

bendho *n* parang

bendhol, bendholan *n* benjol; tonjolan bulat;

mbendhol berbenjol; menonjol bulat

bendhoyo *n* mentimun rebus

bendhoyot, mbendhoyot *a* sarat dng muatan;

sabendhoyot *n* sekeluarga

bendhul, mbendhul *a* berbenjol

bendok → **blendok**

bendu, bebendu *n* kutuk; laknat

bendul *n* bunga petai;

mbendhul *a* bengkak; sembap

bendung, bendungan *n* bendungan;

mbendung *v* membendung

benem, mbenem *v* membembam

bener *a* 1 benar; betul; 2 tepat; lurus;

mbeneri 1 *v* mengadili; menengahi; 2 *adv* bertepatan dng;

kebeneran *adv* 1 sudah betul; cocok; sesuai; 2 kebetulan;

sabeneré *adv* sebenarnya

bengah, mbengah *v* melenguh

bengang *n* nama penyakit kelamin

bengangah, mbengangah *v* berseri-seri cerah (tt wajah)

béngas-béngas *adv* coreng moreng (tt muka)

bengawan *n* bengawan

bengék, mbebengék *v* menggoda (supaya menangis)

bengengeng, mbengengeng *v* berdengung; mendengung (spt kumbang terbang)

bengep *a* sembap

bengér-bengér *v* menangis keras-keras (tt bayi)

béngés *n* lipstik; gincu;

béngésan *v* bergincu;

mbéngés *v* menggincu

benggang, mbenggang *v* merenggangkan

bénggol *n* 1 gobang (nama satuan mata uang); benggol; 2 *ki* benggolan; kepala penjahat (perampok dsb)

bengi *n* malam

bengingéh, mbengingéh *v* meringkik

bengis *a* bengis; kejam

bengka *a* keras (perut)

bengkah *a* rengkah; kekah; belah

bengkak *n* pak; bungkus; berkas;

bengkakan *n* bungkus

béngkas, mbéngkas *v* memusnahkan; memberantas

~ **karya** menyelesaikan (tugas, pekerjaan)

béngkat *n* nama permainan kanak-kanak

¹**béngkék** *a* sulit terbagi

²**béngkék** *a* sakit pinggang

béngkél *n* bengkel

bengkelang, mbengkelang *a* keras (tt kotoran)

bengkeleng *adv* sehari penuh

bengkeluk, mbengkeluk *a* bengkok; melengkung

bengkerengan *v* bertengkar; berkelahi

bengkerok, mbengkerok *a* berdaki; beruntusan (pd kulit)

bengkiyeng, mbengkiyeng *a* kekar; tegak kuat

bengkok *n* bengkok

bengkolang, mbengkolang *v* melempar (dng benda berat)

béngkong *a* bengkok

bengkong, mbengkong *v* mogok

bengkowang *n* bengkuan

bengkoyok *n* kurap

béngkrak, bebéngkrakan *v* berbesar mulut; takabur

bengkrik *v* berselisih; bertengkar

bengkring *a* kurus sakit-sakitan

bengkung *n* setagen panjang

bengkunung, mbengkunung *v* keras kepala; tegar hati

bengkureng, mbengkureng *v* bersungut-sungut

bengkuyut, mbengkuyut *adv* sarat beban

benglé *n* bunglai

bengok *n* teriak;

bengok-bengok *v* berteriak-teriak;

mbengok *v* berteriak;

mbengoki *v* berseru kpd; meneriaki

bengong *a* melongo; bengong

béngoren *v* ledes krn makan sirih

benguk *n* benguk (sj kacang-kacangan)

bengung, mbengung *v* mendengung

benik *n* buah baju

bening *a* bening; jernih;

-- **leri 1** keruh sekali; **2** masam, muram (tt air muka)

bénjang *kr* → **sésuk, bésuk**

bénjing *kr* → **sésuk, bésuk**

bénjo *a* imbal; bengot

bénjol, bénjolan *n* benjolan;

mbénjol *v* berbenjol

benjut *a* memar (terutama tt kepala)

bénsin *n* bensin

bentél, mbentél *v* mengikat (kayu dsb)

bentel, mbentelaké *v* memaksakan; memojokkan;

kebentel *v* terpaksa; terpojok

bénténg → **béténg**

bénten *kr* → ¹**béda**

bentér *kr* → **panas**

bentet *a* penuh; tumpat

benthak *a* terbuka; tidak diteduhi oleh pepohonan besar (tt tanah)

benthét *a* retak

benthik *n* 1 nama permainan; 2 bersentuhan (tt barang pecah belah dsb sehingga berbunyi tik, tik)

benting *n* angkin

bentoyong, mbentoyong *v* banyak dan berat muatan atau bawaannya

bentrok *v* bentrok; cekcok; bertengkar

bentul *n* bentul

bentus, mbentus *v* membentur;

kebentus *v* terbentur

benum, dibenum *v* dibenum; diangkat menjadi pegawai dsb

benyanyong, mbenyanyong *v* kurang ajar; kurang sopan

bényék *n* luka (bernanah dsb)

benyényéh, benyényéhen *v* berkoreng dan berair atau bernanah; korengan

benyinyih *n* kudis

benyanyak, benyanyakan *v* kurang ajar; tidak tahu adat;

benyanyak-benyanyuk *v* kurang ajar; tak tahu adat

béo *n* beo

bér *a* murah hati;

-- **budi** dermawan; pemurah

ber, mak -- *v* tiba-tiba terbang

bera *a* kosong; tidak ditanami; terlantar (tt sawah dsb);

mberakaké *v* membiarkan tidak ditanami

bérag *a* 1 senang; gembira; 2 birahi

¹**berah** *kr* → **buruh**

²**berah, mberah** *a* banyak sekali

bérang *n* parang

beras *n* beras;

-- **kencur** beras kencur (jamu dsb); -- **ketan** beras pulut; --

tuton beras tumbuk; -- **wuluh** beras yg kulit arinya masih ada

bérat, mbérat *v* memberantas

bérawa *a* 1 menakutkan; 2 gagah perkasa

bercak *n* bercak

berci *n* 1 loberci; 2 nama kain bahan songkok

berdondi → **pradondi**

bérék, mbérék *v* membelah; mengiris (nangka dsb)

béréng *n* nama penyakit kulit;

béréngen *v* menderita sakit kulit (terutama pd ujung bibir)

bérés *a* beres;

mbérési *v* membereskan

bergada *n* regu; kelompok; brigade

bergadag, mbergadag *v* merah kekuning-kuningan

bergas *a* bergas; gagah; bagus

bergénggég, mbergénggég → **begénggég, mbegénggég**

bergodog, mbergodog *v* memijat dan mengatur

béri *n* 1 canang; bering-bering; 2 talam

beri *n* burung garuda

béri-béri *n* sakit krn kekurangan vitamin B; beri-beri

berik *v* adu tanduk;

mberik *v* menanduk

béring *a* 1 sedeng; serendeng; miring sebelah; 2 juling

bérji → **lobérci**

berkah *n* berkat

berkat *n* oleh-oleh kenduri;

berkatan *n* nasi kenduri

- mberkat** *v* membawa pulang hidangan (setelah kenduri dsb)
bérko *n* jn lampu sepeda; berko
bérkolin *n* nama kain
berléyan *n* berlian
berngangang, mberngangang → **bengangang, mbengangang**
berod, mberod *v* berusaha melepaskan diri
bérok *a* kambing jantan yg berjenggot
bersih, -- désa *n* nama selamatan desa (setahun sekali)
beru *n* 1 nama laras gamelan; 2 nama jn gending
besa → **beksa**
besalén *n* tempat pandai besi
bésan *n* besan;
     bésanan *n* berbesan
Besar *n* bulan Zulhijah
besaran *n* besaran
besaséh → **besasih**
besasih, pating -- *v* porak-poranda
besat, mbesat *v* melesat
bésék *n* besek
besel *n* besel; suap
¹**besem** *a* layu; pudar
²**besem, mbesem** *kr* → **obong**
besén *n* nama rumput
besengék *n* besengek (nama gulai)
besengut, mbesengut *v* merengut; membersut
bésér *a* beser
beséro *v* berkongsi
beseseg, mbeseseg *v* segah; senak
besét, mbesét *v* menyayat kulit; menguliti
beséyol, mbeséyol *v* mengingkari
bési *n* pinggan
besik, mbesisik *v* menyiangi rumput di kebun (dng cangkul dsb)
besisik, mbesisik *v* spt bersisik (tt kulit)
besiyar *v* pesiar; bertamasya
beskal *n* beskal; jaksa

beskap *n* beskap; baju jas pendek

beskat → **beskap**

beskup → **beslah**

beskuit *n* beskuit

beslah, **mbeslah** *v* menyita; membeslah

beslit *n* beslit; surat keputusan

besmi *kr* → **obong**

besolé *n* nama pohon

¹**besta** *kr* → **banda**

²**besta**, **mbesta** *v* menggoreng dng dicampuri gula

bestél *n* bestel;

mbestélaké *v* memaketkan; mengirimkan

bestik *n* bestik

bestrong *n* sb meriam;

bestrongan *a* berlangen longgar (tt baju)

bestru *n* nama tumbuh-tumbuhan dan buahnya

besturu, **kebesturon** *v* lengah; lalai

bésuk *n* kelak; besok;

bésuké *n* kelak; nanti;

~ **manéh** kelak; lain kali; yg akan datang

besuk *v* menjenguk orang sakit (di rumah sakit)

besur, **mbesur** *v* keras kepala

besus *a* 1 pesolek; suka bersolek; 2 serba bersih dan rapi (badannya, pakaiannya, dsb)

besusu *a* besusu; bengkuang

besut, **mbesut** *v* 1 menggosok supaya halus dan bersih (daun pisang);

2 menyeterika; 3 memperbaiki (kalimat, karangan, dsb)

beta, **mbeta** *kr* → **gawa**, **nggawa**

¹**betah** *a* 1 betah; tahan; 2 kerasan; 3 berlangsung lama (tt hujan);

betah-betahan *v* berlomba; membetahkan diri

²**betah** *kr* → **butuh**

betamal *n* barang bukti

bétéh *v* berbantah; berdebat;

mbétéhaké *v* memperdebatkan

betéké *p* karena

bétel *n* sb pahat tumpul

béténg *n* benteng;

-- **pendhem** pertahanan rahasia;

mbénténgi *v* 1 memberi berbenteng; 2 melindungi

béter *n* bola dalam (bola-bola karet isi bola)

bethak *kr* → **adang**

bethara → **bathara**

bethari → **bathari**

bethat *a* pisah; lepas dr;

bethatan *n* tiada hujan beberapa hari dl musim hujan;

mbethat *v* melepaskan diri dr

béthék *n* pagar bambu;

mbéthéki *v* memagari dng bambu

béthem, mbéthem *v* mengatupkan dan menggembungkan (mulut)

bethem *n* biji keluih

betheng, kebetheng *v* terhalang oleh hujan

¹**béthét** *n* burung betet

²**béthét, mbéthéti** *v* membersihkan isi perut (ikan, ayam, dsb)

bethethet, sawengi -- *adv* semalam suntuk

bethik *n* nama ikan

bethithil, mbethithil *a* sangat kikir

bethithing, mbethithing *a* ramping (tt pinggsang)

bétho, mbétho *v* membuat suara dr dua belah tangan ditangkupkan lalu ditiup

bethot, mbethot *v* mencabut keras-keras

bethu, mbethu *a* bakup (tt muka)

bethuthut, mbethuthut *a* muram (tt wajah)

¹**beton** *n* biji nangka

²**beton** *n* beton

betutu *n* betutu

béwél *n* catat pd sudut bibir;

béwélen *v* menderita cacat pd sudut bibir

béwés, mbéwés *v* selalu meleleh

béwok → **bréwok**

béya *n* 1 biaya; 2 pajak;

dibéyani *v* dibiayai

béyés *n* 1 anak ketam; 2 *ki* anak kecil

béyongan *n* anak ikan gabus

beyuyut, mbeyuyut *a* tampak mengantuk (tt mata)

bibar *kr* → **bubar**

Bibel *n* kitab suci agama Kristen (Protestan, Katolik); Injil

bibi *n* bibi

bibis *n* kumbang air

bibisan *n* nama tumbuh-tumbuhan

bibit *n* bibit;

-- **kawit** asal mula;

mbibit *v* mengambil bibit

biblak *a* lecet; terkelupas (kulit)

bibliotik *n* perpustakaan

bibrah *kr* → **bubrah**

bibrik, mbibrik *v* menggusur dr sedikit (tt tanah tetangga)

bicak *n* becak

bidhal *kr* → **budhal**

bidhan *n* bidan

bidho *n* elang burik

bidhung, mbidhung *v* menggoda; mengganggu;

mbebidhung *v* menggoda; mengganggu

bidhur *n* penyakit gatal-gatal pd kulit (biasanya krn alergi)

bidhuwan *n* biduan; penyanyi

bigar *a* kegirang-girangan

biji *n* nilai

bijil *a* rusak sebelah (mata)

bikak *kr* → **bukak**

bikini *n* bikini; pakaian (renang) wanita

biksu *n* biksu

biku → **wiku**

bilahi *n* celaka;

mbilahéni *v* mencelakakan

bilai → **bilahi**

bilas, bilasan *n* air pembilas;

mbilasi *v* mencuci ulang; membilas

bilih *kr* → **yén**

bilo *a* rabun; buta ayam

bilulung, pating -- *adv* lalu lalang tanpa tujuan (krn kebingungan)

bilur *n* bekas lecet cambuk (di badan)

bin *n* bin; anak laki-laki dr

bindheng *a* sengau

bindi *n* gada; pemukul

bingah *kr* → **bungah**

bingar *a* berseri-seri; riang

binggel → **gelang**

bingkel *n* bengkel

bingkem *kr* → **bungkem**

bingung *a* bingung;

mbingungi *v* 1 kebingungan; 2 membingungkan

bintang *n* bintang

bintul *a* bintul

bintulu *a* loreng biru

biola(h) *n* biola

biologi *n* biologi

bioskop *n* bioskop

bipét *n* bufet

bir *n* bir

birahi → **brai**

birai → **brai**

birat, mbirat → **brastha, mbrastha**

birawa → **bérawa**

biri, birén *n* yg sudah dikebiri;

mbiri *v* mengebiri

biru *a* biru;

-- **érem** biru lebam; -- **gedhah** biru muda; -- **kecu** sangat biru;

biron *n* kain celup (berwarna biru)

¹**bis** *n* bus;

bis-bisan 1 *v* berulang kali naik bus; 2 *n* biaya naik bus;

ngebis *v* naik bus;

- ngebisan** *n* terminal bus
- ² **bis** *n* kotak surat; bis surat
- ³ **bis** *n* pipa (beton) saluran air
- bisa** *n* bisa; dapat;
- **uga** *p* mungkin; boleh jadi; dapat juga;
- bisa-bisané** *p* 1 mengapa dapat; 2 bisa-bisaneya;
- sabisa-bisa** *p* sedapat mungkin
- ¹ **bisik, bisik-bisik** *v* berbisik-bisik;
- mbisiki** *v* membisiki
- ² **bisik, bebisik** *v* bergelar
- biskop** *n* 1 uskup; biskop; 2 bioskop
- biskucing** *n* purtri malu; semalu
- biskuit** *n* biskuit
- biskup** → **biskop**
- bismillah** *p* bismillah
- bisnis** *n* bisnis; usaha dagang
- bistik** → **bestik**
- bisu** *a* bisu
- bithet** *n* bekas luka di kulit
- bithi** *a* tinju;
- mbithi** *v* meninju
- biting** *n* biting; lidi penyemat; lidi yg tajam ujungnya untuk menyemat daun dsb;
- mbitingi** *v* menyemat daun pembungkus dng lidi
- biwara, mbiwarakaké** *v* mengumumkan
- biyada, rebut** -- *v* saling mempertahankan kebenaran
- biyak, mbiyak** *v* membuka; menyingkap;
- ~ **wangkong** membuka rahasia orang lain
- ¹ **biyang** → ¹ **biyung**
- ² **biyang, biyangané** *n* kata makian
- biyantu** → **bantu**
- biyas** *a* tiba-tiba pucat
- biyasa** *adv* biasa; lumrah
- biyaya** *n* biaya
- biyayah, mbiyayah** *adv* tampak banyak

biyayakan *a* kurang ajar; tidak tahu aturan

biyén *n* dahulu kala

biyet, mbiyet *adv* lebat (buah)

biyeyet, mbiyeyet *a* terasa sangat mengantuk

biying, mbiying *a* degil; keras kepala

biyola(h) → biola(h)

biyoskop → bioskop

biyuh *p* astaga

¹**biyung** *n* ibu; emak

²**biyung → biyuh**

blaba *a* dermawan; suka memberi

blabag *n* papan (tulisi); papan

blabak → blabag

¹**blabar** *n* tali (kawat) pembatas medan;

-- kawat gelanggang; medan laga

²**blabar, blabaran** **1** *v* membuat bagan (kain batik dsb); **2** memulai pembicaraan;

mblabar *v* melembak; mengalir ke mana-mana

blabur *a* kabur

blacan *n* harimau kecil

blaco *n* belacu; kain mori mentah

blacu → blaco

blad *n* pola;

ngeblad *v* mencontoh gambar (terutama pola) dng menindas

blader, mblader *v* **1** kotor; banyak sampahnya; **2** sangat banyak (tt buah-buahan)

bladhah, mbladhah *v* membuka (sekat dsb)

bladhak, mbladhak *a* menyimpang dr kebenaran (tingkah laku dsb)

bladheg, mbladheg *adv* terus-menerus

bladher, mbladher *v* **1** berlumpur; **2** melimpah ke mana-mana

bladhog *a* lumpur

blag, ngablag-ablag *adv* terbuka lebar (tt pintu dsb)

blai → bilahi

blajar *v* belajar; berlatih;

blajaran *n* latihan

mblanjari *v* melatih; mengajari

¹**blak** → **blad**

²**blak, blak-blakan** *a* terang-terangan;
ngeblak *a* terbuka; berterus-terang

blaka *a* berterus terang;

-- **suta** *adv* berterus-terang;

mblakakaké *v* memberitahukan rahasianya

blakak, blakak-blakak *a* bulat dan indah (tt mata)

¹**blandar** *n* belandar; balok melintang penyangga atap

²**blandar** *n* bandar (dr perjudian)

³**blandar, mblander** *v* mengejar dan melempar (dng tongkat dsb)
blander *n* tutup sumbu lampu minyak tanah (supaya lebih terang)

blandhang, mblandhang *v* 1 melaju; 2 lari cepat

blandhit → **bandhit**

blandhong *n* belandong; penebang kayu;

mblandhong *v* 1 menebang kayu; 2 menjadi penebang kayu;

mblandhongi *v* menebangi (kayu)

blandreng, mblandreng *adv* terus-menerus (tt bau yg tercium dsb)

blangblangan *adv* selalu pergi dr rumah

blanggréng *n* 1 bunga kopi; 2 ubi kayu (singkong) goreng

blangkemen *a* 1 bungkam; 2 kaku mulut; 3 *cak* berasa salalu ingin makan

blangkep, mblangkep *v* merangkap

blangko *n* belangko (surat isian)

blangkón *n* blangkón;

blangkónan *v* memakai belangkon; berbelangkon

blangkréh, pating -- *adv* porak-parik; tidak teratur

blanja *n* 1 belanja; 2 upah; gaji;

blanja *n* 1 belanjaan; 2 gajian;

mblanjajaké *v* membelanjakan

blantik *n* 1 belantik; 2 cengkau; makelar; pialang

blarak *n* daun nyiur

blarongan *a* berbau busuk

blarut, pating -- *adv* bergores-gores;

keblarut *v* tergores

blas, blas-blas *v* selalu pergi (tidak jelas tujuannya)

blasah, mblasah *adv* berserakan di tanah

blasak, blasakan *v* menyusup-nyusup ke mana-mana;

mblasak *v* menyusup; menempuh; mengarung

blaster *n* blaster

blasuk, mblasukaé *v* 1 menyesatkan; 2 *ki* menipu;

keblasuk *v* sesat;

keblasuk-blasuk *v* tersesat (berkali-kali)

blasur, pating -- *adv* kacau (tidak keruan)

blatér *a* ramah tamah pandai bergaul

blatung *n* sb bernga berwarna hitam

blawah, blawahan *adv* sambalewa; suka bercanda;

mblawah *adv* 1 terbuka lebar (tt lubang); 2 melimpah (tt kekayaan)

blawong *adv* besar lagi cekung (tt panci dsb);

mblawu 1 *n* serbuk nila; 2 berwarna belau

blawu *v* 1 menjadi spt belau; membelau

blawur *a* kabur (tt penglihatan)

blawus, mblawus *a* lusuh; kumal

blayang, blayangan *v* pergi ke mana-mana tanpa tujuan;

mblayang *v* kas pergi ke mana-mana tanpa tujuan

blébék, blébékan *n* lempengan (besi dsb)

blébér, mblébér *v* meluap; melimpah;

mbébéri *v* menggenangi;

diblébéri *v* diberi (sebagian dr rezeki orang)

blég *n* 1 besi batangan tipis (untuk perhiasan); 2 tempat minyak dsb (dr bahan blek)

blékén *adv* belaka

blélu → **blilu**

bléncong *n* belencong

bléndér *n* batang bulat untuk menggelincirkan (balok dsb);

bléndéran 1 *n* nama permainan; 2 *n* nama gending; 3 *v* berseloroh (dng kata-kata);

mbléndéraké *v* menggelincirkan

bléndhér *n* pelempar bola yang akan dipukul (dl permainan kasti)

bléndher, mbléndher *a* tambun

bléndho → **blondho**

bléndré, bléndra-bléndré *adv* dolak-dalik

mblendre *v* meluncur; melorot (dr tempat yg licin) dng cepat;

bléngah, mbléngah *a* cerah; berseri (wajah)

bléngér, mbléngér *a* tampak merah segar (bibir dsb)

bléngkrah, pating -- *adv* berserakan; bongkar-bangkir

blénja, mblénjani *v* ingkar (janji)

blérék → **blirik**

bléro *a* 1 sumbang; setengah parau (suara); 2 kabur (penglihatan)

bléthok → **bléthok**

bléwah *n* nama buah

bléwéh, mbléwéh *a* terbuka melebar ke kiri kanan (tt mulut dsb)

blebah *a* murah sekali krn sedang musim panen

blebed *n* pembalut;

mblebed *v* membalut

blebeg, mak -- *adv* seketika menggenang (tt air);

diblebeg *v* 1 digenangi; 2 *ki* diberi minum banyak-banyak;

keblebeg *v* tergenang

blebek → **blebeg**

bleber, mak -- *adv* seketika melaju;

blebar-bleber *v* 1 beterbangan; 2 pergi ke sana kemari

blebes, mblebes *a* tidak mudah terbakar (msl kayu lapuk yg basah)

blebet → **blebed**

bleder → **blader**

bledhag, mbledhag *v* 1 merekah; melekah; 2 pecah; berbelah

bledhéng *n* guntur; petir;

-- **paju** nama petir; -- **geni** nama petir; -- **wédang** nama petir

bledhéh, mbledhéh *v* terbuka kancingnya (tt baju)

bledheng, mak -- *adv* seketika masuk;

bledhang -- *v* keluar masuk berkali-kali

bledhes, mbledhes *v* tenggelam; tiba-tiba menyelam;

mbledhesaké *v* menenggelamkan

bledhos, mbledhos *v* meletus

bledig, mbledig *v* mengejar

¹**bledug** *n* debu;

mbledug *v* berdebu;

kebledugan *v* kena debu

² **bledug** *n* anak gajah

bleg, **mak** -- ¹ *n* keterangan suara benda jatuh; ² *adv* tiba-tiba jatuh;

keblegan *v* tertimpa; kejatuhan benda kasar

blegag → **bledhag**

blegendong, **mlegendong** *a* gendut

bleger *a* wujud; bentuk (tubuh)

blegetipé → **bleketépé**

blegong → **jeglong**

blegudhug, **blegudhugan** *v* bersuara spt air mendidih

blegug, **mblegug** *a* tambun

blejed *a* lugu; polos; belaka

blejog, **blejogan** *adv* dng tiba-tiba; mendadak;

diblejog *v* dimintai bantuan dng tiba-tiba

bek, **tumplek** -- *adv* tumpah ruah

blekér → **bekér**

blekecek, **blekecek-blekecek** *n* tiruan bunyi spt bubur mendidih

bleketepe *n* anyaman daun nyiur

blekethek, **mblekethek** *a* sangat kotor

blekok *n* belekok

blekuk, **blekak-blekuk** *adv* tidak lancar dan terputus-putus (tt bicara);

pating -- *adv* berlekuk-blekuk (tt baju dsb)

blencar → **plencar**

blencat → **plencat**

blendhang, **mblendhang** *a* berdus; buncit; gendut (tt perut)

blendhing, **mblendhing** *a* buncit (tt perut dsb)

blendhuk, **mblenduk** *a* 1 gendut; membesar (tt perut); ² *ki* kenyang

blendhung *n* jagung runtuhan yg direbus

blendok *n* damar

bleneg, **mbleneg** *a* gemuk pendek; besar lagi pendek

¹**bleng**, **ngebleng** *v* berpuasa siang dan malam dan selalu berada di kamar

blenger, mblenger *a* muak

blenggu, mblenggu *v* membelenggu; memborgol

blengker *n* bingkai; simpai;

mblengkeri *v* memberi berbingkai

blengur *n* anak angsa

blentong, pating -- *adv* bertelau-telau

blenyik *n* lauk yang dibuat dr teri asin dikepal-kepal kecil

blereng *a* silau;

mblerengi *v* 1 menyilaukan; 2 *ki* menyegankan (tt kekayaan, jabatan, dsb);

keblerengan *v* kesilauan (krn melihat sinar yg sangat terang, melihat kekayaan yg sangat banyak, dsb)

bleret, mbleret *a* menyuram; kurang terang

bles, mak -- *adv* menusuk dng mudah

blesar, pating -- *adv* cerai-berai; berpisah-pisah tak keruan

blesek, mblesek *adv* masuk dalam-dalam;

mblesekaké *v* memasukkan (dalam-dalam)

blethok *n* lumpur;

mblethok *v* berlumpur

blibar *n* buah manggis muda

bligo *n* beligo; kundur

bligung, bligang-bligung *v* telanjang bulat;

mbligung *adv* telanjang; tidak berpakaian

blilu *a* bodoh;

-- **tau** (menjadi) pintar krn pengalaman;

mblilu *v* 1 pura-pura bodoh; 2 membohongi

blimbing *n* belimbing;

-- **wuluh** belimbing sayur (rasanya masam)

mblinger, keblinger *v* keliru; tersesat (jalan pikirannya dsb)

blirik *n* bintik; rintik; kurik

blithuk, keblithuk *v* tertipu

bliyer, mbliyer → **gliyer, nggliyer**

bliyut → **briyut**

blobok *n* tahi mata;

mblobok *v* keluar tahi matanya

blobor, mblobor *v* merambat tak teratur (tt tinta pd kertas dsb)

blocok(an) *adv* tidak jelas batikannya

blodhog *n* nama ikan

blog *n* blok; kelompok

blolok, blolokén *adv* silau;

mbloloki *v* menyilaukan

bloncéng *n* sb labu

blondho *n* ampas minyak kelapa

blondrong, keblondrong *v* terlanjur (tt tawar-menawar);

mblonrongaké *v* menjerumuskan

¹**blong** *adv* gagal; meleset (tt memasang lotre)

²**blong** *adv* tidak pakem (tt rem)

³**blong, kaos** -- *n* baju kaus yg berlengan dan tidak berkerah

blongor-blongor *a* segar bugar (tt anak)

blongsong *n* bungkus; longsor; kelongsong

blonthang(-blonthang) *a* bertelau-telau

blonyo, mblonyo *v* 1 melumas; mengoles; 2 melumuri badan dsb dng minyak kayu putih dsb

¹**blonyoh** → **blonyo**

²**blonyoh** *a* lunak (tt angka yg terlalu matang);

angka -- *jn* angka (yg lunak dagingnya)

blorok *a* kurik (tt ayam)

blothong *n* ampas minyak kacang dsb;

mblothong *v* membuat minyak kacang atau minyak kelapa

blowok, keblowok *v* terperosok

blubud, mblubud *a* tebal muka

blubuk(an) *n* abu yg masih panas

bludag, mbludag *v* meluap; melembak

bluder *n* nama roti

bludhuk, mbludhuk *v* gembur sehingga berdebu (tt tanah)

bludhus, bludhas-bludhus *v* keluar-masuk tanpa izin;

bludhusan *v* masuk tanpa izin

bludir, mbludir *v* membordir;

bludiran *n* bordiran

¹**bludru** *n* beludru; beledu

²**bludru, sawo** -- *n* jn sawo

blug, mak -- **1** *n* tiruan bunyi benda berat jatuh; **2** *adv* tiba-tiba jatuh
(tt benda berat)

blukék, blukékan *v* menjeluak; meluah-luah hendak muntah

bluluk *n* beluluk; mumbang

blulung → **bilulung**

blumbang *n* kolam

blungkang *n* belungkang

blunger → **bunker**

bluru, pating -- *adv* lintang pukang

¹**blus, mak** -- *adv* mudah lulus (lepas) krn longgar

²**blus** *n* blus

blusuk, blusak-blusuk *v* berulang kali masuk (menyusup);

blusukan *v* menyusup ke mana-mana;

mblusukaké *v* **1** memasukkan ke dl lumpur dsb; **2** menjerumuskan;

keblusuk *v* **1** terperosok; **2** tertipu

bluweg → **bluwék**

bluwék, bluwak-bluwék *adv* berulang kali mencakup

bluwén → **buwi**

bluwéran → **blukék, blukékan**

bluwok, kebluwok *v* terperosok

bobat *n* rambut ekor (tt kuda dsb)

¹**bobok** *n* param;

bobokan **1** berparam; **2** param;

mboboki *v* mengolesi dng param

²**bobok, mbobok** *v* membobok; membuat lubang

bobol *adv* jebol; bobol

kebobolan *v* kemasukan (pencuri, bola, dsb)

bobor **1** *n* nama sayur bersantan dan tidak pedas; **2** urung; batal (tt rencana dsb)

¹**bobot** *n* berat; bobot;

mbobot *v* menimbang

²**bobot, mbobot** *kr* → **meteng**

³**bobot, bobotan** *kr* → **ising, ngising**

bobrok *a* rusak berat (rumah dsb)

bobuk *v* tidur

bocah *n* anak;

mbocahi *a* kekanak-kanakan

bocor *a* bocor

bodhag *n* bakul besar

bodhem *n* godam

bodhing *n* sb sabit panjang

bodho *a* bodoh;

bodhon *adv* secara gampang-gampang;

mangsa bodhoa *adv* masa bodoh; terserah;

mdodohaké *v* 1 memperbodoh; 2 menyerahkan tanggung jawab

bodin *n* ketela pohon

bodong *a* 1 burut (tt pusat); 2 dungu

bog, mak -- 1 *n* tiruan bunyi benda berat jatuh; 2 *v* tiba-tiba jatuh tt benda berat

boga *n* pangan

bogénvil *n* bugenvil

bogem *n* cembul tempat menyimpan perhiasan (emas)

boja *n* pangan; makanan

bojana *n* pesta;

-- **andrawina** pesta besar; pesta pora; **kembul** -- berpesta pora

bojo *n* suami; istri;

-- **tabon** istri yg sah;

bebojoan *v* bersuami istri

bojog *n* bakul takaran beras

¹**bok, mbok** *n* ibu; emak;

-- **cilik bibi**; -- **tua** 1 istri pertama; 2 nenek

²**bok, mbok** *p* 1 jika; 2 (kata tambah untuk ajakan, anjuran) -lah;

-- **manawa** *p* barangkali

bokong *n* pantat

bokor *n* bokor

bol *n* 1 bol; bul; 2 jambu bol

bolah *n* benang

bolang-baling *n* nama penganan

boléng *a* rusak krn dimakan ulat (tt ketela dsb)

bolér *n* jenis ulat kecil (pemakan buah-buahan);

boléran *v* dimakan ulat (tt buah-buahan)

boléro *n* nama mode pakaian (jaket pendek, terutama untuk wanita)

bolong *v* berlubang;

-- **atiné** *ki* lega (hatinya);

bolongan *n* lubang;

mbolongi *v* membuat lobang

bolos, mbolos *v* membolos

bolot, kokot -- *n* daki;

kokot bolotan *v* berdaki

bolu *n* bolu

bom *n* bom

bomber *n* 1 pengebom; 2 gemuk sekali (tt wanita)

bombong *a* besar hati; senang;

bombongan *a* manja; sanjungan

¹**bon** *n* bon; catatan utang;

bon-bonan *n* barang utangan;

ngebon *v* meminjam dng bon; membeli dng bon

²**bon, ngebon** *v* meminta pertolongan

³**bon** *n* bisul di paha;

bonen *v* sakit bisul di paha

bonang *n* bonang

boncéng, mboncéng *v* membonceng

bondhan *n* nama jenis tarian

¹**bondhét** *n* nama gending

²**bondhét, mbondhét** *v* memaut

bondhotan, bebondhotan *n* onak

bonékah *n* boneka

¹**bong** *n* juru supit

²**bong** *n* kuburan cina

bonggol *n* pangkal batang (pohon dsb)

bongkar → **bungkar**

bongkéng *n* nama penyakit tebu

bongko *n* nama makanan yg dibuat dr kedelai (gude dsb) dicampur kelapa muda, kemudian dikukus

¹**bongkok** *n* pangkal pelepah daun nyiur dsb

²**bongkok, bongkokan** *n* ikatan (besar);

mbongkok' *v* mengikat sekumpulan daun nyiur, buku, dsb menjadi satu

bongkot *n* pangkal

bongkrék *n* bongkrek

bonto *a* bodoh

bontos *n* 1 pangkal; ujung; 2 tamat; selesai

bontot, mbontot *v* membawa dng membungkus dan mengikat pd ujung kain

bopati → **bupati**

¹**bopong, mbopong** *v* membopong

²**bopong, jaran** -- *n* kuda kuning berkaki hitam

bor *n* papan tulis

borang *n* ranjau (lancip-lancip)

bordhir, bordhiran *v* bordiran;

mbordhir *v* membordir

boréh *n* burat; boreh;

boréhan *v* berboreh

boreg *n* boreh; tanggungan utang

borek → **boreg**

borok *n* 1 borok (di kepala); 2 *ki* cacat;

boroken *v* berborok

¹**borong, mborong** *v* memborong

²**borong, mangsa** -- *adv* terserah

boros *a* boros;

mborosi, mbeborosi *v* menyebabkan boros; menjadikan boros

borot *adv* bocor

bos *n* 1 poros (roda dsb); 2 bos

bosah-boséh → **bosah basih**

bosah-basih *a* porak-poranda

bosen *a* bosan; jemu;

mboseni *v* membosankan; menjemukan

boso *n* nama ikan

bosok *a* busuk;

bosokan *n* barang-barang busuk

bot → **abot**

boten *kr* → **ora**

bothékan *n* pedadah; cerakin

bothok *n* nama lauk yg dibuat dr kelapa muda, teri, petai, dll

botoh *n* botoh; penjudi;

botohan *v* berjudi;

mbotohi *v ki* membantu supaya bisa terpilih dsb

botol *v* tembuk; berlubang

botor *n* biji kecipir

boyok *n* pinggang

boyong, boyongan *v* boyongan;

mboyong *v* memboyong

brabad → **brabat**

brabak, mbrabak *a* merah mukanya (krn marah, malu, dsb)

brabas, mbrabas *v* merembes; tiris

brabat, mak -- *adv* tiba-tiba lari cepat

bracok *n* tali kekang (kuda)

bradhat, mak -- *adv* seketika lari cepat;

mbradhat *v* 1 melarikan diri; 2 mencuri ternak di penggem-balaan; 3 melarikan (gadis dsb)

bradhil, mbradhil *adv* tampak berserabut

brahala *n* berhala

brahi → **brai**

brahmacari *n* brahmana yg masih murid

brahmana *n* brahmana

brahmani *n* brahmani

brai *a* birahi

braja *n* 1 senjata; 2 topan;

-- **nala** pintu keenam (dl keraton Jawa)

brak *n* 1 gardu; 2 bangunan sementara untuk menyimpan bahan bangunan dsb

bramacorah *n* penjahat

bramana → **brahmana**

bramani → **brahmani**

bramara *n* lebah; kumbang

bramatanya *a* marah; sangat marah

brambang *n* berambang; bawang merah;
mbrambang *v* akan menangis (tt mata)

brana, raja -- *n* harta benda

branah, bebranahan *v* berkembang biak; menjadi banyak (tt anak)

branang, mbranang, abang ~ *a* merah sekali; merah menyala

brancah *a* tidak bermoral (tt laki-laki atau perempuan)

brancoh → **brancuh**

brancuh *adv* campur aduk

brandhalan *n* berandalan;

mbrandal *n* memberandal

brang → **sabrang**

brangas, brangasan *a* berangasan;

mbrangas *v* memanaskan (hati); membakar (hati);

kebrangas *v* tampak cepat tua (krn susah dsb)

brangkal *n* kerakal; bongkah-bongkah (batu)

brangkang, brangkangan *v* merangkak-rangkak;

mbrangkang *v* merangkak

brangkas *n* brankas

brangkat *v* berangkat

brangus *n* berangus;

mbrangus *v* memberangus

brani, wesi -- *n* besi berani; besi bermagnet

branjangan *n* nama burung

branta *n* asmara

brantas, mbrantas *v* memberantas

branyak, mbranyak *a* lancip lagi mendongak (tt roman muka)

braok *a* keras dan banyak (cakap)

brasak *a* kasur

brastha, mbrastha *v* memberantas

brata, tapa -- *v* bertapa;

tarak -- bertapa

bratawali *n* tumbuhan yg daunnya pahit sekali

bratayuda *n* perang antara Korawa dan Pandawa

brati *n* keturunan antara itik dan itik manila

brayan, bebrayan **1** *n* masyarakat; **2** *v* berkeluarga

brayat keluarga;

-- **suci** keluarga kudus;

bebrayatan *v* berkeluarga

brayut, dibrayut *v* **1** diikat menjadi satu; **2** digendong dl satu gendongan (tt anak-anak)

brebeg *a* bising;

mbrebegi *v* membisingkan

brebek → **brebeg**

brébél, kebrébélan *v* kelimpahan (rezeki)

brebel, mbrebel *v* mengalir terus (tt darah, air mata)

brébés, mbrébés *v* **1** meleleh (air mata); **2** merembes (tinta)

brebes, mbrebes *a* merembes

brébét, sabrébétan *adv* sekilas; sekejap

bredondi → **pradondi**

breg *n* tiruan bunyi spt benda berat yg roboh

bregada *n* brigade;

sabregada *num* serombongan; sekelompok

¹**bregadag, mbregadag** *a* merah kekuning-kuningan

²**bregadag, mbregadag** *v* memaksa

bregagah → **begagah**

bregas *a* **1** tangkas; **2** bagus; tampan

bregedél *n* nama lauk (biasanya dr kentang)

bregedug, mbregedug *a* keras kepala; tegar hati

bregegeg → **begegeg**

bregénggég, mbregénggég *v* mulai sembuh (dr sakit)

bréh, ngebréh *a* boros

brejog, mbrejog *v* minta tolong dng tiba-tiba

brek → **breg**

brekah *n* berkah;

mbrekahi *v* memberkahi

brekat *n* berkat;

mbrekat *v* membawa pulang (hidangan dsb)

breketépé → **bleketépé**

brekunung *a* degil; tegar hati

brem *n* 1 nama makanan dibuat dr tapai yag dikeringkan; 2 nama minuman

brén *n* bren

brendhil, pating -- *adv* 1 banyak simpulannya; 2 banyak bawaannya (kecil-kecil)

brendhol → **brenjol**

bréng, mak -- *adv* seketika berbunyi "bréng"

breng, mak -- *adv* tiba-tiba berbau;

breng-brengan *adv* bau yg tidak lekas hilang

brengangang, mbrengangang *v* membara; tampak merah (wajah)

brengengeng, mbrengengeng *v* 1 mendengarkan; 2 terus-menerus merengek (menangis dsb)

brengga, -- rowa *a* 1 banyak sanak saudara; 2 kaya raya

¹**bréngkal, mbréngkal** *v* 1 membongkar; 2 membangunkan dng paksa

²**bréngkél, mbréngkél** → **éngkél, ngéngkél**

brengkélé, mbrengkélé *a* keras kepala; keras hati

brengkelo, mbrengkelo *a* keras kepala; keras hati

brengkiyeng, mbrengkiyeng → **bengkiyeng**

brengkunung → **brekunung**

brengkut, mbrengkut *a* sarat dng muatan dsb

brengok, pating -- *v* berteriak-teriak keras (tt orang banyak)

brengos *n* kumis; misai

brengungung, mbrengungung *v* mendengung-dengung; berdengung

brenjul, mbrenjul *v* banyak tonjolannya, tidak licin (tt jalan dsb);

pating -- berjenggul-jenggul (tt jalan dsb)

brentel *n* jenis pisang (pendek lagi gemuk)

bres, mak -- *adv* tiba-tiba hujan

bresih, -- désa *n* perayaan dan selamatan tahunan di desa

bresot, mbresot *v* nekat pergi (tanpa menghiraukan nasihat)

bréwok *n* cambang bauk;

mbréwok *v* bercambang bauk

bréwu *a* kaya raya; banyak harta

bribén, mbribéni *v* membuat gaduh; mengganggu (orang tidur dsb);

kebribénan *a* terganggu; terusik

bribik-bribik *v* memulai sedikit demi sedikit (tt usaha dagang)

bribil *n* setengah sen

biga-brigi *v* merentak-rentak (serba tergesa-gesa perbuatannya krn marah dsb)

bril *n* kacamata

¹**brindil** *a* keriting

²**brindil** *a* 1 ranggas; 2 *ki* habis (tt harta benda dsb);

mbrindhili *v* 1 meranggas (tt daun dsb); 2 *ki* habis (tt harta dsb)

brintik *a* keriting; ikal

brisik *a* gaduh; berisik;

mbrisiki *v* mengganggu (krn bersuara gaduh)

brobah → **brubah**

brobos, brobosan *n* 1 penyusupan berkali-kali; 2 lubang untuk menyusup;

mbrobos *v* menyusup; menyuruk

brocél → **brucél**

brodhol *a* rontok;

mbrodholi *v* rontok; berguguran

brog, mak -- *n* tiruan bunyi benda jatuh dsb

brojol, mbrojol *v* merojol;

kebrojolan *v* merojol bukan pd tempat yg semestinya

brok, ngebrok *v* 1 berak di tempat; 2 *ki* berdiam; 3 *ki* tidak mau naik (tt layang-layang)

brokat *n* jn cita

brokoh, brokohan *n* selamatn bagi bayi yg baru lahir

¹**brok, brok-brolan** *adv* keluar bersama-sama dl jumlah banyak sekali

²**brok, kacang** -- *n* kacang tanah

brom *n* sb perada

brondhol *a* gundul (tt ayam, burung, dsb)

¹**brondong, mbrondong** *v* memberondong

²**brondong** *n* nama makanan (terbuat dr beras, jagung, dsb)

brongkalan *n* bongkahan; gumpalan

brongkos *n* jn masakan

brongot, mbrongot *v* membakar; memanggang; menghanguskan;

kebrongot *v* terbakar

brongsong *v* berongsong; bungkus;

mbrongsongi *v* membungkusi

bronjong *n* keranjang panjang (dr bambu)

brontak *v* berontak;

mbrontak *v* memberontak

brontok *a* berbintik-bintik (kulit, daun, dsb)

bros *n* bros

brubah *adv* berubah;

brubahan *n* perubahan;

mbrubah *v* mengubah

brubuh, mbrubuhi *v* menebangi

brubul, mbrubul *v* keluar secara beruntun

brubut, mak -- *adv* tiba-tiba lari kencang;

pating -- *v* berlarian

brucél, pating -- *adv* berparut-parut; bertakik-takik

brug, mak -- **1** *n* tiruan bunyi benda berat jatuh; **2** *a* tiba-tiba jatuh

brujuł *n* berujul; bajak (luku) kecil

bruk, mak -- *adv* tiba-tiba menyerahkan;

brak-bruk *adv* mengempaskan; mencampakkan; meletakkan tidak teratur

brukut *a* rapat sekali;

mbrukuti *v* menutup rapat-rapat

brul → **brol**

brumbung, brumbungan *n* pembuluh

brundhul → **brindhil**

brungkus, mbrungkus *v* membungkus

brunjung *n* limas (tt atap rumah joglo);

mbrunjung *a* berbentuk limas (tt atap rumah joglo dsb)

bruto *n* bruto

brutu *n* daging pangkal ekor ayam, itik, dsb

bruwang *n* beruang

bruwés *n* cambang bauk

bruwet *a* kabur (tt penglihatan)

bu → **ibu**

buah → **buwah**

uang → **buwang**

¹**bubak**, **mbubak** *v* membuka (hutan dsb)

²**bubak**, -- **kawah** **1** *n* syarat untuk mempertemukan pengantin (beras, kunyit, uang, dsb); **2** *v* pertama kali mengawinkan anak

bubar *v* **1** bubar; **2** selesai; usai;

bubaran *adv* selesai (tt pertunjukan dsb);

sabubaré **1** *adv* sampai selesai; **2** *p* sehabis

bubat *n* bulu ekor kuda dsb

bubrah *a* **1** rusak; **2** kacau (tt barisan, peraturan, dsb);

-- **babréh** *a* **1** rusak; berantakan; **2** kacau;

bubrah-bubrah *v* membongkar (rumah dsb);

mbubrah *v* merusak;

mbubrahaké *v* merusakkan

bubruk *a* tidak laku (tt dagangan)

bubu → **wuwu**

bubuh, **bubuhan** *n* tugas; kewajiban;

dibubuhi *v* disertai tugas;

kebubuhan *v* mendapat tugas

¹**bubuk** *n* tepung; serbuk; bubuk;

mbubuk *v* menumbuk halus-halus

²**bubuk** *n* bubuk (binatang kecil pemakan kayu);

bubukén *v* dimakan bubuk (tt kayu dsb)

bubul *n* sakit bubul;

bubulen *v* menderita sakit bubul

bubur *n* bubur

¹**bubut** **1** *v* cabut; **2** *n* bubut;

mbubut *v* mencabut

²**bubut** *n* nama burung

bucal *kr* → **buwang**

bucik *n* jejas; lecet (sedikit) pd kulit

¹**Buda** *n* hari Rabu;

-- **Manis** *n* hari Rabu Legi

²**Buda** *n* agama Buddha

budaya *n* budaya;

kabudayaan *n* kebudayaan

budhak *n* budak

budhal *n* berangkat;

budhalan *v* berangkat bersama-sama;

mbudhalaké *v* memberangkatkan

budheg *a* tuli; pekak

¹**budhug** *n* kusta;

budhugen *v* menderita sakit kusta

²**budhug** *n* umbi keladi

budi *n* akal; budi;

-- **darma** budi darma; -- **pakarti** budi pekerti; tingkah laku;

bebudén *n* watak

budi daya *n* budi daya; akal budi; usaha; ikhtiar;

mbudi daya berusaha; berikhtiar

bug *n* debu

buga → **boga**

bugénvil → **bogenvil**

buh, mbuh *p* entah; tidak tahu;

mbuh-mbuan *p* entahlah; belum keruan

buhu *n* 1 nama tumbuhan menjalar; 2 nama ular

bui → **buwi**

bujad *a* rusak;

dibujadi *v* 1 dirusak; dicopot; 2 dipecat

bujana *n* pesta;

-- **andrawina** pesta pora

bujel *a* tumpul

bujeng kr → **buru**

bujuk *n* bujuk; 2 tipu;

bujukan *n* pembujukan; bujukan;

mbujuk *v* membujuk

¹**buk** *v* lunas;

ngebukaké *v* memperhitungkan agar lunas

²**buk** *n* pagar jembatan (dr batu dan bata)

¹**buka, bebuka** *n* 1 kata pengantar; 2 pembukaan

²**buka** *v* buka;

tinarbuka *v* terbuka (hatinya)

bukak *v* buka; terbuka;

bukaan *adv* 1 buka; terbuka; 2 sudah diolah (tt hutan);

mbukak *v* membuka

¹**bukti** *n* bukti;

kabuktén *v* terbukti

²**bukti** *n* pangan

buku *n* buku; kitab

bukur *n* jn kerang

bulak *n* 1 padang; 2 sawah yg luas

bulan → **rembulan**

bulbul *n* burung bulbul

bulé *a* bulai

bulet, bebuletan *v* berbelit-belit; belit-membelit

mbulet *v* 1 melilit (tt ular dsb); 2 berbelit-belit (tt perkara dsb);

¹**bulu** nama pohon

²**bulu, -- bekti** *n* upeti

bulug *a* 1 cembung (tt pipi, muka, dsb); 2 kotor, penuh debu

bulus *n* bulus (sb kura-kura)

bum *n* 1 bom; kayu penarik kereta; 2 bom; pabean

bumbu *n* bumbu;

mbumboni *v* 1 membubui (masakan dsb); 2 menghasut (dl suatu perkara dsb)

bumbung *n* tabung bambu; bumbung;

-- **wungwang** *n* tabung bambu yg ujung-ujungnya berlubang

bumi *n* 1 bumi; 2 tanah

bumpet *a* buntu

bun *n* embun;

ngembun-bunaké *v* memperembunkan

bun-bunan (mbun-bunan) *n* ubun-ubun

buncang *v* 1 buang; 2 lempar; hempas;

kabuncang *v* 1 terbang; 2 terhempas; terlempar jauh

bunci *n* bunci (perhitungan dl permainan pei)

buncis *n* buncis

buncus *n* luka berat di kepala krn terbentur

bunder *a* bundar; bulat;

-- **kepleng** bulat sekali; -- **memet** bundar penuh

bundhas (**babak** --) *a* babak belur (krn jatuh)

bundhel *n* simpul

bundhelan *n* 1 simpulan; 2 *ki* simpanan (uang, ilmu, dsb);

mbundheli *v* menyimpan dl karung dsb yg diikat ujungnya dng simpul

bundhet → **ruwet**

buneg → **bunek**

bunek *a* 1 terasa sempit; sesak sekali; 2 susah; sedih; bingung;

-- **atiné** sedih hatinya

bung *n* rebung

bungah *a* gembira; girang; senang;

bungah-bungah *v* bergembira; bersenang-senang;

bebungah *n* 1 pemberian (hadiah); 2 upah;

mbungahi *v* sangat gembira

¹**bungkak** *n* bubungan pd rumah joglo

²**bungkak** *n*, **leri** -- air cucian beras yg pertama

³**bungkak** *a* tidak nyaring (tt suara burung dsb)

bungkam *v* diam; bungkam; tutup mulut;

mbungkam *v* 1 membungkam; 2 *ki* menyuap (memberi uang suap dsb)

bungkar, **mbungkar** *v* membongkar

bunker *a* kerekot (tt tangan dsb)

bungkik *a* kerdil

bungkil *n* bungkil; ampas kacang yg sudah diambil minyaknya

bungkrah-bangkréh *a* porak-poranda; berserakan

bungkrék → **bongkrék**

bungkruh *a* bungkuk (krn sudah tua)

bungkus → **buntel**

bunglon *n* bunglon

bungur *n* 1 nama pohon; 2 tulang rawan hidung (kerbau dsb)

buntak *n* ikan air tawar

buntal *n* rangkaian bunga dan daun untuk hiasan

buntel *n* bungkus;

mbuntel *v* membungkus;

mbunteli *v* (sedang) membungkus

buntet *a* buntu; buntet;

mbunteti *v* menutup supaya buntu; **2** menyebabkan buntet atau buntu

buntil *n* nama lauk (dr daun lumbu diisi bumbu)

buntu *a* **1** buntu; **2** genap, tidak kurang (hitungannya dsb);

dibuntu *v* **1** dibuntu; **2** digenapi; dicukupi sehingga tidak kurang

buntung *a* putus; buntung

buntut *n* **1** buntut; ekor; **2** *ki* akibat;

-- **urang** bulu kuduk;

mbuntuti *v* mengikuti; mengekor

bunyak, babak -- *a* babak belur

bupati *n* **1** bupati; **2** raja

¹**bur** *adv* sudah dilelang (tt barang gadai);

bur-buran *n* barang gadai yg dilelang

²**bur** *n* bor; gurdi

³**bur** → **abur**

buras *n* nama penyakit kulit (biasanya berupa bintik putih di wajah)

burdhir, mburdhir *v* membordir

burek *a* buram; tidak bening (tt kaca dsb)

bureng, mburengi *adv* tampak muram, spt ingin marah

huri *n* belakang;

kanca -- istri; **metu** -- **1** lewat belakang; **2** *ki* tidak sewajarnya;

tembé -- kelak; **wong** -- pembantu;

pemburiné *adv* kelak

burik *a* burik; bopeng

buritan *n* buritan; bagian belakang (kapal)

buru, buron *n* buruan;

mburu *v* memburu; mengejar (binatang dsb);

mbeburu *v* berburu

buruh *n* buruh;

-- **sawah** buruh menggarap sawah; -- **tani** buruh tani; **tani** -- petani yg tidak mempunyai sawah

buruk *n* nama penyakit ayam

burukan *n* (binatang yg menjadi) mangsa binatang buas

busak, mbusak *v* menghapus

busalén → besalén

busana 1 *n* busana; 2 *v* berbusana; berpakaian lengkap

busek → busak

busi *n* busi

busik *a* tampak bersisik

busuk *a* bodoh; bebal; dungu

busung 1 *a* busung; 2 *v* bunting

buta *n* raksasa

buthak *a* botak

buthek *a* keruh

buthuk *a* busuk

buthung *n* tulang pinggul (sapi, kuda, dsb)

butuh *n* butuh; perlu;

butuhé *v* saling membutuhkan;

mbutuhaké *v* membutuhkan

butul *v* 1 tembus; bocor; 2 tamat; selesai;

(lawang) butulan pintu belakang

buwah *n* buah

buwak → buwang

buwana *n* buana; dunia

buwananen *a* rabun

buwang *v* buang;

bebuwang *v* berak;

mbuwang *v* membuang;

    ~tilas menghilangkan jejak

buweng *n* 1 lingkaran; 2 lengkung

buwi *n* penjara;

buwén *n* penjara

buyan *a* gila; sinting

buyar *a* 1 buyar; porak-parik; 2 bubar

buyer *a* pusing

buyut *n* 1 putu -- cicit; cucunya cucu; 2 **(embah --)** moyang; orang

tua nenek (kakek)

byantara, ngabyantara *v* menghadap

¹**byar, mak** -- *adv* 1 tiba-tiba membelalak; 2 tiba-tiba terang;

-- **pet** menyala dan padam berkali-kali

²**byar, -- rahina** *n* waktu pagi saat matahari terbit;

byar-byaran *adv* sampai pagi;

ngebyar *v* sampai pagi;

kebyaran *a* kesiangan

³**byar (gedhang --)** *n* jn pisang

byayakan *a* ngawur

¹**byok** *n* 1 nama pisang; 2 nama cacing

²**byok** *n* aba-aba untuk menghentikan kapal

byor, abyor *a* bercahaya terang

byuk, mak -- *adv* tiba-tiba datang dsb (dng serempak); tiba-tiba tertuang dsb banyak;

byak-byuk *adv* memberi berulang kali (dl jumlah banyak);

kebyukan *v* kedatangan dsb (orang banyak)

¹**byur, mak** -- *adv* tiba-tiba mendeber;

byar-byur *adv* berdebur-debur

²**byur** *a* polos (tt warna)

³**byur, ngebyuraké** *v* menyebarkan

C

cabak *n* cabak; burung yg biasanya keluar malam spt burung layang-layang

cabang *n* 1 cabang; 2 bagian yg memecah atau membelah dr pokoknya

cabar *a* 1 tawar (tt mantra dsb); 2 gagal (tt urusan, perjanjian, dsb);
nyabaraké *v* menggagalkan

cabé *n* cabai jawa

cabéan *n* jn burung kecil pemakan ulat

cablak → **cabak**

cablaka *v* berkata apa adanya; berterus terang

cablék *v* 1 tepuk; 2 tabok; 3 tampar;

nyablék *v* menepuk; menabok;

cabuk *n* ampas bijan

cabut → **jabud**

cacad *a* cacat; cela; aib; noda;

cacad-cinacad *v* saling mencela;

cadadan *n* celaan; teguran;

nyacad *v* mencela; menyalahkan

¹**cacah** *n* cacah; jumlah;

-- jiwa sensus; perhitungan jumlah penduduk dsb; -- **molo** kelompok rumah (tiap kelompok terdiri atas lima rumah);

nacah *v* menghitung

²**cacah, nyacah** *v* mencacah; mencencang (daging dsb)

cacak *n* alas merajang daun tembakau

cacala *n* pemberitahuan

cacar *n* cacar; penyakit kulit yg disebabkan oleh virus;

cacaran *n* suntikan cacar;

nyacar *v* memberi suntikan cacar

cacat → **cacad**

cacing *n* cacing;

-- **kalung cacing** gelang-gelang; -- **pita cacing** pita; --

tambang cacing tambang;

cacingen *v* cacingan

¹**cadhang, nyenyadhang** *v* mengharap; menadah

²**cadhang, cadhangan** *n* persediaan; cadangan;

cumadhang *v* bersedia; bersiap

cadhas → **padhas**

cadhik, nyadhik *a* bentuk dagu yg menonjol

cadhok *a* rabun; buta

cadhong *n* ransum; catu;

cadhongan *n* ransum; catuan;

nyadhong, ~deduka marahilah;

nyadhong(i) *v* memberi ransum; mencatu;

cumadhong *v* siap menerima

caék, caék-caék *v* berteriak-teriak

cagak *n* tiang; cagak; penopang;

-- **lék penahan kantuk**; -- **urip** nafkah; penghasilan; mata pencaharian;

nyagak *v* 1 menopang; menyangga; 2 menolong; membantu

cah → **bocah**

cahak, nyahak *v* melampaui; melanggar

cahya *n* cahaya; sinar

cak, cak-cakané *n* penggunaannya;

ngecaki *v* memenuhi;

ngecakaké *v* menggunakan; melaksanakan;

kacakan *v* 1 terjangkau; 2 tergenang (air);

cakal *n* asal mula; bakal;

-- **bakal** 1 cakal bakal; perintis; 2 nenek moyang;

cecakal *v* memulai; merintis

cakar *n* 1 cakar; 2 kaki; tangan;

cakar-cakar *v* 1 mengais-ngais; 2 mencari nafkah;

cakar-cakaran *v* 1 bercakar-cakaran; 2 berkelahi ;

cakaran *n* luka yg kena cakar;

nyakar *v* 1 mencerkau; 2 menggaruk; 3 *ki* berjalan tanpa alas kaki

cakena *n* nama tumbuhan

¹**cakep** *v* dapat merangkul dng kedua tangan dsb; cakup; cangkum;

dicakepi *v* dicangkum

²**cakep** *a* cakap; cerdas

caket *a* dekat;

cecaketan *v* berdekatan;

nyaket *v* mendekat;

nyaketaké *v* mendekatkan; 2 mempererat; mengakrabkan;

kecaket *v* dikasihi; terkasih

cakikik → **cekikik**

cakikrék *n* kokok bekisar

cakil *n* pacak penyemat;

cakilan *n* sangkutan

cakot, cakot-cakotan *v* 1 gigit-menggigit; 2 kait-mengait;

nyakot *v* 1 menggigit; 2 menyangkut pd pihak lain (tt perkara);

kecakot *v* 1 tergigit; 2 tersangkut (tt perkara, kejahatan, dsb)

¹**cakra** *n* cakra (senjata berbentuk roda bergigi);

nyakra *v* melempar senjata cakra

²**cakra**, *n* penanda bunyi /r/ dl tulisan Jawa

³**cakra**, -- **bawa** *v* menuduh;

penyakra, ~ **bawa** tuduhan; dugaan

cakrak *a* tampan; gagah

cakram *n* cakram

cakrawala *n* cakrawala; lengkung langit

cakrawati, nyakrawati *v* berkuasa

cakrik *n* bentuk; bangun; ragam

cakruk *n* gardu; rumah jaga

cakukruk *v* romok;

cakukrak-cakukruk *v* 1 meromok-romok; 2 bermalas-malasan;

cakukrukan *v* meromok-romok;

nyakukruk *v* meromok

cakul *n* nama ikan air tawar

cakup *v* cakup; raup;

nyakup *v* 1 mencakup; 2 meliputi;

kecakup *v* tercakup; termasuk

cakut 1 *a* cekatan; tangkas; 2 *v* mulai bekerja

¹**cala, calaina** *a* buta

²**cala, mencala** *v* berubah;

~ **putra** berganti rupa laki-laki; ~ **putri** berganti rupa perempuan

¹**calang** *v* cadang; sedia;

cecalang *v* bersedia sebelumnya;

nyalangi *v* menyediakan lebih dahulu; memberi cadangan

²**calang** *n* cengkau; calo;

pacalang *n* utusan

calapita *n* pita suara pd layang-layang

calathu *v* bicara; berujar; berkata;

pacalathon *n* pembicaraan; percakapan

calawadi, nyalawadi *a* tidak berterus terang

calawados *kr* → **calawadi**

calcalan *v* banyak tingkah (tidak teratur)

calebung → **clebung, creblung**

calekit → **clekit**

calekot → **clekot**

calekut → **clekut**

calélélék → **clélélék**

calemer → **clemer**

calemong → **clemong**

calemut → **clemut**

caléprét → **cléprét**

calérét → **clérét**

calérong *a* coreng;

calérongan *v* bercelemok; bercoreng-moreng

caléwo → **cléwo**

calik, nyalik *v* menyingkap; menyelak;

nyalikaké *v* menyingkapkan (kain dsb)

calo *n* calo

calon *n* calon; bakal;

nyalonaké *v* mencalonkan

calonéh → **clonéh**

caloréng → **cloréng**

caluk → **cepaluk**

caluluk → **cluluk**

calunthang → **clunthang**

calupak → **clupak**

caluring, nyaluring *a* layu dan tidak tampan (tt wajah)

calurut → **clurut**

cam *n* pikir; kira;

ngecam *v* memikir; mengira

camah, nyamah *v* menghina;

nyenyamah *v* menghina; meremehkan; menganggap keji

camara → **cemara**

camari *n* anjing

cambah *n* kecambah

cambang *n* cambang

cambor *v* campur;

camboran *n* campuran;

nyambor *v* mencampur; memadukan

cambuk *n* cambuk

camcao *n* camcau; cincau

camendhil → **cemendhil**

camik, nyamikan *n* makanan kecil sbg teman berbincang-bincang;
kudapan

camleng, nyamleng *a* lezat; nikmat

campak *n* campak; ketumbuhan

campala → **cempala**

campedhak → **cepedhak**

camplak → **samplak**

camprang *a* lantang (bicara)

campréng, comprang-campréng *a* kurang; serba kekurangan

campuh *adv* campur

campur *adv* campur;

-- **adhuk** campur aduk; -- **bawur** campur baur; -- **sari** 1 nama lagu; 2 bunga rampai; -- **туру** bersetubuh;

nyampur *v* mencampur

campuri → **cempuri**

camuk, **camuk-camuk** *v* bergeraknya mulut krn sedang makan;

nyomak-nyamuk *v* bergerak-gerak mulutnya krn menikmati (makanan)

cancalan *n* alasan; dalih

cancang *n* ikat; tambat;

nyancang *v* mengikat; menambat;

kecancang *v* terikat; ditambatkan

cancut *v* cancut; singsing (lengan baju);

-- **taliwanda** siap siaga;

nancutaké *v* menyingsingkan;

nyancutaké *v* menyingsingkan

candhak *v* terpegang; tertangkap;

-- **cekel** mengambil barang seseorang sbg pembayar utang;

-- **kulak** memberi pinjaman kpd pedagang kecil sbg modal;

candhakan *a* 1 tangkas; cekatan; 2 cerdas;

candhaké *n* berikutnya; lanjutannya;

candhaakné *n* hasilnya;

nyandhak *v* memegang; menangkap; mencapai;

kecandhak *v* terpegang; tertangkap

candhala *a* hina; jahat;

-- **gati** tabiat busuk

candhana *n* cendana; gaharu

candhet *v* kekang; tahan; cegah;

nyandhet *v* mengekang; menahan; mencegah

candhi *n* candi;

nyandhi *v* 1 membangun candi pemakaman; 2 mencamkan

candhik, **sacandhik** *num* seberkas (sirih)

candhikala *n* senjakala

candhuk *v* bertemu di suatu tempat (datang dr berbagai tempat);

-- **lawung** *kenal*; bergaul

¹**candra** *n* bulan;

-- **memet** angka tahun yg berupa gambar atau lukisan;

-- **sengkala** perhitungan tahun berdasarkan peredaran bulan

²**candra** *n* ibarat; tamsil;

nyandra *v* mengibaratkan

candradimuka *n* nama kawah

candramawa *n* kucing yg berwarna hitam, matanya bersinar tajam

candu *n* candu; apiun;

nyandu *v* 1 mengandung candu; 2 sesuatu yg menjadi kegemarannya; mencandu; terbiasa

canéla *n* selop beludru

cangak *n* burung cangak; pucung;

-- **awu** burung bangau

cangkap → **clangap**

cangar *a* cangah;

nyangar *v* membuka mulut dng paksa

canggih *n* canggih; cucunya cucu

canggéh *a* 1 jail; suka mengusik; 2 panjang tangan

cangik, cangik-cangik *a* ceking (tinggi kurus);

nyangik *a* ceking

cangkelak → **cengkelak**

cangkem *n* mulut;

-- **palung** rakus; pelahap;

cangkeman *a* cerewet; celopar;

nyangkem *v* bicara; cerewet;

nyangkemi *v* mencari maki; memarahi;

cangkerem → **cengkeram**

cangking *v* jinjing;

cangkingan *n* 1 jinjingan; 2 buah tangan;

nyangking *v* membawa; menjinjing;

kecangking *v* 1 terbawa; 2 tersangkut (perkara dsb)

cangkir *n* cangkir

cangklak, cangklakan *n* ketiak;

nyangklak *v* 1 terasa sakit pd ketiak krn meraih terlalu tinggi; 2

kurang sopan (tt perkataan); pedes; 3 perbedaan yg terlalu jauh (tt status dsb)

¹cangklék, nyangklék *v* membawa pd pinggang (anak kecil)

²cangklék *n* nama gending Jawa

cangklét, nyangklét *adv* sangat dekat

¹cangklong, nyangklong *v* menyandang

²cangklong *n* pipa rokok

¹cangkok, cangkakan *n* cangkakan;

nyangkok *v* mencangkok

²cangkok *n* kulit yg keras (tt telur, kepiting, kemiri, dsb)

³cangkok, cangkakan *n* daun timbangan

⁴cangkok → céngkok

cangkol *v* sangkut; kait;

nyangkol *v* menyangkut; mengait;

kecangkol *v* 1 tersangkut; terkait; 2 jatuh cinta

cangkorong → cengkorong

cangkrama *v* cengkerama; bercengkerama

cangkrami *kr* → cangkrama

cangkrang *n* cacar air; ketumbuhan;

cangkrangen *v* sakit cacar air

cangkriman *n* teka-teki; tebakan

cangkring *n* cangkring (nama pohon)

canguk *n* mata-mata; pengintai;

cecanguk *n* mata-mata;

nyanguki *v* 1 memata-matai; 2 mulai muncul (padi dsb)

cangungong *n* suara burung merak

canthaka *a* sombong; congkak; angkuh;

cumanthaka *v* menyombongkan diri

¹canthang *n* semut hitam agak besar;

-- balung nama gelar sbg pimpinan tandak

²canthang, kecangthang *v* kepanasan

canthas *a* lantang serta fasih (dl bicara)

canthél, cangthélan *n* sangkutan;

nyanthél *v* menyangkut; mengait;

kecanthél *v* tersangkut;

- cumanthél** *v* menyangkut; tersangkut
cantheng, canthengan *n* kelurut; cantengan
¹**canthik** *n* ruit; linggi;
nyanthik *v* meruit; melinggi
²**canthik** *n* ujung perahu
canthing *n* canting; sibur kecil;
 -- **jali** orang bodoh
canthol *v* sangkut; kait;
cantholan *n* sangkutan;
kecanthol *v* 1 tersangkut; terkait; 2 jatuh cinta
canthula *a* kurang ajar; kurang sopan; tambung;
nyanthulani *v* menambungi; berbuat tidak sopan
cantrik *n* pembantu serta murid pendeta (guru dsb);
nyantrik *v* mengabdikan kpd seorang pendeta (guru dsb)
canuk, canunukan *v* berjalan meraba-raba spt orang buta;
nyanuk-nyanuk *v* berjalan meraba-raba spt orang buta
cao *n* 1 cincao; camcao; 2 nama minuman dingin;
 -- **glethak** nama makanan
caos *v* beri;
 -- **atur** memberi tahu; -- **dahar** 1 mempersembahkan makanan; 2 bersesaji;
nyaosi *v* memberi
cap *n* 1 cap; stempel; tera; 2 tanda; merek; 3 cetak;
 -- **jempol** sidik jari; cap jempol;
cap-capan *n* cetakan; cap-capan;
ngecap *v* 1 mencetak; mengecap; memberi tanda; 2 membekas;
pengecapan *n* pengecapan; percetakan
capaga *n* nama pohon
capcai *n* capcai
capeng *n* jenis gerak tarian (spt menyingsingkan lengan)
capet-capet *a* lupa-lupa ingat; samar-samar
capil → **caping**
caping *n* caping; capelin;
 -- **bebek** caping dr daun kelapa; -- **gunung** caping berbentuk kerucut, terbuat dr bambu;

capingan *v* bercaping

capit *n* sepit; jepit;

nyapit *v* menyepit

caplak *n* kutu pd hewan (anjing, sapi, dsb)

caplang *a* panjang (kumis dsb)

caplok *v* caplok; cakup; rampas;

nyaplok *v* mencaplok; mengambil; merampas

capluk, mak -- *adv* keterangan mencaplok (secara cepat)

capung *n* capung

capuri → **cepuri**

¹**cara** *n* cara; sistem;

secara-cara *adv* sekehendak hati;

dicara *v* 1 diperlukan; 2 diatur

²**cara** *n* bahasa; logat;

-- **Jawa** bahasa Jawa

³**cara, tata** -- *n* adat-istiadat

⁴**cara** *n* gaya; corak;

-- **balén** nama gending

caraka *n* utusan

carakan *n* abjad Jawa

caraki → **craki**

carancang *n* pagar berduri

¹**carang** *n* cabang (bambu, sirih, pakis, dsb);

carangan *n* cabang sirih yg tumbuh pd cabang bukan pd pohon pokoknya; 2 gubahan (cerita wayang)

²**carang** *n*, -- **buntala** rumbai-rumbai pelana; -- **gantung** nama gending;

-- **gesing** nama makanan

¹**carat** *n* ujung canting;

caratan *n* cerek

²**carat** *n*, -- **taun**, -- **warsa** angin topan

carémot → **crémot**

caréwét → **créwét**

carecep → **crecep**

caremé → **cremé**

caricis, nyaricis *v* petah lidah

carigis → **crigis**

carik *n* 1 juru tulis; sekretaris; 2 batik tulis; 3 gores; gores; 4 tulisan tangan (naskah)

carita → **crita**

cariyos *kr* → **crita**

carma *n* kulit; belulang

carub *v* campur; baur;

-- **wor** campur aduk;

caruban *n* campuran;

nyarub *v* mencampur;

kecaruban *v* tercampur

carubuk *n* 1 nama bentuk keris; 2 terubuk (nama ikan)

caruk *v* raup;

nyaruk *v* meraup

caruwil → **cruwil**

cat, **cat-catan** *adv* tidak menentu (tt pikiran);

-- **katon**, -- **ora** *adv* sebentar tampak sebentar tidak

cathak *n* 1 pikat; binatang sb lalat besar; 2 kutu (anjing, kerbau, dsb);

nyathak *a* kurang ajar

cathék, -- **gawél** *a* suka mencampuri pembicaraan orang lain;

nyathék *v* menggigit (tt anjing dsb);

nyathék-nyathék *v* 1 menggigit-gigit; 2 menyela-nyela (pembicaraan orang lain)

cathet *v* catat;

cathetan *n* catatan; peringatan; nota bene;

nyathet *v* 1 mencatat; 2 mengingat

cathil, **nyathil** *v* 1 mencabut; 2 mengurangi sedikit; mengambil sedikit

cathis, **nyathis** *a* 1 menonjol (tt bentuk dagu); lancip; 2 banyak bicara

catho, **catho-catho** *a* samar-samar; belum paham; setengah tahu

¹**cathok** *v* sembat; sambar;

nyathok *v* menyemat; menyambar; menangkap

²**cathok** *n* 1 gesper; 2 ikat pinggang;

cathokan *v* berikat pinggang

³**cathok** *v* sambung; hubung;

cathokan *n* 1 persendian (kayu); 2 tali atau pelat besi pembebat pd sambungan kayu;

nyathok *v* menyambung (kayu dsb)

cathuk *n* catuk; detuk;

cathuken *v* gemeretuk; menggigil (kedinginan)

cathut *n* catut (alat pencabut paku);

nyathut *v* 1 mencatut; 2 mengurangi (jatah uang dsb)

caton, pacaton *n* tempurung sbg sarangan alas pengukus

catrik → **cantrik**

catu *n* catu; jatah;

caton *n* catuan

¹**catur** *v* bicara; ujar; kata;

caturan *n* perkataan; perbincangan;

nyatur *v* membicarakan keburukan orang lain

²**catur** *n* nama permainan; catur

³**catur** *num* empat

cawak *a* besar mulut

cawan *n* lapik; alas cangkir

¹**cawang** *n* cabang;

cawang-cawang *v* bercabang-cabang;

cawangan *n* cabang;

cuwangan *n* mencabang

²**cawang, cawangan** *n* calon

cawé, cawé-cawé *v* campur tangan

cawél → **cathék**

cawed → **cawet**

cawet *n* cawat;

cawetan *v* bercawat; memakai cawat

¹**cawik** *v* cebok; bercebok;

nyawiki *v* menceboki

²**cawik** *n* tempurung (untuk minum jamu, takaran beras, dsb);

cawikan *n* 1 tempurung kecil; 2 alas cangkir

cawis, cawis-cawis *v* bersiap sedia; siap-siap;

cawisan *n* persediaan

nyawisaké *v* menyediakan;

cumawis *v* tersedia

cawuh *a* kacau; campur

¹**cawuk, nyawuk** *v* mencedok; menciduk

²**cawuk** *n* cakar; cerkau;

cawuk-cawukan *v* bercakar-cakaran;

nyawuk *v* mencakar; mencerkau

caya *n* 1 cahaya; 2 sinar muka

ceb, mak -- *adv* tiba-tiba diam;

-- **klakeb** *adv* tidak bersuara lagi

cabéléh → **cebléh**

ceblaka → **cablaka**

cebléh *a* pucat; pudar

céblek, mak -- keterangan menancap di tanah;

cuméblek *v* tertancap di tanah

ceblék *v* tampar; tepuk;

ceblék-ceblék *v* menepuk-nepuk;

nyeblék *v* menepuk; menampar

cébléng → **céléng**

ceblok *v* tancap; tanam;

nyeblokaké *v* menanam; menancapkan (benih dsb);

cemblok *v* tertancap; tertanam

ceblung → **ceplung**;

mak -- *adv* sesuatu yg jatuh dl air

cébol *a* cebol; katai

cébong *n* berudu

¹**cecak** *n* cecak

²**cecak** *n* lambang bunyi "ng" pd tulisan Jawa

cecala *n* pemberitahuan

cécék *v* caruk;

nécék, nyécék *v* mencaruk

¹**cecek** *n* titik

²**cecek, nyecek** *v* mematikan dng menekan-nekan ujung yg menyala
pd tempat abu dsb (tt puntung rokok)

cecep, necep *v* menghisap; mengisap;

- nyecep** *v* menghisap; mengisap;
cécér, kecécér *v* tercecér
cécéran *n* anak burung gelatik
cécrék → **cécék**
cécrékan *n* anak burung gelatik
cedhak *a* dekat;
     nyedhak *v* mendekat;
     nyedhaki *v* 1 mendekati; 2 menjelang;
     kecedhaken *v* terlalu dekat
cédhal *a* tidak jelas ucapan kata-katanya (tt anak kecil)
cedhek *a* sangat dekat
cédhél → **pecédhél**
¹**cédhok** *n* sauk-sauk;
     nyédhok *v* menangkap ikan dng sauk-sauk
²**cédhok** → **cadhok**
ceg, mak -- 1 *adv* tiba-tiba memegang atau menangkap; 2 *n* tiruan bunyi orang memegang atau menangkap dng tangan;
     cag-ceg *v* berulang kali memegang; 2 tangkas; cekatan
cegah, cecega *v* berpantang;
     nyegah *v* 1 mencega; menahan; 2 berpantang
cegat, cegatan *n* pencegatan;
     nyegat *v* mencegat; menghadang; menghalangi;
     nyegati *v* menghalangi;
     kecegat *v* terhalang; terhadang; tercegat
cégcog → **cékcok**
cegéh *adv* 1 sesak napas; sesak dada krn terlalu kenyang dsb; 2 terlalu tegak (tt tangkai cangkul)
céger, mak -- keterangan hinggap; menancap (tt panah dsb);
     cégar-céger *adv* berkali-kali hinggap (kena dsb);
     cuméger *v* sudah menancap
cegi → **cegéh**
cégoh *a* tua;
     -- **régoh** tua renta; tua bangka
cegrok *v* hinggap;
     cegrokan *n* tempat bertengger; tempat tinggal;

nyégrok *v* 1 hinggap; bertengger; 2 menetap; 3 menancap
cegur, cegar-cegur *v* berulang kali mencebur;

nyegur *v* mencebur;

kecegur *v* tercebur

cek → **ceg**

cekak *a* 1 singkat; 2 pendek;

dicekak *v* disingkat;

cekaké *p* pendek kata

cekakak, cekakakan *v* terbahak-bahak;

nyekakak *v* terbahak-bahak

cekap *kr* → **cukup**

cekakar, cekakaran *v* tiduran dng kaki ke atas tergapai-gapai (akan jatuh)

cékat-céket *a* tangkas; cekatan; serba cepat

cékcok *v* cecok; bertengkar

cékéh *a* pengkar

¹**cekék, nyekék** *v* makan

²**cekék, nyekék** *v* mencandu

cekékék, nyekékék → **cekakak, nyekakak**

cekékér, pating -- 1 *a* porak-parik tidak teratur (tt tulisan) 2 *v* tergapai-gapai

cékél *n* cekel; murid; abdi pendeta

cekel *v* pegang; tangkap;

-- **gawé** mempunyai pekerjaan tetap;

cekelan 1 *v* berpegangan; 2 *n* yg dipegang; 3 *n* bagian alat (senjata dsb) yang dipegang;

~ **tangan** berpegangan tangan;

nyekel *v* memegang; menangkap;

nyekeli *v* memegang; menangkap;

kecekel *v* tertangkap;

nyekelaké *v* menangkapkan

cekéngkang, nyekéngkang *v* jatuh atau tidur terlentang

cekenik, pating -- *a* 1 banyak dan kecil-kecil; 2 rumit

cekethem, nyekethem *v* 1 menggenggam erat-erat; 2 menguasai (milik orang)

cekénthong *n* takir besar; limas

cékér *n* 1 cakar; 2 kaki;

cékér-cékér *v* mengais (tt ayam);

cecékér *v* mengais-ngais (tt ayam);

cékéran *v* tanpa las (kaki);

nyékér *v* berjalan tanpa alas kaki;

nyékéri *v* mengais-ngais (tt ayam)

cekét, mak -- *adv* menggigit sesuatu

¹**cekik** → **mati**

²**cekik, cekiken** *v* tersedak-sedak (berbunyi "kik, kik")

cekikér *n* kokok bekisar

cekikik, cekikak-cekikik *v* terkikik-kikik

cekikikan *v* berkikikan;

nyekikik *v* tertawa mengikik

cekit, mak -- 1 *adv* tiba-tiba menggigit dsb; 2 *n* tiruan bunyi (rasa dsb) tiba-tiba menggigit

cekithing, cekithang-cekithing *adv* 1 menggetil; *keterangan* menjinjing dng jari; 2 mengerjakan sesuatu dng canggung atau kekok

ceklék → **coklék**

cékli *a* kecil lagi indah; mungil (tt rumah)

céko *a* bengkok tidak dapat diluruskan (tt tangan)

cékoh *v* makan

cekoh *kr* → **watuk**

cékoh-cékoh *a* tua renta

cékok *n* cekok;

nyékoki *v* mencekoki

cékor *n* pengkor

cekot → **céko**

cekot, cekot-cekot *adv* terasa spt digigit dsb

cekrak, mak -- *adv* tiba-tiba merasa spt ditusuk;

cumekrak *v* berasa spt ditusuk

cekrik, nyekrik *v* 1 mengerit; 2 *ki* menusuk hati;

cumekrik *v* terasa spt tertusuk

cekrok, mak -- *adv* tiba-tiba terasa spt ditusuk

cekukruk, cekukrak-cekukruk *v* duduk-duduk merombok

nyekukruk *v* meromok

célad → **célat**

celak *kr* → **cerak**; **cedhak**

celana *kr* → **clana**

celandhakan → **clandhak**, **clandhakan**

celaring → **claring**

célat *a* pelat; telur

celathu **1** *n* ujar; ucap; **2** *v* berbicara

céléméndé → **céréméndhé**

celemer → **clemer**

celemong → **clेमong**

celemut → **clemut**

¹**céléng** *n* celeng, babi hutan;

-- **gonténg** *sb* celeng kecil; babi hutan kecil

²**céléng**, **céléngan** *n* tabungan;

nyéléngi *v* menabung

celéprét → **cléprét**

celérét → **clérét**

celethuk → **clethuk**

celik, **kecelik** *a* kecele

celili, **celila-celili** *v* keadaan orang yg mendapat malu

celolo → **clolo**

celongop → **clongop**

celoréng → **cloréng**

celorét → **clorét**

celotor → **clotor**

celub, **nyelub** *v* **1** mencelup; **2** mencelupkan

celuk, **celuk-celuk** *v* memanggil-manggil;

nyeluk *v* memanggil;

keceluk *a* ternama; terkenal

celulu → **clulu**

celuluk → **cluluk**

¹**célung**, **kecélung** *n* bunga dadap

²**célung**, **nyélung** *v* menangkap kelekatu

célungan → **jélung**, **jélungan**

celurut → **clurut**

celuthak → **cluthak**

celuwok → **cluwok**

cemani *a* cemani; hitam legam

¹**cemara** *n* pohon cemara

²**cemara** *n* cemara; secekak rambut yg dipakai untuk memperbesar konde atau sanggul

¹**céméng** *n* cembeng; hari raya Cina

²**cémbéng, cémbéngan** *n* pesta menjelang panen (tebu dsb)

cembong, ngecembong *v* menggenang (tt air)

cemcem → **cencem**

¹**cémé** *n* buah ketola

²**cémé** *n* nama perjudian

cemémék, cemémak-cemémék *adv* tidak terampil (dl bekerja atau ketika bekerja)

cemendhil *n* tahi tikus

céméng *n* anak kucing

cemethi *n* cemeti; cambuk; pecut

cemeng *kr* → **ireng**

cemimi, cemima-cemimi *a* kuyu; kusam (tt wajah)

cémot, dicémot *v* diangkat dan diraih ke dada (tt anak)

cempaka *n* cempaka; cepaka

cempal → **sempal**

cempala *n* pemukul bertombol dr kayu yg digunakan dalang

cempaluk *n* asam muda

cempé *n* anak kambing

cempedhak *n* cempedak

cemplang *a* hambar (tt rasa makanan)

cempli, nyempli *a* buncit; membuncit

cémplo, mak-- *adv* tiba-tiba melompat dan minta gendong

cempluk *n* periuk tanah;

nyempluk *a* pendek lagi gemuk

cemplung, cemplang-cemplung *v* berulang kali memasukkan ke air;

nyemplung *v* 1 mencebur; 2 *ki* masuk; melibatkan diri;

kecemplung tercebur

cemumut, nyemumut *v* bergelepot

cén → **panci, pancén**

cenanang, cenanangan *a* jalang (tt pandangan); kurang sopan

cencang, nencang *v* mengikat; menambatkan;

nyencang *v* mengikat; menambatkan

cencem, nencem *v* merendam dl minyak dsb;

nyencem *v* merendam

cendhak *a* pendek; singkat

nyendhakaké *v* memendekkan; memperpendek

cendhala → **candhala**

cendhana *n* cendana

cendhék *a* pendek; rendah

cendhela *n* jendela

céndhol *n* cendol

cénéng, cénéng-cénéngan *v* tarik-menarik;

nyénéng *v* menarik; menghela;

kecénéng *v* tertarik; terbawa

cenéng *n* nama takaran (beras)

céng *n* ceng; kilang tebu yg akan dijadikan gula

ceng *n* sudip candu; pencolek candu

cenganguk, mak -- *adv* tiba-tiba bengong (tt orang kecele)

cengék, mak -- *adv* suara tangis (bayi);

cengék-cengék *v* berteriak-teriak mengaduh

cengel *n* tengkuk; kuduk

céngéng *a* 1 rentan; 2 mudah menangis

cengeng *a* merasa tegang pd tengkuk

cengéngés, cengéngésan *v* tertawa-tawa;

cengéngas-cengéngés *v* tertawa-tawa;

nyengéngés *v* tertawa

cengér *n* tiruan bunyi tangis (bayi);

mak -- *adv* tiba-tiba menangis (tt bayi)

cengés, nyengés *v* 1 memperlakukan; 2 menghukum (agar melaksanakan tugas)

cenggéréng *n* peyek yg berbentuk tidak bulat

cenggérétnong *n* tonggeret; cenggeret

- cenggring, nyenggring** *v* mengusik (supaya sakit hati)
cengil, cecengilan **1** *v* bertengkar; **2** *n* pertengkaran
cengingis, nyengingis **1** *v* menyengih; **2** *a* kuyu; kusam
cengkah *a* berlawanan; bertolak belakang
cengkang *n* jengkal
cengkar *a* tandus; gersang (tt tanah)
¹**cengkaruk** *n* bunga jambu dsb
²**cengkaruk** *n* nasi kering
céngkéng → **congkog**
cengkéh *n* cengkeh
cengkelak **1** *v* berbalik (dng tiba-tiba); **2** *a* segera kembali
cengkelang, nyengkelang *v* menyengkelit
cengkéng → **cengkang**
cengkerek, pating -- *adv* coret-moret, tidak teratur (tt tulisan)
cengerem, nyengerem *v* **1** menyengkeram; mencengkam; **2** menguasai
cengkéwéng → **cengkiwing**
cengkir *n* cengkir; kelongkong
cengkiwing, nyengkiwing *v* membimbit
céngklak, nyéngklak *v* naik dng melompat; meloncat naik di atas punggung kuda dsb
cengklak, kecengklak *v* tergeliat; terkilir
cengkléng, nyengkléng **1** *v* tidak teratur; **2** *a* jauh dr arah tujuan
cengkling, cumengkling *adv* mencengking; menengking
cengklong, cengklongan *n* yg diambil; yg dikurangi;
dicengklong *v* dikurangi; diambil
cengklung, cumengklung *a* sangat berharap
¹**céngkok** *n* cara; ragam; gaya;
nyéngkok *v* meniru; menurut
²**céngkok** *n* cangkok;
nyéngkok *v* mencangkok
cengkorong, cengkorongan *n* bagan; kerangka
cengkrang → **sengkrang**
céngkré *a* jahil; suka mengganggu
cengkring → **sengkring**
cengkrong *n* sb sabit

céngos *a* jemuas; celekeh; kotor;

céngos-céngos *a* jemuas; coreng-moreng;

céngosan *n* berjemuas; bercoreng-moreng

cenguk *n* anak kera;

nyenguki *v* mulai dapat mengeluarkan bunyi spt suara anak kera (tt bayi)

cengungus, nyengungus *a* kuyu; kusam

cenil, cenilan *n* bintil; tombol kecil;

nyenil *adv* menonjol bulat lagi kecil

cenining, ceniningan *v* berlagak kurang sopan

cénol, mak -- *adv* tiba-tiba mencubit (menggigit dsb); menganjal tt sesuatu yang empuk

cenol *n* tombol;

cenolan *n* tonjolan bulat;

nyenol *v* menombol

centhang *n* centang;

nyenthang *v* mencentang

cénthél → **canthél**

cénthéng, cénthang-cénthéng *adv* dng giat (tt cara bekerja)

centhé, centhé-centhé *v* berteriak-teriak

centhok, nyenthok *v* menyentuh; menyinggung (perasaan);

kecenthok *v* tersinggung; tersentuh (tt perasaan);

kecenthok-centhok *v* berulang kali tersinggung (tt perasaan)

centhol → **cenol**

centhul, nyenthul *v* bertombol; ada tonjolannya

centhula, nyenthulani *v* berbuat kurang sopan dng perkataan

centhung *n* jambul

cenul, nyenul *v* menonjol; menombol

cenunuk, cenunak-cenunuk *v* menggapai-gapai (spt berjalan dl kegelapan)

cenut, cenut-cenut *a* terasa spt tertusuk-tusuk

céok *n* raup; sauk;

céok-céok *v* berulang kali meraup;

nyéok *v* meraup; menyauk

cep *v* diam

- ¹ **cepak** *a* dekat (tt waktu dsb);
nyepak *v* mendekat;
nyepaki *adv* mendekati; menjelang
- ² **cepak, nyepakaké** *v* menyiapkan;
cumepak *v* tersedia
- cepaka** *n* cempaka; cepaka
- cepaplem, nyepaplem** *v* diam
- cepedhak** *n* cempedak
- cepeng** *kr* → **cekel**
- cépér** → **cepér**
- cepér** *a* ceper (tidak jeluk)
- cepét** *n* sepit; jepit;
nyepét *v* menyepit; menjepit
- cepéthé, cepéthé-cepéthé** *a* remeh; tidak berharga
- cepit** *n* sepit; jepit;
cepitan *n* sepitan; jepitan;
nyepit *v* menyepit; menjepit
- céples** *a* 1 sama; persis; 2 cocok;
cumeplés *v* mirip sekali
- cpéles** *v* pukul; tampar
- nyeplés** *v* memukul; menampar
- ceplik** *n* subang kecil
- cepling** *adv* tanggal; lepas;
nyepling *v* melepas
- ceplis, mak --** *adv* menekan, menggilas (serangga, kutu, dsb)
- ceplok** *n* telepek;
 -- **piring** nama bunga kaca piring
- ceplong** *adv* lubang; tembus;
ceplongan *n* 1 lubang; 2 pelubang;
nyeplong *v* menembus; berlubang;
cumeplong *v* sudah berlubang;
 ~ **atiné** lega hatinya
- ceplos** *n* 1 detus; letus tt barang yg besar; 2 *a* berbicara dng jelas;
ceplas-ceplos *v* berkali-kali meletus; 2 berbincang dng jelas;
cumeplos *v* 1 pecah (tt balon dsb); 2 berbicara terang-terangan;

diceplosaké *v* 1 diletuskan; dipecah; 2 dijelaskan; diterangkan seadanya

céplukan *n* 1 nama burung; 2 nama tumbuh-tumbuhan berbunga

ceplus, nyeplus *v* 1 meletus; mendetus; 2 makan cabai (mentah)

cepol *adv* teragut; terbantun;

nyepol *v* meragut

cépor, nyépor *adv* besar lagi bundar (tt sanggul)

cepot → **copot**

ceprak → **jeprak**

céprét → **cléprét**

ceprét, mak -- 1 *adv* tiba-tiba menciprat atau menjepret; 2 *n* tiruan bunyi sesuatu menciprat atau menjepret;

ceprat-ceprét *adv* berulang kali menciprat atau menjepret;

nyeprédi *v* menciprati (tt lumpur, air, dsb)

cepril *adv* lepas-lepas (banyak yg lepas); tanggal

ceprok, nyeprook *v* mekar; memekar (tt bunga)

ceprol *adv* teragut; terbantun; tercabut

ceprot, mak -- 1 *n* tiruan bunyi menceprot; 2 *adv* tiba-tiba menceprot;

nyeprot *v* memancut; merenjis;

cumeprot *v* 1 berbunyi "ceprot"; 2 menancap di...

cepruk, nyepruk → **ceprok, nyeprook**

cepuri *n* 1 benteng; pagar batu bata tinggi sekeliling keraton dsb; 2 pintu gudang; 3 pagar bata sekeliling halaman; halaman perumahan; 4 tempat (wadah) sirih; puan

cér *n* tiruan bunyi kecer dsb

cer, adhi -- *n* adik kandung terdekat

ceracag → **tracag**

cerak *a* dekat;

nyerak *v* mendekat

ceraki → **craki**

cerceb → **treceb**

cercel → **trecel**

céré → **coro**

cereblung → **creblung**

cerék *a* 1 sangat dekat; 2 coret

céréméndhé *n* 1 nama gending (Jawa); 2 sb lipas kecil

cerémot → crémot

cereng, mencereng *v* memandang tajam

cerengkléng → crengkling

cerengkling → crengkling

cerengklung → crengklung

ceréngos → créngos

cerénol → crénol

¹ceret *n* tanda diakritik aksara Jawa

²ceret, saceret *adv* sedikit sekali

ceréwét → céréwét

ceringih → cringih

ceringus → cringus

cerios, crios *kr* → crita

cérit *n* ceret;

kecérit *v* terceret

cerita → crita

ceriwis → criwis

cerkakah, nyerakah *v* bercabang-cabang

cerkét → cekét

cerkekel *a* ganjat; terentang tegang-tegang (tt urat)

cerkut → clekut

cerma → carma

cermé *n* cermai

cermedan *a* bercarut; cabul; keji; kotor (tt perkataan)

cernil → cemil

cermimih, nyermimih *a* kurus pucat; kusam; kuyu (tt wajah)

cermiming, nyermiming *a* tipis dan jarang (tt kain)

cermin → ilo, pangilon

cermomong, nyermomong *a* membara

cermumuh, nyermumuh *a* meluncur; membengkok bernanah (tt luka)

cerngék → cengék

cernol → cenol

cernul → cenul

cernut → **crenut**

cerobo → **crobo**

cerocoh → **trocoh**

cerolot → **colot**

ceromplong → **cromplong**

cérong *a* coreng; cemong;

cérongan *v* bercoreng-moreng

cerongoh → **crongoh**

cerongot → **crongot, congot**

¹**certhil** → **cethil**

²**certhil** → **jedhil**

cerubuk → **crubuk**

cerumpleng → **cumpleng**

cerung *a* curam

cerungus → **crungus**

cerutu *n* cerutu

ceruwét → **cruwét**

ceruwik → **cruwik**

ceruwil → **cruwil**

ceruwit → **cruwit**

¹**cerwétéh** *n* bunga mengkudu

²**cerwétéh** *a* petah lidah

cés, ngécés *v* menetes (tt air liur)

¹**ces** *p* keterangan rasa dingin atau sejuk;

ces-cesan *a* sangat dingin

²**ces** *n* tiruan bunyi "ces"

³**ces, mak --** *adv* terasa lega

cespleng *a* 1 mujarab; manjur; 2 lezat; nikmat

cét *n* cat;

cét-cétan *v* bercat;

ngecét *v* mengecat;

cetha *a* jelas; terang;

-- **wéla-wéla** jelas sekali;

nyethakaké *v* menjelaskan; menerangkan

cethak *n* langit-langit; tekak

cethanthang *a* mencuat panjang; menjerongkes;

nyethanthang *v* mencuat memanjang; menjerongkes

cethar-cethér *n* berulang kali berbunyi "tar, tar" (tt bunyi lecutan cambuk)

cethar-cethor *n* berulang kali berbunyi "tor" (tt bunyi petasan)

cethathel, cethathelan *a* terputus-putus; tersendat-sendat

cethathem, nyethathem *v* diam; bungkam; membisu

cethatheng, nyethatheng *a* 1 kaku; kejang; 2 canggung; kekok;

cethatengan 1 *v* mengacung-acungkan; mengulur-ulurkan tangan;

2 *a* canggung

céthék → **cethék**

cethék *a* 1 dangkal; 2 picik

cethentheng, nyethentheng *a* kejang; kaku

cethér *n* detar (tt bunyi cambuk);

cumethér *v* berdetar

céthét, nyéthét *v* melejitkan; melecitkan;

mecéthét *v* melecit

céthét, cethétan *n* 1 ujung ikat kepala yg mencuat; 2 tiruan bunyi "tet"

¹**céthéthét** *n* nama burung (srikaton)

²**céthéthét** *n* bunga kecipir

¹**chéthi** *n* dayang-dayang

²**céthi, cetha-cethi** *a* tampak cekatan

¹**cethik** *n* pinggul; pangkal paha

²**céthik** *n* api

¹**céthil** *a* kikir; lokek; kedekut; bakhil

²**céthil** *v* cabut; tanggal; lepas;

nyethili *v* mencabuti

cething *n* bakul (tempat nasi)

cethit, cethit-cethit 1 *n* tiruan bunyi "thit"; 2 *a* lekik lagi lenting

¹**cethithét** *n* air garam

²**cethithét** *n* nama burung

cétho *a* buta; rabun

céthok *n* cetok; pencedok adukan semen dsb

cethor *n* tiruan bunyi "tor"

¹**cethot** *n* cubit

²**cethot** *n* makanan yg terbuat dr ketela pohon, diparut lalu dikukus dan ditumbuk; cetot

cethuk, bal -- *n* bola bekel

céthul *n* ikan kecil-kecil

cethut *n* 1 cabut; ragut; 2 tiruan bunyi "tut"

cethuthuk, cethuthak-cethuthuk *a* meromok; lesu;

nyethuthuk *a* masam muka; cemberut

cewawak, cewawakan *a* banyak mulut

céwel, mak -- *adv* tiba-tiba menggigit atau mencetot

¹**céwéng, pating** -- *adv* bercabang-cabang (tt pikiran)

²**céwéng** → **cénéng**

céwét *adv* tercecce

cewéwék, nyewéwék *v* 1 melebarkan mulut ke kiri dan ke kanan; 2 menangis;

cewéwékan *v* menangis;

cewéwak-cewéwék *v* menangis berkali-kali

cewiwik, nyewiwik *a* kuyu kusam

céwok *v* cebok; bercebok;

nyéwoki *v* menceboki

céwol → **cuwol**

cewowo, nyewowo *v* menarik kedua pipi

céyok, nyéyok *v* 1 mencedok; meraup; 2 mengurangi (hak orang lain)

¹**ci** *n* ketip (mata uang senilai 10 sen)

²**ci** *v* ukuran berat (1/10 tahlil atau 3,86 gram)

ciak *v* makan;

diciak *v* 1 dimakan; 2 ditangkap

ciblon, ceblon *v* 1 berkecimpung; 2 berlimbur air

ciblung → **ceblung**

cibur *n* debur;

cibar-cibur *adv* debar-debur; berdebar-debur

cici → **becici**

cicil *v* angsur;

cicilan *n* angsuran; cicilan;

nicil, nyicil *v* mengangsur; mencicil

²**cicil, mecicil** *v* melotot (tt mata);

pecicilan *a* 1 melotot; 2 kurang ajar; tidak sopan

cicing → **becicing**

cicir *v* tercecer; hilang sebagian

cidra *adv* dusta; bohong; ingkar;

-- **ing janji** ingkar janji;

nyidra *v* 1 menipu; 2 memfitnah; 3 mencuri;

nyidrani *v* 1 menipu; 2 mengingkari

cidhal → **cédhal**

cidhuk *n* cedok; gayung;

cidhak-cidhuk *v* berkali-kali mencédok;

nyiduk *v* mencedok; mengambil (sayur dsb) dng gayung atau sendok;

dicidhuk *v* 1 diciduk; 2 diambil; 3 ditahan

ciét → **ciyét**

ciglok → **giglok**

cihna *n* bukti;

kacihna *v* terbukti

¹**cikal** *n* tunas kelapa; bibit kelapa;

-- **bakal cikal-bakal**; nenek moyang; perintis

²**cikal** *n* sisa;

cikalan *n* sisa (pekerjaan, kelapa yg diparut, dsb);

nyikal *v* bersisa; tersisa

cikar *n* cikar; pedati; gerobak

cikara → **sikara**

cikat → **cukat**

cik bén → **bén**

ciker *a* kerekot; piuk; pekuk (tt jari tangan)

ciking *n* lak

ciklu → **thiklu**

¹**cikrak** *n* keranjang untuk mengambil dan membuang sampah cikrak;

²**cikrak, cikrak-cikrak** *v* melonjak-lonjak kegirangan

cilaka *a* celaka; sengsara;

nyilakani *v* membahayakan; merugikan;

kacilakan *n* kecelakaan

cilakak → **cilaka**

cilékék → **cilaka**

cilik *a* kecil;

-- **atén** punya sifat kecil hati; -- **menthik** sangat kecil; kecil mungil; -- **mula** semenjak kecil;

cilikan *n* yg kecil;

nyilikaké *v* mengecilkan;

keciliken *v* terlalu kecil

ciluba(h) → **cilukba(h)**

cilukba(h) *n* nama permainan (dng cara menutup muka lalu membuka sambil menggertak)

cim *n* keterangan orang memilih;

cim-ciman *n* incaran; pilihan;

ngecim *v* memilih; mengincar

cimit, cimat-cimit *adv* berdikit-dikit (tt cara makan)

cimot → **cémot**

cimplo → **cémplo**

cina *n* cina

cincang → **cencang, cancang**

cincin *n* cincin

cincing *v* 1 menyingsing-nyingsingkan; 2 bersiap-siap untuk mulai bekerja;

nincingaké, nyincingaké *v* menyingsingkan; menyelakkan

cindhé *n* cindai; kain sutra

cing, ngecing *v* membenci

cingak *a* tercengang

cingcing goling *n* burung sikatan

cingcong *n* cincong; tingkah

cingéng *a* cengeng; rentan; mudah menangis; mudah jatuh sakit

cinging → **cingéng**

cingir *n* 1 moncong; 2 mulut

cingklak → **céngklak**

cingklok *n* pelipatan lutut

cingklong → **jingklong**

cingkok → **céngkok**

cingkrak, cingkrak-cingkrak → **cikrak-cikrak**

cingkrang, kecingkrangan *a* kekurangan; melarat; miskin

cingkrik, cingkrak-cingkrik *v* berulang-ulang naik;

nyingkrik *v* hinggap, bertengger; naik

cintraka *a* celaka; sengsara

cintung *n* gayung minyak

cipir *n* kecipir

ciplék → **jiblés**

cipluk, cipluk-cipluk *a* gemuk bulat (tt anak)

ciplukan → **céplukan**

cipoa *n* dekak-dekak swipoa

ciprat, nyiprat *v* menciprat; memercik;

kecipratan *v* kecipratan; tepercik

cipta *n* cipta; angan-angan, gagasan;

-- **ripta** karangan;

ciptan *n* ciptaan;

nyipta *v* mencipta; mengangankan;

pencipta *n* 1 pencipta; 2 gagasan

ci puh, kecupuhan *a* 1 tersipu-sipu; 2 kebingungan

cirak → **jirak**

ciri *n* 1 cacat; noda; 2 tanda; ciri;

-- **wanci** kebiasaan;

nyiréni *v* memberi tanda

cirimuni *n* lencana

cirit *n* cirit

cis, cas-cis *a* petah lidah; lancar (bicara)

cita *n* 1 cita; 2 cipta

¹**cithak** *v* cetak;

cithakan *n* cetakan;

nyithak *v* cetakan

²**cithak** *n* tulang di antara kedua belah mata (kuda dsb)

cithat → **cuthat**

citho *a* buta

cithut *a* 1 sipit; 2 kerut; kedut

citra *n* 1 tulisan; gambar; 2 bentuk; wujud

citrakara *n* pelukis; juru gambar

citraléka *n* lukisan; gambaran

citramengeng *n* nama tembang "gedhé"

ciu → **ciyu**

ciut → **ciyut**

ciwel *n* cubit; jentik

ciwik *n* lapik cangkir

ciya, ciya-ciya *v* 1 foya-foya; 2 bergirang hati

ciyét *n* cicit (tiruan bunyi "cit")

ciyoko *n* nama hari besar Cina

ciyu *n* ciu; arak

ciyung *n* burung tiung

ciyut *a* sempit;

nyiyutaké *v* menyempitkan; mempersempit;

keciyuten *a* terlalu sempit

clab-club *v* 1 berulang kali mencelup; 2 berceloteh

clakenthang, nylakenthang *a* mencuat

clakenthing, nylakenthing *a* meruit

clakenthuk, nylakenthuk *a* meruit

clakenthung, nylakenthung *a* meruit

clakunthik → **clekuthik**

clalang *a* lintang;

clalangan *a* melintang

clamed → **klamed**

clana *n* celana; pantalon

clandhak, clandhakan *v* 1 ingin meraih-raih; 2 lancang

clang *n* tang; dentang

¹**clangap** *a* nganga;

clangapan *v* ternganga-nganga (tt mulut bayi);

nylangap *v* terbuka lebar; babang

²**clangap** *n* 1 pintu air; 2 muara sungai

clang-cléng → **cléng**

clang-cleng → **cleng**

clang-cling → **cling**

clang-clong → **clong**

clangkrak(an) *a* kurang sopan; kurang adat;

nylangkrak *v* naik dan duduk di tempat tinggi

clangkrang, nylangkrang *v* melintang

clangkrik, nylangkrik → **clingkrik, nylingkrik**

clap, mak -- *adv* keterangan sekilas pandang

clap-clup → **clab-club**

claprét, pating -- *adv* berjemuas; bergelepotan

claprut, pating -- *adv* berjemuas; bergelepotan

clarat → **clérét**

claring, pating -- *adv* coreng moreng

clarit → **jlarit**

clebung, clebang-clebung *adv* berceloteh

clécék → **tlécék**

clegreg, mak -- *adv* porak-parik; porak-poranda

clégrok, méncok -- *v* hinggap;

mak -- *adv* tiba-tiba hinggap

cleguk, clegak-cleguk *adv* berkali-kali meneguk;

cumleguk *a* sangat ingin;

saclegukan *n* seteguk

clekatheng, nykekentheng *v* diam mematung

clekanthuk, nylekanthuk *adv* meruit

clekathak(an) *n* pelana kayu

clekatheng → **clekatheng**

clekenthik, pating -- *adv* rumit

clekenthut → **jlekethut**

clékér, pating -- *adv* porak-parik, porak-poranda

clékéthé, nylékéthé *adv* remeh

clekét → **clekit**

clekit *n* rasa spt digigit, dicubit, dsb;

nylekit *a* menusuk hati; pedas (tt perkataan);

cumlekit *v* spt dicubit

clekop, nylekop *v* menyeletuk

clekrik → **cekrik**

clekrok → **cekrok**

clekunther, nylekunther *adv* melingkar

clekuthik, pating -- *adv* rumit

clekuthis, nylekuthis *a* suka meminta

clélék, nylélék *a* kurang adat; kurang sopan

cleleng, clelang-cleleng *a* melihat ke kanan kiri spt sedang memikirkan sesuatu

clemer *a* suka mencuri milik orang

clmik → **clumik**

clmong, mak -- *adv* keterangan orang menyeletuk;

clmang-clmong *v* berulang kali menyeletuk;

clmongan *v* menyeletuk

clmut, mak -- *adv* keterangan mengambil;

clmat-clmut *v* berkali-kali mengambil

cléng *n* dentang (tiruan bunyi)

cleng, mak -- *adv* terasa dipukul;

clang-cleng *adv* pening-pening

clengér → **cengér**

clengkenik → **clekenik**

clengkrang → **sengkrang**

cléngkrék, nyléngkrék *v* 1 naik; memanjat; 2 duduk di tempat yg tinggi

cléngkreng, mak -- *adv* tiba-tiba hinggap

cléprét, pating -- *adv* berjemuas; bergelepot;

kecléprétan *v* bergelepotan

cleprét → **ceprét**

cleprot → **ceprot**

clepruk → **cepruk**

cléram → **tléram**

clérét *n* kilat; kilau;

-- gombel kubin; cecak terbang; -- **taun** angin puyuh;

sacclérétan *n* sekilas; sekejap mata

clérong *adv* coreng;

clérongan *adv* coreng-moreng; celemotan;

nylérongi *v* mencoreng

cles, mak -- *adv* 1 tiba-tiba berasa dingin; 2 tiba-tiba berasa sangat

senang krn mendengar berita baru

cléthot, pating -- *adv* erot benyot

cléthut, kecléthut *adv* keliru ucap

cléwo *n* celoteh;

cléwa-cléwo *v* meraban; meracau; menceloteh

cliker → **ciker**

clileng, clilang-clileng *v* 1 melihat ke kiri ke kanan mencari sesuatu

¹**clili, mak** -- *adv* tiba-tiba lewat, muncul, datang, dsb

²**clili, clila-clili** *a* malu tersipu-sipu

climén *a* sederhana

cling *n* ting; denting; dencing (tiruan bunyi);

clang-clang *adv* berdentingan; berkali-kali berdenting

clingker → **slingker**

clingkrik, clingkrak-clingkrik *v* berulang kali naik;

nylingkrik *v* naik

clingkuh → **slingkuh**

clingur, clinguran *adv* tersipu-sipu

¹**clingus** *n* bulu hidung

²**clingus** *a* pemalu;

clingusan *adv* malu; tersipu-sipu

clinthis, clinthisan *adv* kurang ajar; kurang adat

clinthut → **slinthut**

cliprat → **ciprat**

clithut, keclithut *adv* keliru ucap

cliwik *n* jn perjudian

clohok, clohak-clohok *adv* kurang adat (tt kata-kata)

clolo, clola-clolo → **clulu**

clonéh, pating -- *a* bercelomok; coreng-moreng

clonong *adv* selonong

clong, clong-clongan *v* berpindah-pindah; berubah-ubah (tt pikiran)

clongop *n* lubang yg lebar (msl mulut gua);

nylongop *v* menganga; babang

cloréng, pating -- *adv* coreng-moreng;

cloréngan *v* bercoreng moreng; bercelomok;

nyloréngi *v* 1 mencoreng; 2 menodai

clorét, pating -- *adv* coret moret

¹**clorot, clorat-clorot** *v* berulang kali meluncur;

nylorot *v* meluncur;

keclorotan *v* kena luncuran;

cumlorot *v* meluncur

²**clorot, clorot-clorot** *adv* bersinar-sinar; berkilau-kilau; **2** teperling (tt mata);

clorat-clorot *v* **1** berulang kali menyinari; **2** berulang kali bersinar;

cumlorot *v* bersinar

clowék, clowékan *n* takik; takuk

clowok, clowokan *n* lekuk; takuk; lubang

¹**club** → **celub**

²**club, clab-club** *adv* asal berkata

cluba(h) → **cilukba(h)**

clulu, mak -- *v* tiba-tiba datang;

clula-clulu *v* **1** berulang kali datang; **2** kebingungan; **3** sikap orang yg mendapat malu

cluluk *v* berkata; berseru; usul

clumik, clumak-clumik *v* **1** komat-kamit; **2** berbisik-bisik;

saclumik *n* **1** sekelumit (tt perkataan); **2** sedikit

clumpring *n* kelopak buluh

¹**clunthang, clunthangan** *adv* kurang ajar

²**clunthang** *n* nama gending

clup → **celub**

clupak *n* celupak; pelita minyak kelapa

¹**cluring** *n* nama gamelan

²**cluring** *n* nama bentuk keris

³**cluring, nyluring** *a* kurus dan pucat; kuyu

clurit *n* celurit

¹**clurut, nylurut** → **clorot, nylorot**

²**clurut** *n* cecurut; tikus kesturi

¹**cluthak** *a* **1** celutak; rakus; **2** melacur (tt laki-laki)

²**cluthak** *a* kurang panjang (tt lengan baju)

cluwek, cluwekan → **clowok**

¹**cluwik** → **clowok**

²**cluwik, sacluwik** *n* sepetak kecil (sawah)

cluwek → **clowok**

cob *n* liang belut

coba, coba-coba *v* coba-coba; mencoba;

nyoba *v* mencoba; menguji;

pacoban *n* 1 percobaan; 2 ujian

coban *n* jarum jala; coban

cobi, nyobi *kr* → **coba, nyoba**

¹**coblong** *n* jn stoples kecil

²**coblong** *n* gerhana penuh

³**coblong** *n* lampu

coblos, coblos-coblosan *v* tusuk-menusuk; saling menusuk;

coblosan *n* 1 tusukan; 2 pemilihan umum;

nyoblos *v* menusuk; mencocok

cobolo *a* bodoh; pandir; bebal; dungu

cocak, -- rawa, -- gunung nama burung

¹**cocog** *a* cocok; sesuai; sepadan;

cocogan 1 *a* mudah sesuai; 2 *n* alat untuk mencocokkan;

nocogi, nyocogi *v* menyetujui;

nocogaké, nyocogaké *v* 1 menyesuaikan; 2 mengoreksi

²**cocog, cocog-cocogan** *v* tusuk-menusuk; saling menusuk;

nocog, nyocog *v* menusuk; mencocok

kecocog *v* tertusuk

¹**cocoh** *n* rujah;

cocoh-cocohan *v* rujah-merujah;

nocoh *v* merujah;

nyocoh *v* merujah

²**cocoh** *n* gobek;

nocoh *v* menggobek;

nyocoh *v* menggobek

¹**cocok, cocokan** *n* kas makanan;

dicocok *v* 1 dimakan anjing; 2 *kas* dimakan

²**cocok, nocok** *v* menerjang; melanggar (daerah orang lain); melampaui;

kecocok, ~ pangan kambuh (tt penyakit krn memakan makanan

- yg dilarang)
- cocol, cocolan** *n* gandar bambu;
nocol *v* menusuk dng gandar;
nyocol *v* menusuk dng gandar
cocoméyo, kaya -- *adv* kurang adat
cocor *n* sudu; paruh itik
cocot *n* mulut;
nocot *v* cerewet;
nyocot *v* cerewet
cod *n* nama burung
codaka → **cundaka**
codhot *n* codot; kelambit; kelelawar besar
cogemol, ngecogemol *v* menempelak; menuduh; mendakwa
cogmol → **cogemol**
cokak *n* cuka
cokal, dicokal *v* menyuap dng paksa
cokék, cokékan *n* cokek
cokér *n* sb ungkil;
nyokér *v* mengungkil
coklat *n* cokelat
coklék *adv* patah; serkah;
coklékan *a* mudah patah;
nyoklék *v* menyerkah
cokor → **cakar**
cokot, cokot-cokotan *v* 1 gigit-menggigit; 2 kait-mengait (tt perkara);
nyokot *v* 1 menggigit; 2 mencandu; mengikutkan orang lain dl perkara;
colika → **culika**
¹**colok** *n* suluh; obor;
nyoloki *v* menyuluhi dng obor; mencolok(i)
²**colok, nyolok** *v* 1 mencocok mata; 2 mencampuri sedikit (garam dsb); 3 mencolok (tt pakaian dsb)
³**colok, buntuté** -- ekornya hitam ujungnya putih (tt kucing dsb)
colong, colongan 1 *n* curian; 2 *adv* sembunyi-sembunyi (tt perbuatan);

- ~ **pethék** di luar dugaan;
nyolong *v* mencuri; mencolong;
kecolongan *v* kecolongan; kecurian
colot, colot-colot *v* meloncat-loncat (spt katak);
mencolot *v* melompat; meloncat;
pencolot *v* meloncat, melompat (dng tiba-tiba);
pating ~ berlonsatan; berlompatan;
pencolat-pencolat *v* berlonsatan; berlompatan;
pencolotan *v* berlonsatan; berlompatan
comak-camuk *n* gerak mulut spt mengunyah
combrang → **kecombrang**
comél, nyomél *v* mengomel; menggerutu;
dicomélaké *v* dibicarakan
comot, nyomot *v* mencomot; menjumput
¹**complong** → **cromplong**
²**complong** *n* kaleng
condaka → **cundaka**
condaka → **cundaka**
condha *n* ujung
condhong *adv* 1 condong; 2 cenderung; cocok; 3 setuju; sepakat
condré → **cundrik**
¹**cong, ngecong** *v* menuang dng air panas (tt teh)
²**cong, cong-congan** *n* boreh;
dicongi *v* diberi boreh
congat, congat-cangat *v* mencuat; menganjur;
nyongat *v* mencuat; menganjur
congér → **cengér**
congghah, dicongghah(i) *v* 1 diangkat; 2 diangkat dibawa pulang (tt padi);
kecongghah *v* merasa dapat melakukan
congkél → **songkél**
congkéng *n* 1 pelapis setagen (dr beludru dsb); 2 pelapis blangkon
¹**congklang** *a* senteng; kurang panjang (lengan baju dsb)
²**congklang, cecongklangan** *v* berlari cepat;
nyongklang *v* lari cepat (tt kuda dsb)

¹**congkog** *n* penopang; ampu;

congkogan *v* selamatn orang yg sudah tua;

nyongkog *v* menopang; mengampu

²**congkog** *n* telangkai

³**congkog** *n* muncikari

congkrah *v* bentrok; berselisih; bertengkar;

cecongkrahan *v* bantah-bentoh; berselisih; cekcok

congkrang → **congklang**

congor *n* moncong; cungr

congot → **songot**

congsum *n* mata-mata penjual candu gelap

conthéng, nyonthéngi → **lonthéng, nglonthéngi**

conthong *n* contong; basung;

nyonthong *v* membuat basung

conto *n* contoh; teladan;

nyonto *v* mencontoh; meniru;

nyontoni *v* memberi contoh

contohok *n* lengan baju kebesaran yg mengembung

cop *n* liang (belut dsb)

copar → **cupar**

copét *n* copet; pencopet;

nyopét *v* mencopet;

kecopétan *v* kecopetan

coplak-capluk *adv* berulang kali menikmati tidak mengenal waktu

coplok *adv* lepas; tanggal; gelup; lukat;

nyoplok *v* melepas; menanggalkan

copot *adv* tanggal; lepas; gelup; lukat;

nyopot *v* melepas; menanggalkan; menggelup; melukat

cor, car-cor *adv* 1 berulang kali menuang; 2 menceloteh;

ngecori *v* menuangi; menyirami

ngecor *v* mengecor; menuang;

corak *n* corak; bentuk; ragam; langgam

¹**corék, nyorék** *v* 1 mencoret; 2 menjual tampang;

kacorék *v* dicoret;

kecorék *v* tercoret

²**corék** → **corak**

coréng → **cloréng**

corét, nyorét → ¹**corék, nyorék**

coro *n* lipas; kecu; kecoa

corong *n* 1 corong; cerobong; 2 lampu senter; 3 keker; teropong

cotho *a* 1 cacat; kurang pengetahuan; 2 kekurangan alat (sarana)

¹**cothot, nyothot** *v* melencit; melencitkan; melejitkan;

mencothot *v* melejit; melencit; memancut

²**cothot** *n* jn makanan

¹**cowék** *n* cobek

²**cowék, kecowék** *v* terbelah; teriris

cowél, nyowéli *v* memotong kecil-kecil (sembarang)

cowok, nyowok *v* mengurangi; memotong (upah)

cowong *a* 1 cekung (tt mata); 2 pucat sayu (tt wajah)

crabak, pacrabakan *n* pertapaan; tempat mengajar

cracak *n* 1 teracak; kuku (kuda dsb); 2 kaki; telapak kaki

cracap, kecracapan *v* kena percikan air hujan

cracuk → **tracuk**

craék → **kraék**

crah *n* ada perpecahan atau perselisihan

craki *n* pedagang rempah-rempah;

crakén *n* 1 rempah-rempah; 2 pedagang rempah-rempah

cramuk, pating -- → **camuk**

cramcam → **trancam**

crancang *n* jaring dawai; jaring kawat

crangap, pating -- *v* menjenguk

crapang *a* capang; panjang melengkung (tt kumis dsb)

crathung, pating -- → **krathung**

crawak *a* bersifat suka berkata-kata dng suara keras

creblung, creblang-creblung *adv* berceloteh

crecel, nyrecel *adv* sebentar-sebentar melahirkan anak;

banyak anak

crecep, pating -- *adv* keterangan rasa spt ditusuk-tusuk krn dinginya

crekakah, nyrekakah *adv* banyak bercabang (tt pohon)

cremé *n* nama pohon dan buahnya (berasa masam)

- cremed** *a* carut, kotor, cabul (tt perkataan)
cremémés *n* gambas
cremimih, nyreminih *a* 1 hina; 2 suka minta-minta
cremomong, nyremomong *v* membara; bersinar (tt bara api)
crémot → **créngos**
cremumuh, nyremumuh *a* melecur; bengkak-bengkak berair (tt luka)
créncéng → **tréncéng**
crénéng, pating -- *adv* tarik-menarik
creneng, pating -- *adv* berasa sakit spt ditarik-tarik (tt urat, otot, dsb)
crenil, pating -- *adv* berbintit-bintit
créngos, pating -- *adv* bergelimang; jemuas; celomok; gelepot
crénol, pating -- *adv* berbisul-bisul
crenol, pating -- *adv* berbisul-bisul
crenthé, pating -- *adv* berteriak-teriak
crénthél, pating -- *adv* bergantung (tt baju dsb)
crenthol, pating -- *adv* berbisul-bisul
crenthul, pating -- *adv* berbintul-bintul
crenul, pating -- *adv* berbintul-bintul
crenut, pating -- *adv* keterangan rasa spt ditusuk-tusuk
crengék, pating -- *adv* bersama-sama menangis (tt bayi)
crengil, pating -- *adv* bersembulan (kecil-kecil)
crengingih, nyrengingih *adv* beruncing-runcing spt bergerigi
crengingis, nyrengingis → **cengingis, nyengingis**
crengkléng *n* dengking; dentang
crengkling *n* dengking; denting
crengklung, pating -- *adv* berbunyi berkali-kali spt bunyi genta
crengungus, nyrengungus *a* kuyu; kusam; pucat lagi kurus (tt wajah)
crethil, pating -- *adv* keterangan rasa spt dicabuti (bulu dsb)
crenthot, pating -- *adv* keterangan kerpak atau kertak
créwét *a* cerewet; celopar; bawel; banyak mulut
crewétéh, nyrewétéh *a* petah lidah
créwo, créwa-créwo → **cléwo, cléwa-cléwo**
cricis, nricis *a* petah lidah; baik dan lancar (tt tutur kata)
crigan *n* tuli-tuli; tempat keris (di pinggang)

- crigis** *a* cerewet; bawel; celopar
cringih, pating -- *adv* beruncing-runcing spt gigi
cringis, pating -- *adv* menyeringai
criping *n* ceriping; nama penganan
cripu *n* terompah; alas kaki
crit, crat-crit *adv* sedikit-sedikit
crita *n* cerita; ceritera;
     critané *n* ceritanya;
     nyritani *v* memberi cerita; menceritakan
criwis *a* cerewet
criyos kr → **crita**
croak-croak *v* berteriak-teriak
crobo *a* ceroboh; jorok
crobong *n* cerobong
crocoh → **trocoh**
crococ, nyrococ *v* bercucuran (tt air mata)
crok, ngecrok-crok *v* mencuci dng cara membanting-banting
cromplong, pating -- *adv* berlubang-lubang
crongat, pating -- *adv* mencuat-cuat
crongoh *a* rakus; cerbak; serba mau (tt makanan)
crongop, crongopan *adv* 1 mengap-mengap; 2 menguap-nguap
crongot, pating -- *adv* mencuat-cuat
crot, crat-crot *v* berulang kali memancut;
     kecrotan *v* terpancut
crowal, pating -- *adv* berbongkah-bongkah
crowét, pating -- → **cruwét**
crubuk *n* telur terubuk
crucuk → **trucuk**
crucut, kecrucut → **trucut, ketrucut**
crungul → **cungul**
crungus *a* gelojo
crut, crat-crut *v* berulang kali memancut
     ngecrut-crutaké *v* memancut-mancutkan;
     kecrutan *v* terpancut;
cruwek *a* ceroboh; jorok

cruwét, pating -- *adv* berteriak-teriak (sembarang)

cruwil, pating -- *adv* belah-belah

cruwit → **cruwét**

cu, sacu *n* 1 ukuran segenggam tangan dng ibu jari terbuka; 2 nama permainan anak laki-laki

cuat-cuit *v* berulang kali mencicit

cubak *a* sepadan; sesuai

cublak *n* cepuk atau botol kecil tempat minyak wangi

cubles, kecubles *v* terpantak

nyubles *v* memantak; menusuk;

cubles-cubles *n* pantak-memantak;

¹**cubluk** *a* bebal; dungu; bodoh; pandir

²**cubluk** *n* lubang perangkap binatang

cubuh *n* nama tikus (kelapa)

¹**cubung** → **kecubung**

²**cubung** *n* jn cangkir

cucak → **cocak**

cucuh, cucuh-cucuhan *v* saling mempersalahkan;

nyucuh *v* mempersalahkan

¹**cucuk** *n* paruh; patuk; cotok;

cucuk-cucuk *v* 1 mematuk-matuk; 2 mencari nafkah;

cucuk-cucukan *v* berpatukan-patukan;

cucukan *n* nafkah; makanan;

nyucuk *v* 1 mematuk; mencotok; 2 mengambil; 3 makan

nucuk *v* 1 mematuk; mencotok; 2 mengambil; 3 makan;

²**cucuk** *a* sepadan; sebanding; layak; sumbut; pantas

³**cucuk** *n* uang upah pengambilan panah (dl pertandingan panahan)

cucul *v* 1 mengeluarkan uang; 2 menanggalkan (pakaian);

cucul-cucul *v* menanggalkan (pakaian)

¹**cucup, nyucup** *v* mengecup

²**cucup** *n* cerat (paruh cerek, kendi, dsb)

¹**cucur** *n* burung kedadiah

²**cucur** *n* nama penganan yg terbuat dr tepung beras, gula, dan santan

¹**cucut** *n* ikan cucut

²cucut → cocot

cudaka → cundaka

cugetan *a* rentan hati; mudah marah; mudah sakit hati

cuk *n* 1 panggilan anak laki-laki; 2 uang yg diambil untuk tuan rumah (dl perjudian)

cukak *n* cuka

cukal *n* nama ikan

¹cukat *a* cekatan; tangkas; gesit; sigap

²cukat, nyukat *v* mencungkit; mengungkit

cuké *n* cukai; pajak; bea

cukén → ²cuki

cukér → cokér

cukeng *a* 1 kaku; 2 tegar hati; keras kepala;

nyukengi *v* mempertahankan (tidak diberikan)

¹cuki *n* permainan cuki; permainan spt main dam

²cuki, cukén *v* dijahit berlekuk-lekuk (tt kasur);

nyukéni *v* menjahit sehingga lekuk-lekuk (tt kasur)

cukil *n* cukil; cungkil;

nyukil *v* mencukil; mencungkil

cukimai *n* kata-kata makian

cukin *n* nama kain tenun

¹cukit *n* 1 cukit; garpu; 2 cungkil; 3 sudip pengoles candu;

nyukit *v* 1 mencukit; 2 mencungkil; 3 mengaduk dng sudip

²cukit nama bagian atap yg ditambahkan pd samping rumah (jn emper)

cukit dulit *n* 1 orang hina; 2 teman pencuri

cuklat → soklat

cukong *n* cukong; majikan

cukul → thukul

cukup *adv* cukup;

nyukupi *v* mencukupi;

kecukup *v* 1 tercukupi; 2 sudah cukup

kecukupan *adv* berkecukupan

cukur *v* cukur; pangkas;

cukuran *n* 1 hasil mencukur; 2 upacara memotong rambut yg

pertama (pd bayi);

nyukur *v* 1 mencukur; memangkas; memotong; 2 *ki* menipu (habis-habisan);

panyukur *n* pencukur; pisau cukur

¹**cul** *adv* 1 keterangan perintah untuk melepaskan; 2 ayo;

diculaké *v* dilepaskan dr tangan

²**cul** → **cung**

cula *n* cula (badak)

culat, menculat → **penculat**

culek, nyulek *v* mencolok; mencocok (mata)

¹**culeng nyuleng** *a* cekung tetapi melotot (tt mata)

²**culeng** *n* penyamun; perampok

culi *n* nama hantu (berupa burung)

¹**culik** → **kulik**

²**culik** *n* penculik;

nyulik *v* menculik; melarikan orang dng maksud tertentu

culika 1 *a* jahat; curang; culas; 2 *n* penipu

culu, cula-culu → **culu, clula-clulu**

cumadhang → ¹**cadhang**

cumadhong → **cadhong**

cumandhuk → **candhuk**

cumangkiran *n* 1 nama gending; 2 motif batik

cumanthaka *v* berlagak berani; memberanikan diri

cumawang → ¹**cawang**

cumawis → **cawis**

cumbana *v* bersanggama

¹**cumbu** *a* jinak (burung dsb);

-- **laler** sering minggat

²**cumbu** *a* 1 lucu; jenaka; 2 seloroh; kelakar

cumbuh → **jumbuh**

cuméblek → **céblek**

cuméger → **céger**

cumél → **comél**

cuméndhol-céndhol, manuk -- *n* 1 burung yg baru menetas; 2 masih sangat muda

cuménthél → **cénthél**

cuméples → **céples**

cumekrak → **cekarak**

cumekrik → **cekrik**

cumekrok → **cekrok**

cumengkiran *n* motif batik

cumengkléng → **cengkléng**

cumengkling → **cengkling**

cumengklong → **cengklong**

cumengklung → **cengklung**

cumengkrang *adv* keterangan rasa sakit spt tertusuk duri

cumengkring *adv* keterangan rasa sakit spt tertusuk duri

cumengkung *adv* berdengkung

cumepak → ²**cepak**

cumeplis → **ceplis**

cumeplong → **ceplong**

cumeplos → **ceplos**

cumeprot → **ceprot**

cumi-cumi *n* ikan cumi-cumi

cumleguk *adv* sangat mendambakan; ingin sekali

cumlekit → **clekit**

cumleng *a* pusing

cumlik, nyumlik *a* kecil sekali

cumlorot → **clorot**

cumpi, cumpén *adv* sangat terbatas (persediaan dsb);

dicumpi *v* diberi persediaan terbatas sekali

cumpleng *a* pening; pusing

cumplung *n* 1 tengkorak; 2 kelapa berlubang dimakan tupai

cumpring → **clumpring**

cumut, ngecumut *adv* gelepap; gelepok; celomok

cundaka *n* 1 utusan; 2 mata-mata

cundha *n* 1 pucuk; 2 ujung mahkota (dr emas); 3 kucir

cundhamani *n* nama panah

cundhang, kapracundhang *adv* kalah

cundhit *n* alat perangkap ikan sb sauk-sauk atau jaring kecil yg

bertangkai

¹**cundhuk** *n* malai; bunga dsb yg dipakai sbg hiasan sanggul;

-- **mentul** malai goyang

²**cundhuk, cumundhuk** *v* bertemu

³**cundhuk** *a* cocok;

dicundhukaké *v* dicocokkan; disesuaikan; diselaraskan

cundhuk laris *n* penurunan harga (agar laris)

cundrik *n* cundrik; cenderik; keris pendek

cung *p* panggilan kpd anak laki-laki

cungat → **congat**

cunggah → **congghah**

cungir, cungir-cungir *v* menyonyong; menganjur ke depan (tt bibir);

cungar-cungir *v* berkali-kali menyonyong

cungkil → **cukil**

cungkup *n* cungkup; rumah kubur;

nyungkup *v* membuat rumah kubur

cungul, cungal-cungul *v* berkali-kali menjengul;

mencungul *v* menyembul; menjengul;

dicungul-cungulaké *v* ditonjol-tonjolkan

cungur *n* moncong

cunthel *a* buntu; tamat

¹**cup** *n* kata timangan untuk meredakan tangis anak

²**cup** → **encup**

cupak *n* cupak; kepala pengudut atau pipa madat

cupar *a* cupar; sifat orang laki-laki yg sangat pelit dan suka mencampuri urusan dapur

cupet *a* cupet; tidak sampai; cupul;

-- **atiné** picik akal nya; -- **budiné** picik akal nya; -- **nalaré** picik akal nya; -- **umuré** pendek umurnya

cuplak *n* ketuat; bintil pd kulit; kutil;

-- **puser** terlepas; tanggal (tt tali pusat bayi);

nyuplak *v* mencungkil (tt ketuat dsb)

cuplik, cuplikan *n* kutipan; nukilan;

nyuplik *v* 1 mengutip; menukil; 2 mencungkil

cupu *n* cepuk tempat perhiasan dsb

¹**cur, mak--** mengalir deras;

dicuri *v* dituangi air dsb

²**cur** → **pancur**

curak → **curek**

curek *n* tahi telinga

cureng, nyureng *v* menatap tajam spt orang marah

cures *a* punah; pupus

curi *n* batu cadas (runcing-runcing)

¹**curiga** *n* keris

²**curiga** *a* curiga; (merasa) kurang percaya thd kebenaran atau kejujuran seseorang

¹**curut, kecurut** *v* membuang uang dng sia-sia

²**curut** → ²**clurut**

¹**cus** *n* tiruan bunyi (spt disiram air dsb)

²**cus, cas-cus** *adv* petah lidah

cut → **banjur**

chuthang → **suthang**

cuthat, nyuthat *v* meloncat

cuthel *a* buntu; tamat; habis; pupus

cuthik *n* 1 sigi; sudip; 2 ungkit;

nyuthik *v* 1 mengungkit; 2 mengusir

cutung → **putung**

cuwa *a* kecewa;

kecuwan *v* dikecewakan

cuwak → ¹**tuwak**

cuwawakan *adv* 1 besar mulut; 2 terbahak-bahak

cuwék → ¹**cowék**

cuwek, nyuwek *v* mencengkam

cuwér *a* cair (tt adonan kue dsb); bening (tt kopi dsb)

cuwét, cuwét-cuwét *v* berulang kali mengerih

cuwéwék, nyuwéwék *v* menarik ke kiri kanan (tt mulut)

cuwik, nyuwik *v* mencuwil dng kuku

cuwil *adv* rompeng; sumbing;

nyuwil *v* mencuwil

cuwiri *n* nama motif batik

cuwo *n* pinggan dr tanah liat

cuwol, nyuwol *v* mencomot (pipi dsb)

cuwowo, nyuwowo *v* mengangakan dng paksa (tt mulut)

D

¹**dabag** → **gabag**

²**dabag** *a* berderet-deret; berjajar

dablag *n* pagar anyaman bambu

dablak → **gabag**

dableg, ndableg *a* tebal telinga; keras kepala; bengal

dadah *v* pijat; urut;

dadahan *n* perlengkapan pijat (bedak, minyak, dsb);

ndadah *v* memijat; mengurut;

kedadah *v* terhajar; dialahkan

dadak *adv* mendadak; tiba-tiba;

dadakan *adv* mendadak; tiba-tiba;

ndadak *v* mengerjakan dgn tiba-tiba (tidak direncana) mendadak;

didadak *v* dikerjakan seketika;

kedadak *v* tiba-tiba; sekonyong-konyong; mendadak;

dumadakan *adv* tiba-tiba;

¹**dadar** *n* dadar;

ndadar *v* membuat dadar

²**dadar, didadar** *v* dicoba; diuji;

pendadaran *n* ujian

³**dadar, ndadari** → **dhadhar, ndhadhari**

dadar lélér *n* imbalan jasa

dadék, ndadék geni *v* membuat api

dadén → **dadi**

dadi *v* 1 jadi; menjadi; menjelma; 2 selesai;

-- **tawur** menjadi korban;
dadén geni *v* membuat api;
dadén-dadén *adv* asal jadi;
didadéni *v* 1 dinyalakan; 2 diselesaikan;
ndadékaké 1 *v* menjadikan; membuat; menyelesaikan; menye-
 babkan; 2 mengangkat; menobatkan;
ndadi a 1 menjadi-jadi; 2 lebat (buah);
kedadén, kedadéan *v* jadi; terjadi;
dumadi *v* menjadi; terjadi

dados → **dadi**

dadra, ndadra a meluas; menjadi; merajalela; meroyak

dadya *v* jadi; menjadi; menjelma

daga, ndaga menentang; melawan; tegar hati; memberontak; mem-
 bangkang *dng* memberontak

dagan n tempat (letak) kaki orang tidur, orang dikubur, dsb;

ndagan *v* tidur; menyepi (dikuburan)

¹**dagang** *v* dagang; berdagang; pedagang;

dagangan n dagangan;

dedagangan *v* berdagang; berniaga

²**dagang, ndagangi** *v* bertatih-tatih (anak lembu, kerbau, dsb)

dagda → **widagda**

daging n daging;

ndaging a 1 berdaging; 2 banyak daging; gemuk; lunak;

kedagingan *v* ikut teriris (daging buahnya dsb)

dahana n api

dahat p sangat; amat

dahuru *adv* huru-hara; haru-biru; kerusuhan

dahwén a bawel; jemawa; suka mencampuri urusan orang lain

dajal ada dajal;

-- **laknat** iblis; setan

¹**dak** *pron* ku; saya

²**dak a** sewenang-wenang; bengis; kejam;

-- **menang** *v* berbuat sewenang-wenang; bertindak sewenang-wenang;

-- **siya a** bengis; kejam

dakar n zakar; kemaluan laki-laki

dakdir *a* sombong lagi sewenang-wenang

dakik, dakik-dakik *a* 1 pelik-pelik; 2 muluk-muluk

daksina *n* 1 selatan; kanan; 3 pemberian (kpd pendeta)

dakwa *v* 1 dakwa; tuduh; 2 terdakwa; tertuduh;

dakwan *n* 1 terdakwa; 2 tuduhan;

ndakwa *v* mendakwa; menuduh;

didakwa *v* didakwa; dituduh;

kadakwa dituduh;

pandakwa *n* tuduhan

¹ **dal** → **wedal**

² **Dal** nama tahun yg kelima (dl windu)

dalah *p* lagi pula; dan juga; dengan;

dalahan *p* lagi pula; dan juga

dalan *n* jalan;

dedalané *p* sebab; syarat;

ndalan *v* menurut; menurut jalan;

kedalaman *v* kelewatan;

sadalan-dalan *adv* sepanjang jalan

dalasan *p* lagi pula; dan juga; dengan; serta

daledeg, ndaledeg → **dledeg, ndledeg**

delédék, ndalédék → **dlédék, ndlédék**

delédér, ndalédér → **dlédér;**

dalejer, ndalejer *a* menganjur tegak

¹ **dalem** *kr* → **aku**

² **dalem** *kr* → **omah**

daleming, ndaleming → **dleming, ndleming**

dalemok → **dlemok**

dalendeng, ndalendeng *a* meluik terus-menerus

dalér *n* alur; garis; gores;

ndalér *v* beralur; bergaris

dalesep → **dlesep**

dalésér *a* datang

ndalésér *v* mendarat

daleser, ndaleser → **dleser**

daléwér, ndaléwér *v* 1 meleleh; mengalir; berderus; meluik;

2 berduyun-duyun

daléya, ndaléya → **dléya, dléya**

dalidir → **dlidir**

dalika → **dlika**

dalil *n* 1 dalil; 2 tahlil;

dalilan *v* (mengadakan) tahlilan

dalima → **dlima**

dalinding, ndalinding *a* ceking; kurus lampai; kerempeng;

dalingo → **dlingo**

dalir *n* jalur; coreng; alur

daliring → **dliring**

dalit *n* 1 tambal; patri; 2 hemat;

didalit *v* 1 ditambah; dipatri; 2 dihemat (sekali)

dalodok → **dlodok**

dalodor → **dlodor**

dalojor → **dlojor**

dalolé → **dlolé**

dadolér → **dlolér**

dalondéng → **dlondéng**

dalongop → ¹**dlongop**

dalosor → **dlosor**

¹**dalukr** → **bengi**

²**dalukr** *a* ranum; matang sekali (tt buah);

kedalu *a* kematangan; terlalu matang (tt buah)

daludag → **dludag**

daludug → **dludug**

daludur → **dludur**

dalujur → **dlujur**

dalundéng → **dlundéng**

dalurek → **dlurek**

dalurung → **dlurung**

dalusup → **dlsup**

dalusur → **dlusur**

daluwak-daluwék → **dluwak-dluwék**

daluwang → **dluwang**

daluya → **dluya**

daluyup → **dluyup**

¹**dama** *a* 1 hina; rendah; 2 bodoh

²**dama, dedaman** *n* kesayangan;

didama-dama *v* 1 dimanjakan; 2 disanjung-sanjung

¹**damar** *n* pelita; dian;

ndamari *v* menerangi; menyuluh dng dian

²**damar** *a* damar (sb getah kayu)

damel *kr* → **gawé**

damén *n* jerami; batang padi (kering)

¹**dami** *n* dami; jerami (padi)

²**dami** *n* serat nangka

damu *v* tiup; hembus;

ndamoni *v* meniup; menghembuskan udara dng mulut (untuk menghidupkan api)

dan, ndan *p* lantas/lalu; kemudian; segera

dana *n* dana; derma; pemberian;

--**krama** tahu sopan santun; --**wira** dermawan;

dedana *v* berderma; memberi derma;

ndanakaké *v* mendermakan;

kedanan *v* 1 menerima dana; 2 berutang budi

danar-danar *a* kuning berseri (tt wajah wanita)

danawa *n* raksasa (buta)

dandan *v* solek; bersolek; berhias;

dandan-dandan *v* memperbaiki (rumah, pagar, dsb);

dandanan 1 perkakas; perlengkapan; 2 perhiasan;

ndandani *v* 1 menghias; merias; 2 memperbaiki

dandang *n* dandang (periuk besar untuk mengukus nasi, umumnya dibuat dr tembaga)

dandos *kr* -- **dandan**

dang *v* rebus; kukus;

dang-dangan *n* kukusan; rebusan;

dangan *num* satuan hitungan untuk beras dsb lebih kurang 5 kg;

adang *v* merebus; mengukus;

dangak, ndangak *v* menengadah; mendongak;

ndedangak *v* menengadah; mendongak

danganan *n* tangkai (pisau, sapu, dsb)

dangdanan → **dandan**, **dandanan**

¹**dangu** *kr* → **suwé**

²**dangu** *kr* → **takon**

danu *n* 1 busur; 2 sinar; 3 awan

dara *n* merpati;

-- **gambir** merpati berbulu merah kekuning-kuningan; -- **gepak** nama bentuk rumah; -- **muluk** nama jenis pukulan tongtong (kentongan); -- **topong** merpati hitam berkepala putih

daradasih *v* terjadi; sampai (nyata) apa yg diimpikan

darah *n* 1 darah; 2 keturunan bangsawan;

-- **daging** saudara; kulit daging

darajat → **drajat**

darana → **drana**

darapon *p* supaya; agar

darbé *v* milik; mempunyai;

darbéni *v* memiliki; mempunyai

darbék → **darbé**

daredah → **dredah**

daredheg → **dredheg**

daregil → **dregil**

daréjés → **dréjés**

daremba → **dremba**

daremis → **dremis**

daréngés → ¹**dréngés**

darengki → **drengki**

darés *n* jn burung (malam)

daréwés → **dréwés**

dariji → **driji**

darindhil → **drindhil**

daringak → **dringak**

daringo → **dringo**

darma *n* 1 kewajiban; kebajikan; 2 derma; 3 ajaran; 4 hukum; aturan; 5 tempat suci; candi; kuburan

- darmaja** *n* keturunan bangsawan; keturunan orang baik
darmakusala *n* perbuatan baik
darmalaksana *n* perbuatan baik
darmasastra *n* kitab suci
darmawisata *n* darmawisata
darmi *kr* → **darma**
darodhos → **drodhos**
darodog → **drodog**
darojog → **drojog**
darojos → **drojos**
daronjong → **dronjong**
darpa *a* 1 berani; 2 buas; 3 sombong
darpana *n* cermin
darpayu *a* 1 berani; 2 buas; 3 sombong
darpita *a* sangat berani
darsana *n* teladan; contoh
daru *n* bintang beralih
darudhul → **drudhul**
darus, ndarus *v* mengaji; mendarus (belajar membaca Alquran);
darwya → **darbé**
das *num* nol (bilangan nol)
dasa → **puluh**
dasanama *n* sinonim
dasih *n* pembantu perempuan (di dl kraton)
dat *n* 1 dat; 2 zat
datan *adv* tidak
datullah *n* dat Allah
daulat *n* 1 daulat; 2 tanda
dauru → **dahuru**
daut → ¹**dhaut**
dawa *a* panjang;
     --**umuré** panjang umur; -- **usus** sabar; penyabar;
dawa-dawa *a* panjang-panjang;
ndawakaké *v* memperpanjang;
kedawa-dawa *v* berkepanjangan

dawegan → **degan**

dawir *a* rebit; compeng; rompeng (tt bibir)

daya *n* 1 daya; kekuatan; 2 pengaruh;

daya-daya *v* berhasrat besar;

ndayani *v* 1 mempengaruhi; 2 memberi kekuatan;

kedayan *v* terpengaruh

debog → **gedebog**

dedaman *n* 1 kesayangan; 2 uang dsb yg diperhemat pemakaiannya
krn tak ada yg lain lagi

dedamel *kr* → **gaman**

dédé → **dudu**

dedeg *v* 1 perawakan; 2 tinggi badan

¹**dedel** *v* dorong; desak; tekan;

dedel-dedelan *v* desak-mendesak

²**dedel, ndedel** *v* membubung tinggi; menanjak

¹**deder** *n* batang (anak panah, tombak)

²**deder, ndeder** *v* menanjak (tt jalan, lereng, dsb)

³**deder** *v* desak; dorong; tekan;

deder-dederan *v* desak-mendesak

dedosan → **dosa**

dedreg *v* debat; sengit (perkelahian dsb)

¹**deg, adeg** *n* diri;

madeg *v* berdiri;

ngedekaké *v* mendirikan;

dideg *v* dihukum berdiri;

didegaké *v* didirikan; dinobatkan; diangkat

²**deg, adeg** → **idak**

degan *n* degan; kelapa muda

degura *a* kurang adat; kurang ajar

dekep *v* dekap; sungkup;

dekepan 1 *v* saling mendekap; 2 *n* jn permainan;

ndekep *v* mendekap; menyungkup; menangkap (dr belakang)

deksina → **daksina**

deksura → **degura**

dekung *a* bungkuk; bengkok; kelok; liku;

- ndekung** *v* 1 menghormat; 2 membungkuk;
del, mak -- *adv* seketika membubung; tiba-tiba (naik) terbang
delahan *n* kelak; kemudian; akhirat
delajah → **dlajah**
delalah → **dilalah**
delamakan → **dlamakan**
delamé, ndelamé → **dlamé**
delap *a* delap; suka meminta tak mau memberi
delapé, dlapé, a celopar;
delopa-delopé → **dlopa-dlapé**
delaréh → **dlaréh**
delarung → **dlarung**
delasah → **dlasah**
delawér → **dlawér**
delédék → **dlédék**
deleg *n* 1 pokok; 2 ikan gabus
delejer → **dlejer**
deles → **dles**
deleming → **dleming**
delemok → **dlemok**
deleng *n* lihat; pandang;
delengané *n* tampaknya; agaknya;
ndeleng *v* melihat; memandang;
pandelengan *n* penglihatan
déléngér → **dléngér**
delep, ndelep *v* menyelam;
kadelep *v* 1 tenggelam; 2 hilang
délér, ndélér *v* meleleh; meluik
¹**délér** *n* sebutan anggota parlemen (Belanda)
²**délér, ndélér** *v* berderai-derai
deléra-deléré → **dléra-dléré**
deles *a* 1 murni; tulen; mulus; 2 hitam
delésér → **dlésér**
deléwér, ndeléwér *v* meluik; mengalir
deléya → **dléya**

delidir → **dlidir**

deligang-deligung *v* mondar-mandir tak berbaju

delik, mendelik *a* melotot

delika → **dlika**

delima → **dlima**

delinding → **ndlinding**

¹**deling** *kr* → **pring**

²**deling, dumeling** *a* jelas; nyaring (tt suara, ujaran, kata-kata)

¹**delir, n** sebutan anggota parlemen Belanda

²**delir, dideliraké** *v* diterangkan (dng marah)

deliring → **dliring**

delo, mendelo *a* melotot (tt mata)

delodog → **dlodog**

delodok → **dlodok**

delodor → **dlodor**

delojor → **dlojor**

delok → **deleng**

delolé → **dlolé**

delolér → **dlolér**

delolo → **dlolo**

delomok → **dlomok**

delondéng → **dlondéng**

delondong --**dlondong**

delongah-delongéh *a* ramah lagi menarik (wanita)

¹**delongop** → ¹**dlongop**

²**delongop** → ²**dlongop**

delonyak-delonyok → **dlonyak-dlonyok**

delopa-delapé → **dlopa-dlapé**

delosor → **dlosor**

deludag → **dludag**

deludug, ndeludug *a* membabi buta

deludur → **dludur**

delujur → **dlujur**

delul, ndelul *a* keras kepala

deluma-delamé → **dluma-dlame**

delundéng, ndelundéng *a* tinggi kurus

delurek → **dlurek**

delurung → **dlurung**

delusup → **dlusup**

delusur → **dlusur**

deluwang → **dluwang**

deluya → **dluya**

deluyup → **dluyup**

deluyut → **dluyut**

demang *1 n* gelar kepala desa; *2* nama pangkat hamba istana

démblo, ndémblo *n* tebal berlapis-lapis; bersaf-saf

demék *v* sentuh; jamah; raba

demenakaké, ndemenakaké *a* *1* tidak rewel atau nakal (tt anak kecil); *2* menyenangkan (tt sifat)

demi *p* demi

demimil, ndemimil *a* bacar; berbicara terus-menerus (biasanya dl arti yg kurang baik)

demok *v* sentuh; jamah

demugi → ²**dugi, dumugi**

demumukan *a* berjalan dng meraba-raba (krn gelap)

demunung → **dunung, dumunung**

demung *n* jenis sarun besar

dumuwé → **duwé**

¹**dén** *p* di;

-- **pilara** *p* disakiti

²**dén** *p* lah;

-- **prayitna** hati-hatilah

³**dén** → **radén**

denang *v* tahu;

kedenangan *v* ketahuan

denawa *n* raksasa

déné *adv* adapun; sebab

dengangak *a* dongak; tengadah;

dengangak-dengéngék, dengongak-dengéngék *a* mendongak-dongak;

- dengangkan** *a* mendongak-dongak
dengangang, ndengangang *v* bergumam
dengap *a* 1 engap; 2 bernafsu (makan, minum);
dengap-dengap *a* engap-engap;
kedengap-dengap *v* tersengal-sengal; terengap-engap
dengarén → **kadingarén**
dengék, dengéngék *a* dongak; tengadah;
ndéngék *v* menengadah; mendongak
dengingak, ndengingak *a* tercengang (terkejut)
dengkék, ndengkék *a* melengkung (tt punggung); berkeluk ke dalam (tt pinggang);
didengkékaké *v* 1 dibengkokkan (ditekuk) dng kekuatan;
kedengkék *v* 1 tertekuk, terlipat (tt pinggang); 2 menanggung rugi, sengsara, dsb
dengkéng, ndengkéng *a* 1 melengkung masuk (tt punggung, pinggang); 2 berkeluk (tt tongkat, pedang, dsb)
déngklék 1 *a* liuk ke samping; bengkok (tt punggung); 2 *n* nama kartu cina
dengongoh *a* jenguk; jenguh; dongok
dengongong *a* cengang; bingung;
dengongang-dengongong *a* kebingungan
déning *adv* 1 oleh; 2 sebab
dénira *p* olehnya; olehmu
dénta *p* olehmu; oleh engkau
denta *n* 1 gigi; taring; 2 kuning
dentawyanjana *n* abjad Jawa
dénya *p* olehnya
derad → **drad**
deragem → **dragem**
derajak → **drajak**
derajat → **drajat**
derana → **drana**
derap *v* mencongklang (tt lari kuda)
derapon → **darapon**
derawas → **drawas**

derbala, nderbala *adv* berkembang biak; bertambah-tambah

derbé → **darbé**

derbombok *n* burung ayam-ayaman

derdah → **dredah**

déréng *kr* → **durung**

dereng, kedereng *a* sangat ingin

¹**derep** *v* buruh menuai (padi dsb);

nderepaké *v* memburuhkan (menuai padi dsb)

² **derep, nderepi** *adv* mulai mengelupas (tt penyakit cacar dsb)

dérés, ndérés *v* 1 menyadap (aren); 2 membelah; membedah

¹**deres** *a* deras; lebat (tt hujan)

²**deres, nderes** *v* menderas

dergil *a* tekun belajar (banyak akal)

derkuku *n* tekukur

derma → **darma**

derman → **dreman**

dermémél, ndermémél *v* 1 mengomel; mencomel; 2 bacar; lancar dan banyak (perkataan)

derménan *n* puput; peluit dr batang padi atau daun kelapa

dermi *kr* → **drema**

dremimil, ndremimil *v* menggumam; bacar mulut

dermis, ndermis *a* suka meminta

derojog → **drojog**

deromblong → **domblong**

deronjong → **dronjong**

deruk *n* tekukur

derwili, nderwili *adv* terus-menerus; berkesinambungan

derwolo, nderwolo *a* keras kepala; degil; tegar hari

désa *n* desa; dusun; kampung;

-- **tabon** desa tempat kedudukan lurah dsb;

ndésani *a* canggung;

padésan *n* pedesaan

destun *p* 1 seharusnya; sebaiknya; 2 bahkan; malahan; 3 lebih baik

détya → **ditya**

déwa *n* dewa;

- daru** *n* nama pohon;
didéwa-déwa *v* didewakan; dihormati;
kadéwan *n* kedewaan;
padéwan *n* nama perhitungan
déwaji *n* sebutan raja
déwanggana, déwananggana *n* bidadari
déwangkara *n* matahari
déwata *n* 1 dewa; dewata; 2 jn burung;
kadéwatan *n* kedewataan; kahyangan
dewegan → **degan**
déwi *n* dewi
déya *n* tindakan; perbuatan
dhablang → **dhabyang**
dhabreg *p* ongkok;
sadhabreg *a* seongkok; banyak sekali
dhabyang, ndhabyang *v* memapah;
didhabyang-dhabyang *v* dipapah
dhacin *n* dacin (alat penimbang berupa tongkat yg diberi berskala dan anak timbangan);
dhacinan *n* timbangan; per dacin;
ndhacin *v* menimbang (dng dacin)
dhadha *n* dada;
 -- **manuk** 1 nama bagian rumah; 2 bentuk dada yg menonjol ke depan; -- **peksi** dada serdih; bagian kerangka rumah;
ndhadha *v* 1 mengakui; 2 menanggung; menyanggupi;
pandhadha *v* anak ketiga
dhadag *a* tabah;
ndhadhagi *v* bertabah hati (menerima dng tabah hati)
dhadhah *n* pagar (kayu-kayuan hidup);
ndhadhah *a* lebat (tt buah-buahan)
¹**dhadhak, dhadhakan** *n* sebab; lantaran
²**dhadhak, dhadhaken** *v* gatal kena getah
dhadhal *a* tembus; hancur; bolos; tetas;
dhadhali *v* 1 dirusak; diboloskan; 2 dipotong; dipangkas (ranting dsb)

- dhadhali** *n* burung layang-layang (dl pewayangan)
- dhadhap** *n* nama tumbuhan; dedap
- dhadhap mantep** *n* nama tembang gede
- dhadhar, ndhadhari** *v* terbit (tt bulan)
- dhadhu** *n* dadu; kubus;
dhadhon 1 *a* bentuk kubus; 2 *v* main dadu
- dhadhung** *n* tali dr bambu; tali besar;
ndhadhung *v* mengikat (dng tali bambu);
kedhadhung *v* terikat
- dhaéng** *n* 1 sebutan bangsawan Bugis; 2 nama prajurit keraton Yogyakarta;
- Dhaéngan** *n* nama kampung di Kodya Yogyakarta
- dhag** *adv* habis; kosong; lowong;
ngedhagaké *v* mengosongkan; mengosongi (pekerjaan);
ngedhag-dhagaké *v* membiarkan agar terbuka (pintu dsb)
- dhagdhog** *p* 1 berulang kali berdegup; 2 sering-sering (tidak menentu)
- ¹**dhagel** *a* sedang; tengah; tanggung;
dhagelan *a* tanggung
- ²**dhagel** *a* tegar hati; keras kepala
- ³**dhagel** *a* sinting;
dhagelan *n* lawakan;
ndhagel *v* melawak
- dhagi** → **undhagi**
- dhagrég** *a* rusak; usang;
dhograg-dhagrég *a* gegai;
kedhogrégan, kedhagrégan *a* gegai
- dhahar** *kr* → **mangan**
- dhahat** → **dahat**
- dhahina** → **rahina**
- ¹**dhakah** *a* rindang; besar (tt pohon dsb)
- ²**dhakah** *a* tamak; loba;
ndhakahi *v* menguasai (milik orang lain)
- dhakal, kadhakalan** *v* menggapai-gapai; susah-payah
- dhakep** *n* dekap;

sedhakep *v* bersedekap

dhakon *n* nama permainan

dhaku, ndhaku *v* mengaku (sbg miliknya); mengakui (milik orang lain)

dhakur *n* kais; garuk;

dhakur-dhakur *v* mengais-ngais;

ndhakuri *v* mengais

¹**dhalang** *n* dalang;

ndhalang *v* memainkan wayang

²**dhalang** *n* biang keladi;

ndhalangi *v* memimpin (kejahatan dsb)

dhal-dhalan, ndhal-ndhalan *a* banyak tingkah; selalu akan pergi

¹**dham** *n* bendungan

²**dham, dham-dhaman** *n* nama permainan

dhamang *a* 1 paham; mengerti; terang; jelas; 2 gampang; mudah;

ndhamangaké *v* menjelaskan; menerangkan

dhamarga *n* jalan besar

dhamé *v* damai; berdamai

dhames *a* rapi; rapat

dhampa *n* 1 nama penyakit kulit; 2 nama ulat

dhampar *n* 1 singgasana; takhta; 2 meja kecil

dhampéng *n* damping; sisi; samping;

dhampéng *v* 1 berdamping; 2 bersembunyi di samping; 3 berlindung

dhamping → **dhampéng**

dhampingan 1 *v* berdampingan; 2 *n* tebing

dhampit *a* anak kembar (laki-laki dan perempuan)

dhamplak *a* besar lagi panjang (tt tanduk, pisang, dsb)

dhampyak *a* duyun;

dhampyak-dhampyak, dhedhampyakan *a* berduyun-duyun

¹**dhampyang, dhedhampyangan** → **dhampyak**

²**dhampyang** *adv* gandeng; rangkap

dhampyuk 1 *adv* rangkap; sama rupa; sama juga; 2 terhitung dua kali; 3 *v* bertemu; 4 tertumbuk

dhampyung → **dhampyang**

dhana-dhini, gedhana-gedhini, kedhana-kedhini *n* dua anak (kakak beradik) laki-laki perempuan

dhancang → **bancang**

dhandha *n* 1 gada; pemukul; 2 hukuman

¹**dhandhan** *n* tangkai payung

²**dhandhan** *n* tali bambu

¹**dhandhang** *n* burung gagak

²**dhandhang, cucuk** -- *n* pencatuk

dhandhang gendhis → **dhandhang gula**

dhandhang gula *n* nama tembang (macapat)

dhandhing, ndhandhing *a* kecil ramping (luwes)

dhang *n* kata sandang;

ngedhangi *v* menghalangi

dhangak *a* dongak;

kedhangak-dhangak *a* terdongak

dhangak-dhangak *a* gagah; tegap (berjalan)

¹**dhang** *kr* → **mari**

²**dhang** *a* lega hati

dhangdhang → 1 **dhandang**

dhang-dheng *adv* berulang kali berbunyi "dheng"

dhangdheng, ndangdheng *v* mengelana; berkelana

dhangdhing, ora -- *adv* tanpa sesuatu

dhanget, midhanget *v* mendengarkan

dhangglong, dhangglongan 1 *adv* kadang-kadang; 2 *a* senteng;

sinting; gila

dhanghyang → **dhanyang**

dhangir, ndhangir *v* 1 mencangkul; 2 menyangi

dhangka *n* 1 asal; tempat tinggal; rumah; 2 gua (untuk mengasingkan diri)

dhangkal *n* daki;

dhangkalen *v* berdaki;

ndhangkal *v* 1 berdaki; 2 menggosok (menghilangkan) daki

dhangkél *n* pangkal; pokok akar; akar tunggang;

ndhangkél *v* mencabut (membongkar) seakar-akarnya

dhangkléh *a* kulai; kelepai;

- dongklah-dhangkléh** *a* (berjalan) lemah lunglai
dhangkrok, ndhangkrok *a* meromok; membungkuk (duduk membungkuk)
dhangkruk, ndhangkruk *a* meromok
dhangleng *a* sinting; gila
dhangling → **dhangleng**
dhangsah *v* dansa; menari
dhangsul → **dhelé**
dhangsur, ndhangsur *v* 1 membangkang; menggelimpang; 2 tidur di sembarang tempat
dhanyang *n* hantu penjaga (rumah, pohon, dsb)
dhapet → **rapet**
dhaplang *v* depang;
ndhaplang *v* mendepang
dhaplok *a* tua; tua renta;
dhapuk *v* atur; susun; rancang;
dhapukan *n* 1 susunan; bentukan; 2 rancangan;
ndhapuk *v* 1 mengatur; menyusun; 2 membentuk
¹**dhapur** *n* 1 wujud; bentuk; ragam; 2 wajah; rupa;
dhapuré *adv* 1 agaknya; 2 memang
²**dhapur** *n* rumpun;
dhapuran *n* rumpun
dhar, didharaké *v* dibentangkan; diuraikan
dhara *n* dara
dharah 1 *n* darah; 2 keturunan
dharak *n* deret;
dharak-dharak *v* berderet-deret
dharaka *a* sabar; lapang dada
dharang, kedharang-dharang *a* terlunta-lunta
dharani *n* bumi
dharat *n* darat;
dharatan *n* darat;
ndharat *v* 1 mendarat; 2 berjalan kaki
dhar-dhér *adv* berulang kali berbunyi "dher" (pistol dsb)
dhar-dhor *adv* berulang kali berbunyi "dhor"

dhari *n* orang perempuan

dharik *n* deret;

dharik-dharik *v* berderet-deret

¹ **dhasar** *n* dasar; alas;

dhasaran *n* alas;

ndhasar *v* 1 menuju ke dasar; 2 mengendap;

ndhasari *v* 1 memberi alas; 2 membuat pola (membatik);

adhedhasar *v* berdasarkan; beralaskan

² **dhasar** *v* berjualan;

dhasaran *n* 1 tempat berjualan; 2 dagangan

³ **dhasar, dhasaré** *p* memang

dhasi *n* dasi; tali leher;

dhasén *v* berdasi

dhat *a* sebentar; sekali-kali;

-- éling -- **ora** sebentar ingat sebentar tidak;

dhat-dhatan *a* resah; risau;

dhat-nyeng *a* sebentar-sebentar (tidak menentu)

dhateng *kr* → **teka**

dhatu *n* raja; ratu;

kadhaton *n* kerajaan; istana

dhatuk *n* datuk; raja tuan

dhauk → **dhawuk**

dhaup → **nikah**

¹ **dhaut** *a* tanggal; lepas; ompong (gigi dsb)

dhautan *n* nama selamatan tanggal tali pusat

² **dhaut** *v* cabut;

ndhaut *v* mencabut padi dsb

dhawah → **tiba**

dhawet *n* cendol; nama minuman

dhawuh *kr* → **akon**

dhawuk *a* 1 dauk; 2 tua bangka; tua renta

dhawul, dhawul-dhawul *a* kusut masai (tt rambut)

dhawung, kedhawung *n* kedaung

dhayang *n* dayang-dayang

dhayoh *n* tamu; jamu;

dhedhayohan, dhayoh-dhayohan *v* bermain bertamu (tt anak-anak);

madhayoh, medhayoh *v* bertamu;

kedhayohan *v* kedatangan tamu;

maradhayoh, merdhayoh, mardhayoh *v* bertamu

dhayot *n* jerawat

dhayum, ndhayum *v* diangin-anginkan (tt tanah)

dhayung *n* dayung (perahu)

dhébat *n* debat;

-- kusir debat kusir;

dhébat-dhébatan *v* berdebat;

ndhébat *v* mendebat

dhebat → **dhébat**

dhébléng *a* depang; mendepang (tt tanduk dsb)

dhécéh, ndhécéh *a* tersebar; berserakan

dhécol *a* benjol

dhedhak *n* dedak

dhedhali → **dhadhali**

dhédhé *v* berjemur

dhedheg *n* pukul; martil;

ndhedheg *v* memukul, memalu (dng palu)

dhédhék, ndhédhéki *v* mendambakan (menaksir)

dhédhél *a* retas;

-- **dhuwél** rusak binasa;

dhédhél-dhédhél *v* meretas (benang);

ndhédhéli *v* meretas

dhedhel *a* sendat;

kedhedhelen *a* sembelit

dhedhem, madhedhem *a* parau

¹**dhedhep** *a* sepi; senyap; sunyi; tenang

²**dhedhep** *v* intai;

ndhedhepi *v* mengintai

dhedhepa, ndhedhepa *v* merayu; menghibur

dhédhér *a* kembang; rentang;

ndédhér *v* mengembangkan; merentangkan (jemuran, pakaian);

- kedhédhéran** *a* 1 terlepas; 2 longgar (tt pakaian)
- dhedher** *n* semai;
- ndhedher** *v* menyemaikan;
- pandhedheran** *n* persemaian
- dhédhés** *n* dedes; kasturi (dr minyak rase)
- dhedhes** *v* desak
- ndhedhes, ndhedhes-ndhedhes** *v* mendesak; menanyai ; mengusut
- dhédhét** *v* renggut; cabut;
- dhédhétan** *n* akar tunjang;
- ndhédhét** *v* mencabut (tumbuhan)
- ¹**dhedhet** *v* jujut; tarik;
- ndhedhet** *v* menjujut; menarik
- ²**dhedhet** *a* padat;
- ndhedhetaké** *v* memadatkan; memampatkan
- ³**dhedhet, peteng** -- *a* gelap gulita
- dhéduk** *n* nama ikan (cetul)
- dhég** *n* 1 selimut; 2 geladak (kapal)
- ¹**dheg** *n* debar;
- ngedheg-dhegi** *v* mendebarikan
- ²**dheg, ndheg-ndhegan** *n* pemberhentian;
- mandheg** *v* 1 berhenti; 2 mulai mengandung; hamil;
- ngandheg** *v* 1 memberhentikan; 2 mengandung;
- kandheg** *v* terhenti
- dhéga** *n* teman seperjalanan
- dheglag, ndheglag** *a* mendongak
- dheglag-dheglég** *adv* berulang kali berbunyi "glég"; 2 *a* timpang
- dheglag-dheglig** 1 *adv* berulang kali berbunyi "glig"; 2 *a* timpang
- dheglag-dheglug** 1 *adv* berulang kali berbunyi "glug"; 2 *a* timpang
- dhéglég** *a* 1 gila; 2 mendongak (ke belakang)
- dheglég** *a* bebal; bodoh; pandir
- dhégléng** *a* agak gila; sinting
- dhegleng** *a* sinting; gila
- dheglig** *a* timpang;
- dheglig-dheglig** *a* berjalan timpang; incang-incut;
- kedhegligan** *a* berjalan timpang; incang-incut

dhegling *a* bengkok ke depan (tt kaki, tangan)

ndhegling *v* menyontok (tt kaki, tangan)

dheglo *a* sinting; gila

dhéglok *a* timpang; pincang

dhégol *a* dengkol

dhegol *a* dengkol;

madhegol *a* berdengkol

dhegul → **dhegol**

dhéhém *n* dehem;

dhéhém-dhéhém *v* berdehem

dhék *p* ketika; tatkala

dhekah → **dhukuh**

dhekek *a* leher pendek dada serdik

dhekekel, **ndhekekel** *a* meringkuk (kedinginan)

dhekem, **dhekeman** *n* 1 eraman; 2 kedele;

ndhekem *v* mendekam;

ndhekemi *v* mengerami

dhéken *n* halang;

ndhéken *v* menghalang-halangi; membayang-bayangi

dhékéng *n* deking; pelindung;

dhékéngi *v* melindungi

dheker, **ndheker** *a* meromok; meringkuk (tidur)

dhekes, **ndhekes** *v* duduk (berdampingan)

dhekek *a* lekuk; lesung (pipi)

dheklak-dhekluk *v* terkantuk-kantuk

dhéklarasi *n* deklarasi (uang biaya perjalanan)

dheklarasi → **dhéklarasi**

dheklik 1 *adv* berbunyi "klik"; 2 *v* tidur

dhékéné → **dhékné**

dhéknéya *a* tentu saja

¹**dhekok** *a* lekuk; melekuk

²**dhekok**, **ndhekok** *v* tidur

³**dhekok**, **ndhekok** *v* menjerang teh (membuat teh);

dhekoka *n* teh jerang

¹**dhékor**, **ndhékor** *n* duduk di tanah

²**dhékor** *n* dekorasi

dhekos, ndhekos *v* menumpang; memondok;

dhekosan *n* pondokan; pemondokan

dheku, ndheku *v* duduk mengokol; duduk merungkuk;

dheku-dheku, ndheku-ndheku *a* mengendap-endap; merungkuk

dhekukul, ndhekukul *v* tunduk; menundukkan kepala

dhel *adv* 1 dentum; 2 keterangan tali (putus dsb); 3 seketika membeli;

mak -- p tali putus; seketika (sesaat) membeli;

dhal-dhel *adv* 1 berulang kali berdentum; 2 berulang kali putus; 3 berulang kali membeli

dhéla, dhéla-dhéla *a* sebentar-sebentar;

sedhéla *a* sebentar

dhelak, ndhelak *v* menengadah lagi ternganga;

ndhelakaké *v* menengadahkan; mendongakkan

dhelé *n* kedelai

dheleg, dheleg-dheleg, dhelag-dheleg *a* termenung; tercenung (duduk diam)

dheleleg, ndheleleg *a* termenung; tercenung

dhélig → dhélik

dhélik *n* pelanggaran hukum (krn tulisan, pidato, dsb)

¹**dhelik, dhelik-dhelikan** *v* 1 sembunyi-sembunyi; 2 main cari-carian;

dhelikan *n* 1 sembunyi-sembunyi; 2 main cari-carian;

ndhelik *v* 1 bersembunyi; 2 tersembunyi;

pandhelikan *n* persembunyian

²**dhelik, dhelak-dhelik** *v* sendirian

dhelog, dhelog-dhelog, dhelag-dhelog *adv* inga-inga; termenung

dhem, dhem-dheman *n* pendinginan;

adhem *a* dingin;

didhem *v* 1 didinginkan; 2 dibekukan (berita dsb);

kadhemen *a* kedinginan

dhembél *a* kusut masai (tt rambut, bulu, dsb)

dhembel *a* 1 kusut masai (tt rambut, bulu, dsb); 2 lengas (tt tumbuhan

dhembléng *a* lekat; melekat

dhemen *a* senang; suka; gemar; girang;

dhemenan **1** *n* kekasih; **2** *v* berkasih-kasihan; bercumbuan;

ndhemeni *v* **1** menyenangkan; menyukai; **2** mencintai

dhémes *a* rapih; luwes (olah tata busana)

dhemit **1** *n* hantu; **2** *a* kecil; halus;

dhedhemitan *v* sembunyi-sembunyi

dhémokrasi *n* demokrasi

dhémpél *v* kepil; dampil; kepit; depok;

ndhémpél *v* mendampil; mendepok

dhempél *n* **1** pembantu; penolong (mengerjakan sawah dsb); **2** *a* lengas lagi rekat

¹**dhempel** *a* **1** lekat; melekat; **2** erat; akrab

²**dhempel** *n* **1** daun jendela; **2** tiang jendela (kusen)

dhempéng *a* damping;

ndhempéng *v* berdamping

dhempés *a* kempis; kempes

dhémpét *a* jerepet; impit;

dhémpét-dhémpétan *v* berimpit-impitan; menjerepet

dhempil *v* tempel;

ndhempil *v* menempel; mengepit

dhempit, ndhempit *v* **1** duduk berdamping; **2** duduk bersembunyi

dhémplék → **dhémpét**

dhempo *n* bola tanah liat

dhempok *a* dempok (rendah papak tt rumah, topi, dsb)

¹**dhémpol** → ¹**dhompol**

²**dhémpol, ndhémpol** *v* menumpang

dhempul *n* dempul; gala-gala;

dhempulan *v* berdempul;

ndhempul *v* mendempul

dhénah *n* denah

dhéncéng *v* gandeng;

dhedhéncéngan *v* **1** berkait-kaitan; **2** beriring-iringan;

dhéncéng-dhéncéngan *v* bergandengan; berkait-kaitan

¹**dhendha** *n* gada; pemukul

²**dhendha** *n* denda (hukuman yg harus dibayar dng uang);

dhendha *n* denda; hukuman;

ndhendha *v* mendenda; menghukum

dhéndhang *n* 1 nama kumbang yg makan umbut kelapa (bangbang);

2 nama jn bisa

dhéndhang-dhéndhung *a* bersenang-senang; makan angin

dhendhem *a* dendam;

dhendheman *a* dendam; berdendam; menaruh dendam (benci)

dhéndhéng *n* balur; dendeng;

dhéndhéngan *n* jemuran (daun tembakau dsb);

ndhéndhéng *v* membuat dendeng (daging); memanggang

dhendheng, ndhendheng *a* 1 berarak-arak; 2 berbondong-bondong; 3 keras kepala; 4 lembam; lengai

dhendhi, ndhendhi *adv* selalu meminta (mendesak dsb)

dhénéh, ndhénéh membusung (ketika duduk, berjalan)

dhéng *a* terang; terus terang;

ngedhéngaké *v* memperlihatkan dng terang-terangan

dheng *n* dentum; bom (tiruan bunyi)

dhéngah *adv* apa saja; siapa saja;

sadhéngah *adv* barang apa saja; apa saja

dhengak *a* dongak;

ndhengak *v* menengadah; mendongak;

ndhengakaké *v* 1 melenggakkan; 2 menonjol-nonjolkan (kesalahan orang lain)

dhengal, ndhengal *a* mencuat

dhengal-dhengil *a* 1 teranggul-anggul; 2 berulang kali muncul; 3 gegai (tidak kuat)

dhengat, ndhengat *a* mencuat

dhéngék *a* dongak;

ndhéngék *v* menengadah; mendongak

dhéngék, ndhéngék *v* mendongak; melenggak; menengadah

dhéngél, ndhéngél *a* mencuar; mencuat (menganjur panjang ke depan)

dhenggleng *a* sinting; gila

dhengglong → **dhenggleng**

dhenggung *n* batu penggilir dl permainan anak-anak

dhengil, ndhengil *a* bertunggit; menjengul (tt barang kecil)

dhengit → **dhengil**

dhéngkél *a* kejang;

dhéngkélen *a* kekejangan (tt kaki)

dhéngkét *a* lekat; lengket; → **dhémpét**

dhengkét → **dhéngkét**

dhengklak-dhengklik *adv* berulang kali berbunyi "klik"

dengklak-dengkluk → **dhengkluk**

dhéngklang *a* timpang; pincang

dhengklang, ndhengklang *a* melengkung (tt tangan)

dhéngkléh *a* kulai; kelepai;

dhéngklah-dhéngkléh *a* terkulai;

ndhéngkléh *a* terkulai; mengelepai;

dengkléh 1 *v* kulai; 2 *a* kelepai;

dhéngkléh-dhéngkléh *v* terkulai-kulai;

ndhengkléh *v* terkulai

dhéngkléng, ndhengkléng *n* 1 meliuk; mengelik; 2 dentang

dengklik, dhengklik-dhengklik *adv* berulang kali berbunyi "klik"

¹**dhengkling** *n* kelik; liku;

ndengkling *v* mengelikkan tubuh ke sisi

²**dhengkling** *a* timpang

¹**dhengklok** *a* tunduk; runduk;

ndhengklok *v* menunduk; merunduk

²**dhengklok, kedhengklok** *v* terkilir

dhengkluk *a* tunduk; runduk;

dhengklak-dhengkluk *adv* berulang kali menunduk;

ndhengkluk *v* menunduk; merunduk

dhéngkok, ndhéngkok *v* duduk (membungkuk)

dhéngkol *a* bengkok; dengkal; dengkol (tt lengan dsb)

dhengkul *n* lutut

dhengleng → **dhenggleng**

dhengol, ndhengol *a* menonjol; menjengul

dhengul *v* jengul;

dhengal-dhengul *v* menjengul-jengul; menimbul; menonjol

dhénok 1 *n* panggilan anak perempuan; 2 *a* tambun; gemuk (pe-

rempuan)

dhéos *n* arca; arca Cina; boneka Cina

¹**dhép** *a* damba; sangat ingin; rindu;

didhépi *v* didambakan

²**dhép** *v* tahan; dep

ngedhép *v* menahan (surat)

dhep, dhep-dhepan *p* yg dihadap; yg disanding;

adhep *v* hadap;

madhep *v* menghadap;

didhep *v* 1 dihadap; 2 disanding; 3 dijaga;

sadhepan *n* seketika; sekaligus (makan);

kadhep *v* 1 dihadap; 2 disanding

dhepa *n* depa;

ndhepani *v* 1 mengukur dng depa; 2 menelungkupi

dhepapleng → **dhapleng**

dhépartemén *n* departemen (lembaga pemerintah yg mengurus suatu bidang pekerjaan negara dng pimpinan seorang menteri)

dhépél → **dhémpét**

dhepépél, ndhepépél *v* berdempok; berdampil; berdamping

dhepépés, ndhepépés *v* bersembunyi

dhepepes, ndhepepes *a* meringkuk

dhépés → **dhepés**

dhépés *a* pesuk; kepil; kempis; kepek;

ndhepés *v* bersembunyi

dhepis → **dhepés**

dheplok, ndheplok *v* menumbuk

dhépo *n* 1 depot; depo; 2 tempat penyimpanan barang; 3 rumah kecil tempat penjualan

¹**dhépok** *n* rumah pendeta;

dhedhépokan *n* bertempat tinggal;

padhépokan *n* pertapaan

²**dhépok** *adv* tanpa kaki (tt cangkir dsb);

dhépokan *v* duduk (di tanah);

ndhépok *v* duduk menyelepah

dhéprok, ndhéprok *v* terduduk di sebarang tempat

dhér *p* tar; dor; detus (bunyi);

dhar-dhér *p* berulang kali berbunyi "tar"

dherdheg → **dhredheg**

dhéré *n* dara (ayam)

dhérék *kr* → **élu**

dherek, **ndherek** *a* berjejal; bergerombol

dherik *n* tanah; ladang (di pegunungan)

dhes *p* 1 tiruan bunyi "des"; 2 keterangan memukul dsb

dhesak, **ndhesak** *v* mendesak

dhesek *v* desak; asak;

dhesek-dhesekan *v* berdesak-desak; berdesakan;

ndhesek *v* mendesak; mengasak;

kedhesek *v* terdesak; terdorong;

kedhesek-dhesek *v* terdesak-desak; terdorong-dorong;

dhesel *v* susup; suruk;

dhesel-dheselan *v* berjejal-jejal;

ndhesel *v* menyusup; menyuruk;

kedheselan *v* tersisip; kemasukan

Dhésémber *n* Desember

dhéséntri *n* desentri

dhési → **dhasi**

dhestha 1 *a* gasal (tidak genap); 2 musim kesebelas (19 April s.d. 12 Mei)

dhesthar *kr* → **iket**

dhesthi *a* jahat; dusta

dhestrik → **dhistrik**

dhesuk *v* desak; asak

¹**dhet** *a* padat; paju; mampat;

madhet *a* padat;

didhet *v* dipadatkan;

padhet *a* padat

²**dhet**, **didhet-dhet** *v* ditarik-tarik (tali kain dsb)

³**dhet** *n* tiruan bunyi "det" (tali putus)

dhéthéng, **ndhéthéng** *a* (berjalan, duduk) membusung

dhéwé 1 *adv* sendiri; 2 paling;

dhéwé-dhéwé *adv* sendiri-sendiri; masing-masing;

dhéwékan *adv* sendirian; seorang diri;

ndhéwé *v* menyendiri; mengasingkan diri;

ndhéwékaké *v* menyendirikan

dhéwék → **dhéwé**

dhéwot, dhéwot-dhéwot *a* ramus (beramus); berbulu (berambut)
tebal; panjang (tt kumis, janggut)

dhéwut, dhéwutan *n* jenis rumput

dhéyang, dhéyang-dhéyang *a* bersenang-senang; makan angin

dyéyék *a* bengkok;

dhéyék-dyéyék *a* membungkuk (krn sakit pinggang)

dhéyog *a* incut (bengkok); timpang

dhidhal *a* 1 lecet; terkelupas; 2 lepas; tanggal

dhidhih *n* darah beku (lembu, ayam, dsb)

dhidhik *v* didik;

ndhidhik *v* 1 mendidik; 2 melatih

dhidhis *v* selisik; menyelisik;

dhidhis-dhidhis *v* menyelisik

dhihin *adv* dahulu

dhik → **adhi**

dhikara *a* penghinaan; hal (perbualan, menghinakan)

dhikih *n* kecil (tt buah, pohon, dsb)

dhikir *n* zikir; puji-pujian kpd Allah yg diucapkan berulang-ulang

dhikiran *v* berzikir

dhiklat *n* diktat (catatan pelajaran dsb)

dhiktator *n* diktator (kepala pemerintahan yg berkuasa mutlak)

dhikté *n* dikte; imla

dhikut *a* sibuk; asyik

dhil 1 *n* jilid; bagian; 2 *n* setengah sen; 3 *adv* keterangan sesuatu yg terlepas

dhimas, adhimas → **adhi**

dhimpil 1 *n* berjari enam (tt kaki, tangan); 2 nama kartu Cina

dhines *n* dinas;

dinesé *adv* 1 dinasnya; 2 seharusnya; sebetulnya; sewajarnya;
3 masa dinas; masa kerja;

ndhinesaké *v* menugaskan

dhing p 1 yang; 2 kata seru;

ora -- 'tidaklah; sungguh tidak

dhinga p apa saja; siapa saja; mana saja; sembarang apa

dhingin → **dhisik**

dhingkal-dhingkul *v* berulang kali menunduk

dhingkel *n* tungku; anglo

dhingklang *a* pincang; timpang;

kedhingklangan *a* pincang; incang-incut

dhingklik *n* bangku; meja (untuk tempat duduk)

dhingkluk *v* tunduk; runduk;

ndhingkluk *v* menunduk; merunduk

dhingkrang *a* timpang; pincang

dhipan *n* dipan; balai-balai

dhipet *a* rapat;

dhipetan *n* main cari-carian (dng mata ditutup);

ndhipet *v* menutup rapat (mata)

dhiplikat *n* duplikat (salinan atau tembusan (surat) yg serupa aslinya)

dhiplomah *n* surat ijazah

dhiplomat *n* diplomat

dhipo → **dhépo**

dhiposito *n* deposito

dhir *n* kelereng; gundu; keneker;

dhir-dhiran *v* bermain kelereng

dhireksi *n* direksi (dewan pengurus atau dewan pimpinan perusahaan dsb)

dhirektur *n* direktur

¹**dhiri** *a* angkuh; sombong

²**dhiri**, -- **pribadi** *n* diri pribadi; diri sendiri;

mandiri *v* berdiri (sendiri)

¹**dhis** *n* dinas;

dhisé p 1 dinasnya; 2 seharusnya

²**dhis** *n* batas; habis

dhisik *adv* dahulu; dulu;

dhisik-dhisikan *v* berpacu; saling ingin mendahului;

dhisiké *adv* dahulunya; mula-mula;

ndhisiki **1** *v* mendahului; **2** *a* langgang;

kedhisikan *v* terdahului; kedahuluan;

dhistrik *n* distrik; kewedanaan;

dhit → **dhuwit**

dhithing, ndhithing **a** **1** rapi; bergas; **2** dada serdih tangan lurus ke belakang (berjalan)

dhiwut, dhiwut-dhiwut *a* ramus; beramus (berambut, berbulu banyak)

dho *num* dua

dhobel *a* dobel; rangkap dua; ganda; lipat dua;

dhobelan *n* rangkap (tt pembagian dsb);

ndhobel *v* merangkap; menggandakan

dhobis *n* besi pematuk (bedil kuno)

dhoblé *n* emas lapis dobel

dhodhal-dhadhél *n* luka-luka (belah, pecah, lecet, dsb)

dhodhal-dhadhil → **dhodhal-dhadhél**

dhodhog *n* **1** ketuk; **2** pukul;

dhodhog-dhodhog *v* mengetuk-ngetuk;

ndhodhog *v* **1** mengetuk; **2** memukul dada dsb dng tinju;

~ **lawang** mengetuk pintu

dhodhok, ndhodhok *v* jongkok; berjongkok; merangkung; berting-gung;

ndhodhoki *v* **1** menghormat dng jongkok; **2** menduduki; me-nguasai

dhodhos, ndhodhos *v* menyungkur; menyundul

dhog *n* tiruan bunyi (kotak dipukul dsb)

dhogdhéng → **dhugdhéng**

dhogér *n* jn pertunjukan

dhoglag-dhagleg **a** **1** incang-incut (tt kaki meja); **2** gegai; tidak kukuh (mudah lepas)

dhoglag-dhaglig **a** **1** incang-incut (tt kaki meja); **2** gegai

dhoglég-dhoglég **1** *a* incang-incut; **2** *n* tiruan bunyi (roda cekar dsb)

dhoglég → **dhégléng**

dhogling → **dhégléng**

¹**dhoglong** → **dhégléng**

²**dhoglong**, **dhoglong-dhoglong** *a* besar tinggi (tt tubuh wanita)

dhogol ¹ *adv* setengah telanjang (tidak berbaju); ² belum berbulu;

³ *n* zakar; butuh; ⁴ *v* tumbuh

dhograg ¹ *a* gegai; ² *a* tua renta; usang (tidak berguna);

dhograg-dhagrég ¹ *a* gegai; ² *n* tiruan bunyi "grég"

dhokar *n* dokar

dhokér *v* kais; upak;

ndhokéri *v* mengais-ngais; mengupak

dhoklonyo *n* minyak wangi

dhoko, **dhoko-dhoko** *v* duduk termenung;

ndhoko *v* jatuh tidak berdaya

dhokoh *a* lahap; gelojoh; rakus; bosor

dhokter *n* dokter;

dhokteran *n* rumah sakit;

ndhokteraké *v* memeriksakan kpd dokter

dhol *a* rusak (sekrup dsb)

dholog *n* gelondong; batang kayu

dhom *n* domino; jn permainan

dhomas *num* delapan ratus

dhompét *n* dompet

dhompléng, **ndhompléng** *v* menumpang; membonceng

dhompo *adv* ¹ rangkap; ² kurang cermat

¹**dhompol** *n* gugus;

dhompolan *n* gugus; gugusan;

dhedhompolan *n* bergugus-gugus

²**dhompol**, **ndhompol** *v* ¹ berdampil; ² berkepil; ³ menumpang; mengumpul

¹**dhompyok** *n* gugus (buah);

dhedhompyokan *n* bergugus-gugus

²**dhompyok**, **ndhompyok** *v* menumpang

¹**dhompyong** → ¹**dhompyok**

²**dhompyong** *n* jumbai (emas, selaka, dsb)

³**dhompyong** *n* sb uang logam

dhondhong → **kedhondhong**

¹**dhong** *a* paham; mengerti; jelas;

dhong-dhongan *v* berunding untuk saling memahami;

ngedhongaké *v* menjelaskan

²**dhong** *n* saat; sedang;

dhong-dhongan *p* kadang-kadang

³**dhong** *a* pas; persis

⁴**dhong**, **dhongé** *adv* sebetulnya; seharusnya

⁵**dhong** *n* giliran;

kedhongan *v* 1 mendapat giliran; 2 dituduh; didakwa

dhongdhing *n* 1 sajak; persajakan; 2 masalah; soal;

ora ngerti --é tidak tahu duduk perkaranya

dhongkar *v* tumbang; roboh

dhongkél *n* sungkal (mata bajak);

dhongkél *n* 1 sungkalan (tanah, pokok kayu, dsb); 2 kebun tebu yg sudah ditebang dsb);

ndhongkél *v* 1 menyungkal; 2 mengenyahkan; menyuruh pergi

dhongkér, **ndhongkér** *v* menyungkal; mengaduk

dhongklah, **dhongklah-dhongklah** *a* tergantung terkulai

dhongklak *n* tunggul; pangkal batang (bambu);

dhongklakan *n* 1 tunggul; 2 tua bangka;

ndhongklak *v* menyungkal (tunggul bambu dsb)

dhongkléh *v* terkulai;

dhongkléh-dhongkléh *v* tergantung terkulai

dhongkol *n* bekas (lurah dsb)

dhongkrah → ¹**dhongrak**

¹**dhongkrak** *n* dongkrak; tuil;

ndhongkrak *v* mendongkrak; menuil

²**dhongkrak**, **ndhongkrak** *v* jongkok; berjongkok

¹**dhongkroh** *a* bungkok;

ndhongkroh *v* membungkok

²**dhongkroh** *a* meliuk ke bawah (tt tanduk kerbau)

dhongkrok *v* duduk (atau berjongkok); tongkrong;

ndhongkrok *v* menongkrong

dhongkrong *v* tongkrong;

- ndhongkrong** *v* menongkrong
dhongoh *a* tambun; gemuk; sintal
dhongok *v* longok; dongak;
ndhongok *v* melongok; mendongak
dhongol, ndhongol *v* 1 menyumbul; 2 menjenggul
dhop *n* 1 dopis; besi patuk (senapan kuno); 2 sb topi; 3 dop (penutup pangkal poros roda mobil); 4 bola lampu
dhopok *n* bual; besar bicara;
ndhopok *v* membual (omong kosong)
dhoprok → **dhéprok**
dhor *n* dor; detus; das;
dhar-dhor *p* berdetusan;
dhor-dhoran *n* 1 petasan; 2 jn permainan;
didhor *v* ditembak
¹**dhoréng, ndhoréngaké** *v* mengungkapkan; menceritakan; memben- tangkan; memaparkan
²**dhoréng** *a* loreng; bercoreng-coreng; kurai;
dhoréng-dhoréng *a* loreng-loreng; berkurang; berjalur-jalur (tt batu pualam dsb)
dhorong *v* dorong; mendorong
dhoso *a* perus (bengis, garang, kasar)
dhosok *v* desak; asak; dorong;
ndhosok *v* mendesak; mengasak; mendorong
dhosol 1 *a* benjol (bengkak, benjut); 2 *n* tonjol (jendul di kulit, dahi, dsb);
mendhosol 1 *a* membenjol; 2 *n* bertonjol
dhot 1 *n* dot (alat untuk menyusui bayi); 2 *p* tiruan bunyi (terompet dsb); 3 *n* tuter; klakson
dhothong, dhothong-dhothong, dhothang-dhothang *v* membawa ke sana kemari dng kedua belah tangan;
ndhothong *v* membawa dng dua tangan
dhothor, ndhothor *a* duduk menongkrong (bermalas-malas)
dhowah, dhowah-dhowah *a* babang; terbabang; terbuka lebar (tt luka)
dhowak, dhowak-dhowak → **dhowah**

dhowan, tawon -- *n* lebah madu; lebah gula

dhowék babang;

dhowék-dhowék *a* terbabang (terluka besar, menganga, dsb)

dhowél *a* lecet (luka); retas (lecet membuka);

dhowal-dhawél *a* retas-retas

dhoyok *a* bungkuk (melengkung punggungnya);

dhoyok-dhoyok *a* terbungkuk-bungkuk

dhoyong *a* condong (miring ke sebelah tt batang yg tegak)

dhradhag, ndhradhag *a* 1 lebar lagi lurus (tt jalan); 2 retak (cobar-cabir, betas, robok) lebar

dhradhasan *a* lari tunggang langgang (ketakutan)

dhradhil → **bradhil**

dhrakalan *a* berdiri tergopoh-gopoh (untuk menjemput tamu dsb)

dhrandhang, ndhrandhang *n* bunyi bedug bertalu-talu

dhrawul, dhrowal-dhrawul *a* kusut masai

dhredheg, ndhredeg *a* gemetar

dhredhet, ndhredhet *v* bergetar (tt tali yg ditarik dsb)

dhréndhéng, dhréndhéngan *n* bunyi tambur

dhréngkol *a* dengkol (bengkok)

dhresel, ndhresel *v* menyusup; menyuruk

dhridhil, ndhridhil *a* terus-menerus (keluar, mengeluh, dsb)

dhridhis, ndhridhis *a* selalu meminta-minta

dhrindhil, ndhrintdhil *a* terus-menerus (melahirkan anak, mengeluh, dsb)

dhrodhog, ndhrodhog *a* gemetar; menggeletar

dhrodhos, dhrodhosan *v* keluar masuk di mana-mana

dhrudhul, ndhrudhul *v* berturut-turut keluar

dhrudhus, ndhrudhus, dhrudhusan *v* keluar masuk ke mana-mana

dhrusul, ndhrusul *v* menyusup; menyuruk

dhublé → **dhoblé**

dhucung, rebut -- *v* berebut dahulu (masuk)

dhudha *n* laki-laki balu; janda laki-laki;

-- **bantat** jn nyamuk; -- **kasmaran** nama tembang; -- **ngasak** nama padi

dhudhah *v* buka; bongkar;

dhudhah-dhudhah *v* membuka; membongkar;

ndhudhah *v* membuka; membongkar

dhudhak *n* jn ular

dhudhuk *v* gali;

-- lumpur uang ganti kerja rodi;

dhudhuk-dhudhuk *v* menggali;

dhudhukan *n* 1 lubang; 2 galian;

ndhudhuk *v* menggali

dhug *n* degup (tiruan bunyi);

dhag-dhug *adv* berdegup-degup (bunyi)

¹**dhugal** *a* penyakit perut (perut mengeras); mangkar

²**dhugal, ndhugal** *v* kurang ajar; bengal; nakal

dhugdha → **dhugdhéng**

dhugdhéng, wong -- *n* orang yg gagah perkasa

dhugdhug *n* ketuk-ketuk;

ngedhugdhugaké *v* mengetuk-ngetukkan

dhugel *n* puntung kayu api

dhugul *a* dogol (tidak bertanduk)

dhuh *p* 1 aduh; 2 hai; wahai

dhuhak *a* sobek; cabik; robek

dhuhun *p* dahulu; dulu

dhuhung → **dhuwung**

dhuhur *a* tinggi

¹**dhuk** → **kedhuk, dhudhuk**

²**dhuk** *v* turun;

dhukdhukan *n* turunan; penurunan;

medhuk *v* turun;

ngedhukaké *v* menurunkan;

kedhukan *n* keturunan (harga dsb)

dhukan *n* gundik; selir

dhuku *n* duku

dhukuh *n* dukuh; desa;

dhedhukuh *v* 1 mendirikan dukuh; 2 bertempat tinggal

dhukun *n* dukun (bayi dsb); bomoh (dukun atau pawang penjinak binatang dsb); pawang (hujan);

madhukun *v* berdukun

dhukur → **dhuwur**

dhukut *n* jn rumput;

-- **kruwut** tanam-tanaman kebun

dhul *n* bunyi canang

dhulang *n* dulang

dhumateng *kr* → **dhateng**

dhumpal *n* kayu untuk meletakkan Alquran atau sbg penyangga kepala

dhumpil *v* tumpang; tempel;

dhedhumpilan *v* tempel-menempel; berjugal-jugal;

ndhumpil *v* menumpang; menempel

dhumpyuk *adv* sama; rangkap

dhun, dhun-dhunan *n* 1 tangga; 2 tempat yg turun;

medhun *v* turun;

ngedhunaké *v* menurunkan;

ngedhuni *v* menuruni;

kedhunan *n* keturunan (harga)

dhundhung *n* suara "dung" (lesung dsb)

dhung *n* suara "dung" (kendang dsb)

dhungkah *a* retak (tampak bergaris pd barang keras, spt piring, batu); rekah; lekah

dhungkar *v* 1 tumbang; rebah (tt batang kayu yg besar); 2 bongkar

dhungkél *v* ungkit; unggit

dhungklak → **dhongklak**

dhungkléh *a* kulai; berkulaian (bergantung lemah); kelepai

dhungkluk, ndhungkluk *v* 1 merunduk; menunduk; 2 menghormat

dhungkul *a* dengkol; bengkok (tt lengan dsb)

dhungsang, kedhungsang-dhungsang, kedhungsangan *a* melarat; miskin; sengsara

dhupak *v* tendang; sepak; depak;

dhupak-dhupakan *v* tendang-menendang (saling); sepak-menyepak;

ndhupak *v* menendang; menyepak; mendepak

dhuplak *n* 1 lumpang; 2 gobek (lumpang kecil untuk menumbuk sirih)

dhur *v* terus; lanjut (tidak berhenti);

ngedhur *v* terus-terusan (tidak berhenti-henti)

dhurlup *n* rumah panjang penghubung dua rumah

dhus *n* karton; kotak karton

dhustha *a* jahat; kejahatan;

ndhustha *v* mencuri

dhusthi → **dhustha**

dhusun *kr* → **désa**

dhuwak → **dhowak**

¹**dhuwél** *n* duel (perang tanding); berkelahi

²**dhuwél, dhédhé** -- *a* robot-rabit

¹**dhuwel** *n* jn ular

²**dhuwel, ndhuwel** *v* melingkar; **2** tinggal di rumah

dhuwet *n* nama buah

dhuwik → **dhuwit**

dhuwit *n* uang;

-- **krincing** uang logam; -- **pecah** uang kecil; -- **wutuh** uang besar;

ndhuwiti *v* membayar

dhuwung *kr* keris

dhuwur *a* tinggi; atas;

-- **lengur-lengur** tinggi jangkung (tt anak);

dhedhuwuran *n* pemimpin; pembesar;

mandhuwur *v* ke atas

ndhuwuri *v* melebihi;

ndhuwuraké *v* mempertinggikan;

sapandhuwur *v* ke atas;

pandhuwur, pandhuwuran *n* pimpinan; pemimpin; pembesar;
atasan

¹**dhuyung** *n* jn ikan

²**dhuyung** *n* duyung; penculik

dhwa *n* dua

dhwastha *a* rusak; hancur

dhyaksa **1** *a* awas; bijaksana; pandai; **2** *n* jaksa

di- p di- (awalan)

dibya *a* sakti; istimewa; pandai;

kadibyan *n* kesaktian; keistimewaan; kepandaian

digdaya *a* kebal; sakti

digjaya → **digdaya**

digsura → **degura**

digtya → **ditya**

digwijaya *n* jagoan; juara

¹**dika, ndika** *pron* kamu; anda

²**dika, dikakaké** *kr* → **dikandhakaké**

dikdaya → **digdaya**

dikep → **dekep**

dikir → **dhikir**;

diktya → **ditya**

dilah *kr* → **diyan**

dilalah *adv* kebetulan

dilat, ndilat *v* 1 menjilat; 2 menjalar (tt api)

dilem *n* dilam

dilir → **dlidir**

dim *n* inci; 2,54 cm

dimik *n* 1 batang api-api; 2 batang korek api

dina *n* hari;

-- **tara** hari selain hari Jumat; -- **valéntine** hari valentine;

ndina *adv* sepanjang hari (bekerja);

padinan *n* harian

dinar *n* dinar; mata uang emas

dingarén *adv* tumben

dingkik, ndingkik *v* mengintai

dinten *kr* → **dina**

dipa *n* 1 gajah; 2 pulau; 3 dian; suluh; 4 raja

dipangga → **dwipangga**

dipati → **adipati**

dipatya → **adipati**

dipta *n* sinar; cahaya

diptya → **dipta**

dipun *kr* → **di**

dir → **edir**

dira *a* kokoh; tangguh; berani

dirada *n* gajah

dirga *a* panjang

dirgama → **durgama**

dirgamaya *n* singgasana

dirgamelik *n* nama harakat huruf Jawa

dirgamendut *n* nama harakat huruf Jawa

dirgamuraras *n* garis birama dl tembang

dirgamuré *n* nama harakat huruf Jawa

dirgamutak *n* nama harakat huruf Jawa

dirgantara *n* angkasa

dirgasana → **dirgamaya**

dirham *n* dirham

dité *n* Minggu

ditya *n* raksasa

diwangkara *n* matahari

diwasa *a* dewasa

diyan *n* dian; lampu; pelita;

-- **dhudhuk** lampu berkaki; -- **panjeran** dian yg dinyalakan terus;

-- **téplok** lampu dinding

diyu *n* raksasa

dladag, ndladag *a* 1 deras (aliran); 2 berani

dladur, ndladur *adv* terus saja

dlajah, ndlajah *v* menjelajah

dlajat → **drajat**

dlajeg, pating -- → **dlajig**

dlajig, pating -- *adv* berjalan hilir mudik pd situasi tertentu sehingga kurang sopan;

dlojag-dlajig *v* berkali-kali berjalan (hilir mudik) pd situasi tertentu sehingga kurang sopan

dlalah → **dilalah**

dlamakan *n* telapak kaki

dlamé, dloma-dlamé *adv* tidak keruan (bicaranya)

dlaméh → **dlamé**

dlancang *kr* → **dluwang**

dlanggu → **dlanggung**

dlanggung *n* jalan besar

dlangkup *n* perangkap harimau

dlapakan → **dlamakan**

dlaréh, pating -- → **jlaréh**

dlarit, pating -- *adv* bergaris-garis

dlarung, ndlarung *adv* terus-menerus

dlasah → **blasah**

dlawér → **dléwér**

dledeg, ndledeg *adv* bermunculan hingga banyak sekali; mengalir deras

dlédék, ndlédék *v* meluik; meleleh

dlédér, dlédar-dlédér *v* jual tampang

dlegang-dlegung *a* jangkung (perawakan)

dlejég, pating -- → **dlajig**

dlejer, pating -- *adv* berdiri tegak (dl jumlah banyak dan di mana-mana)

dlélah, ndlélah *adv* 1 kurang bergairah; 2 kurang mempedulikan

dleleg, ndleleg → **dheleleg**

dles *adv* lekas habis

dlemék-dlemék *adv* berbecak-becak

dleming, ndleming mengigau; meracau; meraban

dlemok, -- *cung* *adv* belum merata; sebagian-sebagian;

ndlemok *v* berbecak (bekas tinta);

ndlemok-ndlemok *v* bertelau-telau; berbecak-becak

dléndéng, ndléndéng *v* meleleh; meluik (tt benda yg pekat)

dlendeng, ndlendeng *adv* 1 selalu meluik; selalu meleleh; 2 terus-menerus

dléngér, ndléngér *v* agak mendongak

dlenjet, ndlenjet *adv* 1 pergi ke mana-mana; 2 menjulang tinggi

dlepak *n* lampu minyak dl wadah terbuka

dléra-dléré *v* main mata (tt wanita)

¹**dléréng** *a* motif batik

²**dléréng, sadléréngan** *adv* selayang pandang; sekilas pandang; sepiintas lalu

dlésér, ndlésér *v* 1 jatuh pingsan; 2 lalai; tidak peduli (tt pekerjaan);

3 meracau

dléwér, ndléwér *v* 1 meleleh; 2 sambalewa; mengabarkan; 3 menyimpang (dr pokok pembicaraan)

dléya, ndléya *v* mengabaikan (kewajiban)

dlidir, ndlidir *adv* berduyun-duyun; terus-menerus (tt orang lewat)

dligung → **bligung**

dlika *n* rusuk balai-balai

dlima *n* delima

dlinding, ndlinding *v* buang-buang air besar; murus

dlingo *n* jerangan

dliring *n* daun enau muda (pembungkus rokok)

dlodog → **dlodok**

dlodok, ndlodok *v* mengalir (tt barang cair yg pekat); meluik (dl ukuran besar)

dlodor, ndlodor *a* 1 besar lagi panjang; 2 sombong; 3 kurang ajar

dlojor, ndlojor *adv* menganjur

dlolé, ndlolé *adv* tampak menjulai atau menjulur

dlolér, ndlolér *adv* menjalur; menjulai; memanjang

dlolo, ndlolo *adv* membelalak dan melotot (tt mata)

dlomok, ndlomok *adv* lancang bicara;

ora -- *adv* tidak berdusta

dlondéng, ndlondéng *a* tinggi lagi kecil (tt perawakan); tinggi lagi kurus

dlondong, ndlondong *a* besar lagi tinggi

dlongéh, dlongah-dlongéh *adv* ramah lagi menarik (bagi wanita)

¹**dlongop, dlongap-dlongop** *adv* tampak melongo spt orang bodoh atau bingung;

ndlongop *adv* melongo

²**dlongop** *n* bunga durian; bunga kecubung

dlonyak-dlonyok *adv* berjalan tidak sopan

dlopa-dlapé *adv* 1 sambalewa; menceloteh

dlosor, ndlosor *v* melata

dludag *n* panji-panji; tunggul

dludug, ndludug *v* berkeras hati; nekad

dludur, ndludur *v* keras kepala serta kurang ajar

dlujur, ndlujur *v* 1 menjelujur; 2 lurus kejang

dluma-dlamé *adv* 1 sambalewa; 2 menceloteh

dlundéng, ndlundéng *a* tinggi lagi kurus

dlurek, ndlurek *v* bermuka asam

dlurung *n* tulang jembatan

dlusup → **tlusup**

dlusur → **tlusur**

dluwak-dluwék *v* menyeringai ketika berbicara

dluwang *n* kertas;

-- **jepun** kertas minyak

dluya, ndluya *adv* sangat mengabaikan (nasihat dsb)

dluyup, ndluyup *adv* berasa mengantuk

dluyut → **dluyup**

doblé → **domblé**

dobléh → **domblé**

dobol *n* bol

dobong → **tobong**

dobos, ndobos *v* mengobrol; beromong kosong

dodod *n* dodot;

dodotan *v* memakai kain dodot

¹**dodol** *v* menjual;

dodolan 1 *v* berjualan; 2 *n* barang dagangan

²**dodol** *n* dodol; penganan dibuat dr tepung ketan, kelapa, dan gula merah

³**dodol** *n* jn mangga

dodor, ndodor *v* menjolok

dodosan *n* tahanan; pesakitan

dodot → **dodod**

doh → **adoh**

doki, ndoki *v* coba lihat

dokok, ndokok *v* menaruh; meletakkan;

ndedokok *v* menaruh

dol → **adol**;

-- **tinuku** *v* jual beli; berdagang;

ngedoli 1 menjual; 2 melayani (pembeli)

dolan *v* pergi bermain-main;

dolanan **1** *v* bermain-main; **2** *n* barang mainan

dolop *n* **1** umpan; pemikat; **2** polisi rahasia

dom *n* jarum;

-- **bundhel** jarum berkepala (spt paku); -- **canthél** jarum penyemat; peniti;

ngedomi *v* menjahit

¹**domba** *n* domba

²**domba** *n* besar;

ndombani *v* memimpin; mengawasi

domblé, ndomblé *a* menjuih; membengkok ke bawah pd tepinya (tt bibir)

domblong, ndomblong *adv* melongo

domél, ndomél *v* mengomel

dondom *v* menjahit;

dondoman *n* jahitan;

ndondomi *v* menjahit

donga *n* doa;

ndedonga *v* berdoa;

ndongakaké *v* mendoakan;

pandonga *n* doa restu

dongéng *n* dongeng

dongong, ndongong *v* melongo

dongos, ndongos *a* tonggos; jonggang

donok, ndonok *a* mustahil

donya *n* dunia;

-- **brana** *n* harta benda; -- **karun** harta karun;

kadonyan *n* keduniawian; keduniaan

dopok, ndopok *v* membual; mengobrol

dora *kr* → **goroh**

doradasih → **daradasih**

dorés, ndorés *v* mengobrol

dosa **1** *n* dosa; **2** *v* berdosa;

-- **pati** berdoa krn membunuh orang

dowéh, ndowéh *a* **1** juih; **2** mengomel terus

drad *n* jalur-jalur sekrup

dragem → **jragem**

drah *n* jn rumput

drajak *n* tonggak berjajar sbg batas

drajat *n* derajat; pangkat

drana *a* sabar

drap *n* derap (lari kuda)

drawas, **ndrawasi** *v* membahayakan; mengkhawatirkan;

kedrawasan *v* celaka

drawili, **ndrawili** *adv* terus-menerus

drawina, **andrawina** *v* makan minum (bersuka ria)

dredah *n* pertengkaran

drédés, **ndrédés** *adv* bercucuran

dredheng → **dhredheng**

dreg → **drig**

dregag-dregag *a* jangkung

dreg-dregan → **udreg-udregan**

dregil, **ndregil** *a* tekun bekerja

dréi *n* obeng

drejég, **ndrejég** *adv* kelihatan mencuat dan tajam (tt ilalang)

dréjés, **ndréjés** *v* 1 berdesar; tiruan bunyi api disiram air; 2 selalu menetes

drél *v* salvo; tembakan serentak;

ngedrél *v* 1 menembaki; 2 bertubi-tubi (minta, menyuruh, dsb)

drema, **sadrema** *adv* sekadar

dreman *a* banyak anak

dremba *a* banyak sekali (tt makan)

drembobok *n* burung ayam-ayam

dremi *kr* → **drema**

dremimil, **ndremimil** *v* lancar dan banyak (tt bicara); bacar

dremis, **ndremis** *a* suka meminta

dremolen *n* komidi berputar

¹**dréngés**, **dréngésan** *adv* sembrono

²**dréngés** *n* bunga sirih

drengki *a* dengki; iri hati

drenjet, ndrenjet *adv* ke mana-mana (mencari)

drestha *n* mata

dresthi *kr* → **drestha**

dréwés, ndrénéwés *v* meluik; meleleh

dridhis, ndriddhis *a* banyak tingkah yg cenderung merugikan

drig *n* cetak;

drig-drigan *n* 1 cetakan; 2 banyak gerak

drigang-drigung → **bligung, bligang-bligung**

drigul *n* nama burung

driji *n* jari

dril *n* dril

drimolen → **dremolen**

drindhil, ndrindhil *a* banyak (anak dsb)

dringak, pating -- *adv* terheran-heran; keheranan

dringin *n* jn kain tenun

dringo → **dlingo**

dringsem *n* nama pohon

driwili → **druwili**

driya *n* hati

drodhog → **dhrodhog**

drodos, drodosan *v* bercucuran (tt keringat dsb)

drohaka → **duraka**

drohun *p* kata makian

drojog, drojog-drojog *v* datang dng tiba-tiba tanpa permisi;

ndrojog *v* 1 mengalir deras (air dr atap); 2 miring sekali (tt atap, jalan, dsb)

drojos, ndrojos *v* 1 berdesar; tiruan bunyi (api disiram air); 2 selalu menetes

dromos → **dremis**

dronjong, dronjongan *n* jalan yg menurun;

ndronjong *a* menurun (tt jalan)

drub *n* kartu besar

durbiksa *n* raksasa jahat

drudhul, ndrudhul *adv* tampak berbondong-bondong

drudhus, ndrudhus *v* menyusup

druju *n* nama pohon

drutawilambita *n* nama tembang

druwili, ndruwili *adv* terus-menerus

du → **adu**

dubang *n* ludah orang makan sirih

dubilah *p* astaga

dublag, ndublag *v* menyuapi dng paksa (thd bayi)

dubur *n* dubur

duding → **tuding**

dudu *p* bukan

¹**duduh** *n* kuah

²**duduh, duduhna** *v* tunjukkan; tunjukkanlah

duduken *n* bisul (di leher)

duduk wuluh *n* nama tembang

dudul, ndudul *v* menyogok

dudur *n* kayu bubungan yg miring pd rumah limas

dudut, dudutan *n* 1 kesimpulan; 2 yg ditarik (tali dsb);

ndudut *v* menarik; menjujut; menghunus;

nduduti *v* berkali-kali menjujut

duga, -- prayoga pertimbangan yg baik;

nduga *v* menduga; mengira;

keduga *v* sanggup; mampu melakukan;

panduga *n* dugaan

dugang *n* dupak; tendang

¹**dugi, pandugi** *kr* → **duga, panduga**

²**dugi** *kr* → **teka**;

dumugi *v* sampai; tiba;

kadumugén *v* tercapai; terlaksana

duhita 1 *n* putri; wanita; 2 *a* juita; cantik; elok (tt gadis dsb)

¹**duk** *n* ijuk

²**duk** *n* ketika; tatkala;

-- **samana** *n* ketika itu; pd waktu itu

¹**duka** *kr* → **nesu**;

kadukanan *v* dimarahi

²**duka** *kr* → **embuh**

- duksina** *n* selatan
dukut *n* jn rumput
dul, santri -- *n* santri munafik
dulang, ndulang *v* menyuap
duleg, nduleg *v* 1 menusuk dng jari; 2 menusuk hidung (tt bau)
dulek → **duleg**
dulit, ndulit *v* mencolek
Dulkaji, Dulijah *n* Zulhijah
Dulkaidah *n* Zulkaidah
Dulkangidah *n* Zulkaidah
dulu, ndulu *v* melihat
dum, dum-duman *n* bagian;
     adum *v* membagi;
     ngedum *v* membagi;
     ngedumi *v* memberi bagian;
     keduman *v* kebagian; mendapat bagian
dumadakan → **dadak**
dumadi → **dadi**
duméh *p* mentang-mentang
dumeling *adv* 1 nyaring; jelas sekali (tt suara); 2 mengkilat; 3 tampak jelas
dumil, sadumil *adv* sedikit sekali
dumutah *v* bersinar (terang); bercahaya
dumlundhung *n* beruntun
dumrojog *v* 1 tiba-tiba datang; 2 mengalir dng deras (tt air terjun dsb)
dumugi *kr* → **teka**
dumuk, ndumuk *v* 1 menunjuk; 2 menyentuh dng ujung jari
dumung *n* jn ular
dumuwé *v* berhati-hati mempergunakan barang miliknya
duna dungkap → **tuna, -- dungkap**
dundum *v* membagi-bagi
dunung *n* 1 tempat; letak; 2 arah; 3 duduk perkara;
     ora -- 1 tidak pd tempatnya; 2 tidak mengerti; belum jelas;
     dedunung *v* bertempat tinggal;

dumunung *v* bertempat, ada (di); tinggal di; terletak;
ndunungaké *v* menjelaskan; menerangkan (tt duduk perkara);
kadunungan *v* ditempati;
padunungan *n* tempat tinggal

dunga → **donga**

dungkap, ndungkap *v* hampir sampai di

dunya → **donya**

dupa *n* dupa; setanggi;

dedupa *v* membakar dupa;

padupan *n* pedupaan

dupéh → **duméh**

dur *a* buruk

duraka *n* durhaka

durangkara *a* angkara; angkara murka

duratmaka *n* orang jahat; pencuri

durbiksa *n* raksasa

durcara *a* jahat; berkelakuan buruk

durdah → **derdah**

durén *n* durian

durga *n* bahaya; halangan; sukar ditempuh

durgama → **durga**

durgati → **durga**

durjana *n* penjahat; pencuri

durlaba *v* sukar mendapatkan

durlaksana *n* 1 perbuatan jahat; 2 pertanda buruk

durlaksmi *v* celaka

durma *n* nama tembang

durmanggala *n* pertanda buruk; kecelakaan

durmata *a* buruk kelakuannya; bodoh

durméda *a* bodoh

durna *n* 1 palang penguat keranjang dsb; 2 pelindung

¹**durniti** *a* jelek (tt peraturan)

²**durniti** *n* 1 penjahat; 2 musuh; lawan

dursila 1 *n* pencuri; pencoleng; 2 *a* terkenal (kejahatannya)

durung *p* belum;

-- gatra belum terwujud

durwiwéka *a* 1 sambalewa; kurang hati-hati; 2 bodoh

durwasana *a* kurang ajar

duryan → **durén**

duryas *n* jn kain

duryat *v* kebahagiaan

¹**dus** → **adus**

²**dus, dus-dusan** *n* sepuhan; saduran;

ngedus *v* menyepuh (dng emas, perak, dsb); menyadur

dusa → **dosa**

dustha → **dhustha**

¹**duta** *n* 1 duta; utusan; 2 pertanda;

dinuta *v* diutus

²**duta** *n* 1 mata-mata;

-- cara menjadi mata-mata; -- **panglawung** usutan pembawa berita duka

duwa, nduwa *v* 1 menolak; menentang; 2 dukuh; desa kecil

duwaja → **dwaja**

duwara → **dwara**

duwé *v* punya;

-- **gawé** mempunyai hajat (mengawinkan, mengkhitanan, dsb); --
perlu punya hajat (menikahkan anak dsb);

nduwé *v* mempunyai; memiliki;

duwén-duwén *n* simpanan;

deduwén *v* mempunyai; memiliki;

nduwéni *v* mempunyai; memiliki;

dumuwé *v* sangat hati-hati dl menggunakan barang miliknya

duwéh → **duwé**

dwa *num* duwa;

dwadasa *num* dua belas

dwaja *n* 1 ciri; tanda; 2 bendera; duaja

dwandwa 1 *n* sepasang; 2 *a* seimbang

dwapara *n* nama zaman

dwara *n* pintu; gapura; angka sembilan (dl candrasengkala)

dwarapala *n* raksasa penjaga pintu

dwarapati *n* penjaga pintu

¹**dwi** *num* dua

²**dwi** *n* sayap

dwija *n* pendeta; guru

dwijati → **dwija**

dwijawara *n* pendeta pilihan

dwilingga *n* kata ulang

dwipa *n* 1 gajah; 2 pulau

dwipangga *n* gajah

dwipurwa *n* dwipurwa; reduplikasi

dwiwasana *n* perulangan suku akhir

dyah *n* 1 putri; 2 sebutan para putri

¹**dyan** *p* kemudian

²**dyan** → **radén**

dyatmika → **djatismika**

dyun → **jun**

dyus → **dus**

E

é p kata seru untuk memanggil dsb

¹*éba a* indah; baik

²*éba n* gajah

³*éba* → *iba*

ebab → *bab*

ébah kr → *obah*

¹*ebak* → *bak*

²*ebak* → *kebak*

¹*eban* → *perban*

²*eban* → *ban*

ebang → ²*bang*

ébar, ngébaraké mempertontonkan; mempergelarkan

¹*ebas* → *bas*

²*ebas* → *tebas*

¹*ébat a* hebat

²*ébat n* kata untuk mengungkapkan rasa heran;

ngébat-ébatake v mengherankan; menakjubkan

ébeg alas pelana;

ébegan v berpelana

ébek → *kébek*

¹*ebék n* hak milik;

diebéki v diaku; diminta

²*ebék* → *karebén*

ebek → *kebak*

ebén → karebén

ébér, ngébér *v* berjualan; menjajakan; berjaja

ébi *n* ebi; udang kering

eblad → blad;

ngeblad *v* memola; mencontoh dng pola

¹**eblak → blak;**

ngeblak *v* memola; mencontoh dng pola

²**eblak, ngeblak** *v* terbuka; berterus terang;

ngeblakaké *v* membuka

éblég *n* anyaman bumbu berbentuk persegi panjang untuk meletakkan wayang (di kotak dsb)

eblég → blég

ebleg, ngeblegi *v* mengempap;

keblegan *v* terempap

eblek → ebleg

¹**ebleng → bleng**

²**ebleng, ngebleng** *v* berpuasa (tidak makan dan tidak minum) dng menyembunyikan diri

ebles → bles

eblog → blog

eblok → blog

eblong → blong

ebod → sah

ebog → bog

ebol → bol

ebom → bom

ebon → bon

ebong → bong

ebot → bot

ébra *adv* batal; gagal; urung; tidak jadi

ebrak → brak

ebréh → bréh

ebrok, ngebrok *v* 1 bertempat tinggal; 2 berak (di tempat duduk)

ebrug → brug

ebruk, ngebrukaké *v* merobohkan, menumbangkan; merebahkan;

ngebruksi *v* menimpa;

kebruksan *v* kerobohan; tertimpa

ebrul → **brul**

ebuk → **buk**

ebul → **kebul**

ebun → **bun**

ebung → **bung**

ebur → **bur**

ebut → **krubut**

ebyar → ²**byar**

ebyuk, ngebyuk *v* datang serempak

ebyur → **byur**

éca kr → **énak**

ecak, ngecaké *v* meliputi; melingkupi; mencakup;

cak-cakané *v* penggunaannya;

ngecakaké *v* menjalankan (tt biaya); mempraktekkan

ecap → **cap**

écé, ngécé *v* menghina; mengejak

ecéh, ngecéh-céh *v* menghambur-hamburkan; membuang-buang (uang dsb)

écér, ngécér *v* berjualan eceran; membeli eceran;

ngécér-écér *v* menghambur-hamburkan; menyebarkan; menghamburkan;

écéran *n* eceran

ecét → **cét**

ecing, ngecing *v* mengancam; membenci

ecop → **cop**

ecor, ngecor *v* menuang

ecu → ¹**cu**

ecul → ¹**cul**

ecung, ngecungaké *v* mengacungkan

ecup, ngecup *v* mengecup

ecur → ¹**cur**

édab, ngédab-édabi *v* menakjubkan; mengherankan

edak, ngedak-edakake *v* sombong; anggak; angkuh

Edal → Dal

¹édan *a* gila;-- taun *n* gila kumat-kumatan;ngédan *v* berpura-pura gila;édan-édanan *v* gila-gilaan; berbuat dng sekehendak hati;kédanan *v* tergila-gila; jatuh cinta²édan kata seru untuk mengungkapkan rasa heranedang, ngedang *v* mengukus; menanakeded, ngeded *v* berpusing; berputar terus (tt gasing dsb)edeg, ngedegaké *v* mendirikaneden *n* ejan; teran;ngeden *v* mengejan; meneranédhang *p* masing-masingédhar, édhar-édhor *adv* 1 serbah-serbih (tt pakaian yg terlalu longgar); 2 kendur (tt badan)

édhél, ngédhél-édhél → odhél, ngodhél-odhél

édhelér, anggota Dewan Hindia

édhéng, ngédhéng-édhéngaké *v* memperlihatkan dng terang-terangan

édhing → édhang

édhor-édhor → édhar-édhor

édhum *a* teduhédi *a* indah;-- péni *a* indah permaiedir, ngedir-ediraké *v* menyombongkan diriedoh, ngedoh *v* menjauh;ngedohi *v* menjauhi; menghindar; menyingkiriedol, ngedol *v* menjual;ngedoli *v* 1 menjual; 2 melayani (dl pembelian)edom *n* jarum;ngedomi *v* menjahit; menjarumiedon *n* tujuanedrél, ngedrél *v* 1 menembak (bertubi-tubi); 2 mendesak

edril → dril

edu, ngedu *v* mengadu

eduk → ¹**duk**

edum, ngedum *v* membagi

edus → **dus**

edhak → **udhun**

edham → ¹**dham**

edhang → **adhang**

édhéng, ngédhéng *v* terang-terangan; berterus-terang

edheg, ngedheg-edhegi *v* mendebarkan; mengejutkan

edhem, ngedhem *v* mendinginkan

edhep → **dhep**

edhet, ngedhet *v* menekan agar dapat

edhok, medhok *v* mengembang dan melunak (krn direndam)

edhop → **dhop**

edhor → **dhor**

edhot → **dhot**

edhuk → **udhun**

edhun → **udhun**

edus → **dus**

egak, ngegak *v* menghina

egar, megar, *v* ¹ berkembang; mekar; ² membuka;

ngegaraké *v* ¹ membuka; ² mengembangkan

egas → **gas**

égés → **pégés**

egét, ngegét *adv* tiba-tiba; mendadak; sekonyong-konyong;

ngegét-egéti *v* mengejutkan

égla, ngégla *adv* tampak jelas

¹**égléh, ngégléh** *adv* tampak jelas;

ngégléh-égléhaké *v* memperlihatkan jelas-jelas

²**égléh, églah-égléh** *a* sambalewa

égol, mégal-mégol *v* menggoyangkan (pinggul) ke kiri dan ke kanan;

ngégolaké *v* ke kiri dan ke kanan (pinggul)

égol, ngégol-égoli *v* menghalangi; merintang

egom → **gom**

egong → **gong**

égos, mégos *adv* serong; menyerong

egot → got

égrah-égroh *adv* serbah-serbih (tt pakaian)

égrang *n* 1 jangkungan; 2 bermain jangkungan

egreg → greg

égrék-égrék → ékrék-ékrék

egrés → grés

egrip → grip

egrup → grup

éguh → iguh

egung → gung

egur → gur

éh *p* kata seru untuk menyatakan heran dsb

éhé *n* nama tahun kedua pd urutan Windu

éja, ngéja *v* mengeja

éjaan *n* cara penulisan kata dan tanda baca; ejaan

ejag, ngejag-ejag *v* menginjak-injak

ejak, ngejak *v* mengajak

ejam → jam

ejar, ngejaraké *v* membiarkan

ejas → jas

éjég, ngéjég *v* berjalan cepat

éjég, ngejégi *v* menempati; menduduki

ejér → ajér

ejip, ngejipake *v* memastikan; mengharap

ejit, ngejit *v* membuka (kartu)

éjlég, éjlég-élér *adv* berulang-ulang;

ngéjlég *v* berjalan cepat

ejog, ngejogi *v* 1 menambah; 2 menuangi

ejong → jong

ejor, ngejorake *v* membiarkan

éjrét, ngéjrét *adv* cepat-cepat menuju ke suatu tujuan

ejun → jun

ejur, ngejur *v* menghancurkan

éka *num* satu;

-- dasa sebelas;

- ékaan** satuan (tt bilangan);
saéka kapti *adv* seia sekata;
saéka praya *adv* seia sekata
ékapada, ngékapada *v* bersamadi
ekal, saekal *adv* seketika
ékér, ékér-ékér *v* mencoba mandiri (memberi nafkah);
ngékér-ékér *v* mengais-ngais
ekék, ngekéki → **wénéh**
éket, éketan *n* lima puluhan
ekir, ngekir *v* 1 mengira; memperkirakan; 2 mengukur
éklas *a* ikhlas
éklék *v* selalu disuruh kian kemari
¹**ekol** → ¹**kol**
²**ekol, ngekol** (i) *v* membuat selamatn tahunan bagi orang mati
ekon → **kon**
ekop → **kop**
ekor → **kor**
ekrah → **krah**
ékrak *n* pengki; keranjang (tempat) sampah yg berbentuk terbuka
 terbuat dr anyaman kulit bambu dsb
ékrak-ékrék *adv* kelihatan tidak kuat; mudak rusak
ékral → **ikrar**
ékrék-ékrék *a* mudah rusak; tidak kuat
ékroh, ékrah-ékroh *adv* serbah-serbih
ekrok-mekrok *v* mekar; berkembang
éksi → **mata**
ekul → **kul**
ekum, ngekum *v* merendam
ela, diela-ela *v* dimanjakan; disayang
elak *n* lak;
ngelak *v* mengelak
elap → **lap**
elar → **lar**
elas → **las**
elat → **telat**

eleb → **leb**

éléd, méléd *v* menjulur (tt lidah)

eled → **let**

eleg → **leg**

eléh → **weléh**

élék *a* jelek;

ngélék-élék *v* menjelek-jelekkan

elék → **lék**;

melék *v* membuka (mata)

elem → **alem**

eléng → **léng**;

ngeléng *v* masuk liang

eleng, ngelengaké *v* mengarahkan (perhatian dsb)

élér, ngélér *v* membentangkan (tt tembakau rajangan)

¹**elér** *kr* → **lor**

²**elér, ngélér** *v* 1 membuka; mengangin-anginkan; 2 menghamparkan

eler *v* helai; utas

elés → **eled**

élét → **éléd**

elet → **let**

elih, ngelih *v* memindah

¹**élik**, *v* segan datang lagi

²**élik, élik-élik** *v* memperingatkan;

ngélikaké *v* memperingatkan

elik, ngelik *v* kecil meninggi (tt suara)

elim *n* lem;

ngelim *v* mengelem

éling *v* ingat;

élingan *a* mudah ingat; selalu ingat;

ngélingi *v* teringat;

ngélingaké *v* mengingatkan;

péling *n* 1 peringatan; 2 nasihat;

pangéling-éling *n* kenang-kenangan; kenangan

elis → **lis**

élmi *kr* → **élmu**

élmu *n* ilmu

élo *n* elo; jn ukuran panjang (0,688 m)

élon *n* ukuran dng satuan elo;

ngéloni *v* mengukur dng elo

¹**elo** *p* lho

²**elo** *n* nama tumbuh-tumbuhan

eloh → **loh**

élok *a* aneh; ajaib;

kaélokan *n* sesuatu yg aneh atau ajaib

elok, ngelokaké *v* menegur

élon → **alon**

¹**elong, ngelongi** *v* mengurangi

²**elong** *n* petasan

elor → **lor**

¹**elos** → **los**

²**elos** *n* bangsal; rumah besar panjang (di pasar dsb)

elot → **alot**

élu, éla-élu *v* ikut-ikutan

eluh *n* air mata

eluk *n* kelu; kelok; liku

elum → **alum**

elun, ngelun *v* mengumpulkan; menghimpun

elung → **lung**

elup → **lup**

élur *adv* terus-menerus (tt orang lewat dsb)

elur *n* cacing (di tanah)

elus, ngelus *v* menghaluskan

ngelus-ngelus *v* 1 memperhalus; 2 membelai

émah-émah *kr* → **omah-omah**

emak ibu; mak

emal *n* pola;

ngemal *v* 1 memola; 2 menafsir

éman *a* sayang;

éman-éman *a* sayang; berkeberatan;

ngéman *v* menyayangkan;

diéman-éman *v* disayang; dirawat baik-baik

emap *n* map

emar, ngemar-emari *v* menimbulkan rasa khawatir; mengkhawatirkan

¹**emas** *n* emas (logam mulia);

-- **oré** emas urai

²**emas** → ²**mas**

¹**emat** *a* 1 nikmat; nyaman; 2 lezat;

ngemataké *v* menikmati; merasakan

²**emat** *v* jelas (penglihatan);

ngemataké *v* memperhatikan

émba, mémba *v* menyerupai; membuat agar seperti;

émbané *n* umpamanya; misalnya

embag *n* tinta cina; bak

embah, n nenek; kakek;

-- **waréng** ayah nenek piut

embak *n* kakak perempuan

¹**emban, emban-emban** *n* ambin;.

ngemban *v* mengambin;

~ **dawuh** menjalankan perintah; menyampaikan perintah

²**emban, embanan** *n* bingkai (permata dsb)

³**emban** *n* inang; pengasuh; emban

¹**embat, embatan** *n* gandar; pikulan

²**embat, ngembat** *v* mengembat; melempar (dng bola)

³**embat, membat** *v* melenting; melentur

embeg(-embeg) *n* pelimbahan

embék *n* 1 embik; 2 suara sbg tanda kalah (tt gulat dsb)

ngembék *v* mengembik;

embék-embékan *n* permainan gulat (yg kalah mengembik)

émbél-émbél *n* embel-embel; tambahan;

ngémbél-émbéli *v* memberi tambahan

émbél *p* kata seru (tanda tidak percaya)

embel(-embel) *n* rawa; paya

embén *adv* dahulu;

-- **buri** kelak; **suk** -- lusa; **dhék** -- kemarin dulu

émbér *n* ember

ember, ngember *v* basah (berair)

embes, ngembes *v* merembes

émbét, ngémbét-émbét *v* menyangkut-pautkan (dl perkara); melibatkan;

ngémbét *v* menyangkut; melibatkan;

diémbét(aké) *v* tersangkut (disangkutkan) dl suatu perkara;

kémbét *v* tersangkut; terlibat

embil, ngambil *v* ingin memungut sesuatu dgn menandai dsb terlebih dahulu

embing-embing *n* tembuni

emblég, émblég-émblégan *adv* bertepek-tepek;

ngémblég-émblég *v* menepek-nepek

embleg, ngemblegi *v* menjatuhkan

¹**emblog, saemblog** *num* satu blok; segulung (kain dsb)

²**emblog, diemblog** *v* ditutup dgn tutup atau lepa dsb

emboh → **embuh**

embok *n* ibu; mak;

-- **ayu** → **mbakyu**; -- **gedhé** mak tua;

embok-embokan *a* belum bisa berpisah dgn ibunya

embokmenawa → **bokmenawa**

embong, ngembong *v* bergenang

embrah, ngembrah *a* merata; di mana-mana ada

embréh, membréh-embréh *n* sesuatu yg tidak diperlukan

embruk → **ambruk**

embuh *adv* entah;

embuh-embuhan *adv* belum tentu

embun-embun *n* ubun-ubun

embut, membut *a* empuk krn perbenturan

embyah, ngembyah *adv* berada di mana-mana

embyuk → **ambyuk**

¹**emék, ngemék** *v* meraba; menjamah

²**emék** → **pék, amék**

emél → **mél**

emén → **karebén**

émeng *kr* → susah

emés → més

émet *a* kumat

¹**emi**, **ngemi-emi** *v* 1 menyayangi; 2 menghemat

²**emi** → mi

emik 1 *n* minuman; 2 *v* minum; menetek

¹**emil**, **ngemil** *v* makan terus berdikit-dikit

²**emil** → ¹**mil**

emin → min

eming → ming, mung

emis *v* pinta; minta;

ngemis *v* minta-minta

emoh *adv* tidak mau; enggan; segan;

ngemohi *v* 1 menolak; 2 lebat (tt buah)

emok → demok

emong, **ngemong** *v* mengasuh;

momong *v* mengasuh

emor → wor

emot → amot

empak, **ngempak** *v* menyalakan; menyulut (rokok dsb);

ngempakaké *v* menggunakan;

~ **gaman** menggunakan senjata

empal *n* empal; daging goreng

empan tajam;

-- **papan** sesuai dng situasi dan kondisi;

ngempanaké, **ngempakaké** *v* mempergunakan senjata untuk melukai

émpéd, **émpéd-émpédan** *adv* berdesak-desakan; berjejal-jejal

émpék, **ngémpék** *v* menumpang;

ngémpék-émpék *v* mengambil hati

empen, **mempen** *a* bertekun

empéng, **ngempéng** *v* menyusu

empeng, **mempeng** *a* giat

émpér *n* serambi

émper, **mémper** *v* 1 serupa; mirip; 2 layak; pantas;

- ngémpér-émpér** *v* menyerupakan; menyamakan dng
empet → **ampet**
emping *n* emping;
empingan *n* uang muka (sebagian upah);
ngemping *v* 1 membuat emping; 2 minta (sedikit, sebagian)
empir, ngempir-empir *a* kempis (tt perut); lapar
emplah, ngemplah-emplah *a* lapang, tidak ada tumbuh-tumbuhan-nya
emplak, ngemplak-emplak → **emplah, ngemplah-emplah**
emplang, ngemplang-emplang *a* terbuka lebar (tt pintu dsb);
diemplang-emplangake *v* diletakkan pd tempat yg panas tanpa ditutup sama sekali
émplék-émplék *n* sengkup;
ngémplék-ngémpléki *v* memberi sengkup
¹**emplék** *n* lempeng;
emplék-emplékan *n* berlempengan; berlapis-lapis
²**emplék** *n* nama penganan
emplep, ngemplep *v* mendaku
emplok, ngemplok *v* menyuap;
saemplok *v* sesuap
empluk *n* guci
empog *adv* tetap;
diempog *v* dipakai terus-menerus (tt pakaian)
empok *n* kentut;
ngempok *n* berkentut;
ngempoki *v* mengentuti
empol *n* umbut
empon, empon-empon *n* jamu yg terdiri atas akar-akaran dan dedaunan
empot *v* isap
emprah, ngemprah *v* terbengkalai;
ngemprah-emprah *v* berserakan
emprak, ngemprak-emprak *a* merekah; terbelah
empreh, diempreh *v* terus-menerus dipakai (tt pakaian)
¹**emprét** → **prét**

²**emprét, ngempréti** *v* menghina

¹**empret, ngempret** *v* lari cepat sekali

²**empret** → **emprét**

emprit *n* pipit (nama burung);

-- **gantil 1** jenis burung pemakan ulat (burung kedasih); **2** bagian rumah joglo yg terletak pd sudut

¹**empu** *n* empu; tukang membuat keris

²**empu** *n* empu; sebutan para ahli

³**empu** *n* tumbuhan berumbi yg umumnya dipergunakan untuk bumbu atau jamu;

empon-empon *n* bermacam-macam empu (kunyit, jahe, laos, dsb)

empuk lunak;

ngempukaké *v* memperlunak

empun kr → **wis**

¹**emput** *n* selara pohon enau

²**emput, dudu emput-emputé** *adv* bukan bandingannya; jauh berbeda

empyak *n* kerangka atap;

-- **gajah** *n* atap bagian tengah

ému *a* memar

emu, ngemu *v* mengandung; memuat

emud → **mud**

¹**emuk** *v* jamah;

ngemuk-emuk *v* menjamah

²**emuk** *n* 1 kaleng; 2 takaran beras

emung → **mung**

emur → **mur**

émut kr → **éling**

emut → **mut**

enag-enig *adv* berdebar-debar (hati)

énak *a* enak; nikmat; sedap; nyaman;

énak-énakan *a* serba enak;

ngénak-énak *v* 1 bersenang-senang; 2 seenaknya;

ngénaki *v* menyenangkan;

~**ati** menyenangkan hati

enak-enik *a* 1 kecil lagi rumit; 2 berpikir dsb sampai mendetail

enal *n* sumbat (senapan lantak)

enam → **anam**

enar-enir *adv* berdebar-debar

encéh *n* tempayan tembikar

éncéng, méncéng *v* serong

éncéng-éncéng *n* nama tumbuh-tumbuhan

éncep, méncep *c* mencebik;

ngéncepi *v* mencebikkan; menghina dsb dng mencebik

encep *adv* penuh;

mencep *adv* penuh sekali

éncér *a* 1 encer; cair; 2 cerdas

encét → **udhét**

¹**encit** *n* cita; kain

²**encit, encit-encitan** *n* sb boneka

¹**éncok** *n* encok; sakit tulang

²**éncok** → **péncok**

éncong, méncong *v* serong; menyerong

éncos → **éncong**

encot, ngencot *v* menggoyang;

ngencot-encot *v* menggoyang-goyang agar roboh (pohon, rumah, dsb)

encrit, diencrit-encrit *v* 1 dipancit-pancitkan; 2 dikeluarkan berdikit-dikit

encrut, diencrut-encrutake *v* dipancutkan; dikeluarkan berdikit-dikit (tt air dsb)

encup, ngencup *v* memegang atau menangkap dng ujung telunjuk atau ibu jari

éndah *a* indah

éndah-éndah *a* tidak heran; pantas

endang *adv* lekas; segera

endat, mendat *a* melenting; melentur

endel, ngendelaké *v* mengandalkan; mempercayakan

endem, endem-endeman *v* pesta minuman keras;

mendemi *v* memabukkan;

mendem *a* mabuk;

ngendemi *v* memberi minuman dsb agar mabuk

éndha *v* mengelak; menghindar;

ngéndhani *v* menghindari

endha, mendha *v* reda; berkurang (rasa sakit)

endhak, mendhak *v* mengendap; menurun; menyurut;

~ **mendhukul** tidak rata (tt jalan dsb);

mendhak-mendhak *v* membungkuk-bungkuk;

ngendhakaké *v* mengendapkan; menurunkan; menyurutkan

¹**éndhang** *n* endang; sebutan untuk istri atau putri pendeta

²**éndhang, ngéndhangi** *v* menengok; mengunjungi; mendatangi

endhas *n* kepala;

ngendhas-endhasi *v* 1 memberi kepala; 2 mendahului (perundingan dsb);

endhas-endhasan *n* kepala; hulu; bagian depan

endhé, ngendhé-endhé *v* memperlambat

¹**endheg** *v* henti;

ngendheg *v* menghentikan;

ngendhegi *v* menghentikan sesuatu untuk mengajak bersama-sama (jalan, kendaraan, dsb)

²**endheg, endheg-endheg** *n* endapan

endhék *a* rendah

¹**éndhél, ngéndhél** *v* ikut; mengikut

²**éndhél** *n* anak itik manila

endhem, endhem-endheman *v* berdendam hati;

ngendhem *v* menyembunyikan; menahan

endhet → **rendhet**

endhih, ngendhih *v* 1 mendesak; 2 mengalahkan

endhil *n* tengah sen;

saendhil *num* setengah sen

endhog *n* telur;

-- **ceplik** telur ceplok; -- **genjur** telur yg kulitnya masih lunak; -- **wuk**, -- **wukan** telur yg rusak (tidak dapat menetas);

endhog-endhogan *n* petelur;

ngendhog *v* bertelur

éndhong *n* tempat anak panah (di punggung)

endhuk *n* panggilan anak perempuan; upik

endhut *n* lumpur

endi *p* mana;

ngendi *p* di mana

endon *n* tempat; tujuan;

ngendon *v* menetap

éndra *n* 1 raja; 2 nama dewa

éndrajala *n* siasat; tipu muslihat

éndraloka → **éndralaya**

éndralaya *n* tempat Hyang Endra

éndrapada → **éndralaya**

éndrasara *n* 1 panah dewa Endra; 2 tipu muslihat

éndrawila *n* nama permata (intan biru)

endhut, endut-endut *a* melenting; melentur

¹**eneb** → **neb**

²**eneb** *v* endap;

eneb-eneban *n* endapan;

meneb *v* mengendap

eneg → **enek**

enéh → **manéh**

énék → **ana**

enék → **nék**

enek *a* 1 capek sekali; 2 berasa mual hendak muntah (ketika melihat kotoran); 3 tidak senang mengenai sesuatu;

ngenek-eneki *v* menimbulkan rasa mual

ének → **énak**

eném *kr* → **enom**

enem → **nem**

¹**énéng** → **ana**

²**énéng, ngénéng-énéng** *v* menarik-narik

ener *n* arah;

ngener *v* mengarah; menuju

enes, ngenes *a* sedih

énét, diénét-énét *v* ditekan-tekan

enet → net

enga, menga *adv* terbuka;

ngengakaké *v* membuka

engék → bengék

engén *kr* → angon

engen → angen-angen

engeng → ngeng

éngés → péngés

enges *a* menawan hati; indah; elok

énget *kr* → éling

¹enget → inget

²enget → anget

éngga, saéngga *p* hingga

engga → mangga

énggak *v* berenang dng badan telentang

¹énggal *a* cepat; lekas; segera;

énggal-énggal *adv* segera; lekas-lekas

²énggal *kr* → anyar

énggar, ngénggar-énggar *v* menghibur (hati)

enggé *kr* → enggo

enggén *kr* → enggon

enggér → anggér

enggeng, ngenggeng *v* membiarkan lama-lama

engget, engget-engget *n* 1 takik; 2 sekat;

engget-enggetan *n* 1 takikan; 2 sekat; batas;

ngengget-enggeti *v* 1 menakik; 2 menyekat

enggih → iya

¹enggik *n* takik;

enggik-enggikan *n* takikan;

ngenggik-enggik *v* membuat bertakik; 2 *a* kurus

²enggik, enggik-enggikan *n* *jn* serangga spt kumbang kelapa

enggir → pinggir

enggo → anggo

énggok, énggok-énggokan *n* belokan; tikungan;

ménggok *v* belok; berbelok

enggon *n* tempat;

enggon-enggonan *p* tidak di sebarang tempat; kedaerahan;

ngenggoni *v* menempati;

kanggonan *v* ketempatan;

saenggon-enggon *p* di mana saja; di sebarang tempat

enggrag, enggrag-enggrog *n* tiruan bunyi "grog" (suara tenggorokan ayam sakit dsb)

enggreg, enggreg-enggreg *n* penghalang;

ngenggreg-enggregi *v* menghalangi; merintang; menghambat

enggres, enggres-enggres *n* kotoran; sampah

enggrik, enggrik-enggrikan *a* 1 kurus kering; 2 berpenyakitan

engi → **angi**

engik *n* renek;

engak-engik *v* merengek-renek

engin → **angin**

enging *n* denging;

engang-enging *v* berdenging-denging

engis, ngengis-engis *v* memaki-maki dan menyakiti hati

éngkag-éngkog *adv* lambat (tt berjalan) krn kegemukan

engkak *n* burung gagak

engkap, mengkap-mengkap *v* hampir terbuka

engkas *p* lagi

engké → **mengko**

éngkél, ngéngkél *v* membantah; mempertahankan pendapatnya;

éngkél-éngkél *v* saling mempertahankan pendapatnya

engkét, engkét-engkét *n* kiut; kicat (tiruan bunyi gandar)

engkis, mengkis-mengkis *a* terengah-engah (krn lelah, kesakitan bernafas)

engkit, engkit-engkit *n* berkiut-kiut

engkléh, engklah-engkléh *a* mengelepai

éngklék *v* berjalan dng satu kaki (tt permainan anak-anak)

¹**engklék** *v* kelek;

ngengklék-engklék *v* 1 mengelek; 2 mendukung dan membawa ke mana-mana; 3 menimang-nimang

²**engklék** → **éngklék**

engklik → **ingklik**

engkloh, engklah-engkloh *a* menggelepai

engklok, ngengklok-engklok *v* mendukung dan membawa ke mana-mana sambil melonjak-lonjak

éngko *v* **1** bersekutu; bekerja sama; **2** bersekongkol; berkomplot

éngko → **méngko**

engkok, ngengkoki *v* mengaku miliknya

éngkok-éngkok **1** *n* gelombang (tt garis); **2** *v* bergelombang (tt garis)

¹éngkol *n* bor; jara; gurdi;

ngéngkol *v* menggurdi

²éngkol **1** *n* nama permainan adu kekuatan tangan dng cara tangan saling menggenggam; **2** *v* bermain engkol

engkos *n* gertak

éngkrang, saéngkrang-éngkrangé *n* semua tingkahnya; segala tingkah lakunya

éngkrég, éngkrég-éngkrég *adv* tampak mudah rusak

éngkréng, méngkréng-méngkréng *v* berada di tepi

engkreng, ngengkengaké *v* menjerang; menumpangkan di atas perapian

¹engkrik *n* tiruan bunyi "krik";

ngengkrik *v* mengeluarkan bunyi "krik" (bunyi jangkrik)

²engkrik → **angkrik**

¹engkuk *v* lipat; tekuk;

ngengkuk *v* menekuk; melipat;

ngengkuk-engkuk *v* **1** melipat-lipat; **2** menyuruh bekerja keras

²engkuk *n* engkuk; *jn* burung pelatuk

éngléng, méngléng *v* condong (tt kepala)

éngo, méngo *v* menoleh

engon → **angon**

éngos, mléngos *v* membuang muka

engrem → **angrem**

éngsél *n* engsel; sendi

engu → **ingu**

enguk → **inguk**

éni, ngenéni *v* menuai

enik, ngenik-ngenik *v* mengerjakan dng teliti

enil *a* kecil; sedikit;

saenil *adv* kecil sekali; sedikit sekali

ening *a* jernih; hening (tt pikiran dsb)

ngeningaké *v* mengheningkan

énjang *kr* → **ésuk**

énjep, ménjep → **éncep, méncep**

enjet *n* kapur untuk bersirih

énjing *kr* → **ésuk**

énjoh → **bisa**

enom *a* muda

éntar *a* 1 hiasan; 2 luas (tt pengetahuan)

¹**éntas** *v* angkat;

mentas *v* 1 keluar dr air; 2 berdiri sendiri;

ngentas *v* mengangkat; memungut (jemuran dsb);

pentasan *n* papan tempat mandi di kali dsb

²**éntas** *adv* baru (saja)

¹**enteb, ngenteb** *v* menjatuhkan sesuatu dng benda berat;

dientebi *v* dijatuhkan dng benda berat

²**enteb** *v* jerang;

dienteb *v* diangkat dr api (tt panci, periuk) supaya dingin;

dientebaké *v* ditumpangkan di atas api (cerek, periuk, dsb)

enték *adv* habis; selesai;

-- **atiné** 1 hilang keberaniannya; 2 putus harapan;

-- **enting, -- entung** *adv* habis sama sekali;

-- **entuté** habis tenaganya;

enték-entékan *a* habis-habisan;

enték-entékané *adv* akhirnya;

-- **entuté** habis tenaganya;

ngentékaké *v* menghabiskan;

ngenték-entékaké *v* menghabiskan; menghambur-hamburkan;

kentékan *a* kehabisan

énten *kr* → **ana**

éntén *v* **ngenténi** menunggu

éntén-éntén *n* enten-enten; makanan terbuat dr kelapa parut dan gula

éntha, ngéntha-éntha *v* 1 membuat spt; membentuk spt; 2 mengang-an-angankan; mengkhayalkan

enthak, ngenthak-enthak *a* lapang (tidak bertanaman)

enthang, ngenthang-enthang *a* 1 panas sekali (tidak ada peneduh); 2 telentang; 3 terbuka (tidak bertutup)

¹**enthar, ngenthar** *v* lari cepat

²**enthar, ngentharaké** *v* membiarkan terbengkalai

¹**énthéng** *a* ringan ;

énthéngan *a* ringan tangan

²**énthéng** *a* gampang;

ngénthéngakév menganggap gampang

enthet → **unthet**

enthik *n* 1 kelengkeng; 2 anak umbi; 3 *sb* bakul kecil

enthil *n* simpul;

ngenthil-enthil *v* 1 menyimpulkan; 2 menghemat (dikeluarkan berdikit-dikit)

enthir *n* entir; bunyi gangsir;

ngenthir *v* berbunyi "tir"

¹**enthit** *n* permainan judi (dng kartu Cina)

²**enthit, ngenthit** *v* menahan sedikit untuk tidak dikeluarkan; tidak menyerahkan semuanya; mengkorup

³**énthit, ngenthit** *v* bertelur waktu digembalakan (tt itik)

énthog → **ménthog**

enthog, enthog-enthog *n* makanan yg dibuat dr jagung dikepal-kepal lalu dikukus

enthok-enthing *n* metonimia bagi orang yg berkepala besar bertubuh kecil

énthong *n* centong; sendok yg besar untuk mencedok nasi

¹**enthu, ngenthu-enthu** *v* memerlukan sekali (datang dsb)

²**enthu** *n* bata (garam)

enthung *n* kepompong;

ngenthung *v* berkepompong

entih → **antih**

entis → ¹**entas**

entol *v* tahan;

entol-entolan *v* saling bertahan;

ngentol *v* menahan

entong, entek -- *adv* habis sama sekali

entos, ngentos *kr* → **entén, ngenténi**

éntra *n* 1 kerangka; 2 pertanda; tanda;

ngéntra-éntra *v* membentuk spt; membuat spt

entrag *v* goyang; kirai; entak;

ngentrag *v* menggoyang-goyangkan;

ngentrag-entrag *v* menggoyang-goyangkan

entrig, entrig-entrig *v* berlari miring serta melompat-lompat

entrog *v* kirai; entak;

entrog-entrog *v* melonjak-lonjak disertai dng hentakan;

ngentrog-entrog *v* menaik-naikkan disertai dng dientak-entakkan

éntrok *n sb* baju kutang sbg baju dalam; anak baju

entub → **entup**

éntuk → **oléh**

entul, entul-entulan *n* ayunan;

ngentul-entul, ngental-entul *v* mengayun-ayun; menggoyang-goyang;

mentul *n* melenting; melentur

entun, ngentun *v* 1 meletakkan lalu meninggalkannya; 2 menitipkan

entup *n* sengat;

ngentup *v* menyengat

entut *n* kentut;

ngentut *v* kentut;

ngentuti *v* 1 mengentuti; 2 menghina; meremehkan

kepentut-pentut *a* 1 terkentut-kentut; 2 susah payah

enuk *n* nasi (tt jatah pekerja)

enul → **nul**

enum → **nom**

enur → **nur**

¹**enut** → **tut**

²**enut** *n* denyut;

ngenut-enut *a* berdenyut-denyut (tt sakit kepala)

enyo cak kata keterangan ketika memberi hampir sama dng

ungkapan 'ini terimalah'

¹**epak, ngepak** *v* membungkus

²**epak, ngepak** *v* 1 menepuk pelan-pelan (kepala); 2 meremehkan

³**epak, ngepak** *v* memborong (dagangan dsb)

⁴**epak, ngepak** *v* menyewa

¹**epal** *n* pal; ukuran panjang (1507 m)

²**epal** *v* ramal; terka;

ngepal *v* meramal; menerka

epan *n* pangangan;

ngepan *v* memanggang (roti dsb)

¹**epang** → **pang**

²**epang, ngepang** *v* menangkap (menerima) sesuatu yg dilemparkan sebelum jatuh ke tanah

epas *a* tepat

¹**epé** → **pé**

²**epé** *n* epe; nama ikan laut

epéh *n* kantung kencing

epék *v* ambil; pungut;

ngepék *v* mengambil

épék-épék *n* telapak tangan

epél → **pél**

epén *n* pena

epeng, mepeng *a* giat;

ngepeng *v* mempergiat

epés *v* pepes; bungkus;

ngepés *v* memepes; membungkus

epét → **pét**

epet → **pet**

epik, ngepik-epik *v* 1 memperbaiki; 2 memperindah

epil *n* pil; tablet;

ngepil *v* minum pil

eping → **ping**

epit → **pit**

eplang → **plang**

eplat → **plat**

eplék *v* tepuk;

ngeplék-eplék *v* menepuk-nepuk

eplek *a* sama benar; persis

eplong → **plong**

epluk, diepluk *v* diketam dibuat beralur (tt papan, kayu dsb)

eplung → **plong**

eplup → **plup**

epoh *a* mempelam

epok → **pok**

epol *p* penuh;

ngepol *p* 1 penuh; 2 terlalu

épor *a* loyo; penat sekali; lemah sekali

epos → **pos**

epot → **pot**

epuh *v* perah;

ngepuh *v* memerah

¹**epuk** *v* tepuk;

ngepuk-epuk *v* menepuk-nepuk

²**epuk** *n* potong;

ngepuk-epuk *v* memotong-motong;

saepuk *n* sepotong

epur → **pur**

epyek *adv* tampak ribut tetapi hanya bekerja sedikit

éra-éru huru-hara

erah → **rah**

érah *a* parau; serat (tt suara)

erak → **rak**

éram *a* heran; kagum;

ngéram-éramaké *v* mengherankan;

pengéram-éram *n* keanehan; mukjizat

érang, érang-érang *v* nasihat; peringatan;

ngérang-érang *v* memperingatkan dng olok-olok

éred, ngéred-éred *v* menyeret

eréh → **réh**

érek, érek-érek *v* saling menggerendeng

ngeréki *v* menggerendeng

erék *n* korek api; korek

érek → **éрак**

erém → **рém**

érem, biru -- *a* memar terkena pukulan (tt kulit)

erem, merem *v* memejamkan mata

éréng-éréng *n* lereng gunung

eréng → **рэнг**

érep *n* halaman; pekarangan

¹**erés** *n* hukum;

ngerés *v* menghukum

²**erés** → **rés**

eres, ngeres *a* **1** ngeri; pilu; **2** kasar terasa seperti berpasir

érét, ngéreti *v* mengurangi sedikit

ergelek *n* botol tempat minuman keras

érgeni *n* jn intan

érgulo *n* jn bunga mawar yg mahkotanya kecil-kecil

eri → **ри**

erih *v* bujuk;

ngerih-erih *v* membujuk

eril → **ril**

ering *a* takut; gerum; malu;

ngéring-éringaké *v* menjengkelkan; mendongkolkan

erit → **арит**

érkembang *n* jn intan

érlaut *n* jn intan

érloji → **jam**

érmonika(h) *n* harmonika

érnawa → **laut**

erob → **роб**

erod *a* surut

erog → **рог**

érok-érok *n* alat untuk mengatuskan (tt menggoreng)

erok → **рок**

¹**erol** → **рол**

²erol *n* gulung

eron *kr* → godong

erong → rong

eros → ros

erti, ngerti *v* tahu; mengetahui

ertos, ngertos *kr* → erti, ngerti

¹eruh → weruh

²eruh → roh

erut *v* ikat;

ngerut *v* mengikat

és *n* es;

-- grim es krim; -- lilin es lilin

esa *num* esa; satu

esad → sad

¹esah → sah

²esah → asah

esak *n* saku; → sak;

ngesak *v* mengantongi

esal → sal

esap → sap

esat → sat, asat

eséb → séb

ések → érak

esek → sek, dhesek

ésél → éngsél

esél → sél

ésem *n* senyum;

mésem *v* tersenyum;

ngésemi *v* 1 memberi senyum; 2 menertawakan

esén → sén

eséng → séng

esép → sép

¹eses *kr* → ses, udut

²eses *n* desis;

esét → sét

ngeses *v* mendesis

esih → **sih**

esir → **sir**

eslah *n* 1 pukul; 2 sikap;

ngeslah *v* memukul

eslep *v* masuk;

ngeslepaké *v* memasukkan; menyelipkan; menyisipkan

eslup → **slup**

esmu → **semu**

¹**esob** → **sob**

²**esob** → **sop**

esog *v* letak;

ngesogaké *v* 1 meletakkan; 2 merenggut;

disog *v* direnggut-renggut rambutnya

esol → **sol**

esong → **song**

esop → **sop**

¹**esor** → **sor**

²**esor** → **cor**

esot *n* kutuk;

ngesotaké *v* mengutuk;

ésprés *n* ekspres; cepat; kilat

esrah → **srah**

esréng, ngesréng *v* 1 menyinggung; 2 menyindir

ésthi *n* 1 gajah; 2 maksud; niat

éstri *kr* → **wadon**

¹**éstu, saéstu** *kr* → **sida**

²**éstu, ngéstokaké** *v* mengindahkan; mematuhi

esuh *n* simpai; ikat;

ngesuhi *v* mengikat; menyimpai

ésuk *n* pagi;

-- **umun-umun** *a* pagi-pagi benar;

késuken *a* terlalu pagi

ésuk soré *n* 1 corak batik; 2 nama bunga

¹**esuk** *v* desak;

ngesuk *v* mendesak

²**esuk** → **suk**

esum → **sum**

esung → **sung, asung**

¹**esur** → **sur**

²**esur** → **cur**

etag, ngetag *v* menyuruh; memerintah

etal → **tal**

étang *kr* → **étung**

etang → **tang**

etas → **tas**

été, diéték-étékaké *v* diperlihatkan (uang atau dompet dsb dl saku)

étéh → **téh**

étel 1 *a* padat; keras; 2 *a* (**--atiné**); tabah; mantap

eténg → **téng**

¹**eteng** → **mateng**

²**eteng** → **weteng**

eter → **ter**

etés → **tés**

éthéh, ngéthéh-éthéh *v* tidur telentang;

diéthéh-éthéhaké *v* diperlihatkan

éthéng, diéthéng-éthéngaké *v* diperlihatkan

éthér, ngéthér-éthér *v* menyebarkan; menyerakkan

éthés *a* banyak kata-katanya sehingga kelihatan tangkas (tt anak kecil)

ething, nething-ething *v* menyayang; menghemat

¹**éthok, éthok-éthok** *adv* pura-pura

²**éthok, méthok** *a* tampak jelas

ethuk *v* temu;

ngethukaké *v* mempertemukan; menghubungkan

ethung → **thung, athung**

ethur, ngethuraké *v* menuangkan; memancurkan

etik → **tik**

eting → **ting**

etir → **tir**

etoh → toh

étol-étol *n* sukar berjalan (krn besar pantatnya)

etom → tom

eton → ton

etong → tong

etor *n* permainan anak-anak

etrap → trap

etrep → trep

etu → wetu

etuk → tuk

étung, ngétung *v* menghitung;

pétung *a* serba memperhitungkan

etus, ngetus *v* mengeringkan (baju, sawah, dsb)

etut → tut

¹éwa *a* enggan;

ngéwak-éwakaké *v* menyebabkan enggan

²éwa, -- déné *p* namun; tetapi;

-- mangkono *p* meskipun demikian;

-- semono *p* meskipun demikian

ewa → uwa

éwah *kr* → owah

éwang → réwang

éwed *kr* → éwuh

ewéh → wéh, awéh

éwéng, ngéwéng-éwéng *v* menarik ke sana kemari

éwér, ngéwér-éwér *v* mengulur-ulurkan (tali dsb)

ewit → wit, uwit

ewod → wod

ewoh → woh

¹éwon → ¹éwu

²éwon, éwoné *n* termasuk

ewor → wor, awor

ewot → wot, uwot

¹ewu *n* ribu;

éwon *n* ribuan

²**éwu**, **diéwokaké** *v* digolongkan

éwuh *v* repot; sibuk; punya kerja;

--aya *a* bimbang; ragu-ragu;

kéwuhan *v* kerepotan; menghadapi kesukaran

ewur → **wur**

éyang *kr* → **embah**

éyég, **éyég-éyég** *adv* tidak kokoh; mudah rusak

éyé, **ngéyé** *v* berkeras batang leher; tetap mempertahankan pendapatnya

éyéng, **ngéyéng-éyéng** *v* menggotong dng orang banyak

eyod → **yod**

eyog → **yog**

eyom *n* teduh;

ngeyomi *v* 1 meneduhi; 2 melindungi

éyub *a* teduh

éyub-éyub *n* atap;

ngéyub *v* berteduh

eyun → **yun**

éyup → **éyub**

F

fakir *n* fakir

fakultas *n* fakultas

fanatik *a* fanatik

fardu *n* fardu

féodal *a* feodal

film *n* film

filsafat *n* filsafat

filter *n* filter

final *n* final

finis *n* finis

firasat *n* firasat

fitnah *n* fitnah

fitrah *n* fitrah

fitri *a* fitri

flu *n* influenza

folio *n* folio

formulir *n* formulir

foto *n* foto

fotokopi *n* fotokopi

foya, foya-foya *v* berfoya-foya

fungsi *n* fungsi

G

ga, ngga → **mangga**

gabag *n* gabag; penyakit campak;

gabagen *a* menderita sakit campak

¹**gabah** *n* gabah;

-- **sinawur** nama motif batik

²**gabah, gegabah** *a* gegabah;

nggegabah *v* bertindak gegabah

gabardin *n* gabardin (kain)

gabeg *n* kering tak berair (tt tebu dsb)

gaber, nggaber *v* berbunyi "ber" (bunyi getaran bibir ketika menyemburkan udara atau makanan dari mulut);

digaberaké *v* disemburkan dari mulut

gabes *a* ringan dan tidak berair (tt buah dsb);

gabesan *a* lemah; mudah sakit

gabig, nggabig *v* menggerakkan kepala dengan tiba-tiba (tt sapi, kerbau, dsb)

gableg *v* mempunyai

gablog **1** *n* makanan (kue) yang dibuat dari beras; **2** *a* sumbang (tt suara); **3** *n* tukang kayu di desa;

nggablog *v* menepuk kuat-kuat (terutama di punggung)

gablug *p* debug (tiruan bunyi)

¹**gabres** *a* jemuas (kotor pd bibir atau kumis)

²**gabres, nggabres** *v* mempedulikan

gabro, nggabro *v* keperluan (terutama uang)

gabrul → **gabro**

gabus *p* debug (tiruan bunyi);

nggabus *v* 1 menabrak; menumbuk; 2 memiliki dng curang

gabrut *a* kotor oleh lumpur dsb (tt pakaian)

gabu *n* jenis pisang yg besar

gabug *a* 1 gabuk; hampa; tidak berisi (tt padi dsb); 2 mandul; majir (tidak dapat mempunyai anak);

-- **aosé** benar dan tidaknya;

nggabugi *v* meneteki tetapi tidak keluar asi

gabl *a* kotor oleh lumpur dsb; jemuas

gabung, nggabung *v* menggabung; bergabung

gabus *n* 1 gabus; kayu gabus; 2 hati pohon singkong; 3 ikan gabus;

nggabus *v* 1 mengasah; 2 memberi semangat untuk bertarung (dl adu ayam dsb); 3 menggantikan (memegang kartu dl permainan judi)

gabyeg, nggabyeg *v* selalu mendesak (minta, menagih)

gacar, nggacar *v* selalu mendesak (minta, menagih)

gacar, nggacar *v* mengejar

gaceng, mak -- *adv* tiba-tiba terkena (parang dsb)

gaclok *n* tiruan bunyi (memarang kayu dsb)

gaco *n* alung; gundu;

gacon *n* kebutuhan, keperluan (terutama uang)

gacos, mak -- *adv* tiba-tiba terkena (pedang, sabit, dsb)

gacrok, mak -- *adv* perumpamaan bunyi orang mencangkul

gacros, mak *adv* tiba-tiba terkena (parang dsb)

gacruk → **gaco**

gacuk → **gaco**

¹**gada** *n* gada; pemukul;

-- **gitiké** siasat perangnya;

nggada *v* memukul dng gada

²**gada** *n* tandan (buah enau dsb)

gadag, nggadag *a* semerbak; harum; merata (tt bau yang harum)

gadarena *n* 1 pertolongan; 2 cadangan; persediaan; persiapan

gadhag *n* tali besar

gadhah *kr* → **duwé**

gadhang *n* calon; bakal; harapan;

gadhang *n* 1 calon; bakal; harapan; 2 sudah tersedia (tinggal menanam);

nggadhang *v* mencalonkan; mengharap

gadhé *n* gadai;

gadhén, gadhéan *n* gadaian;

nggadhé *v* menggadai;

pagadhéan *n* rumah gadai

gadhel *n* sebangsa akar tuba;

nggadhel *a* berlendir; mengental di langit-langit

gadhil *n* taring babi hutan

gadhing *n* 1 gading (gajah); 2 bambu atau kelapa (yang berwarna kuning); 3 kuntum bunga cempaka;

gumadhing *a* berwarna kuning gading (tt biji asam)

¹**gadho, gadhon** *n* 1 makanan yg diratah; 2 nama lauk dr daging

nggadho *v* meratah

²**gadho, gadho-gadho** *n* gado-gado

gadhog *n* 1 debuk (tiruan bunyi); 2 *adv* bersamaan (tt waktu)

gadhu *n* padi yang ditanam pd musim kemarau;

gadhon *n* sawah yg ditanami pd musim kemarau;

nggadhu *v* menanam padi pd musim kemarau

¹**gadhug** *n* tiruan bunyi (benda yg terbentur dsb);

nggadhug *v* membentur

²**gadhug, nggadhug** *v* 1 mengikuti sesuatu tanpa mau membayar;

2 membeli sesuatu dng berutang

gadhu, gadhuhan *n* 1 barang yg dipinjamkan; 2 upah dari peminjaman ;

nggadhu *v* mendapat sesuatu hanya untuk digunakan tidak untuk dimiliki

gadhu *n* tahi gigi;

nggadhu *v* bertahi gigi banyak

¹**gadhung** *n* gadung;

-- cina gadung cina; -- **crobo** tumbuhan gadung; -- **mlathi** nama corak ikat kepala

²**gadhung, gadhungan** *a* 1 gadungan; palsu; 2 curang

³ gadhung *n* 1 jenis ular; 2 jenis mangga

gadri *n* beranda

gadrug-gadrug *a* gemuk besar (tt tubuh gadis)

gadug *a* sampai; tergapai

gaduk → gadug

gadul, mak -- *adv* tiba-tiba mengena dan sekaligus memantul;

gumadul *v* memantul

gadur, nggadur *v* berbicara tanpa arti

gaé → gawe

gaél, nggaél *v* menggigit-gigit

gaeng, nggaeng *v* 1 melolong (tt anjing); 2 menangis terus (meminta sesuatu (tt anak))

gaga *n* 1 padi gaga; 2 cara menanam padi gaga;

digaga *v* ditanami padi gaga (tanpa diairi)

gagah 1 *a* gagah (tt bentuk tubuh); 2 *adv* berani dlm menanggung;

nggagahi *v* menyanggupi; menanggung;

gumagah *v* berlagak gagah

gagak *n* gagak (burung);

-- lincah berpindah-pindah tempat;

nggagaki *v* 1 mengambil dan memakan sajen; 2 mengambil bangkai yang terpendam

gagal *a* 1 terlepas; lepas; 2 batal; urung

gagana *n* angkasa; langit

gagan-gagan *n* jenis tumbuh-tumbuhan, dapat dimakan

gagang *v* gagang; tangkai

gagap, gagap-gagap 1 *v* meraba-raba; 2 *a* bersifat rabaan atau dugaan;

nggagapi *v* 1 meraba; 2 menerka; menduga

¹ gagar *a* batal; gagal;

nggagaraké *v* membatalkan; mengurungkan

² gagar, -- mayang *n* karangan bunga dr janur (untuk orang meninggal yg belum kawin)

gagas, nggagas *v* memikirkan;

gagasan *n* gagasan; pikiran; pandangan

gagé → **agé**

gaglag, nggaglag *v* makan

gagrag *n* model; ragam; gaya; pola;

-- **anyar** *n* model baru

gah → **wegah**

¹**gaib** *a* gaib; tidak kelihatan

²**gaib, gumaib** *a* besar kepala; congkak

gajah *n* gajah

gajeg, gajegé *p* seingat saya; jika saya tidak salah;

gajeg-gajeg *adv* lupa-lupa ingat;

gojag-gajeg *a* bimbang; ragu-ragu (kurang percaya)

¹**gajih** *n* gaji; bayaran; upah;

gajihan *n* 1 gajian; bayaran; 2 hari pembayaran gaji

²**gajih** *n* gajih; lemak;

nggajih *a* banyak mengandung lemak;

digajihi *v* diminyaki

¹**gajul** *n* ganti; pengganti; wakil

-- **pangan** makanan pengganti (makanan selain nasi);

nggajuli *v* menggantikan; mewakili

²**gajul, nggajul** *v* mencocor atau menendang (bola dsb)

¹**gak, nggak** tidak

²**gak, gaké** barangkali; diperkirakan;

-- **keduga** hanya diduga-duga;

digak *v* 1 dibentuk; diremehkan; 2 dikira-kira

³**gak, digakké** *v* dibawakan

¹**gala** *n* gala-gala; kelukut (sj lebah kecil);

digala *v* diisi gala-gala

²**gala, digala-gala** *v* diharapkan sekali; diimpikan (menjadi orang besar dsb)

galah *n* galah

galak *a* galak; buas; ganas;

-- **gathung** hanya coba-coba; -- **ulat** tajam lirikannya;

nggalakake *v* menggalakkan

galang, galangan *n* 1 galangan perahu; 2 tumpukan kayu; 3 kerangka rumah (yg akan didirikan);

nggalang *v* merakit (kerangka rumah dsb)

¹**galap** *a* salah; keliru;

-- **gangsul** kekeliruan; kesalahan

²**galap, nglap** *Ä* **alap, ngalap**

galar *n* pelupuh (untuk alas balai-balai, perahu, dsb)

galek, galek-galek *a* nyaring (tt suara dr kejauhan)

galeng, nggaleng *v* membuat pematang (di sawah);

galengan *n* pematang

galer *n* garis; gores;

galer-galer *adv* bergaris-garis;

nggaler *v* bergaris

gales, nggales *a* ¹ kuat; keras; tahan lama (tt kayu); ² mengkilat gelap (tt warna)

¹**galih** *n* teras; hati kayu

²**galih** *kr n* ¹ ati; ² pikiran;

dipun -- → **dipikir**;

nggalih *v* memikir;

panggalih *n* hari; pikiran

galing *n* nama tumbuhan menjalar

galo *p* itu

¹**galon** *n* takaran barang cair (bensin, minyak 4,54)

²**galon** *n* bordiran benang emas

galuga *n* ¹ pohon sbg kesumba keling; ² gincu;

nggaluga *a* merah cerah

Galungan *n* ¹ galungan (nama wuku dlm hitungan Jawa); ² nama hari raya agama Hindu

¹**galur** *n* galur; alur; lekuk memanjang;

nggalur *v* memanjang

²**galur** *n* kayu penyangga yg diletakkan atau dipasang membujur atau melintang

¹**gama** → **agama**

²**gama** *n* jalan; cara; laku

gaman, gegaman *n* ¹ senjata; ² perkakas; alat untuk bekerja

gambang *n* gambang (alat musik gamelan Jawa);

nggambang *v* ¹ menabuh gambang; ² menyerupai gambang (tt

tulang rusuk dsb)

gambar *n* gambar;

-- **idup** bioskop; film; sorot film; bioskop

nggambar *v* menggambar

gambas *n* ketola

gambér, gegambér *n* 1 yang terkemuka; 2 pendekar; 3 pahlawan

gamber, nggambar *v* menggelambir

gambir *n* 1 gambir; 2 nama bunga;

-- **anom** nama tarian Jawa; -- **sawit** nama gending Jawa

gambira *a* gembira; senang

gamblang *adv* jelas sekali (uraian, keterangan, dsb);

nggamblangaké *v* menjelaskan

gambléh, nggambléh *v* 1 menggelambir; 2 berbicara terus

gamblik, nggamblik *adv* terletak di tepi (seolah-olah akan jatuh)

¹**gamblis** *n* bulu dubur

²**gamblis** *p* kata seru untuk mencela atau menghina

gamblok *v* gabung;

nggamblokaké *v* 1 menggabungkan; 2 mengikutkan;

segamblok *num* segabung; serangkai

¹**gambréng** *a* lebat (tt kumis dsb)

²**gambréng** *n* kumbang tahi;

nggambréng *v* berbau tidak enak

gambret *a* genit; keletah

¹**gambuh** *adv* sudah biasa; terbiasa;

nggambuhi *adv* sudah sangat biasa; sudah sangat kenal dg

²**gambuh** *n* tandak atau teledak

³**gambuh** *n* nama tembang Jawa

⁴**gambuh, walang** *n* jenis belalang (yang betina lebih besar dp yg jantan)

gambul, nggambul *v* menggosok-gosokkan tanduknya (tt lembu, kerbau, dsb)

gambus *n* gambus (alat musik sj kecapi yg biasanya diiringi dng gendang)

gambyok, nggambyok *a* bergugus-gugus (tt buah dsb)

¹**gambyong, nggambyong** *a* bergugus-gugus (tt buah dsb)

- ² *gambhyong*, *nggambhyongaké* v menyatukan
³ *gambhyong* n nama tarian Jawa;
nggambhyong v menari tari gambhyong;
gambhyongan v menanggagap tandak
¹ *gamel* n penggembala kuda
² *gamel*, *gamelan* n gamelan (alat musik Jawa);
nggamel v menabuh gamelan
gamenng, *nggamenng* *adv* hitam dan tebal (tt awan dsb)
gamoh a 1 lunak; 2 besar tetapi rapuh (tidak kuat)
gampang a gampang; mudah;
nggampangaké v 1 memudahkan; 2 menganggap gampang;
menganggap remeh; 2 mengabaikan;
gumampang v menganggap gampang;
gampang a mudah menerima; mudah pelayanaannya; mudah diajak dsb
¹ *gampar*, *gamparan* n gamparan; terompaht kayu
² *gampar*, *nggampar* v menggaru
³ *gampar*, *nggampar* v menendang; melemparkan sesuatu dg kaki;
gamparan n jn permainan anak-anak (dg melemparkan batu dg kaki)
gampang n relung pd tebing sungai;
nggampang v 1 menjadi relung; 2 bersembunyi di dl relung
gampil kr → gampang
gamping n gamping; kapur
¹ *gampileng*, mak -- *adv* keterangan mengenaanya pukulan;
² *digampileng* v dipukul; ditempeleng
¹ *gampileng*, *godhong* -- n daun pepaya (untuk jamu)
¹ *gana* n anak lebah
² *gana* n embrio (manusia atau hewan)
³ *gana* n wujud;
⁴ *ngganakaké* v mewujudkan
gana n patung kecil;
ganan n ukiran yg berbentuk manusia atau binatang
gana-gini n harta carian; harta hasil usaha suami-istri
ganal a 1 gagah (tt perawakan); 2 kasar; 3 cekatan; tangkas;

ganalan *a* kurang ajar

ganas *a* ganas

gancang *a* cepat; lekas;

gegancangan *v* berlekas-lekas

¹**gancar** *n* urutan cerita; jalan cerita;

gancaran *n* prosa;

nggancaraké *n* **1** menceritakan; **2** menprosakan

²**gancar** → **gancang**

gancét *v* **1** bersetubuh (tt anjing); **2** berimpit

ganceng, ngganceng *v* merentang tali

gancleng, mak -- *adv* tiba-tiba mengenai (kapak, pukulan, dsb)

ganco *n* kapak bermata dua (runcing)

ganda *n* bau;

ngganda *v* berbau; membau (mencium bau);

panggandan *n* nama mantera penciuman

ganda-kusuma *n* nama kembang

ganda-maru *n* nama sambungan papan

ganda-pura *n* gandapura (tumbuhan perdu, daunnya dipakai sbg campuran obat gosok)

gandar *n* **1** sarung keris; **2** sifat atau rupa yg baik

gandariya *n* gandaria (pohon perdu, buahnya yg muda rasanya masam, dibuat asinan, kayunya dibuat arang)

ganda-rukem *n* gandarukem (pohon yg menghasilkan getah untuk lem)

ganda-rusa *n* jn pohon, biasa dibuat pagar;

gumanda rusa *n* pisang yg mulai menguning

gandarwa *n* dewa berwujud raksasa; hantu

gandarwi *n* raksasa perempuan

gandasuli *n* gandasuli (tumbuhan yg bunganya putih dan berbau harum)

gandawida *n* jebat dan boreh;

ginandawida *n* dilumuri dng wangi-wangian

gandem *a* **1** merdu dan besar (tt suara); **2** nikmat; enak; baik sekali

gandes *a* luwes; tidak kaku (tt tingkah laku)

¹**gandhang** *a* nyaring dan jelas (tt suara)

- nggandhang** *v* 1 berbunyi nyaring; 2 berteriak
- ²**gandhang, gandhang** 1 *v* menembang; 2 *n* tembang; nyanyian
- nggandhang** *v* menembang; berdendang
- gandéwa** *n* busur; panah
- gandhék** 1 *n* gande (tentara yg bertugas menyampaikan perintah raja); 2 *v* bergandengan (tt buah kemiri dsb); 3 *n* buah cempaka
- gandhén** *n* gandin;
- nggandhén** *v* memukul dng gandin
- gandhéng** *v* sambung; berhubungan;
- nggandhéng** *v* 1 menghubungkan; menggandengkan; merangkai-
- kan; 2 memegang; memaut dng tangan;
- gegandhéngan** *v* bergandengan
- gandhem** → **gandem**
- gandhes** → **gandes**
- gandhi** *n* palu; pukul
- ¹**gandhik** *n* anak batu giling
- ²**gandhik** *n* bersetubuh (tt kucing)
- gandhir, gandhir-gandhir, gondhar-gandhir** *adv* selalu bergerak-gerak (tidak kukuh)
- ¹**gandhok, nggandhokaké** *v* merangkaikan; mengaitkan;
- sagandhok** *num* seberkas; serangkaian; sepasang
- ²**gandhok** *n* rumah yg menempel pd rumah induk
- gandhor** *a* lunak dan getas, mudah patah (tt bambu)
- ¹**gandhos** → **kenthos**
- ²**gandhos** *n* makanan dr tepung ketan;
- **rangin** nama penganan
- gandhowara** *n* nama bentuk sumping (perhiasan telinga)
- gandhu** *n* 1 jn buah berbiji; 2 tempurung lutut; 3 jn lebah
- gandhul** *v* gantung;
- gandhulan** 1 *v* bergantung; 2 *n* pegangan;
- nggandul** *v* menggantung
- gandri** *n* beranda; serambi
- gandrung** *a* gandrung; jatuh cinta;
- gandrung-gandrung kapingaru** *a* mabuk cinta
- gandum** *n* gandum

ganep *a* genap; lengkap;

ngangenapi *v* menngangenapi; melengkap;

gang *n* **1** gang; jalan kecil; **2** antara; sela-sela;

nganganji *v* memberi antara

gang *n* golongan; kelompok;

ngengang *v* mengelompok

ganggam *a* ragu-ragu; agak takut

ganggeng *n* ganggeng

ganggu, -- **gawe** *v* menngangggu; menggod

ngangu *v* menngangu

gangsa *kr* → **gamelan**;

ngangsa *v* menabuh gamelan

gangs, **ngangs** *v* menngoreng (di sedikit minyak (bumbu dsb))

gangs *kr* → **lima**

gangs *a* lancar;

ngangsaraké *v* melancarkan

gangsir *n* **gangsir** (jengkerik yg agak besar);

ngangsir *v* melubangi (tanah, tembok, dsb)

gangsul **1** *a* salah; keliru; **2** *adv* tidak rata; tidak urut; **3** *a* keras;

kasar (perkataan, jawaban, dsb)

gangs *n* gangs (bagian keris antara hulu dan pangkal bilah);

-- **iras** gangs iras (gangs yg bersangkutan dng bilahnya); -- **wlung**

gangs dan bilahnya berlainan rupa

gangs *n* penyangga pd ujung tiang

gangs, **gangsaran** *n* anuggerah; hadiah

ngangsar *v* menganggah; menghadiah

gangs *n* gangs (sesuatu yg diselipkan untuk tumpuan);

ngangs **1** *v* menngangs; **2** *adv* terasa terangs

gangs *a* gangs; gasal;

gangs *n* kelebihan; sisa

gangsret, **ngangsret** *v* meligat; berpusing cepat sekali (ti gasing dsb)

gangs *n* tombak; galah;

ngangs *v* menombak

nganong *n* hati buah nanas atau nangka

gant *n* sirih lelat (sirih yg digulung)

²**gantai** *n* selang; antara (untuk waktu)

¹**gantang** *n* gantang (jenis takaran)

²**gantang, gantangan** *n* gantungan;

nggantangké *v* menggantungkan (burung, jagung, dsb)

¹**gantén** *kr* → **kinang**

²**gantén** *n* pengganti

ganter, ngganter *v* berbunyi nyaring secara terus-menerus (burung dsb)

gantha *n* rancangan; rencana;

nggantha *v* 1 merancang; merencana; 2 membentuk; mewujudkan

gantheng, nggantheng *a* 1 tegang atau terentang (tt tali dsb);

2 tampan; patut; cakap

ganthét, ngganthét *v* merangkaikan; menggandengkan

ganthol, gantholan *n* kait; pengait

ngganthol *v* mengait; menarik;

ganti *v* ganti; berganti;

gonta-ganti *v* berganti-ganti;

ngganti *v* mengganti;

gumanti *v* menggantikan

gantil, nggantilaké *v* menggantungkan;

gantilan *n* 1 tangkai buah; 2 tali dsb untuk menggantungkan

gantos *kr* → **ganti**

gantung *v* gantung;

gantungan *n* 1 gantungan; 2 perkakas atau barang gantungan;

3 hukuman atau hadiah yg akan diberikan;

nggantung *v* menggantung;

gumantung *v* 1 menggantung; bergantung; 2 ditanggihkan

ganung → **ganong**

ganyang, ganyangan *n* makanan yg dimakan mentah-mentah;

ngganyang *v* memakan mentah-mentah

ganyong *n* ganyong (tanaman umbi sb garut)

ganyuk, ngganyuk *v* berdiri berdekatan;

gonyak-ganyuk *a* tidak sopan

gaok *n* 1 burung gagak; 2 bunyi burung gagak;

nggaok *v* berbunyi gaok-gaok (spt burung gagak)

gaota, nggaota *v* bekerja;

panggaota *n* pekerjaan

gapé, nggape *v* memperhatikan; menghiraukan

gapit *n* gapit;

nggapit *v* menggapit

¹**gaplék** *n* gaplek

²**gaplék** *adv* terletak di tepi; hampir jatuh

gaplik, nggaplik *adv* 1 terletak di tepi (spt hampir jatuh); 2 sedikit sekali

¹**gaplok** *n* pengapit (pd bagian pagar bambu dsb)

²**gaplok, mak** -- *adv* tiba-tiba menampar atau memukul

gapluk, mak -- *adv* tiba-tiba menampar dsb

gapruk, mak -- *adv* tiba-tiba bertemu atau tiba-tiba bertabrakan;

nggaprukaké *v* membenturkan

gaprus, mak -- *adv* tiba-tiba bertemu atau bertubrukan

gaprut *v* berlumuran (bergelimang)

gapuk *a* 1 lapuk (bercendawan krn sudah lama tt kayu dsb); 2 tua sekali

gapura *n* pintu gerbang; gapura; regol

¹**gapyak** *a* ramah

²**gapyak** *n* bakiak; terompah kayu

gapyuk, mak -- *adv* tiba-tiba bertemu;

nggapyukaké *v* mempertemukan; memperkenalkan;

gumapyuk *a* bersifat ramah

gara, gara-gara *n* 1 gara-gara; hura-hara; kehebohan; keributan;

2 adegan dl wayang

gara ita *n* jenis pisang

gara kasih → **anggara kasih**

garami → **grami**

garan, gegaran *n* 1 tangkai; pegangan; 2 alat; sarana

¹**garang, nggarang** *v* memanggang;

garangan *n* 1 yg dipanggang; 2 pemanggang

²**garang** *a* gagah;

garang-garing *adv* berlagak kaya (sebenarnya melarat)

garangan *n* cerpelai (musang)

garansi *n* garansi; jaminan; tanggungan

garap, nggarap *v* menggarap; mengerjakan;

~ **banyu** datang bulan; ~ **sari** datang bulan;

garapan *n* garapan; pekerjaan; hasil penggarapan

¹**garba** *n* paduan; sambungan; rangkaian;

nggarba *v* 1 memadukan; merangkaikan; 2 menyingkat; meringkas

²**garba** *n* perut

garbini, nggarbini *v* hamil; mengandung

gardhén *n* 1 korden; 2 layar

gardhu *n* gardu; rumah jaga

¹**garéng** *n* uir-uir

²**garéng** *n* tokoh punakawan dl pewayangan

garét *n* 1 garit; gores; 2 rokok

garebeg *n* garebeg

¹**gares, nggares** *adv* 1 sangat mendalam; 2 sangat menyakitkan hati

²**gares** *n* tulang betis;

nggares *v* menendang pd tulang betis

garét *v* garit; gores (yg dalam);

nggarét *v* menggarit; menggores

garing *a* 1 kering; 2 kurus kering;

nggaringaké *v* mengeringkan

garis *n* garis; 2 takdir;

-- **sifat gantung** garis lurus yg membentuk sudut 90°; tali sipat; --

srémpé garis singgung;

nggaris *v* 1 menggaris; 2 membatasi; menakdirkan;

garisan *n* penggaris

garit, nggarit *v* menggarit; menggores

garoh *adv* tidak jadi atau tidak bersantan (tt buah kelapa); 2 tidak sah (tt barang curian dsb)

¹**garong** *n* garong; perampok;

nggarong *v* merampok

²**garong, garong-garong** *v* meraung-raung (tt anjing, orang menangis, dsb)

garot, nggaroti *v* menggigit-gigit (tulang dsb)

garpu *n* garpu

¹**garu** *n* 1 garu; 2 sisir rambut;

nggaru *v* menggaru

²**garu** *n* nama bintang

garudha *n* garuda

garuk *n* penggaruk;

nggaruk *v* 1 menggaruk; 2 meraup

garut, **nggarut** *v* 1 menggaruk; 2 mencakar dng kuku; 3 mencoret

garwa 1 *n* suami atau istri; 2 *kr* → **bojo**

¹**gas** *n* gas;

ngegas *v* mengegas; menginjak gas (pd mobil dsb)

²**gas**, **gas-gasan** *adv* serba tergesa-gesa

³**gas** *n* pola yg akan disulam dsb

gasab *n* milik yg tidak sah;

nggasab *v* memiliki kepunyaan orang

gasah, **nggasah** *v* 1 menghasut; 2 mengalakkan; 3 menggosok;
mengasah

gasak, **nggasak** *v* 1 memiliki milik orang; 2 menendang; menerjang

gasang, **nggasang** *v* 1 memasang; menata; 2 menyalakan lampu

gasik 1 *a* bersih dan kering (tt pekarangan dsb); 2 *adv* lebih awal
(datang, menyelesaikan pekerjaan, dsb)

gasir → **gangsir**

gasruh *a* kacau;

nggasruh *v* mengacaukan (tt hitungan dsb)

gasruk, **nggasruk** *v* menyerempet pd tanah

gatel *a* gatal;

gatelen 1 *a* berasa gatal; 2 *adv* merasa ingin berbuat (mengerjakan) sesuatu;

nggateli *v* menyebabkan gatal

gateng *n* jn ikan air tawar

¹**gathak** *n* tanah liat yg keras

²**gathak** *n* penyekat; palang (dr bambu dsb)

gathékan *a* cerdas; cepat mengerti; ringan kepala

gathél ujung kemaluan pria

gathéng *n* simbang (jenis permainan)

gathik *v* 1 bersentuhan (tt barang pecah belang dsb); 2 berselisih

gathil → **gathél**

gathok, **nggathok** *v* 1 menancapkan (pasak dsb); 2 menanduk;
3 menekan; 4 mencandu (rokok, minuman, keras, dsb);
gumathok *adv* pasti; tentu

gathuk 1 *v* bertemu; 2 *a* sesuai; cocok;

gathukan *n* persambungan

nggathukaké *v* 1 mempertemukan; 2 menyesuaikan; mencocokkan;

gati *adv* 1 (dikalahkan, dikerjakan) dng betul-betul; 2 penting;
3 keras kepala; bengal;

gati-gati *adv* lekas-lekas; tergesa-gesa;

nggatékaké *v* memperhatikan;

gumati *v* menyayangi

gatos *kr* → **gati**

gatra *n* 1 wujud; 2 gatra; 3 baris sanjak;

nggatra *v* membentuk

gawa, **nggawa** *v* membawa;

nggawa-nggawa *v* menyangkut-nyangkutkan;

gawan *n* bawaan;

¹ **gawang** *n* gawang; gawang pintu;

gawangan *n* 1 sj gawang untuk membatik; 2 pintu halaman

² **gawang**, **gawang-gawang** *adv* tampak jelas sekali;

gumawang *a* jelas sekali

gawar *n* **gawar-gawar** (tali dr rotan dsb diberi berumbai- umbai daun nyiur dsb);

nggawari *v* memberi gawar-gawar

gawat *a* gawat; berbahaya; genting

gawe *v* buat;

-- **onar** membuat onar; mengonarkan;

gawé-gawé *a* berpura-pura;

nggawé *v* membuat;

gawéan *v* 1 buatan; 2 pekerjaan;

panggawé *n* perbuatan

gawél, **nggawél** *v* menggigit (tt anjing)

gaweng, **nggaweng** *a* 1 tampak hitam; 2 tampak melengkung (tt

benang layang-layang dsb)

gawer, nggawer *a* tampak spt garis (kecil memanjang);

ora ~tidak seberapa; tidak berarti

gawil, gowal-gowil *a* goyah (tt gigi dsb);

nggawil *adv* hampir lepas;

gawing, nggawing *adv* terletak di pinggir (spt akan jatuh)

gawir, nggawir *adv* hampir lepas (tt batu pd tebing dsb)

gawok *a* heran; takjub;

nggawokaké *v* mengherankan; menakjubkan

gaya *n* ragam; lagak;

nggaya *v* bergaya; berlagak

gayam *n* gayam (nama pohon);

gayaman *n* nama bentuk sarung keris

gayem, gayeman *n* kegembiraan; makanan;

nggayemi *v* 1 memamah biak; 2 makan; mengunyah

¹**gayeng** *a* meriah; semarak;

nggayengaké *v* memeriahkan; menyemarakkan

²**gayeng, nggayeng** *v* 1 berkeliling bergantian; 2 menghindari (dl membayar utang)

gayer, nggayer *adv* terus-menerus (tt bunyi perkutut dsb)

¹**gayor** *n* palang gantungan gong

²**gayor** *n* taring rusa

gayuh, gayuhan *n* keinginan; cita-cita;

nggayuh *v* mencapai; menginginkan

gayung *n* gayung; sibur

gayur → ²**gayor**

gayut, gegayutan *v* bersangkutan; berhubungan;

nggayutaké *v* menyangkutkan; menghubungkan

gé → **gawé**

¹**gebal, gebalan** *v* tanah yg dicangkul beserta dng rumputnya;

nggebal *v* mencangkul tanah beserta rumputnya

²**gebal, gebalan** *n* gaji dsb yg dimintai sebelum waktunya;

nggebal *v* meminta sebagian gaji (sbg uang muka)

³**gebal** → ²**gedibal**

gegambér, nggebambér *v* menggelambir

gébang, nggébang *v* menggoda (supaya mengejar, ikut, dsb)

¹**gebang** *n* gebang

²**gebang, nggebang** *v* menangkis dng tombak

gebayan *n* kebayan

gebeber, nggebeber *a* lembap

gebeg, digebeg *v* digahar; digosok; diganyah

gébék, gébék-gébék *v* bergeleng-geleng

geber *n* tirai; tabir; layar putih;

nggeberi *v* menutup dng tirai

gébés *v* menggeleng (menandakan tidak cocok);

gébés-gébés *v* 1 bergeleng-geleng; 2 menampik; menolak

gebibir, nggebibir *a* basah kuyup

gebimbir → **gebibir, nggebibir**

gebincih *kr* → **gebiri**

gebing(an) *n* irisan;

nggebing *v* mengiris (ketela dsb)

gebiri → **kebiri**

geblag 1 *v* jatuh terlentang; 2 *n* hari meninggalnya; hari kematiannya;

nggeblag *v* jatuh terlentang;

kegeblag *v* jatuh terlentang

geblas, nggeblas *v* 1 lari; 2 menghilang; 3 kabur; minggat

geblég *n* 1 penyesah; pemukul yg melentur (rotan, bilan, dsb);

2 nama bagian pelana; 3 nama penganan;

nggeblégi *v* menyesah; memukul (berkali-kali)

gebleg 1 *n* nama jn lurik; 2 *a* bebal; bodoh sekali; 3 *adv* tidak dapat berdenting (tt uang logam)

geblog *n* 1 telempap (ukuran selebar atau seluas tapak tangan);

2 geblok; gulungan (kain dsb)

¹**geblug** *n* debu (tiruan bunyi spt bunyi kelapa jatuh dsb);

nggeblugi *v* memukuli

²**geblug, pageblug** *n* wabah

gebog, nggebog *a* keras kepala; pembangkang

gébrag, nggébrak *v* 1 menepuk keras-keras (meja dsb); 2 menggertak (kuda supaya larinya cepat dsb)

gebrah *adv* tidak dapat merasakan enak (tt mulut)

gébréh 1 *adv* telanjang; terbuka pakaianya; 2 *v* membuka rahasia
gebrés *v* bersin;

gebrés-gebrés *v* bersin berkali-kali

gebrét, nggebrét *v* lari; pergi; menghilang; kabur

gebruk *n* debu (bunyi benda berat jatuh dsb);

nggebrug *v* menumbuk; memadatkan

gebrus *n* debu (tiruan bunyi);

nggebrus *v* 1 menggemburkan tanah; 2 memiliki dgn curang

gebug *v* pukul;

nggebug *v* memukul

gebung *n* berkas

¹**gebyag, nggebyag** *v* roboh

²**gebyag, gebyagan** *n* 1 peresmian; 2 pementasan

nggebyakaké *v* 1 meresmikan; 2 mempertunjukkan (sandiwa, wayang, dsb);

gebyah, nggebyah 1 *adv* merata di mana-mana; umum; 2 *v* menyamakan;

~**uyah** menyamaratakan

gebyar *n* 1 kilat cahaya; 2 keindahan luar; keadaan luar;

gebyar-gebyar *a* bersinar-sinar; berkilauan;

sagebyaran *adv* sekilas; selang pandang;

gumeyar *v* bersinar terang

gebyas *n* serahi; botol kecil

gebyog *n* dinding papan;

digebyogi *v* diberi dinding dr papan

¹**gebyug** *adv* sama rupanya;

gebyugan *adv* tanpa dipilih-pilih (membeli, mengambil sesuatu, dsb);

nggebyug *v* menyamaratakan

²**gebyug** *v* bertemu;

nggebyug *v* 1 ikut mendatangi; merubung dsb; 2 mengibas (tt air, ombak, dsb)

gebyur 1 *n* debu (tiruan bunyi); 2 *v* mandi bersiram;

nggebyur *v* mencebur; 2 ikut serta; berkecimpung (dl perkumpulan dsb); 3 menyiram

gecak, nggecak *v* 1 menghancurkan; menumbuk; 2 maju berperang

gecek, nggecek → **gecak**

gecel, nggecel *v* memecal; memijit; mengurut

gecil *n* biji;

sagecil *num* satu biji (kacang, kedelai, dsb)

gecing, nggecing *a* 1 kecil (pd bagian tengah); 2 jera; kapok

gecok *n* nama lauk dr daging yg dicacah

gecol 1 *adv* tidak rata; 2 *a* benjol (tidak lurus benar tt lingkaran dsb);

3 *adv* bersisa jika dibagi

gecos, mak -- *adv* tiba-tiba menancap (parang dsb);

gecas-gecos *v* memarang dsb berkali-kali

gecot *a* serong (tidak lurus); erot

gecrok, gecrak-gecrok *n* tiruan bunyi memarang dsb berkali-kali

gecul *a* kurang ajar; 2 *n* orang yg kurang ajar

gedabag *n* dinding bambu yg kasar

gedabig, mak -- *adv* tiba-tiba terpelanting dsb;

gedabigan 1 *v* berjampalitan; 2 *a* gelisah; bingung

gedabul, nggedabul 1 *a* kotor (kena lumpur, debu, dsb); 2 *v* membual;

omong kosong

gedabrul, nggedabrul *v* membual; omong kosong

gedabur → **gedabrul**

gedandap *adv*, **mak** -- keterangan tt orang yg terkejut; tampak terkejut;

gedandapan *a* tingkah orang yg bingung atau terkejut; kebingungan; tergesa-gesa

gedebag, nggedebag 1 *v* terbalik letaknya; 2 *adv* tampak lapang (tt dada dsb)

gedebeg *n* bunyi orang berjalan

gedebog *n* batang pisang

gedebug *n* gedebug (tiruan bunyi);

gedebag-gedebug *adv* bergedebak-gedebuk

gedebus, nggedebus *n* membual; mengobrol

geder *a* ramai;

gumeder *v* bersuara ramai

gedhabrah-gedhabrah *a* kedodoran

gedhag, nggedhag *v* membentak, mengancam (supaya segera diberi

dsb);

sagedhagan *adv* semusim; untuk kali ini

gedhag-gedhig *a* sombong; congkak

¹**gedhah** *n* jn kaca atau porselen (warnanya agak hijau);

gumedhah *a* biru muda

²**gedhah** *n* sb cangkir

gedhakal, gedhakalan *v* **1** merangkak dng tergesa-gesa; **2** menyong-song dng tergopoh-gopoh

gedhana-gedhini *n* dua bersaudara laki-laki dan perempuan

gedhandho, nggedhandho *a* ragu-ragu; bimbang

gedhandhul, nggedhandhul *v* bergantung; menggandul

gedhang *n* pisang;

-- **kluthuk** pisang biji; pisang batu; -- **salirang** **1** sisir pisang; **2** rumah beratap selarang

gedhangkrang, nggedhangkrang *v* duduk mengangkang di atas

gedhapal, gedhapalan *v* mengejar (dng susah payah); menyongsong (secara tergopoh-gopoh)

gedhé *a* besar;

-- **endhasé** sombong; takabur; -- **gombong** besar tetapi lemah (tt anak dsb);

gedhén *adv* secara besar-besaran (tt pesta, resepsi dsb)

nggedhékaké *v* membesarkan;

penggedhé *n* pembesar;

gumedhé *a* sombong;

¹**gédhéng** *v* bergeleng kepala;

gédhéng-gédhéng *v* bergeleng-geleng; menggelengkan kepala (dsb isyarat tidak setuju atau kagum)

²**gédhéng, nggédhéng** *a* **1** bingung; **2** bangga; gembira

gedhéng *n* **1** anyaman bambu yg kasar; **2** dinding rumah dr anyaman bambu;

nggedhégi *v* memberi berdinding dr anyaman bambu

gedhem → **gedhé**

gedhempalan *v* **1** dng susah payah; **2** menyongsong (dng tergopoh-gopoh)

gédhéng *n* gedeng (ukuran padi yg telah diikat, satu gedeng sepuluh

ikat);

nggédéngi *v* membuat gedengan

gedhéngkrang, nggedhéngkrang *v* meromok (duduk berjegang)

gedhepek, mak -- *adv* tiba-tiba duduk dng teratur

gedhing *n* 1 tongkat pemukul; punggung (kapak, sabit, dsb);

nggedhing *v* memukul dng punggung kapak, sabit, dsb

gedhingkring, nggedhingkring *v* duduk di atas

gedhobyoh-gedhobyoh *a* kedodoran

gedhog *n* tiruan bunyi (memukul meja dsb);

gedhogan *n* kandang kuda;

nggedhog *v* memukul (meja, pintu, dsb)

¹**gedhong** *n* gedung;

nggedhong *v* menembok (rumah dsb);

pagedhongan *n* 1 cerita dalang sebelum memainkan wayang; 2

pedoman untuk mendalang; 3 maksud yg tersembunyi

²**gedhong** *n* bedung;

nggedhong *v* membedung (bayi dsb)

gedhongkling, pating -- *adv* tidak kukuh sambungannya; tidak kukuh
buatannya (tt kursi dsb)

gedhug → **gadhug**

gedhung *n* gedung

gedhungsangan *adv* dng susah payah mencoba menyusul (mengejar
dsb)

¹**gedibal** *n* duli (debu yg melekat pd kaki)

²**gedibal** *n* abdi

gedibel, nggedibel *adv* terasa berat pd kaki (krn sepatu dsb)

gedindang-gedinding *v* berjalan dng pundak atau pinggang ber-
goyang-goyang

gedobrol, nggedobrol *v* membual; omong kosong

gedrah *a* tersebar (di mana-mana ada); merata

gedrig *n* 1 huruf cetak; 2 nama permainan anak

¹**gedrug, gedrug-gedrug** *v* mengentak-entakkan kaki;

nggedrug *v* mengentakkan kaki

²**gedrug** *n* rebung lengkuas

gedubang → **dubang**

gedublong, nggedublong v I buang air besar; 2 bercerita; berbicara

geduga → keduga

gedugi kr → keduga

geduwung → keduwung

geda kr → geduwung

gegana n langit; udara;

nggegana v terbang

gegé, nggegé v mempercepat (minta supaya cepat)

gegég, nggegég v memegang teguh; mempertahankan

gegéh a kuat; kukuh

gegél n persendian (tangan pd wayang kulit dsb);

gegelan n persendian;

nggegeli v memasang persediaan

2 gegel, gegelan n ruas

nggegem n menggemang

nggegem v menggemang

gegen, nggegen v menangkapi; memegang

gegér a gegér; heboh; ribut;

gegéran v kegemparan;

nggegéraké v menggegarkan; menghebohkan;

ngger n punggung

gegés, nggegésaké I v batuk terus-menerus; 2 a betah dan senang

sedikit demi sedikit)

gegét → kekét

geget, nggeget v mengigiti kuat-kuat

gegoh n ribut; ramai;

nggegohi v mengganggu; mengusik

gegérég v jatuh; tanggal

gegérék, nggegérék adv selalu tertawa

gegroh adv sudah tua sekali

gegéh, nggegéh → ingih

gejag I a seru; hebat (tt perkelahan); 2 adv selimbang; sama kuat; nggejag v memukul (alas balai-balai)

gejeg, nggejeg *v* terus-menerus; mendesak (meminta dsb)

¹**gejig** *n* tugal; linggis dr kayu;

nggejig *v* menugal

²**gejig** pincang (sebelah kakinya lebih pendek)

gejil, nggejil *v* menggetok dng jari tangan terlipat

gejlég, nggejlég *v* berkali-kali datang mendesak

¹**gejlig** *n* pintu air

²**gejlig** *adv* tiba-tiba jatuh

gégogan *v* bermain lesung (dng irama tertentu)

gejoh, nggejoh *v* menyodok ke bawah (dng tongkat, kaki, dsb)

gejujur → kejujur

gejus, mak -- *adv* tiba-tiba menancap (tt benda tajam)

gék **1** *a* cepat; lekas; **2** *p* lalu; kemudian; **3** *p* jangan-jangan; **4** *p* mungkin

gekeng, nggekeng *a* sungguh-sungguh

gela *a* kecewa;

nggelani *v* mengecewakan

gelah *n* kotoran;

gelah-gelahing jagat sampah masyarakat; penjahat

gelak, gelakan *n* hasil pekerjaan yg dipercepat;

nggelak *v* mempercepat

gelam *n* gelam; nama tumbuhan sb kayu putih

gelang *n* gelang;

gelangan **1** *v* bergelang; **2** *n* gelang-gelang;

pagelangan *n* pergelangan

¹**gelap** *n* halilintar; kilat;

-- **paju** nama petir; -- **wédang** nama petir

²**gelap** *a* gelap; tidak sah (tt barang selundupan dsb)

³**gelap, nggelap payon** *v* membuka atap (tt pencuri)

¹**gelar, nggelar** *v* membentangkan; membeberkan;

~ **wadi** membuka rahasia;

gelaran *n* **1** barang sesuatu yg digelar; **2** *kr* → **klasa**

gumelar *v* terbentang; terbeber;

pagelaran *n* **1** pementasan; **2** balai penghadapan;

²**gelar** *n* yg tampak; wujud luarnya (lawan batin)

³**gelar** *n* siasat;

-- **perang** siasat perang

gelas *n* gelas;

-- **jinggring** gelas yg berkaki tinggi;

gelasan **1** *v* bergelas (tt benang); **2** *n* penggelas (gelas dan campurannya);

digelas *v* digelas (tt benang layang-layang)

géléh, géléh-géléh *adv* tampak jelas sekali

gelék *n* nama botol minuman

gelem *v* mau; sudi;

-- **ora-ora** *adv* semau-maunya; sekehendaknya; -- **ora** -- *p* harus;

geleman *a* **1** sifat mudah menurut; **2** suka berbuat serong;

sagelemé *adv* sekehendak hati; sesuka hati; semaunya

géléng, nggéléng *v* menggelintir;

sagéléng num segelintir; segentel

geleng *v* bersatu padu;

nggelengaké *v* **1** menyatukan; memadukan; **2** menggolongkan

geli *a* geli

gelik, gelik-gelik *adv* seorang diri

gelis *a* cepat

gelit, gelitan *n* **1** sendi; buku; **2** duduk perkara

¹**gélo** *n* rupiah

²**gélo, gélo-gélo** *v* menggeleng-gelengkan kepala

gelu *n* gumpalan tanah untuk kalang mayat di liang kubur

gelung *n* sanggul;

-- **gondhé** sanggul lintang; -- **kondé** kundai; sanggul; -- **tekuk** sanggul lintang;

gelungan **1** *v* bersanggul ; **2** *n* sanggul

nggelung *v* menyanggul;

gelut *v* gulat; bergulat

gemah, -- aripah *a* makmur dan ramai (tt negara)

gemak *n* burung puyuh;

gemakan *n* nama permainan; **2** sb belalang

gemang → **suthik**

gemati *a* sayang;

nggematéní *v* menyayangi; memelihara (dng baik)

gematos *kr* → **gemati**

¹**gembala** *kr* → **gumbala**

²**gembala** *n* bunga jagung yg sebelah atas; bunga laki-laki

gembaya *n* kain merah (biasanya untuk sapu tangan)

gembayak → **kebayak**

gémbé ¹ *n* kulit daging mirip gelambir; ² *a* kusut (tt rambut atau bulu)

gembel *n* sb pentung atau tongkat pendek (bertombol dr timah pd ujungnya)

gembéléng, **gembéléngan** *v* ¹ menggoyangkan kepala pd waktu berjalan; ² menyombongkan diri

gembélo, **nggembélo** *v* bersombong

gembéng *a* cengeng; mudah menangis

gembés *n* saku; kantong (dr kulit dsb)

gembes *a* berair

gembil *a* montok (tt pipi)

gembili *n* kembili

gembira *a* gembira

gembiri → **kebiri**

¹**gemblak** *n* ¹ gemblak; pria yg dicintai dan dipelihara oleh pria lain sbg kekasihnya

²**gemblak** *n* pandai kuningan

³**gemblak** *n* botol kecil

gémbéléh, **gémbéléh-gémbéléh** *v* menggelambir (gelambir dsb)

gembléng, **nggembléng** *v* menggembleng;

gembléngan *n* ¹ tempaan; ² palu untuk menempa; ³ yg sudah terlatih; pilihan; gemblengan

gembleng, **gemblengé** *n* jumlah seluruhnya;

nggemblengaké *v* menyatukan; mengumpulkan;

gemblep *a* bakup (tt muka)

gémblok, **nggémblok** *v* menempel; bergabung

gemblong *n* nama penganan (sj getuk)

gembluk *n* anak babi

gemblung *a* gila

gembok *n* gembok; induk kunci;

nggembok *v* mengunci dng gembok

gémbol, gémbolan *n* 1 kandungan; 2 simpanan;

nggémbol *v* 1 mengandung; 2 menyimpan (uang dsb);

gembolo *n* jn kembili tetapi lebih besar

gémbong, gegémbong *n* gembong; jagoan; yg terkemuka

¹**gembor** *n* cerek besar untuk menyirami tanaman dsb

²**gembor, gembor-gembor** *v* berteriak-teriak;

nggembor *v* menangis

gembos, nggembos *a* kempis (ban dsb)

¹**gembrang** *a* kosong; habis isinya (tt padi)

²**gembrang** *n* tiruan bunyi (kaleng yg jatuh dsb)

gembrék, gembrak-gembrék *v* mengembik-embik (tt kambing)

gembréng *n* 1 bering-bering; 2 seng bekas; kaleng rusak;

digembréngaké *v* diumumkan

gembrét, gembrét-gembrét *v* berteriak-teriak; mengerang-erang

gembrong, gegembrongan *v* berteriak-teriak

gembrot *n* nama lauk (dr parutan kelapa dan daun sembukan)

gembuk, gembuk-gembuk *a* lunak dan kenyal;

gembukan *n* nama penganan

gembuleng, nggembuleng *v* mengepul (tt asap)

¹**gembung** *n* togok

²**gembung** *n* jenis ikan

¹**gembur** *a* gembur

²**gembur, gembur-gembur** *a* lunak dan kenyal

¹**gembus** *n* nama tempe (dr kulit beras)

²**gembus** *p* kata seru

gembyak, gegembyakan *v* berkumpul (untuk bersuka-suka);

nggembyaki *v* mengikuti (dl kesenangan)

gembyang, nggembyang *v* menabuh secara bersamaan pd nada rendah dan nada tinggi (tt gamelan)

gémyok → gombyok

gembyong, kathok -- *n* celana pendek yg berkaki lebar

gémyor, gémyor-gémyor *a* kurus dan lemas krn berpenyakit

gemes *a* gemas

gemi *a* hemat;

-- **nastiti** hemat dan hati-hati;

nggeméni *v* menghemati

gemladhag *a* deras (tt arus air sungai dsb)

gemlédhég *a* 1 ligat; berpusing dng cepat (tt roda); 2 cepat; lancar

gemluwéh *a* lengah; ceroboh

gempal *adv* 1 pecah sebagian (tt tembok dsb); 2 berkurang (tt kekuasaan dsb);

gempalan *n* gumpal pecahan;

nggempal *v* memecahkan sebagian;

nggegempal *v* mengurangi; merusakkan (kewibawaan dsb)

gempél → **gempil**

gempi *a* repih; lunak (jika dikunyah)

gempil *adv* pecah sebagian (dl ukuran kecil)

gemplang, digemplang *v* dijemur di terik matahari;

gumemplang *v* panas sekali

¹**gempol** *n* nama penganan (sb jenang dr tepung beras)

²**gempol** *n* nama tumbuh-tumbuhan beserta buahnya

³**gempol** *n* kotoran (kuda)

⁴**gempol, gumempol** *adv* sedang enak-enaknya (tt daging lembu muda)

gempar-gempor → **gambar-gembor**

gemprong, nggemprong *v* bersuara keras

gemrayah *adv* 1 tampak mengeriap; 2 terasa gatal (seluruh tubuh)

gemrining *a* bersih sekali

¹**gemuh** *a* montok; sintal

²**gemuh** *n* penggulung lawai

gemuk *n* minyak lincir; 2 lemak;

nggemuk *v* memberi minyak lincir (mesin dsb)

gén, nggén → **enggon**

genah *v* 1 jelas; terang; 2 tahu;

nggenahaké *v* menerangkan; menjelaskan; 2 menanyakan;

genah-genahan *v* saling menjelaskan

gencat, gencatan *v* gencatan; berhenti (tt perang);

- ~ **senjata** *v* gencatan senjata; penghentian tembak-menembak
gencar, nggencar *v* memberi (pertanyaan, tugas, dsb) secara terus-menerus
gécécl *adv* 1 bersisa jika dibagi; tidak genap (tt barang yg berpasangan dsb);
nggécécl *n* sisa; kelebihan
géceng, mak -- *adv* tiba-tiba mengenai (tt anak panah dsb)
gendam *n* pesona;
 -- **pengasih** guna-guna pengasih;
nggendam *v* memasang pesona;
penggendaman *n* aji untuk mempesonakan
géndéng, géndéng-géndéng *v* tarik-menarik;
nggéndéng menarik
gendér *n* gendir;
nggendér *v* menabuh gendir
gendéra *n* bendera
gendhaga *n* kendaga
¹ **gendhak, gendhakan** *n* gendak; kendak;
digendhak *v* dipergendak; diperkendak
² **gendhak, gendhak-gendhak** *a* sombong;
 -- **sikara** *v* mengganggu; menjahati
gendhalungan *v* berbicara tanpa sopan santun
gendhayur, nggendhayur *a* gendut (tt perut)
géndhécl *a* bengkak pd cuping telinganya (krn ditindik dsb);
géndhélan *adv* bengkak cuping telinganya
géndhel, guméndhel *adv* terasa berat
gendhela → **kendhela**
gendhéng *n* genteng
gendheleng, gendheleng-gendheleng *adv* tampak bodoh apabila dilihat dr sinar matanya
gendheng *a* sakit ingatan; gila
gendhéwa *n* busur; panah
gendhéyo *n* buah embacang muda
gendhi → **kendhi**
gendhil, nggendhil *v* 1 selalu menetek; 2 selalu digendong

gendhila *a* 1 agak gila; 2 kurang ajar

¹**gendhing** *n* 1 gending; lagu gamelan; 2 cara; kehendak;

gedhingan *n* 1 gending yg dilagukan; 2 berlagu menurut irama gending; 3 bermain gamelan;

nggendhing *v* 1 melagukan gending; 2 merundingkan sebelumnya; mengatur sebelumnya;

sagendhingé *n* 1 gending apa saja; 2 sekehendaknya; segala macam caranya

²**gendhing, pupu** -- *n* pinggul ayam dsb

³**gendhing, angin** -- *n* nama jenis angin

gendhis *kr* → gula

géndhol, géndhol-géndhol bersenggayut;

nggéndol *v* menggandul; bergantung;

nggéndholi *v* 1 menarik dr belakang; 2 memperingatkan; mencegah

¹**gendhon** *n* lundi (enak dimakan)

²**gendhon, -- rukon** *a* hidup rukun (tt suami istri)

géndhong, nggéndhong *v* menggendong

gendhong *n* tanda (dng kentungan dsb);

nggendhongi *v* memberi tanda dng kentungan dsb (krn ada pencuri dsb)

géndhor-géndhor *a* kenyal dan sangat lunak

gendhori *n* buah waluh yg masih kecil

gendhu → **gendhon**

gendhuk *n* upik

gendhulak *n* 1 nama tumbuh-tumbuhan menjalar; 2 warna ungu kebiruan-biruan

gendhulak-gendhulik *a* ragu-ragu; bimbang

gendhung, gumendhung *a* sombong; congkak

gendhurén → **kendhurén**

gendhuru *n* genduru; tumbuhan sb enau yg buahnya spt buah buni

gendhut *a* gendut

¹**gendhir** *n* cemeti; cambuk;

nggendhir *v* mencambuk

²**gendir, gendiran** *n* bermain kelereng;

nggendir *v* menghukum yg kalah (bermain kelereng)

gendra *n* kekacauan; keributan

gendréh *n* nama gending

gendring, nggendring *v* lari cepat-cepat

¹**gendruk** *n* jenis talas

²**gendruk, gendruk-gendruk** *a* tambun; gemuk

gendruwo *n* nama hantu (berwujud raksana);

gendruwon *n* tiruan hantu

géné ¹*p* bukan; ²*a* ternyata;

ya -- p kenapa; apa sebabnya

genem → **benem**

geneng *a* tinggi (tt tanah)

genep *a* genap;

ora -- agak gila;

nggenepi *v* menggenapi; melengkapi

geng, ageng *kr* → **gedhé**

genggeng, nggenggeng *adv* ¹ tampak besar megah; ² tampak baik;

indah (tt gapura dsb)

génggong *a* besar

geni *n* api;

nggenéni, gegenén *v* berdiang

geniroga *n* nama kain lurik (merah warnanya)

genitri → **jenitri**

geniwara *n* cara bertapa dng hanya makan makanan mentah;

nggeniwara *v* bertapa dng hanya makan makanan mentah

génjah *a* genjah; cepat berbuah;

nggénjah *v* ¹ menanam padi genjah; ² mempercepat

genjé *n* nama tumbuh-tumbuhan (daunnya memabukkan);

digenjé *v* dimabukkan kemudian ditanyai (tt pencuri dsb)

génjér *n* genjer

genjik *n* anak babi

genjléng *n* tiruan bunyi (memalu besi dsb);

nggenjléng *v* memalu; memukul

génjong *n* nama gending

génjor, génjor-génjor *a* kenyal dan sangat lunak

genjot, nggenjot *v* mengayuh kuat-kuat (tt sepeda dsb)

¹genjréng *n* 1 sb keprak; 2 tiruan bunyi

²genjréng, nggenjréng *v* membayar tunai

genjrét, nggenjrét *v* lari cepat-cepat

genjring → genjréng

genjuk, genjuk-genjuk *a* gembur; lunak dan lembik

genjur, genjur-genjur *a* gembur; lunak dan lembik

gentak → getak

gentang, gentangan *n* 1 lesung; 2 tumbukan;

nggentang *v* menumbuk

gentayangan → bentayangan

génten *kr* → ¹gélo

géntér *n* galah

gentéyong, gentéyongan *v* bergantung;

nggentéyong *v* bergantung; menggandul

gentha *n* genta;

genthan *n* menyerupai genta

genthileng, nggenthileng *a* hitam pekat

genthiyeng, nggenthiyeng *a* kuat dan kekar (tt perawakan)

gentho *n* bangsat; orang jahat;

-- likem penjahat yg melarat (tidak berpakaian); -- tléngsar

penjahat tunawisma

genthong *n* tempayan; buyung;

nggenthong umos *v* tidak dapat menyimpan rahasia

genti, gentén *v* 1 menggantikan; 2 membeli;

genténan *v* ganti-berganti; bergilir;

genti-gantén *v* ganti-berganti; bergilir;

nggenténi *v* 1 menggantikan; 2 membeli

gentos *kr* → genti

gentoyong → bentoyong

¹gentur *a* gentur, sungguh-sungguh (tt tapa)

²gentur, genturan *v* bergemuruh

gentus → bentus

genuk *n* buyung kecil (tempat beras dsb)

genyal → genyol

genyol *a* kenyal; empuk dan mengenyal

genyus, mak -- *adv* tiba-tiba menancap (tt barang yg tajam)

gepak *a* rata; dempak

gepéng *a* pipih; gepeng

gépéng → **gépéng**

geplak **1** *n* nama penganan; **2** *n* nama lilin lebah; **3** *a* keras dan rekat

gepok, -- **sengol** *adv* sangkut paut;

nggepok *v* menyinggung; menyenggol;

magepokan *v* berhubungan; bertalian

geprak → **keprak**

gepruk → **kepruk**

gepuk *n* pukul; pemukul (tongkat dsb);

nggepuk *v* **1** memukul (dng tongkat dsb); **2** mengambil untung banyak-banyak

gepyok *n* pepah;

nggepyok *v* memepah

gér, nggér → **anggér**

gerah, -- **uyang** selalu merasa khawatir; resah hati

³**gerah, gumrah** *v* bersuara gemuruh

gerak *n* gerak;

gerak-gerik *n* gerak-gerik

gerang *a* **1** aus; **2** sudah besar; sudah tua;

gerangan *n* **1** yg telah aus; **2** orang tua; orang dewasa

¹**geras** *a* boros; tidak hemat

²**geras** → **gares**

gerba → **garba**

gerbong *n* **1** gerbong; **2** kereta bertirai

gerdhu *n* gardu; rumah jaga

geré *adv* konon; katanya

géréd, gérédan **1** *n* alat untuk menarik; **2** *adv* dng cara ditarik; **3** *v* bermain tarik-menarik; **4** *v* menyabung ayam dng taruhan ayam itu pula;

nggéréd *v* menarik; menghela;

gereg, nggereg *v* menggiring ternak

geréh *n* ikan asin;

-- **péthék** jenis ikan asin (bentuknya bulat)

gereh → **guruh**

géréng, nggéréng génténg *v* mendesak; merengek (meminta sesuatu)

géreng, mak -- *adv* tiba-tiba kena terpegang;

géreng-géreng *adv* berkali-kali terkena atau terpegang dsb

geréng, asat nggeréng *a* tidak berair sama sekali

geréng génténg, nggeréng génténg *v* mendesak; selalu meminta

gereng, nggereng *v* mengerang; mengaum (tt harimau dsb);

gereng-gereng *v* mengerang-erang (kesakitan)

gérét → **géréd**

gerét, mak -- *adv* tiruan bunyi (pintu dibuka dsb)

gumerét *v* berderit; menderit

geret, geret-geret *adv* bergarit-garit; menakik

geretan *n* geret; garit; takik;

geret-geret *adv* bergarit-garit; menakik

gergelék → **gelék**

gerih → **geréh**

gering **1** *v* sakit; **2** *a* kurus;

geringen *a* selalu sakit-sakit;

nggegering *v* menyakitkan; menyebabkan sakit; menyebabkan kurus;

pagering *n* wabah

gerit *n* gerit; derik (tiruan bunyi)

gemerit *v* bergerit; berderik

geritan *n* **1** tiang berpalang yg dapat berputar untuk berlatih berjalan anak kecil; **2** nama permainan

germa *n* **1** pemburu; **2** induk semang pelacur; lurah pelacur

gernat → **granat**

gero, gero-gero *v* meraung-raung;

nggero *v* meraung

géroh **1** *a* bohong; **2** *v* berbohong;

nggérohi *v* membohongi; menipu

¹ **gerok** *a* parau

² **gerok, gerak-gerok** *adv* meraung-raung;

nggerok *v* berteriak

¹ **gérong, gérongan** **1** *n* tembang yg menyertai gamelan (ditembangkan

secara bersama-sama); **2** *v* menembang (bersama-sama untuk mengiringi gamelan);

nggérong *v* menembang (menyertai gamelan)

²**gérong** *n* nama buah sb labu

gerong *n* gerong; lubang (rongga) di dl tanah;

nggerong *v* berelung; berongga dalam; **2** membuat relung (di tebing dsb)

gerot *n* deruk (tiruan bunyi);

gumerot *v* berderuk-deruk

gerpu → **garpu**

gertak → **getak**

gerung, nggerung *v* **1** bergaung; bergema (dl ruang dsb); **2** meraung

gerus, nggerus *v* **1** menggilas; menggiling halus-halus (garam dsb); **2** erosi; **3** lapar sekali

gerut → **gerot**

gés → **grés**

gesah → **gusah**

gesang *kr* → **urip**

géséh *adv* beda; berbeda; tidak cocok;

nggéséhi *v* menyebabkan berbeda; menyebabkan tidak cocok

¹**gésék** *n* nama ikan asin

²**gésék** → **gésrék**

geseng → **gosong**

geses → **gusis**

gesik → **gisik**

gésot *a* serong; erot

gesper *n* gesper (kancing ikat pinggang)

¹**gésrék** *v* bergesek; bergesel (bergosokan dng);

nggésrék *v* menggesek; bergesekan

²**gésrék** *v* berselisih; bercekcok

¹**gét, ngegét** *adv* mendadak; dng tiba-tiba;

ngegét-géti *v* mengejutukan

²**gét, ngegétaké** *v* mengencangkan (lari dsb)

getak, nggetak *v* **1** menggertak; **2** membentak;

-- **gajah** tumbuhan, daunnya digunakan untuk obat

getap, getapan *a* mudah marah; berdarah panas

getar *a* getir

getas *a* getas; mudah patah

getéh → **getih**

getem-getem *v* marah sekali (dng mengetap gigi)

geter *a* gemetar; menggigil;

-- **atiné** takut; khawatir;

nggegeteri *v* menakutkan; mengkhawatirkan;

gumeter *v* gementar; gemetar

gethak, gethakan *n* takik; takuk;

nggethak *v* menakik; menakuk

géthang → **gothang**

¹**géthék** *n* parut (bekas luka pd kulit krn tergores dsb)

²**géthék** *n* rakit;

nggéthék *v* naik rakit

³**géthék** *n* balai-balai dr bambu digapit;

géthékan *n* tangga dr bambu (untuk menggarap rumah dsb)

⁴**géthék** *n* galah

¹**gethék, sagethék** *num* setengah hari perjalanan

²**gethék** → **bethék**

¹**gethek** *n* takik; takuk;

digethék *v* ditakik; ditakuk (tt bambu dsb yg akan ditebang)

²**gethek, gethekan** → **kethekan**

gethet → **bithet**

¹**gethik** *n* nama lauk (dr daging burung)

²**gethik, digethik** *v* dipukul lututnya

gething *a* benci;

nggething *v* membenci

géthok, géthokan *a* pura-pura

¹**gethok** → **gethik**

²**gethok, -- tular** *adv* berantai; dr mulut ke mulut (tt berita dsb);

sagethok *num* sepanjang ibu jari yg dilipat, lebih pendek dp jengkal

gethu, nggethu *v* asyik; tekun (bekerja)

gethuk *n* getuk (nama panganan dr ketela)

getih *n* darah;

-- **mateng** darah kental kehitam-hitaman; -- **putih** darah putih;

-- **umbel** disentri; -- **urip** darah segar;

getihen *v* keluar darahnya

getun 1 *n* sesal; **2** *v* menyesal;

nggetuni *v* menyesali; menyesalkan

géwar, nggéwar → **giwar, nggiwar**

géweh → **wénéh**

géwel, mak -- *adv* tiba-tiba digigit dsb

géyét *n* galah berkait

¹**géyol, salak** -- *n* salak muda (isinya masih berwarna putih)

²**géyol, géyol-géyol** *v* menggonyeh

géyong, géyang-géyong *v* kontal-kantil;

géyongan *v* bergantung; menggandul;

gegéyongan *v* **1** berpegangan; **2** berpendapat; pendirian

géyor → ¹**gayor**

géyuk → **gaduk**

gibas *a* gemuk

giblah, giblah-giblah → **gimblah**

gibrah, gibrah-gibrah → **cikrak-cikrak**

gidher, gidher-gidher *a* empuk mengenyal (agar-agar)

gidhuh *a* kusut; bingung;

nggidhuhi *v* mengganggu; membingungkan; mengacaukan

gidrang, gidrang-gidrang → **kitrang-kitrang**

gidro, gidro-gidro *v* mengentak-entakkan kedua belah kakinya silih berganti dng cepat

gigah, nggigah *kr* → **gugah**

gigat, nggigat *kr* → **gugat**

gigik, nggigik *v* tertawa lemah

¹**gigil, nggigil** *v* menggigil;

gigilen *adv* menggigil kedinginan

gigir → **geger**

gigis *a* rompeng (tt gigi dsb)

gigit, nggigit *v* menggigit

giglok *v* jatuh

gigrig *v* rontok;

ora -- tidak takut

gik, nggik *p* di

gila *a* takut;

kagila-gila *adv* berlebihan; luar biasa;

nggilani *v* 1 menakutkan; 2 menjijikkan;

nggegilani *v* sangat menakutkan;

kamigilan *adv* selalu ketakutan (krn terbayang akan sesuatu)

¹**gilang, watu** -- *n* batu hampar (untuk bertapa dsb)

²**gilang, gilang-gilang** *v* terkapar (tt bangkai dsb)

³**gilang, gumilang** *v* bercahaya; bersinar

¹**gilap** *a* mengkilap;

gumilap *v* berkilau-kilauan ; bercahaya; mengkilap

²**gilap, gilapen** *a* 1 mudah terkejut; 2 tangkas

gilar, gilar-gilar *a* lapang dan bersih (tt halaman dsb)

¹**gilé** → **gilo**

²**gilé** *n* sayur lodeh (tanpa cabai)

giles, nggiles *v* 1 menggilas; menggiling; 2 memadatkan dng mesin giling

¹**gili** *n* bukit; 2 pulau karang yg timbul; 3 punggung gunung; 4 jalan

²**gili, nggili** *v* tanpa berhenti; terus-menerus, sinambung;

gumili *v* berganti-ganti

gilig *a* bulat torak, bulat buluh;

-- **rembugé** sudah matang (tt perundingan);

nggiligaké pikir *v* membulatkan pikiran; memantapkan pikiran

giling, gilingan *n* 1 penggilingan; 2 sudah digiling;

nggiling *v* menggiling;

penggilingan *n* penggilingan;

manggilingan *n* berputar

gilir *v* bergilir; gilir;

-- **gumanti** silih berganti; berganti-ganti;

giliran 1 *n* giliran; 2 *adv* berganti-ganti;

nggiliraké *v* mempergilirkan

gilo *p* ini

gilok-gilok *adv* kadang-kadang

gilut, nggilut *v* 1 menganut; 2 menuntut ilmu dsb;

nggilut-nggilut *v* mengunyah-ngunyah (tt makanan alot)

gim *n* gim; benang emas

gimbal *n* 1 kusut bergumpal-gumpal (tt rambut); 2 ujung belandar atau sengkang rumah yg menonjol keluar; 3 nama penganan (sb rempeyek)

gimblah, gimblah-gimblah *a* gemuk sekali

gimbleg → **gimblah**

gimer, gimeran *n* nama permainan (dng memutar dadu atau uang logam);

nggimer *v* memutar dadu

gimir, kegimir atiné 1 *v* tergiur; terpicat; 2 *a* terharu

gina *kr* → **guna**

gincu *n* gincu; pemerah bibir

ginda *kr* → **dadah**

ginem *kr* → **gunem**

ginggam *n* nama kain lurik

¹**ginggang** *adv* renggang; bersela;

ngginggangaké *v* memisahkan; merenggangkan

²**ginggang** *n* nama kain lurik

gingsir, gumingsir *v* berubah; bergeser

gingsul *a* gingsul; tidak teratur (tt pertumbuhan gigi)

¹**gini** → **wadon**

²**gini** *n* dinar; uang emas

ginjal, ginjal-ginjal *v* melompat-lompat (menginjak api dsb)

ginjel *n* ginjal

ginonjing *n* nama gending

gintung *n* nama pohon

ginuk, ginuk-ginuk *a* sangat gemuk

ginyer, ngginyer *v* menekan sambil memutar dng jari atau telapak tangan

gir *n* gir; piringan bergigi

girah *kr* → **kumbah**

¹**girang** *n* nama pohon

²**girang** *a* gembira

girap, girap-girap *v* ketakutan

giras *a* 1 liar; sukar ditangkap (tt hewan); 2 tangkas; gesit; sigap

¹**giri** *n* gunung;

kagiri-giri *v* menakutkan; dahsyat; hebat

²**giri, nggiri-nggiri** *v* menakut-nakuti; mengamang-amang

³**giri, nggirkaké** *v* menggiring (itik dsb); 2 menyuruh bekerja

girik *n* girik; kupon

girilaya *n* gunung; pegunungan

giring, nggiring *v* menggiring;

-- **ésuk** kira-kira pukul 11.00; -- **soré** kira-kira pukul 17.00

giris *a* takut ; giris;

nggegirisi *v* menakutkan; menyebabkan takut

girisa *n* nama tembang

¹**giro** *n* jenis gending

²**giro, giro-giro** *v* memekik; menjerit (krn ketakutan dsb);

nggegiro *v* menakut-nakuti

gisik *n* 1 tanah pasir (di tepi sungai atau laut); 2 pantai

¹**gita, gita-gita** *adv* tergopoh-gopoh; buru-buru

²**gita** *n* tembang; nyanyian;

ginita *v* 1 digubah; 2 ditembangkan

gites, nggites *v* menindas (dng punggung kuku ibu jari)

githang *a* tidak lengkap

githok *n* tengkuk; kuduk;

ora ngilo githoké *adv* tidak menyadari dirinya; tidak ingat keadaan dirinya

gitik *v* sebat;

nggitik *v* 1 menyebat; mencambuk; 2 menyetubuhi

giwang *v* berubah; bergeser;

kegiwang *v* terpicat hatinya;

gumiwang *v* 1 berubah; bergeser; 2 menggelingsir (tt matahari);

giwar, giwaran *n* alat untuk menyimpangkan gigi gergaji;

nggiwar *v* menghindar; menyisih; menyimpang

giyak, giyak-giyak *v* bersorak-sorak (kegirangan)

giyanti *n* nama tumbuh-tumbuhan

¹**giyas, nggiyasaké** *v* menyiarkan; mengumumkan

²**giyas**, **giyas-giyas** *n* nama gending

giyat *a* giat; rajin;

nggiyataké *v* menggiatkan

giyeng, **nggiyeng** *v* menangis terus-menerus

giyes, **nggiyes** *adv* terus-menerus (tidak berhenti)

¹**giyu**, **nggiyu** *v* mencongkel; mengungkit

giyuh, **magiyuh** *a* susah; sedih

¹**giyung**, **gegiyungan** *a* ramai; gempar; geger

²**giyung**, **giyungan** → **géyong**

glabet, **globat-glabet** *v* menjilat-jilat keluar (tt lidah)

gladrah, **gladrahan** *adv* tidak terurus;

nggladrah *v* melantur; menyimpang; menyeleweng

gladri *n* beranda; serambi depan

¹**gladhag** *n* pekerja (tugasnya mengangkat barang);

gladhagan *n* gelandangan; pelacur

²**gladhag**, **nggladhag** *adv* mudah ditempuh atau dilewati (tt jalan); 2
deras arusnya (tt air sungai dsb)

³**gladhag** *n* jn tombak untuk berburu;

nggladhag *v* memburu;

gladhagan *n* tempat penyimpanan tombak

gladhi *v* belajar; berlatih;

-- **resik geladi** bersih;

gladhén *n* latihan (menari dsb);

nggladhi *v* melatih; mengajar

glagah *n* 1 gelagah ; 2 tangkai bunga tebu

glagar *n* bambu atau kayu yg diapit untuk pagar

glagat *n* gelagat

glagep, **glagepan** *v* menggagap ; berkata tersendat-sendat

glaler → **galer**

glali *n* gula-gula (dr air gula yg dikentalkan)

glambér → **glambir**

glambir *n* gelambir;

ngglambir *v* menggelambir

glambréh, **ngglambréh** *v* bergantung menggelepai (baju, gelambir, dsb)

glambyar, ngglambyar 1 *v* buyar; berserak; bercerai; 2 *a* tawar; hambar; 3 *adv* tidak keruan; tidak jelas (bicara masalah, dsb)

glamit *n* anyaman bingkai (pd tepi tikar);

ngglamit *v* menganyam bingkai (tikar dsb)

glana *a* sedih; gundah gulana

glandhang; ngglandhang *v* 1 menggelandang; 2 menarik; menyeret

glanuk, ngglanuk *a* betah; asyik (mengobrol dsb)

glangsar, glangsaran *v* berbaring di tanah; jatuh berbaring

glangsar; glangsuran *v* merayap-rayap;

ngglangsar *v* merayap; melaba (tt bayi)

glanyong, glanyongan *v* bicara tidak keruan; meracau

gapé → **gapé**

glathak, ngglathak *adv* suka makan-makan yg tidak sepatasnya dimakan

glathé, glotha-glathé *v* melakukan sesuatu tidak sungguh-sungguh;

ngglathé *v* mengerjakan sesuatu yg tidak sungguh-sungguh;

glathi *n* pisau belati

glathik *n* burung gelatik

glawat, ngglawat *v* menggerakkan tangan;

ora ~ *adv* tidak mengerjakan

glayar, glayaran *a* sempoyongan;

ngglayar *a* 1 sempoyongan; terhuyung-huyung; 2 menyimpang (dr pokok pembicaraan);

glayem, ngglayem *v* bicara tanpa gairah

glébag, glébag *v* 1 berbalik-balik; berjempalitan; 2 berganti-ganti menanamnya (tt tebu, padi, dsb);

ngglébag *v* jatuh telentang terbalik; berubah (letak dsb)

glébég, ngglébég 1 *a* meleset (tidak tepat waktu memasang); 2 *v* bergeleng; menggeleng

glebyar, pating -- → **gebyar**

glebyur, pating -- → *adv* berdeburan

gléca-glécé *adv* tidak hati-hati

glédhag, ngglédhag *v* menggeletak; jatuh tergeletak

glédhah *v* geledah;

ngglédhah *v* menggeledah

glédhéng *n* tiruan bunyi kereta; tiruan suara cikir yg berjalan;

glédhéngan *n* roda (untuk pintu dsb);

gumlédhéng *v* berbunyi menggeledék

gledheg **1** *adv* tiruan bunyi (batu besar yg menggelinding); **2** *n* lemari kecil tempat makanan;

gledhegan **a** **1** makin menjadi (tt api); **2** tanpa antara (sela); padat;

gumledheg berbunyi spt batu besar yg menggelinding ("gledheg-gledheg");

glédrah → **glidrah**

gledrug, pating -- → **gedrug**

glégék *n* serdawa;

glégak-glégék *v* berkali-kali berserdawa; berkali-kali tertawa

glégékan *v* berserdawa

glegek *v* tiruan bunyi orang minum;

nglegak-glegék *v* berkali-kali meneguk; berkali-kali minum dng tegukan yg besar-besar;

ngglegegek *v* meneguk;

saglegekan *num* seteguk

¹ **gleger** *n* gelegar (tiruan bunyi);

glegar-gleger *v* menggeleger berkali-kali;

gumleger *v* menggelegar berulang-ulang

² **gleger, nggleger** *v* tertawa lemah;

glegar-gleger *v* selalu tertawa lemah;

³ **gleger** *n* nama bunga tebu

glégés, ngglégés *v* tertawa terus

gléléng, glélang-gléléng *v* berjalan-jalan (dng menggoyangkan kepala sehingga tampak sombong);

nggléléng *v* **1** berjalan dng menggoyangkan kepala; **2** berlagak atau tampak sombong

gleleng, nggleleng **a** **1** tenang dan tajam pandangannya

gleler, nggleler *v* **1** pergi dng diam-diam; **2** pingsan dng perlahan-lahan

glembor **a** **1** besar tetapi kosong (tt kacang dsb); **2** besar tetapi tidak berisi; lembek

glembuk, ngglembuk *v* membujuk; merayu

glembur, ngglembur *a* gemuk tetapi pucat (tidak sehat)

glémbyor, glémbyar-glembyor *a* lunak dan lembik (tt tubuh dsb);

glémbyor-glémbyor *a* kedodoran (tt baju dsb)

¹**glendem** *n* nama pucuk enau

²**glendem, ngglendem** *v* **1** berkata dng suara lemah; **2** memiliki sesuatu dng diam-diam

¹**glendhéh** *n* kacang tanah yg masih muda

²**glendhéh, glendhah-glendhéh** *v* berjalan perlahan-lahan (seenaknya)

¹**glendheng, glendhang-glendheng** *v* bersungut-sungut (krn marah)

diglendhengi *v* dimarahi

²**glendheng, glendhengan** *n* balok (bambu dsb) yg masih utuh

³**glendheng, glendheng-glendheng** *v* hanyut dng cepat

glenes, glenas-glenes *v* pergi secara diam-diam

ngglenes *v* pergi dng diam-diam

glenggem, ngglenggem *v* memiliki dng diam-diam (barang yg tertinggal, titipan, dsb)

glenggeng, glenggang-glenggeng *adv* berkali-kali minum atau meneguk;

ngglenggeng *v* meneguk;

salenggengan *num* seteguk

glenik, glenak-glenik *v* berbicara dng berbisik;

ngglenik *v* **1** membujuk dng bisik-bisik; **2** berbincang dng berbisik

glénjor, glénjor-glénjor *a* kendur; lunak dan lembik

glénoh, glénoh-glénoh *a* tampak tegap (tt berjalan)

glepung *n* tepung;

ngglepung *v* membuat tepung; menepung

glerek, glerak-glerek *a* parau; serak

glereng, pating -- → gereng

glerit, pating -- → adv berderit-derit (tt daun pintu dsb)

gleser, pating -- → adv melata perlahan-lahan (tt ular dsb)

gléthak, nggléthak *v* menggeletak, tergeletak;

gumléthak *v* tergeletak; terhantar

gléthék → glethak

glethek, mak -- adv **1** tiruan bunyi (barang ringan yg jatuh); **2** tiba-tiba mendapat sesuatu (uang dsb);

- gumlethek** *v* mendapatkan kemujuran
- gléwang, nggléwang** *v* 1 condong; 2 tergelincir (tt matahari)
- gléwo, gléwo-gléwo** *a* sangat gemuk (bayi)
- gléyah, gléyah-gléyah** *v* jalan perlahan;
- gléyah-gléyah** *adv* kelihatan lemah (krn payah)
- gléyong** → **géyong**
- gléyor, gléyar-gléyor** *a* sempoyongan; terhuyung-huyung akan jatuh
- glibed** *adv* tampak sepiantas lalu (orang berjalan dsb);
- glibad-glibed** *adv* kelihatan mondar-mandir di suatu tempat;
- ngglibed** *adv* 1 selalu kelihatan di suatu tempat; 2 pandai memutarbalikkan;
- diglibeti** *v* selalu didatangi (teman, pacar, dsb)
- glibrah** → **glidrah**
- ¹**glidhig** *v* buruh;
- diglidhigaké** *v* diupahkan; diburuhkan
- ²**glidhig, ngglidhig** *a* usil tangan; nakal
- ³**glidhig, gumlidhig** *a* lancar; deras
- glidrah, pating** -- *v* berjingkrak kegirangan
- gligap, gligapan** *a* terkejut; gugup
- gligén** *n* berbentuk bulat torak; silinder
- gligik, gligik-gigik, gligak-gligik** *v* tertawa kecil
- gligis** *n* goresan; garitan;
- nggligis** *a* tampak timbul memanjang (bekas goresan, terkena cambuk, dsb)
- glimpang** *v* geletak;
- ngglimpang** *v* tergeletak; jatuh tergeletak
- glimpung, ngglimpung** *v* tidur dng nyenyak
- glindhing, glindhingan** *n* gelindingan; benda bundar (roda dsb);
- ngglindhing** *v* menggelinding; berguling;
- gumlindhing** *v* berguling; menggelinding
- glinting, ngglinting** *v* berbaring; tergeletak (di tanah);
- gumlinting** *v* tergeletak tidak beraturan (di tanah)
- glintir, glintiran** *n* gelintir;
- ngglintir** *v* menggelintir; membuat gelintiran;
- diglintir** *v* digentel, diuntal (tt obat dsb)

glinuk, glinuk-glinuk *a* tambun; gemuk sekali

glis → **gelis**

glitho, ngglitho *v* menjitak (dng punggung ibu jari dng gerakan diputar)

gliwang → **gléwang**

gliyak, nggliyak *v* bergerak perlahan-lahan tetapi terus (berjalan, bekerja, dsb);

gliyak-gliyak *adv* perlahan-lahan

gliyeng, nggliyeng *a* pusing; pening

gliyer, nggliyer *a* pusing; pening

globe *n* globe; bola peta (tiruan bumi)

globod, ngglobod *v* berpakaian buruk

glodhag *n* gerobak (suara tiruan bunyi);

glodhagan *v* menggerodak (kuda, sapi di dl kandang, dsb)

¹**glodhog, glodhogan** *n* 1 tabung pemikat burung; 2 kotak tempat memelihara lebah

²**glodhog, ngglodhog** *v* mengelupas;

ngglodhogi *v* mengelupas semua (tt kulit dsb)

glogok *adv* keterangan menuang banyak-banyak;

ngglogok *v* menggelogok; menggogok

¹**glogor** *n* 1 penutup liang lahat (kayu atau bambu); 2 kayu penyangga langit-langit (yg membujur)

²**glogor, glogor-glogor** *a* besar dan parau (tt suara)

glolo, ngglolo *v* melolong; menangis (dng suara keras)

glombyar, glombyar-glombyar *a* cair sekali (tt kuah yg kurang santan dsb)

glombyor, glombyor-glombyor *a* gemuk tetapi kendur dagingnya (tt orang, hewan, dsb)

¹**glompong** *a* tampak gemuk (anak kecil)

²**glompong** *n* nama gending Jawa

glondhang *n* tiruan bunyi (kaleng jatuh dsb);

glondhang-glondhang *v* menganggur;

glondhangan *v* bergelondang-gelondang;

ngglondhang *a* kosong tanpa muatan (tt mobil dsb);

¹**glondhong** *n* batang kayu yg masih utuh;

- glondhongan** *n* kayu gelondong
- ²**glondhong** *n* pimpinan para buruh;
- glondhongan** *n* daerah kekuasaan *glondhong*
- glondor, ngglondor** *v* menggelincir; melungsur
- glonggong** *n* 1 tangkai daun pepaya; 2 jn gelagah
- glongsor, ngglongsor** *v* berbaring; bertiduran
- glontor, ngglontor** *v* menggelontor;
- gumlontor** *v* mengalir deras
- glorok, glorok-glorok** *a* parau; serak (tt suara dsb)
- gloso, nggloso** *v* berbaring; bertiduran
- glothak** *n* tiruan bunyi (batu jatuh di papan dsb);
- glothakan** *v* berbunyi gelotakan
- gloyor, gloyoran** *a* sempoyongan akan jatuh; terhuyung-huyung
- gludheng, mak** -- *adv* tiba-tiba berguling jatuh
- gludhug** *n* geluduk; guruh;
- gludhug-gludhug** *v* bergemuruh selalu;
- gumludhug** *v* berbunyi gemuruh
- gluga** *n* geluga; gelinggam
- glugu** *n* pohon kelapa
- glundhung** *v* jatuh; jatuh terguling;
- **semprong** 1 kawin tanpa membawa harta (wanita); 2 menyerahkan apa adanya; -- **suling** kawin tanpa mahar (laki-laki);
- ngglundhug** *v* berguling; bergulung;
- keglundhungan** *adv* tertimpa benda berguling;
- gumlundhung** *v* berguling; bergulung
- ¹**gluntung** *n* butir (bilangan kelapa yg utuh)
- ²**gluntung, gluntungan** *v* berbaring; bertiduran;
- nggluntung** *v* berbaring;
- gempluntung** *v* berbaring
- gluprut** *a* gelepot; berlumuran
- gluput** → **gluprut**
- glura** *v* berubah-ubah; tidak tetap
- gluruh, nggluruh** *v* merintih; mengerang (dng suara lemah)
- gluthek** *n* gerodak (tiruan bunyi);
- gluthekan** *v* menggerodak (suara gerak tikus dl peti dsb)

¹**gluthik, nggluthik** *a* cekatan; terampil

²**gluthik, pating** -- *adv* bersekat-sekat

gluthuk → **gluthek**

gluwéh, gluwah-gluwéh *adv* tidak hati-hati;

gumluwéh *v* gegabah; tidak berhati-hati

gluwer, mak -- *adv* membelok dng tiba-tiba

gluyur, gluyuran **1** *v* berkeluyuran; **2** *a* sempoyongan;

nggluyur *v* mengeluyur

go → **kanggo**

¹**gobag** *n* jn permainan anak-anak

²**gobag, nggobag** *v* melewati jalan pintas;

digobag *v* diputarbalikkan (tt kata-kata, perkara, dsb)

¹**gobang** *n* jn parang (untuk merajang tembakau)

²**gobang** *n* uang gobang (uang benggol zaman dahulu)

gobéd *n* pisau; sb parang

¹**gober** *n* tipis dan lebar (tt uang logam yg telah usang)

²**gober** *n* parang (yg panjang dan tajam)

gobig, nggobig *v* membantingkan kepalanya (tt sapi dsb); **2** mengingkari

gobleg *adv* **1** sangat pening; **2** terlalu longgar; **3** sangat bodoh

goblog *a* bodoh; dungu

gobog *n* **1** mata uang; **2** telinga (kasar)

gobrah *v* berlumuran (darah, kotoran, dsb)

gobyag, nggobyag *v* mengocok (botol dsb); **2** membangunkan dng mengejutkan

gobyog *v* berbunyi terus-menerut (tt kentongan dsb)

gobyos *v* bersimbah peluh

gocék, gocékan *n* pegangan

nggocéki *v* memegang

goci *n* guci

goco, nggoco *v* menusuk; menggocok

godha *n* goda; godaan;

nggoda *v* menggoda; mengganggu;

panggodha *n* godaan

godhag, godhagan *n* sela-sela; **2** ruang; petak;

nggodhagi *v* memetak; memberi sekat

godhag-godhig *adv* selalu bersentuhan

godhéng *n* 1 godek; cambang; 2 hiasan pd pelipis kuda (dr kuningan)

godheg, godheg-godheg → **gédhéng**

godhi *n* balut; pembalut;

nggodhi *v* membalut

godhog, nggodhog *v* menggodok; merebus

godhoh *n* daun telinga

godhong *n* daun;

-- **limaran** daun merunggai; daun kelor; -- **sabrang** daun lombok
(ketika dipakai sbg obat)

gegodhongan *n* daun-daunan; dedaunan

¹**godog** *n* pemukul (gandin) yg bertangkai panjang

²**godog** *n* lampu atau suluh dr biji jarak

³**godog, nggodog** *v* menarik ke belakang

godrah → **godrés**

godrés *v* bercucuran darah; berlumuran darah

gogik *n* 1 nama burung; 2 tepung gaplek

gogo *v* mencari ikan dng meraba-raba dl air;

gogo-gogo *v* meraba-raba

gogoh, nggogoh *v* merogoh; mengambil (dr saku dsb)

gogok *n* gamuh; kendi tanpa cerat;

nggogok *v* meminum langsung dr kendi dsb

gogor *n* anak harimau

gogos *n* erosi (termakan air);

digogos *v* disungkur (babi dsb)

gograg 1 *v* terguncang (sampai rusak); 2 *a* sedih

gogrog *v* gugur; luruh; jatuh;

nggogrog *v* berguguran; berjatuhan;

digogrogaké *v* digugurkan (tt kandungan dsb)

gojag, nggojagi *v* menggurah dng mengocok (botol dsb)

gojég *v* gurau; kelakar;

gojégan *v* bersenda gurau; berkelakar

gojlog, nggojlog *v* memperlakukan seseorang sbg pengajaran (mahasiswa baru dsb)

¹**gojog** → **gojag**

²**gojog, nggojog** *v* bercumbu; bersetubuh

¹**gol** *n* tuas; pengungkit;

ngegol *v* mengungkit

²**gol, ngégol-égoli** *v* merintangi; menghambat

golag-golig, nggolag-goligaké *v* mengguling-gulingkan; membalik-balikkan

golang-goling *n* jn motif batik

¹**golék, golékan** *n* golek; boneka

²**golék** *v* mencari;

-- **ati** membuat senang (orang lain); -- **pendhok** mencari muka

goléng *1 v* melengkung (tt ujung dagu); *2 adv* tampak cantik

goling, nggoling *v* jatuh berguling; jatuh rebah (tt gelas, botol, dsb)

golong *a* bulat;

golongan *n* golongan; kelompok;

nggolong *v* bersatu; bergabung; memihak;

kegolong *v* termasuk; terhitung;

gumolong *v* bersatu benar-benar

¹**gom** *n* guam; seriawan;

gomen *v* menderita seriawan

²**gom** *n* getah (untuk bahan lem)

gombak *n* gombak (rambut panjang di belakang)

gombal *n* kain bekas;

nggombal *1 v* memakai pakaian bekas; *2 a* melarat sekali

gombél *n* *1* gelambir (pd ayam dsb); *2* anting-anting

gombéng *v* berpihak; memihak; memecah;

gombéngan *n* kayu tarahan;

nggombéng *v* *1* menarah kayu; *2* membuat bedengan; *3* mereng-gangkan

gombing → **gombéng**

¹**gombong** *a* keropong, kosong (tt kacang dsb)

²**gombong, nggombong** *v* mengairi banyak-banyak

gombyak, gegombyakan *v* berkumpul bersenang-senang

gombyok *n* *1* jumbai; rumbai (hiasan pd ujung sampur); *2* rangkaian bunga pd keris;

nggombyok *v* memberi berjumbai

gon, nggon → **enggon**

gonas-gonés → **gonés**

goncéng, nggoncéng *v* membonceng;

nggoncéngaké *v* 1 memboncengkan; 2 mengekor (dl membayar dsb)

gondhal → **begondhal**

¹**gondhang** *n* tekak; langit-langit sebelah belakang

²**gondhang** *n* nama tumbuh-tumbuhan

³**gondhang, nggondhang** → **glondhang**

gondhang, -- kasih *adv* berlainan rupa atau warnanya (tt sesuatu yg berpasangan)

gondhél, gondhélán 1 *n* pegangan; 2 *v* berpegangan;

nggondhél *v* 1 memegang; 2 menahan; 3 mencegah

gondhil *adv* 1 tanpa bulu (tt padi dsb); 2 tanpa harakat (tulisan Arab)

gondhok *n* gondok; beguk;

gondhoken *v* menderita sakit gondok

gondhol, nggondhol *v* 1 membawa (dng mulut); 2 menggondol; membawa lari; 3 mendapat piala kemenangan

gondhong *n* gondong; beguk;

gondhongen *v* menderita sakit gondong

¹**gondrong** *a* gondrong; panjang rambutnya;

digondrong *v* dibiarkan panjang rambutnya

²**gondrong** *n* nama gending

gonés *a* genit; keletak

gong *n* gong (pd gamelan);

-- **bontor** gong dr tabung bambu;

ngegong *v* menabuh gong;

ngegongi *v* 1 menabuh gong; 2 *ki* menyetujui atau mengiyakan;

sagongan *adv* sekali putaran gending

gonggang *a* renggang; tidak rapat

gonggo *n* labah-labah yg besar

¹**gonggong** *a* gelisah; tidak tenteram

²**gonggong** *n* permainan kartu (biasanya tiga orang)

goni *n* goni

gonjak, nggonjak *v* 1 mengganggu (memperlakukan dng sembrono

atau sembarangan); **2** mencintai; menyukai;

gegonjakan *v* bersuka-sukaan (antara pria dan wanita)

gonjang-ganjing *adv* goyang; selalu bergerak-gerak

gonjat-ganjit *a* goyah (berdirinya tidak kokoh)

gonjéng, nggonjéng *v* **1** menarik; menyeret; **2** mendesak; meminta selalu

gonjing **1** *v* berguncang; **2** *a* gelisah; cemas

gonjit *adv* goyah; tidak kokoh; kuat, dsb

gonjol *n* kulit yg menebal pd pundak

gonjong *n* anai-anai berkepala besar (jantan)

gontor, nggontor *v* menggelontor

gonyéh *a* **1** ganyar (tt ubi dsb); **2** mudah lecet (tt kulit)

gopés *a* sompek; rompes (piring, gelas, dsb)

gopok *a* **1** banyak campurannya (tt emas dsb); **2** kasar (tt serat kayu); **3** bodoh; **4** tidak kuat (tt badan dsb)

goprak *n* alat untuk menghalau (tupai, burung, dsb) yg terbuat dr bambu

gor *v* batal; urung;

gor-goran *v* dibiarkan;

ngegoraké *v* membatalkan; mengurungkan

gora godha *a* sombong; kejam

gorawa *v* hormat; menghormat

gordhel *n* ikat pinggang dr kulit

gordhén *n* korden

goréh *a* **1** tidak tetap; selalu goyang (tt kapal dsb); **2** selalu gelisah; risau

goréng *v* goreng;

-- **sangan** digoreng tanpa minyak;

goréng-goréng *v* menggoreng;

goréngan *n* gorengan;

nggoréng *v* menggoreng

gori *n* gori; buah nangka yg muda

goroh *a* bohong; dusta;

nggorohi *v* membohongi; mendustai; menipu

¹ **gorok** *n* gergaji tangan;

- nggorok** *v* menggergaji dng gergaji tangan
- ²**gorok, nggorok** *v* menggorok; menyembelih;
- panggorokan** *n* pajak penyembelihan
- ³**gorok, gorokan** *n* tenggorokan; kerongkongan
- gos, gos-gosan** *adv* serba tergesa-gesa
- gosok** *n* gosok; menghapus;
- gosokan** *n* 1 gosokan; 2 hasutan;
- nggosok** *v* 1 menggosok; 2 menggiring binatang supaya masuk (kandang, perangkap, dsb);
- gosong** *a* 1 hangus; 2 gosong
- got** *n* got; selokan
- goték, nggoték** *v* membicarakan;
- gotékan** *v* pembicaraan;
- nggotéki** *v* 1 menasihati; 2 menanyakan; memining;
- gotéké** *adv* konon; kabarnya
- gotong, -- mayit** 1 *v* pergi bertiga melewati tempat yg bahaya; 2 *n* hal yg mencelakakan (tt hari, bentuk rumah, dsb);
- **royong** *v* gotong royong;
- nggotong** *v* 1 menggotong; 2 membantu (ongkos, biaya, dsb);
- gotrah** *n* sanak saudara; kerabat; keluarga
- gotri** *n* gotri; mimis kecil
- gothang** *adv* hilang sebelah kakinya (tt belalang dsb); tidak lengkap;
- ora tau --** *adv* tidak pernah kosong; selalu hadir
- gotho** *n* jn kumbang
- gothot** *a* kekar; tegap kuat (tt tubuh dsb)
- gowah** *n* burung malam; burung hantu
- gowang** *a* rompeng; sompak (tt mata pisau dsb)
- gowéh** *n* luka pd sudut bibir;
- gowéhen** *v* menderita (luka pd sudut bibir)
- gowék, gowék-gowék** *v* bersuara gowek-gowek (orang yg akan muntah)
- gowéng** *a* sompek; rompak
- ¹**gowok** *n* nama pohon
- ²**gowok** *n* lubang pd kayu;
- nggowok** *v* bersarang pd lubang kayu (tt burung dsb)

³**gowok, gowokan** *n* nama permainan anak

gowong *n* tukang kayu

goyang *a* goyang;

nggoyang *v* menggoyangkan; menggerakkan; berayun-ayun

grabah *n* periuk belanga;

nggrabahi *v* membuat bentuk kasarnya dulu

grabyag, grabyag-grabyag *adv* hanya sebentar;

grabyagan *adv* serampangan;

nggrabyag *adv* hanya sebentar (tt hujan, banjir, dsb);

sagrabyagan *adv* sebentar

¹**grabyas** *n* sayatan daging berlemak

²**grabyas, sagrabyasan** *adv* sekilas; hanya sebentar;

gumrabyas *v* sebentar saja sudah padam (tt api krn kayunya basah dsb)

grad *n* 1 derajat; skala (pd termometer dsb); 2 tingkatan keturunan raja)

gragap, gragapan *a* terkejut; gugup;

nggragap *a* terkejut; gugup

gragas, nggragas *adv* memakan yg tidak sepatutnya dimakan

¹**gragéh** *n* julai; pucuk ranting; carang

²**gragéh, gragéh-gragéh** *v* meraba-raba akan berpegangan

grago *a* ragu-ragu

grahana *n* gerhana

grahita, nggrahita *v* menduga; menyangka;

panggrahita *n* dugaan; pikiran

grajag, grajag-grajag 1 *v* memancur dng deras; 2 *n* tiruan bunyi air yg memancur;

-- **getih** *adv* mengeluarkan banyak darah (tt wanita);

nggrajag *v* memancur (dng deras);

gumrajag *v* memancur; mengalir (dng deras)

graji *n* gergaji;

-- **gorog** gergaji tangan;

grajén *n* 1 serbuk gergaji; 2 penggergajian; 3 hasil gergaji

nggraji *v* menggergaji

gram *n* gram

gramang *v* berjalan dng merayap;

nggramang *v* 1 merayap dng cepat; 2 mempertebal kembali (batikan dsb); 3 menerangkan isi cerita dng singkat

gramapun *n* gramopon

grambléh, pating -- *adv* compang-camping

grambyang, grambyangan *adv* secara kasar; hanya garis besarnya;

nggrambyang *v* 1 mengambang; melayang-layang (tt pikiran); 2 menguji laras gamelan;

gumrambyang *v* keras dan jelas (tt suara)

graméh *n* gurami

grami *v* dagang;

(ge) **gramén** *v* berdagang

grana *kr* → irung

granat *n* granat

granceng, pating -- *adv* tegang terentang (kawat, benang, dsb)

grandhél, pating -- *adv* tampak bergantung dan banyak

grandhul, pating -- *adv* tampak bergantung (tt mangga dsb)

¹**grantang** *n* sb gambang

²**grantang, nggrantang** *v* merintih terus-menerus

grantes, nggrantes *a* merintih terus-menerus

grantes, nggrantes *a* pilu; sedih sekali

grantil, pating -- *adv* bergantung banyak sekali

granting → grantil

grantos *kr* graji

grangsang, nggrangsang *adv* ingin sekali (makan dsb)

¹**granyah** *a* rakus

²**granyah, nggranyahi** *v* memarahi

graok, pating -- *adv* bergaok-gaok

graong, nggraong *v* 1 menyalak; melolong; 2 *kas* menembang sangat keras

grapyak *a* ramah; ramah tamah

grasak *n* pasir yg kasar

grasi *n* grasi

grat → grad

grathil, nggrathil *a* usil (tangannya)

grathul, grathul-grathul, grothal-grathul *a* canggung;

grati *n* anak itik dng itik manila

gratis *a* gratis; cuma-cuma

nggrathul *adv* tidak lancar (membaca, jn bicara, dsb)

graut, nggraut *v* menggaruk; mencakar dng kuku

grawah, jurang -- *n* jurang yg ada sungai kecilnya;

grawah-grawah *n* bunyi air mengalir pd jurang

grawal, grawalan → **gurawal**

grawil, pating -- *adv* gegai; mudah lepas

grawul, pating -- *adv* permukaannya kasar

grayah *v* raba;

grayah-grayah *v* 1 meraba-raba; 2 mencari-cari (jawaban dsb);

grayahan *v* meraba-raba;

gumrayah 1 *v* mengeriapi (tt semut dsb); 2 *adv* terasa gatal sekali;

grayang, grayangan *n* rabaan; tuduhan; dugaan;

nggrayang *v* 1 meraba; 2 menerka; menuduh kebusukan;

greba → **garba**

¹**grebeg** *n* gerebek

²**grebeg, grebeg-grebeg** *adv* bising sekali; berdesing (dl telinga)

grécék, nggrécék *a* banyak bicaranya; suka berbicara

grécok, nggrécok *v* 1 mengolok-olok; 2 membujuk;

kegrécok *v* terbujuk

gredéb, gredéb-gredéb *v* berkedip-kedip (krn sakit)

gredeg, mak -- *adv* datang serentak secara bersama-sama;

gumredeg *v* berjalan bersama beramai-ramai

gredhu → **gardhu**

grég *n* tiruan bunyi "grek"

greg, mak -- *adv* tiba-tiba berhenti;

ngegreg-egregi *v* menghalang-halangi; menghambat

grégah, mak -- *adv* tiba-tiba bangun (tt tidur dsb);

gumrégah *v* mendadak bangun (terbangun)

grégél *a* lepas;

nggrégéli *a* gemetar (dl memegang sesuatu)

gregel, pating -- *adv* terasa spt berjendul;

nggregel *adv* 1 terasa berjendul; 2 merasa banyak mengeluarkan uang atau mendapat untung

gregelék *n* jn botol minuman keras

greses, nggresesi *a* terasa dingin (krn sakit atau akan sakit);

gregas-greses *a* selalu terasa dingin (krn tidak enak badan)

gregét *n* derit (bunyi pintu dibuka)

greget *n* 1 gereget; 2 semangat; kemauan;

-- **saut** gereget bereaksi; gereget menanggapi;

greget-greget suruh *adv* seolah-olah akan menempeleng, meninju, marah, dsb; spt akan menggigit benar-benar (krn marah);

gregetan *a* jengkel; gregetan;

nggregetaké *a* menjengkelkan

gregik, nggregik *v* minta sesuatu dng cara membujuk

gregut *n* semangat; gairah;

gumregut *v* bersemangat; bergairah

greha *n* 1 rumah; 2 suami atau istri

gréja *n* gereja

gréjah, nggréjah *v* menghitung uang yg keluar dsb

grejeg *v* paksa;

grejegan *v* bertengkar;

nggrejeg *v* memaksa; mendesak

grejék → **grejik**

grejih, nggrejih *adv* menjujuh; terus-menerus hujan

grekét *n* tiruan bunyi "ket"; deret

grema *n* 1 pemburu; 2 induk semang para pelacur

grembel, nggrembel 1 *v* menggerombol; 2 *a* rimbun

grembul, nggrembul *v* menggerombol; berkumpul jadi satu

grémyang *adv* keterangan membalikkan sesuatu;

diwalik -- *v* dibalikkan benar-benar

grembyeng, grembyeng-grembyeng *v* bersuara ramai bergema (suara orang dl gedung dsb)

gréméng, gréméngan *adv* selalu meracau;

nggréméng *v* meraban; meracau

¹ **gremeng, gremeng-gremeng** *a* ilam-ilam dl kegelapan

² **gremeng, nggremeng** *v* bersuara lemah (orang bercakap- cakap);

gremengan *v* bersungut-sungut; menggerutu;

gumremeng *v* bersuara lemah bergema;

gremeng-gremeng *v* bersuara lemah bergema; berbisik-bisik

gremet, nggremet *v* merayap; melata;

gremet-gremet *v* berjalan perlahan-lahan

gremis → **grimis**

gremus, nggremus → **kremus**

grénda *n* gerinda; batu asahan;

nggrénda *v* mengasah dng gerinda

gréndhél *n* grendel (kancing pintu, jendela, dsb)

gréndhél *adv* 1 banyak (anak, bawaan, utang, dsb); 2 selalu tertinggal

grendheng, grendhengan *v* bersungut-sungut; menggerutu;

nggrendhengi *v* memarahai;

gréndhol, pating -- *adv* tampak bergantung

grendul *n* bulatan-bulatan sebesar kelereng yg dimasukkan dl jenang

grénéng *n* gerigi-gerigian pd hiasan

¹**greng** *adv* serempak; serentak (berangkat, mengangkat sesuatu, dsb);

sagreng *num* seperangkat (gamelan dsb);

sagrengan *adv* seangkatan

²**greng** *n* belukar bambu duri;

grengé *n* perwujudannya; wujudnya

³**greng** *n* aum;

anggreng *v* mengaum; meraung

grenggeng, gumrenggeng *v* bersuara ramai bergema (orang dl gedung dsb)

grengseng *n* gereget; semangat; hasrat;

nggrengsengaké *v* menggiatkan; menggalakkan (pembangunan dsb)

grenjak *n* hasrat; minat; keinginan

grenjek → **grenjak**

grenjel, nggrenjel *adv* terasa spt berjendul;

~ **atiné** mendongkol

¹**grénjéng** *n* kertas timah

²**grénjéng** *n* tiruan bunyi "grenjeng";

nggrénjéng *v* berbunyi "grenjeng-grenjeng";

gumrénjéng *v* berbunyi "grenjeng'grenjeng"

- grenjet** *n* hasrat; minat; keinginan
- grenuk, pating** -- *adv* duduk sambil berbincang-bincang
- grenyang, grenyangan** *a* kurang ajar; ugal-ugalan
- grenyeng** *n* nama gending Jawa
- grepak sénthé** *n* keturunan yg kedelapan (ke atas atau ke bawah)
- grepek** *n* kerpak (tiruan bunyi)
- grépés** *a* rompeng
- grepyek** *n* tiruan bunyi (persendian tulang dsb ketika ditekuk);
digrepyek *v* ditekuk sehingga berbunyi "grepyek"
- ¹**grés** *adv* keterangan mengiris;
- grésé** *n* pemotongan kulupnya
- ²**grés, anyar** -- *adv* sangat baru; sama sekali baru
- gres** *n* tiruan bunyi (menggunting kain, mengiris sayuran, dsb)
- gresah, nggresah** *v* mengeluh; berkeluh kesah);
- panggresah** *n* keluhan
- gresula, nggresula** *v* mengeluh
- gretak** → **getak**
- grétéhan** *adv* selalu ingin menasihati;
- nggrétéhi** *v* menasihati selalu
- gréthél, gréthélan** *n* pengait; penggait;
- nggréthél** *v* mengait; menggait
- gréthél** *n* pengait pd kail
- gréwal** *adv* pecah sebagian; terpotong sebagian; sompek (tt cadas, batu, dsb);
- nggréwal** *v* memotong sebagian; menyompekan
- gréwél, gréwal-gréwél** *a* mudah terlepas (dr tangan); gemetar;
- gréwélan** *a* gemetar (tangannya);
- gréwéng, pating** -- *adv* terlalu banyak bawaan
- gréyang, gréyang-gréyong** *adv* tampak bergantung (banyak)
- gréyong** → **gréyang-gréyong**
- ¹**gribig** *n* geribik; jalinan belah bambu
- ²**gribig, nggribig** *v* memukul rata (dl mengundang dsb)
- gridig, gridag-gridig** *adv* berjalan bersama-sama;
- gumridig** *v* berduyun-duyun
- grig, mak** -- → **jegrig**

grigih, grigah-grigih *a* ragu-ragu; agak takut (memegang sesuatu dsb);
sagrigih *n* serimpang; induk umbi beserta anak umbinya (kunyit, lengkuas, dsb)

grigit *njn* jamur

griguh, grigah-griguh *a* berjalan tertatih-tatih (krn tua dsb)

grim *n* 1 nama kain berwarna hitam; 2 kerakal pd jalan kereta api

griming, griming-griming *adv* berasa agak gatal pd kulit;

gumriming *v* berasa gatal-gatal

grimis *n* gerimis; hujan rintik-rintik

grinda → **grénda**

grining, gumrining *a* bersih; cerah

grinting *n* rumput gerinting (jenis rumput)

gring, agring → **gering**

gringging, gringging-gringging *adv* berasa spt kesemutan;

gringgingen *a* kesemutan

gringsing *n* motif batik

grip *n* anak batu tulis

gripir *n* geripir (panitera pengadilan)

gripis *a* rompeng

grisi *a* risih; berasa geli;

nggriséni *v* menggelikan (menyebabkan risih)

grita *n* gurita (pakaian bayi)

grita-gritu *a* kasar sikap dan perbuatannya krn marah

griwa *kr* → **githok**

griya *kr* → **omah**

griyak, pating -- *adv* banyak yg berteriak-teriak

griyeng, nggriyeng *v* menangis terus-menerus dng bersuara pelan;

gumriyeng *v* menangis tanpa berhenti

griyul, griyal-griyul *adv* 1 spt kurang tepat (dl menguyah dsb); 2 berkali-kali **kegriyul**;

kegriyul *adv* tertumbuk pd benda keras (ketika menginjak atau makan sesuatu)

grobag *n* gerobak; pedati;

-- **céléng** gerobak dorong beroda satu;

nggrobag *v* mengangkut dng gerobak

grobog *n* gerobok; peti besar atau lemari dr bambu

grobok *a* ceroboh

grobyag *n* tiruan bunyi "gerobyak";

grobyagan *v* 1 berbunyi "gerobyak-gerobyak"; 2 mencari sesuatu dng tergesa-gesa;

gemrobyag *v* berbunyi "grobyak-grobyak"

grobyos, gumrobyos *a* bersimbah peluh

groda → **gurda**

grog *n* tiruan bunyi (dengkur babi, gergaji, dsb)

grogol *n* 1 sogang; pagar yg kukuh dr kayu atau bambu bulat;

2 **perangkap** binatang (rusa, babi hutan dsb);

nggrogol *v* 1 memberi bersogang; 2 memasang perangkap rusa;

pagrogolan *n* tempat menangkap binatang buas (rusa, kijang, dsb)

grogot, nggrogoti *v* 1 menggerogoti; 2 merongrong

grojog, grojag-grojog *n* 1 tiruan bunyi air terjun; 2 *adv* berkali-kali menuangkan;

grojogan *n* air terjun;

gumrojog *a* mengalir jatuh dan berbunyi "grojok-grojok"

grombol, nggrombol *v* bergerombol;

gegrombolan *v* bergerombol-gerombol

grombyang *n* tiruan bunyi (kaleng jatuh dsb)

grompol *n* 1 gugur; 2 bentuk cincin atau subang; 3 motif batik

grong *a* dalam

gronggang *a* renggang;

nggronggang *v* merenggang

gronggong, nggronggong *v* geronggang; rongga di dalam

gronjal, gronjolan *v* meronta-ronta; mengelepar-gelepar; 2 berkali-kali tergoncang;

nggronjal 1 *v* meronta-ronta; melonjak-lonjak; mengelepar; 2 *a* tidak rata;

grontol *n* gerontol; biji jagung rebus

gropak *n* derak (bunyi dahan patah dsb);

-- **sénthé** keturunan yg kedelapan;

gumropak *v* berbunyi "kropak" (spt dahan patah dsb)-

gropyak *n* geropyak (tiruan bunyi)

gropyok, nggropyok *v* menggeropyok; menggerebek

grosok, wedhi -- *n* pasir kasar

growah *adv* tidak utuh lagi; berkurang banyak (krn diambil, digigit, dipotong, dsb)

growak → **growah**

growal, pating -- *adv* tidak rata; banyak gumpalannya (tt tanah dsb)

growong *adv* geronggang; berongga di dalam;

growongan *n* rongga di dalam

groyok *adv* spt tergesa-gesa dan terputus-putus (tt berbicara)

grubug, gumrubug *adv* berbunyi "grubug-grubug"

grubuk → **brubuh**

grubyug *n* tiruan bunyi (rebah, pergi, datang, dsb serempap);

grubyug-grubyug *adv* selalu mengikuti kehendak orang banyak;

grubyugan *n* dgn cara bersama-sama;

nggrubyug *v* mendatangi bersama-sama;

grudug, mak -- *adv* datang serempap;

grudag-grudug *v* berkali-kali berjalan bersama-sama;

grudugan *v* datang bersama-sama;

nggrudug *v* mendatangi bersama-sama;

gumrudug *adv* berduyun-duyun; berbondong-bondong

gruguh, grugah-gruguh *adv* serba lemah tidak berkekuatan lagi;

nggruguh *v* merintih dgn suara bergetar (krn sakit dsb);

grugus, pating -- *adv* banyak rumpangnya

grujug *v* siram;

grujag-grujug *adv* berkali-kali menyiram;

nggrujug *v* menyiram (kepala dsb);

gumrujug *v* 1 memancar kuat (tt air); 2 berbunyi "grujuk-grujuk"

grumbul *n* 1 semak-semak; 2 desa kecil;

nggrumbul *v* tumbuh bergerombol;

gegrumbulan *n* semak belukar

grumpung *a* rompong

grumung, nggrumung *v* memarahi dgn menggumam;

gumrumung *v* bersuara ramai bergema

grumut, nggrumut *v* mendekat dgn diam-diam;

grumat-grumut *v* berjalan perlahan-lahan

grumyung → **umyung**

grundaya *n* burung layang-layang

grundel, grundelan *v* menggerutu krn disuruh mengerjakan pekerjaan yg tidak semestinya;

nggrundel *v* menggerutu;

digrundeli *v* dimarahi tetapi tidak di depan yg bersangkutan

grundung, nggrundung *v* berbunyi bertalu-talu (tt kantung dsb)

grunek *n* rasa kurang senang;

grunak-grunek *adv* berkali-kali menggerutu (dl hati)

gruneng, grunengan *v* menggerutu; bersungut-sungut;

nggruneng *v* menggerutu; bersungut-sungut

grunggung, gumrunggung *adv* bersuara ramai bergema (suara dl gedung tertutup)

grup *n* grup; kelompok; rombongan

grusu, grusa-grusu *a* ceroboh (tt tindakan)

gruwak → **gruwek**

gruwek, nggruwek *v* mencakar dng kuku

gruwel, mak -- *adv* tiba-tiba merangkul, memaut, membelit, dsb

gruwung *a* 1 geronggang; berongga di dalam; 2 rompong (tt hidung)

gruyuh, gruyah-gruyuh *adv* tidak kukuh lagi; sempoyongan jalannya (sudah tua)

¹**gubah** *n* tirai; tabir;

gubahan, pagubahan *n* tempat tidur bertirai;

nggubahi *v* menutup dng tirai; menabiri

²**gubah** *n* karang;

gubahan *n* gubahan; karangan;

nggubah *v* mengarang

gubar *n* bering-bering

gubed, nggubed *v* membelit; melilit

gubeg, gubegan *v* tanpa pelisir (tt tenunan);

nggubeg *v* memasung; merantai

gubel *n* 1 lilit; 2 tempel;

nggubel *v* 1 melilit; 2 menempel

gubrah *adv* berlumuran; bergelepot

gubras → **gubrah**

gubrat → **gubrah**

gubris, nggubris *v* menggubris; mepedulikan;

digubris *v* digubris; dipedulikan

gubug *n* gubuk; dangau;

-- **péncéng** bintang pari

gucel, nggucel *v* memegang selalu

gudag, nggudag *v* mengejar

gudél *n* anak kerbau

guder, guderan *a* riuh rendah; ingar-bingar

gudir *n* nama penganan yg dibuat dr agar-agar

gudrah → **gubrah**

gudhal → **gadhul**

¹**gudhang** *n* gudang

²**gudhang, gudhangan** *n* urap;

nggudhang *v* membuat urap

gudhé *n* nama tumbuh-tumbuhan (buahnya untuk sayur)

gudheg *n* gudeg (nama sayur);

nggudheg *v* membuat sayur gudeg

gudher, sepur -- *n* kereta api barang

gudhig *n* gudik; kurap;

gudhigen *adv* berkurap; berpenyakit gudik

gugah, nggugah *v* membangunkan

gugat, nggugat *v* menggugat

gugrag → **gograg**

gugrug *adv* longsor; runtuh

gugu, gugon-gugonen *adv* mudah percaya; mudah menurut;

nggugu *v* 1 mengikuti; 2 menurut;

guguk, ngguguk *adv* tersedu-sedu (menangis atau tertawa)

gugup *a* gugup; bingung

¹**gugur** *v* gugur; runtuh; longsor;

-- **gunung** kerja bakti;

ngguguri *v* 1 longsor menimpa; 2 melongsorkan;

digugur *v* dilongsorkan;

²**gugur** *v* batal;

ngguguraké *v* membatalkan

gugus *a* erosi; rompeng

gugut, **digugut** *v* digigit dng gigi depan (tt kutu dsb)

gugjeg, **nggugjeg** *v* **1** mendesak; meminta dng sangat; **2** memegang erat-erat (supaya tidak pergi)

¹gujung, **gugjengan** *v* berpegangan;

nggugjeg *v* memegangi

²gujung *kr* → **guyu**

guger, **ngguger** *v* memegang erat-erat

gul *n* gol;

ngegulake *v* **1** menggelgokkan; mencetak gol; **2** menyukseskan;

kegulan *v* kemasukan bola (gawangnya)

gula *n* gula;

-- **arén** gula enau; -- **batu** gula batu; -- **drawa** nama tembang; --

jawa gula jawa; gula kelapa; gula merah; -- **klapa** gula kelapa; --

pasir gula pasir; -- **putih** gula pasir

gulali → **glali**

gulan, **gegulan** *n* bedengan; petak

gulang *v* latih; ajar;

nggegulang *v* melatih; mengajar

gulang-gulung *adv* **1** selalu bersama-sama; **2** bergulung berkali-kali

gulawentah, **nggulawentah** *v* mendidik; mengasuh; memelihara

gulden *n* gulden (nama mata uang Belanda)

gulé *n* gulai

gulet **1** *v* berpeluk-pelukan; **2** *adv* berpelukan; erat sekali (tt persahabatan);

geguletan *v* berpeluk-pelukan;

nggulet *v* membelit; melilit

guliga *n* pelempar (batu dsb)

¹guling, **ngguling** *v* menggulir;

gumuling *v* bergulir

²guling *v* tidur;

pagulingan *n* tempat tidur

¹gulma *n* tumbuhan pengganggu

²gulma *num* ratus juta;

sagulma *num* seratus juta

gulo *p* itu

gulu *n* leher;

-- **ancak** leher bagian bawah (ayam, itik, dsb); -- **banyak 1** bagian pangkal tandan pisang, kelapa (yg melengkung); pipa jamban (yg melengkung);

gulon *n* kerah baju; leher baju

gulud, guludan *n* bedengan; petakan

gulung *v* gulung;

-- **koming 1** *v* bergulung berbalik-balik; **2 a** bingung; kebingungan;

gulang-gulung *adv* **1** selalu bersama-sama; **2** bergulung berkali-kali;

gulungan *n* gulungan;

nggulung *v* menggulung;

gumulung *v* berguling; mengguling

gumablug → **gabluk**

gumadul → **gadul**

gumagah → **gagah**

gumagus → **bagus**

gumaib → **gaib**

gumajang kéwér → **bajang**

gumampang → **gampang**

gumadhul → **gadul**

gumanti → **ganti**

gumantos *kr* → **gumanti, ganti**

gumantung → **gantung**

gumarang *n* lembu

gumati → **gati**

gumatos *kr* → **gumati, gati**

gumathok → **gathok**

gumawang → **gawang**

gumawul → **gumadul, gadul**

gumbala *n* kumis; jenggot

gumblis → ²**gamblis**

gumbreg *n* wuku ke-6

gumbreng, nggumbreng *v* memarahi;

digumbreng *v* dimarahi dng suara menggerutu

guméla → wéla

guméndhél → géndhél

gumebyar → gebyar

gumeder → geder

gumedhé → gedhé

gumedheg *v* 1 kesal, jengkel sekali; 2 sangat gembira

gumelar → gelar

gumemplang → gemplang

gumendhung → gendhung

gumenyal → genyal

gumenyol → genyol

gumerét → gerét

gumerit → gerit

gumerot → gerot

gumeter → geter

gumilang → ³gilang

gumilap → ¹gilap

gumilir → gilir

gumiwang → giwang

gumladhag → ²gladhag, nggladhag

gumlandhang *v* mengalir cepat sekali

gumledheg → gledheg

gumlegek → glegek

gumleger → gleger

gumlethek → glethek,

gumlidhig → ¹glidhig

gumlindhing → glindhing

gumlinting → glinting

gumlonggong *v* bersuara keras (tt orang menembang)

gumlontor → glontor

gumludhug → gludhug

gumlundhung → glundhung

gumluntung → ²gluntung

- gumluwéh → gluwéh
 gumoh *v* muntah (tt bayi)
 gumolong → golong
 gumrabyas → grabyas
 gumrah → ³gerah
 gumrajag → grajag
 gumrambyang → grambyang
 gumrangsang *a* panas sekali
 gumrawah *v* mengalir deras (tt air di lembah)
 gumrégah → grégah
 gumrénjeng → ²grénjeng
 gumréwél *v* 1 mudah lepas; 2 mudah berubah
 gumrebeg *v* berbunyi memekakkan telinga
 gumredeg → gredeg
 gumreh *a* ramai; riuh (suara orang dl pasar dsb)
 gumregut → gregut
 gumremeng → ²gremeng
 gumreng, digumreng → gumbreng, digumbreng
 gumrenggeng → grenggeng
 gumridig → gridig
 gumriming → griming
 gumrining → grining
 gumriwis *v* 1 berjalan beriring; 2 berbicara selalu
 gumriyeng → griyeng
 gemrobyag → grobyag
 gumrojog → grojog
 gumropak → gropak
 gumrubug → grubug
 gumrubul → brubul
 gumrudug → grudug
 gumrujug → grujug
 gumrumung → grumung
 gumrunggung → grunggung
 gumujung *kr* → guyu
 gumuk *n* bukit

gumul *v* bergulat; bergumul

gumuling → ¹**guling**

gumulung → **gulung**

¹**gumun** *a* heran;

nggumuni *v* mengherani; menjadikan heran;

nggumunaké *v* mengherankan

²**gumun** *n* alur hidung (garis lekuk antara bibir dan lubang hidung)

gunaman → **gunawan**

gunawan *n* cerdik; pandai

gundam, gundam-gundam *a* terpikau-pikau

gundha *n* tumbuh-tumbuhan yg tumbuh di sawah;

gumundha lemara *adv* mata sapi menjelang bunting

¹**gundhala, -- titir** *n* tengara; tanda

²**gundhala** → **kundhala**

¹**gundhik** *n* gunduk; selir;

digundik *v* dijadikan selir

²**gundhik** *n* raja kelekatu

gundhil → **gondhil**

¹**gundhul** *a* gundul;

-- **plonthos gundul** sama sekali;

gundhulan *adv* tidak memakai hiasan; tidak memakai tanda-tanda;

nggundhuli *v* 1 menjadikan gundul; 2 mengalahkan

²**gundhul** *n* kepala

gunem *n* perkataan; pembicaraan

guneman *v* berbicara;

nggunem *v* membicarakan

paguneman *n* pembicaraan

gunting *n* gunting;

nggunting *v* menggunting

guntur *v* longsor (untuk gunung dsb);

nggunturi *v* 1 meruntuhkan; melongsorkan; 2 mencurahi; mengalir;

gegunturan *v* bergemuruh (bunyi curah hujan dsb)

gunung *n* gunung;

-- **geni gunung berapi**; -- **guntur** jenis lurik; -- **sepikul**

bentuk cincin (bermata tiga);

gunungan *n* gunung-gunungan; tiruan gunung (sb tumpeng besar, gunung tiruan pd wayang kulit, dsb);

pagunungan *n* pegunungan

¹ **gung** → **agung**

² **gung** → **anggun**

³ **gung** → **ugung**

¹ **gunggung** *n* jumlah;

-- **kumpul** jumlah seluruhnya;

nggunggung *v* menjumlah

² **gunggung** *v* sanjung; puji;

nggunggung *v* menyanjung; memuji

gupa *n* penjaga; gembala

gupak *a* kotor;

gegupak *v* berkubang (dl lumpur);

gupakan *n* kubangan

gupala → **gopala**

gupé *a* sedih; prihatin

gupermén *n* gubernemen

gupernur *n* gubernur

gupi *v* 1 cerita; terceritakan; 2 bermain; bermain gamelan

gupis *a* rompeng (gigi dsb)

¹ **gupit** *a* sempit;

nggupit *a* sempit sekali

² **gupit** *n* tempat tidur;

-- **mandragini** kamar tidur

³ **gupit** *n* karangan; gubahan;

ginupit *v* digubah; dikarang

¹ **gupita** *n* karangan; gubahan; lukisan (dng kata-kata);

ginupita *v* dikarang; digubah

² **gupita** *n* pingitan

³ **gupita** *n* putri (anak raja dsb)

gupon *n* kandang merpati;

pagupon *n* kandang merpati

gupruk *a* ramai, riuh (berbicara atau bekerja)

¹ **gur** *n* gung (tiruan bunyi "gur")

²**gur** *p* hanya

guragada *a* kurang ajar; biadab

guragidha → **guragada**

¹**gurah** *v* berkumur membersihkan tenggorokan

²**gurah** *kr* → **kemu**

³**gurah** → **gurak**

¹**gurak**, **digurak** *v* diusir; dihalau

²**gurak**, **nggurak** *a* dangkal (tt penggarapan tanah dgn bajak)

gurawa *a* hormat

gurawal, **gurawalan** *a* buru-buru; tergopoh-gopoh

gurda *n* pohon beringin

gurdi *n* bor; gurdi

gurem *n* kutu ayam

gurih *a* gurih

gurinda → **grénda**

guris, **gurisan** *n* humor; lelucon;

ngguris *v* mengorek (kerak nasi dsb)

¹**gurit**, **geguritan** *n* puisi;

nggurit *v* mengarang puisi

²**gurit**, **geguritan** *n* tembang;

ngguritaké menyanyi untuk anak dsb;

nggurit *v* 1 mengubah tembang; 2 menembang

gurita → **grita**

gurna *a* riuh rendah; ramai sekali

gurnadur *n* gubernur

gurnat *n* granat

gurnita *a* gegap gempita; ramai sekali; riuh rendah; sangat ramai

¹**guru** *n* guru;

-- **aleman** selalu ingin dipuji; -- **bakal** bahan bakal; -- **bantu** guru bantu; -- **dadi** barang jadi; -- **laki** suami; -- **nadi** 1 guru; 2 suami;

paguron *n* 1 tempat (para) guru; 2 pelajaran; 3 perguruan

maguru *v* berguru;

nggeguru *v* berguru;

ngguroni *v* bersifat spt guru; menggurui;

digurokaké *v* disuruh berguru

²**guru** *n* pedoman; aturan; ukuran;

-- **dina** baik buruknya hari; -- **gatra** jumlah baris dl satu tembang;

-- **lagu 1** berat ringannya, panjang pendeknya suara dl tembang;

2 persajakan dl tembang; -- **sastra** persajakan; -- **suara** nama persajakan; -- **wilangan** jumlah suku kata pd baris tembang

guruh *n* guruh;

gumuruh *a* gemuruh

gurundaya *n* sb burung layang-layang

¹**gurung** *n* tenggorokan; kerongkongan

²**gurung** → **durung**

gus *n* jang (panggilan kpd anak laki-laki)

gusah, nggusah *v* mengusir; menghalau

gusali *n* pandai besi

gusi *n* gusi

gusis *adv* habis sama sekali

guskara *n* sumur; kolam

gusti *n* **1** gusti (sebutan orang bangsawan atau Tuhan); **2** bendoro;

nggusti *v* mengabdikan; menghamba

gusthi *n* rembuk; bicara;

nggusthi *v* membicarakan; merembukkan

gut, gut-gutan *a* sangat jengkel

¹**gutuk** *n* pelempar (batu dsb);

-- **api** granat;

nggutuk *v* melempar

²**gutuk** *a* sepadan; sebanding

guthaka *n* sumur; gua

guthang → **gothang**

guthek, guthekan *n* bilik; petak;

diguthek-guthek *v* disekat-sekat

gutheng, ireng -- *a* hitam pekat

guthi, cilik -- *a* **1** kecil sekali; **2** sangat hina

guthik → **cuthik**

guthil, ngguthil *a* sangat kikir; pelit

guthon *v* berbisik-bisik dsb hanya berdua

¹**guthul** *n* babi hutan

² **guthul** → **gathél**

guwa *n* gua;

-- **garba** rahim; kandungan; kandung peranakan;

guwan *n* tiruan guwa; lubang

guwak → **buwang**

guwang → **buwang**

guwaya *n* air muka; warna muka

guweh → **goweh**

guwek *n* nama burung malam

guwel, **ngguwel** *v* menyungkup dan membalik (dng tangan)

guwing *a* sumbing

guyang, **ngguyang** *v* memandikan binatang

guyer, **ngguyer** *v* menekan dan memutar

guyu, **geguyon** *v* berkelakar; bercanda;

ngguyu *v* tertawa;

nggeguyu *v* menertawakan;

ngguyokaké *v* menyebabkan orang tertawa;

gumuyu *v* tertawa

guyub *a* rukun; baik dan damai;

ngguyubi *v* menyetujui, mengikuti (maksud orang dsb); mendukung; ikut bergabung;

paguyuban *n* perkumpulan

guyur, **ngguyur** *v* menyiram air

gwan *n* tempat

gwang *a* besar

gwaya → **guwaya**

gya *adv* cepat; segera

gyan *n* tempat

gyat, **kagyat** → **kaget**

gyuh *a* susah; sedih

H

habib *n* habib (keturunan Nabi Muhammad)

hadhang → **adhang**

hajat *n* hajat; kenduri

ajeng → **hayu**

haji → **kaji**

¹**hak** *n* hak; kewenangan

²**hak** *n* 1 sangkutan; 2 jarum untuk merenda

³**hak** *n* hak (telapak sepatu bagian tumit)

hakékat *n* hakikat

hakim *n* hakim

¹**hal** *n* hal; perkara

²**hal** *n* hal (besi tipis berlapis seng)

halal *a* halal; sah

halal-bahalal *n* halalbihalal

halat → **walat**

haliwawar *n* angin ribut; badai

ham *n* ham; daging babi diasinkan

hamba → **amba**

handhuk → **andhuk**

hara *p* nah

haram → **karam**

harda *n* 1 hawa nafsu; tamak; 2 sangat

hari, -- **valentino** hari kasih sayang

harimong *n* harimau

harta → **arta**

harsaya *a* senang; gembira

haru-hara *n* huru-hara

hasil → **asil**

hasta *n* tangan

hasti → **asti**

¹**hawa** *n* hawa

²**hawa** *n* nafsu; hawa nafsu;

-- **nepsu** hawa nafsu

hawan *n* jalan

hayu *a* selamat

hég, hek *n* pagar (pd serambi, teras, dsb)

hém *n* kemeja; baju

hérdher *n* anjing herder

hem *p* kata seru (menyatakan heran, terharu, dsb)

hening → **ening**

her *n* aba-aba untuk belok (untuk kerbau, sapi, dsb)

hikayat *n* hikayat

hima *n* salju; awan

himalaya *n* gunung

himawan *n* gunung

hina → **ina**

hinayana *n* mazhab agama Buddha

hir → **her**

hira *n* inten

his *n* aba-aba untuk menghentikan hewan (ketika membajak)

hop *p* stop

horé *p* sorak (kegirangan, mengejek, dsb)

horeg *v* getar; berguncang

hospital *n* rumah sakit

hotél *n* hotel

hukum → **ukum**

hum, ngehum *v* menyetujui; menyepakati (keputusan, usul, dsb)

hup *p* aba-aba berhenti; stop

huré → **horé**

hurmat → **urmat**

hurup *n* huruf

hus *p* kata seru (untuk memperingkatkan, melarang, dsb)

hyang *n* dewa (sebutan pd dewa);

-- **Sukma** Tuhan; -- **Widi** Tuhan

hyun → **yun**

I

iba, saiba *p* alangkah; betapa

ibadah *n* ibadah

ibadat → **ibadah**

ibah *n* pemberian

ibarat *n* ibarat;

ngibarataké *v* mengibaratkan

ibek *a* penuh;

kébekan *v* kepenuhan

ibar *v* terbang;

iber-iberan *n* segala binatang yg dapat terbang;

miber *v* terbang

iblis *n* iblis; setan

ibnu *n* ibnu (anak laki-laki)

ibu *n* ibu

ibur → **abur**

ibut *a* sibuk; asyik

ical *kr* → **ilang**

icik, ngicik *v* menggerakkan supaya berbunyi icik-icik

icip, ngicipi *v* mencicipi;

icip-icip *v* mencicipi

¹**icir** *n* jn bubu kecil

²**icir, ngicir** *v* mencecerkan; mengeluarkan berdikit-dikit

icrit, ngicrit-icrit *v* 1 memberikan, mengeluarkan sedikit demi sedikit; 2 menghemat

icuk, ngicuk-icuk *v* merayu (agar mau melakukan hal yg tidak baik)

idah *n* idah

idak *v* injak;

ngidak *v* menginjak;

ngidak-idak *v* menginjak-injak

idan → **edan**

idep *n* bulu mata;

idep-idep *n* ruji-ruji tutup bulu

ider *v* 1 edar; 2 jaja;

mider *v* mengembara; berkeliling;

ngideraké *v* 1 mengedarkan; 2 menjajakan

idham, nyidham *v* mengidam;

idham-idhaman *n* idam-idaman; keinginan

idhé *n* ide; gagasan

idhem *adv* idem

¹**idhep** *v* tahu;

ora -- isin *adv* tidak tahu malu;

idhepa *p* 1 andaikata tahu; 2 meskipun tahu

²**idhep, idhep-idhep** *p* dianggap saja

idi → **idin**

idid, ngidid *v* berhembus terus-menerus (tt angin, asap, dsb)

idin *n* izin;

ngidinaké *v* mengizinkan

idu 1 *n* ludah; 2 *v* meludah;

-- **geni** semua perkataannya dituruti;

ngidoni *v* meludahi;

paidon *n* tempat ludah; peludahan

idulfitri *n* idulfitri

idul kurban *n* idul kurban

iga *n* tulang rusuk;

iga-iga *n* jerjak; terali (pd pagar dsb)

igel, ngigel *v* mengigal; menari

igit, ngigit-igit *v* mengancam (krn sangat marah)

igu *n* saran; pertimbangan;

-- **pratikel** saran; usaha; pendapat; daya upaya; petunjuk; cara;

- ngiguhake** *v* mengusahakan; mencarikan akal
ih *kata seru* ih
ihtiyar *n* ikhtiar; usaha;
ngihtiyaraké *v* mengikhtiarkan; mengusahakan
ijab *v* ijab; nikah;
 -- **kabul** *n* akad nikah;
ngijabaké *v* mengijabkan; menikahkan
ijabah, ngijabahi *v* memperkenankan; mengabulkan; merestui
ijasah *n* ijazah
ijem *kr* → ijo
ijemak *n* ijmak
ijén *a* sendiri; seorang diri;
ijén-ijén *adv* sendiri-sendiri; satu per satu;
ngijéni **1** *v* melakukan seorang diri; **2** *a* istimewa (lain dr yg lainnya)
iji *n* biji; buah; butir
ijin → idin
ijo *a* hijau;
 -- **gadhung** hijau muda;
ngijo *v* menghijau (membuat warna hijau);
ijoa *n* artinya; maksudnya;
ngijokaké *v* mengijonkan (padi, buah-buahan)
ijol *v* tukar;
ijol-ijolan *v* tukar-menukar; saling menukarkan;
ngijoli *v* menukar
ijon → ijo
ijrah *v* hijrah; pindah
ika *p* itu
ikal, ngikal *v* menggulung (benang dsb);
 -- **basa** bersilat lidah;
ikalan *n* gulungan
iker-iker *n* **1** kerah (baju); **2** bingkai (topi dsb)
¹**iket** *n* destar; ikat kepala (dr kain);
iket-iketan *v* berikat kepala;
ngiket-iketi *v* memberi ikat kepala

²**iket, diiket** *v* 1 diikat; 2 dikarang; digubah

iki *p* ini

iklas *a* ikhlas

iklim *n* iklim

ikmat 1 *n* kebijaksanaan; 2 *a* nikmat

ikral → **ikrar**

ikrar *n* ikrar

ikrik → **kikrik**

iksamen *n* ujian; seleksi

iktidal *n* iktidal (berdiri dr rukuk dl salat)

iku *p* itu;

yaiku *p* yaitu

ikut *n* kulup (kulit pd alat kelamin pria)

ilab, ilab-ilaban *adv* berlapis-lapis; beruntun

iladuni, ngelmu -- *n* ilmu gaib (tt ramalan)

ila-ila *n* 1 syarat; 2 sumpah; kutuk; 3 larangan;

mung kanggo -- *adv* sekadar untuk syarat

ilak, ngilak-ilak *adv* membentang luas

ilang *a* hilang;

ngilang *v* menghilang;

ngilangaké *v* menghilangkan

ilapat *n* alamat; pertanda; firasat

ilat *n* lidah;

-- **baya** lidah buaya (nama tumbuh-tumbuhan)

ileb, ngilebi → **leb, ngelebi**

ilér *n* nama tumbuh-tumbuhan

iler *n* liur (yg keluar sewaktu tidur);

ngiler *v* 1 berliur; 2 berlendir (makanan yg basi)

iles, ngiles *v* 1 menginjak-injak; 2 menindas; menganiaya

ilham *n* ilham

¹**ili, mili** *v* mengalir;

kilénan *v* terairi; teraliri

²**ili, ngili** *v* mengungsi

¹**iling, ngiling** *v* menuang (air dsb)

²**iling, diiling-ilingi** *v* diamat-amati;

milang-miling *v* melihat ke sana-sini (mencari sesuatu)

¹**ilir** *n* kipas besar;

diiliri *v* dikipasi

²**ilir, ilir-ilir** *n* nama lagu rakyat Jawa

ilmi *kr* → **ilmu**

ilmu *n* ilmu;

-- **palimunan** ilmu penghilang (untuk menghilangkan)

ilo, ngilo *v* 1 berkaca; bercermin; 2 mencontoh;

pangilon *n* cermin

ilok *a* pantas; patut; baik;

ora -- tidak pantas; tidak baik

¹**ilu** *n* liur; lendir

²**ilu, ila-ilu** *adv* ikut-ikutan;

mélu *v* ikut; mengikuti;

ngiloni *v* mengikuti; 2 membela;

ilon *adv* mudah ikut orang lain (tt anak dsb)

ima *n* mendung; awan

imah-imah *kr* → **omah-omah**

imalaya *n* 1 gunung; 2 awan; mendung

imam *n* imam;

ngimami *v* mengimami

iman *n* iman

imba *n kr* alis; kening

imbah-imbah *kr* → **umbah-umbah**

imbal *adv* bersahut-sahutan; berganti-ganti;

-- **wacana** *v* bercakap-cakap; berembuk;

ngimbalaké *v* meneruskan lewat orang lain (perintah dsb)

imbang *v* imbang; timbang; sebanding;

ngimbangi *v* mengimbangi

¹**imbar, ngimbar** → **umbar, ngumbar**

²**imbar, ngimbar** *v* menyumpah

¹**imbet** *kr* → **imbuh**

²**imbet** *kr* → **imbu**

imbu, ngimbu *v* 1 memeram; 2 menyimpan (untuk tidak segera dikeluarkan);

- ngimbu** *v* memeram;
imbon *n* peraman (hasil peraman, msl buah-buahan)
imbun *n* tambah;
imbuh-imbuh *n* tambahan (sekadar tambahan);
imbah-imbuh *v* berkali-kali menambah (nasi dsb);
ngimbuh *v* menambah;
kimbuan *v* bertambah; ketambahan
imet, saimet *a* sedikit sekali
imigrasi *n* imigrasi
iming, ngiming-imingi *v* mengiming-imingi;
pangiming-iming *n* pemikat hati
imit, saimit *a* sedikit sekali;
ngimit-imit *v* mempergunakan sedikit-sedikit;
imitasi *n* imitasi; tiruan (emas dsb)
imperialis *n* imperialis (bangsa yg menjajah)
impes *n* 1 kantung kencing; 2 kirbat; 3 kempis
impi, ngimpi *v* bermimpi;
ngimpékaké *v* memimpikan;
ngimpi-impi *v* mencita-citakan
impling *n* tempat candu dr timah
impor *n* impor
impotén *a* lemah syahwat
¹**impun, ngimpun** *v* menghimpun; mengumpulkan;
kaimpun *v* terhimpun
²**impun** *n* ikan laut (kecil-kecil)
impur *a* pengkar (kakinya)
imur, ngimur *v* menghibur
ina *a* hina; cacat; keji;
 -- **budi** *a* rendah budi; -- **loka** *n* tempat orang-orang jahat;
ngina *v* menghina;
pangina *n* penghinaan
inah *n* batas waktu; kelonggaran waktu; penangguhan waktu;
nginahi *v* memberi batas waktu; menangguhkan
inak-inik *a* tertatih-tatih (berjalannya anak kecil)
incak, ngincak-incak *v* menginjak-injak

incek → **incak**

inceng, nginceng *v* 1 mengintip; 2 menaksir

¹**incer** *n* poros roda

²**incer, ngincer** *v* mengincar; membidik

incih, ngincih *v* 1 menginginkan sekali; 2 mengancam

incim, ngincim *v* mengancam;

incim-inciman *v* saling mengancam

incon *n* kawan; pasangan

incrit *a* sedikit;

ngincrit-incrit *v* memakai berdikit-dikit

indeng, saindeng *adv* seluruh;

saindenging jagad seluruh dunia

indhak kr → **undhak**

indhekos *v* indekos

indhen *n* poros roda

indhik, ngindhik *v* 1 mengindik; 2 menginginkan; mengincar (akan dimiliki dsb)

indhit, ngindhit *v* menggendong di pinggang

Indhu *n* Hindu

indhung, ngindhung *v* menumpang; bertempat tinggal di tempat orang lain;

~**cangkok** menumpang dan berhak atas rumah yg ditumpanginya; ~ **témpél** ikut bertempat tinggal di rumah orang lain

indhustri *n* industri

inding *n* celana dalam ketika wanita haid

¹**ineb** *n* tutup;

ineban *n* tutupan; tertutup

ineb-ineban *n* tutup; bagian yg ditutupkan;

ngineb *v* menutup;

mineb *adv* tertutup;

kineban *v* tertutup

²**ineb** → **inep**

inep, nginep *v* menginap; bermalam;

diinepaké *v* diinapkan (tt mayat dsb);

panginepan *n* penginapan

ing p di ; pada; dalam; 2 oleh; 3 dari; 4 dengan; 5 akan; tentang

ingah kr → **ingu**

ingak kr → **inguk**

¹**ingan n** alat penggulung lawe

²**ingan n** batas

ingas n rengas; nama tumbuh-tumbuhan

ingel, ngingel-ingel v membekuk-bekuk; memijat-mijat bagian tengkuk

inger, minger v berputar; berpaling;

mingar-minger v 1 menoleh-noleh; berpaling-paling; 2 berkali-kali berubah hadapnya;

ngingar-inger v mengubah-ubah hadapnya;

ingar-ingering jaman n perubahan zaman; perputaran zaman

inget, ngingetaké v memandang; melihat

inggah, minggah kr → **unggah**

inggar → **énggar**

inggat, minggat v minggat; pergi;

nginggati v menghindari; menyingkiri;

nginggataké v melarikan; membawa minggat;

minggatan a sering minggat

inggih kr → **iya**

inggil kr → **dhuwur**

inggu n inggu; nama tumbuh-tumbuhan yg dapat dipergunakan untuk obat

ingi → **wingi**

ingih-ingih → **ingah-ingih**

ingip, ngingip-ingipi v menunjukkan bagian ujungnya;

ngingip-ingipaké v memperlihatkan ujungnya sedikit

ingkang kr → **sing**

ingked → **ingsed**

ingkel → **ingel**

ingkem, mingkem v tertutup mulutnya; menutup mulut;

ngingkemaké v mengatupkan (mulut)

ingket → **ingsed**

ingklig, ingklag-ingklig v berkali-kali datang atau pergi;

- ngingklig** *v* berjalan tanpa menoleh-noleh
- ingklik** *n* bunga ketela pohon
- ¹**ingkring** *v* berjengket dng sebelah kaki
- ²**ingkring** *v* dipanggul (anak kecil);
- diingkring-ingkring** *v* **1** dibawa pergi ke sana kemari; **2** dihasut supaya bertengkar
- ingkrang, diingkrangaké** *v* dinaikkan di atasnya dsb (kaki)
- ingkrik, diingkrik, ingkrikaké** *v* **1** dinaikkan (harga); **2** dinaikkan di tempat tinggi; **3** dimanjakan
- ingkud, diingkud** *v* **1** diperingkas (tt bungkusuan dsb); **2** dipersempit; **3** dimiliki; diaku sbg miliknya
- ingkug, ingkag-ingkug** *v* bergoyang-goyang jalannya (tt orang yg gemuk)
- ingkup, mingkup** *v* menguncup; mengatup
- ingkus, mingkus** *v* menyempit (tt dada); agak menyempit (tt layang-layang dsb)
- ingong** *pron* saya; aku
- ingu, ingon-ingon** *n* piaraan (binatang dsb);
- ningoni** *v* **1** memelihara; **2** memberi makan
- ningu** *v* memelihara;
- inguk, nginguk** *v* menjenguk; menengok; mengunjungi;
- ingak-inguk** *v* menjenguk-jenguk ke dalam (rumah, sumur, dsb)
- ingwang** *pron* saya; aku
- inis** → **isis**
- inisiatip** *n* inisiatif
- injen-nginjen** *v* mengintip;
- injen-injenan** *v* saling mengintip
- injet** → **enjit**
- injik, nginjik** *v* menjenguk
- Injil** *n* (Kitab) Injil
- insya Allah** *p* insya Allah
- insap** *a* insyaf
- insepéksi** *v* inspeksi; pemeriksaan;
- nginspéksi** *v* memeriksa; meninjau
- insinyir** → **insinyur**

inspéktur *n* inspektur

intar → **éntar**

inté → **inceng**

inten *n* intan

¹**inter, nginteri** *v* membersihkan dng nyiru dsb yg diputar-putarkan
(beras dsb)

²**inter** → **pinter**

interlokal *v* interlokal

internasional *n* internasional

¹**intip** *n* kerak;

ngintip *v* menjadi kerak; berkerak

²**intip, ngintip** *v* mengintip; mengintai

¹**intir, mintir** *v* menyala kecil (tt api); mengalir kecil (tt air)

²**intir, ngintir-intir** *a* terasa lapar sekali

intha → **éntha**

intha, ngintha *v* lari cepat (ketakutan); berjalan cepat- cepat

¹**inthal** *n* tahi kambing; ² nama penganan

²**inthal** → **kinthal**

inthus *n* ¹ penuntun kuda; ² tuyul; nama jin yg menyerupai anak kecil

inum, inuman *n* minuman keras;

nginum *v* minum minuman keras

inya *n* inang; pengasuh

inyak → **idak**

inyong → **aku**

ipah *n* kelapa parut yg dicampurkan pd nira yg sedang direbus

ipat-ipat *n* sumpah; kutuk; tulak;

ngipat-ipat *v* mengutuk(i); menyumpahi

ipé *n* ipar

ipel-ipel *a* pendek gemuk (perawakan)

ipil-ipil *v* mengumpulkan berdikit-dikit

ipit, saipit *a* sedikit sekali

iplik *a* berjalan cepat dng langkah pendek-pendek

ipuk, ngipuk *v* mengipuk; menyemaikan benih;

ngipuk-ipuk *v* memelihara; membina;

- pangipukan** *n* persemaian
- ipun** *kr* → **é**; **né**
- ira** *pron* nya; mu;
- bapakira** *n* bapaké; bapakmu
- iradat** *n* iradat; kehendak
- irah-irahan** *n* 1 bagian kepala; bagian depan atas; 2 kepala karangan; judul; 3 perlengkapan pakaian wayang orang dsb yg dipasang di kepala
- irama** *n* irama
- ¹**iras, ngiras** *v* 1 sekaligus sambil; 2 makan di tempat berjajan
- ²**iras, mengiras** *v* memenggal; memancung
- irat, ngirat** *v* membelah tipis-tipis dan meraut;
- iratan** *n* belahan tipis-tipis (bambu, rotan, dsb)
- irawan** *n* awan; mega
- ireng** *a* hitam;
- **gancleng** hitam legam; -- **nggalés** keras mengkilat (hitam);
- **ngguseng** hitam legam; hitam pekat; -- **njanges** hitam legam;
- **mulus** hitam seluruhnya; -- **thuntheng** hitam sekali;
- irengan** *a* tanah yg belum ditanami lagi sesudah panen;
- ngireng** *v* menjadi hitam;
- kirengen** *a* terlalu hitam
- iri, irén** *v* saling menyuruh; saling melemparkan tugas
- irip, mirip** *a* mirip seperti;
- ngiripi** *v* menyerupai;
- sairip** *adv* seperti; mirip
- iris, iris-iris** *v* mengiris-iris; memotong-motong;
- irisan** *n* potongan;
- ~ pandhan nama motif anyaman atau batik; - **tempe 1** berbentuk jajaran genjang; 2 nama motif anyaman;
- ngiris** *v* memotong;
- kiris** *v* terpotong
- irit** *a* irit; hemat; tidak boros;
- ngirit** *v* menghemat;
- pangiritan** *n* penghematan
- irud, ngirud** *v* menghanyutkan;

- kirud** *v* terhanyut
- irung** *n* hidung;
-- **sunthi** hidung kecil
- irup, ngirup** *v* mengumpulkan; menghimpun (bala tentara, massa, dsb)
- irus** *n* irus; cedok; pencedok (sayuran)
- irut** → **éрут**
- isa** → **bisa**
- isah, isah-isah** *v* mencuci (barang pecah belah);
ngisahi *v* mencuci
- isarat** *n* 1 isyarat; 2 syarat
- isbat** *n* ibarat
- iséh** → **isih**
- iseng** *a* iseng;
iseng-iseng *v* iseng-iseng
- isep, ngisep** *v* menghisap
- isi** *n* isi; berisi;
ngiséni *v* mengisi
- isih** *a* masih;
-- **bocah** masih kanak-kanak; -- **kebul-kebul** masih baru; masih hangat; -- **tempo** ada waktu; masih ada waktu
ngisihaké *v* menyisakan
- ¹**isik** → **isih**
- ²**isik, ngisik-isik** *v* mengusap-usap; membelai-belai (supaya tidur)
- isin** *a* malu;
isinin *a* pemalu;
ngisin-isini *v* memalukan; memberi malu;
kisinin *a* mendapat malu
- ising, ngising** *v* buang air besar;
ising-isingan *a* murus; buang-buang air
- isis** *a* sejuk (krn dingin);
ngisis *v* 1 berangin-angin; 2 menampakkan; memperlihatkan (taring)
- Islam** *n* Islam;
ngislamaké *v* 1 mengislamkan; 2 mengkhitankan

iso *n* daging usus (sapi, kerbau, dsb)

isor, ngisor *a* bawah

istha *n* tiruan

isthaka *p* umpama

isthi *n* maksud; tujuan

isthika *n* maksud; tujuan

istidrat *n* keajaiban buatan orang kafir

istijab *a* 1 mujarab; manjur; 2 terkabul

istijrat → **istidrat**

istika *v* salat (untuk minta hujan)

istilah *n* 1 istilah; 2 tingkah laku; perbuatan

istimewa *n* istimewa

istingarrah *p* dapat dikatakan bahwa

istipar *v* istigfar

isu *n* panah

isuh → **widuh**

isuk → **ésuk**

iswara *n* raja

ita-itu *a* sibuk mondar-mandir

item *a* hitam

ithak-ithik *v* berkali-kali datang atau pergi

ithar-ithir *v* membawa berdikit-dikit (tidak sekaligus)

itheng *a* 1 hitam sekali; 2 merah kehitam-hitaman

ithik, ngithik-ithik *v* menggelitik; menggilik-gilik

ithing, diithing-ithing *v* dimanjakan; disayangi sekali

¹**itik** *kr* → **tuma**

²**itik, ngitik-itik** *v* memelihara sejak kecil

³**itik, mata** -- *n* lubang kancing;

ngitik-itiki *v* memberi lubang kencing

itil *n* kelentit

itung → **étung**

iwa → **éwa**

iwak *n* 1 daging; 2 ikan;

-- **loh** ikan air tawar; ikan sungai;

iwak-iwakan *n* 1 ikan-ikanan; daging-dagingan; 2 serba ikan;

serba daging (lauk, sayur, dsb)

iwén *n* unggas

¹**iwel, diiwel-iwel** *v* dicubit berkali-kali

²**iwel, iwel-iwel** *n* penganan dr ketan

iwi, ngiwi-iwi *v* mengejek dng gerak-gerik (bibir)

iwir, ngiwir-iwir *v* mengurai sedikit-sedikit (tembakau rajangan dsb)

iwit *a* irit sekali;

ngiwit-iwit *v* dihemat; dipergunakan berdikit-dikit

iwu → **éwu**

¹**iwud** *a* sibuk melakukan sesuatu;

ngiwud *v* cepat; asal saja; membabi buta

²**iwud, iwud-iwud** *n* 1 orang yg suka mencuri; 2 jn burung elang

iwul, diiwul-iwul *v* dikalahkan semua (berjudi)

iwung, ngiwung *v* mengamuk; membabi buta

iwut → **iwud**

iya *p* ya;

ngiyani *v* menjawab ya;

kaya iya-iyaa *a* spt sungguh-sungguh

iyab, iyab-iyaban → **yab-yaban**

iyah *p* ah; masakan (kata seru untuk mencela, tidak percaya, dsb)

iyak → **iyah**

iyau *n* nyiru (tempat mendinginkan nasi)

iyasa → **yasa**

iyat, ngiyat *v* membuka kartu dl perjudian;

iyatan *n* kartu judi yg sudah terbuka di meja judi

iyéka *p* yaitu; yakni

iyéki *p* yakni; yaitu

iyéku *p* yaitu; yakni

¹**iyeg, saiyeg** *a* seia sekata; rukun; sama tujuan;

~ **saéka praya** seia sekata

²**iyeg, saiyeg** *a* banyak dan berat;

ngiyeg-iyeg *a* tampak sangat berat (tt muatan)

iyod, ngiyod-iyod *v* mengayunkan naik turun

iyog, ngiyog-iyog *v* mengguncang-guncangkan (pohon dsb)

iyom → **ayom**

iyub → éyub

iyun, ngiyun *v* mengayun-ayunkan

iyuran *n* iuran

iyung *p* aduh (kesakitan)

J

jaa → **jaha**

jaba *n* luar (tempat);

-- **jero** luar dalam;

kejaba *p* kecuali;

sajabané *adv* di luar;

jaban *n* luar; di luar

jabah → **ijabah**

jabal *n* gunung

jabaniyah *n* malaikat penjaga (makhluk Allah yg taat)

jabang *n* bayi;

-- **bayi** bayi yg baru saja dilahirkan

jabangan *n* anak ikan kali; anak ikan jambal

jabar **1** *n* harakat huruf Arab (untuk melambangkan bunyi /a/); **2** *v*

jabar, menjabarkan (mengubah pecahan, ukuran, dsb)

Jabarail *n* nama malaikat

jabat *v* menjabat;

jabatan **1** *n* jabatan; pangkat; **2** *v* berjabat tangan;

njabat *v* menjabat;

penjabat *n* pejabat

jabel *v* cabut;

njabel *v* **1** mencabut; **2** mengurungkan; menarik kembali

(pemberian); **3** membatalkan (keputusan dsb); **4** memecat

jablas *a* **1** cepat habis; lenyap; musnah; **2** mati; **3** jelas

jablog *v* **1** lulur; **2** makan;

njablog *v* 1 melulur; 2 makan

jabon *n* nama pohon

jabrés *n* sungut; kumis;

njabrés 1 *v* berkumis lebat (tak teratur); 2 *a* jemuas (bergelimang);

jabrésan *n* anak ikan lele

jabris, njabris *a* 1 pusat; 2 tipis; jarang-jarang (tt kumis)

jabud *v* cabut;

njabud *v* mencabut

¹**Jabur** *n* Zabur; nama kitab suci

²**jabur, jaburan** *n* makanan atau minuman untuk orang bertarawih;

njaburi *v* memberi makanan atau minuman orang yg bertarawih

jabung *v* jabung;

njabung *v* 1 menjabung; mengelem dng dabung; 2 menipu

jadah *n* juadah;

njadah *v* membuat juadah

jadwal *n* jadwal; daftar

jadham *n* jadam (pati dr kayu gaharu)

jadhem → **jadham**;

jadhem parem *n* nama obat luka

jadhi 1 *p* jadi; 2 *n* kual; periuk (terbuat dr tembaga)

jadhor, njadhor *v* nyonyong; menyonyong; menganjur ke muka (tt bibir, mulut, dsb)

jadhug 1 *a* kebal; saleh; 2 *n* pemuka; pembesar

jaé *n* jahe; halia

jaétun *n* zaitun

jag *v* injak

jag-jagan 1 *v* menginjak-injak (tempat tidur dsb); 2 *a* kurang ajar; tidak tahu adat

jaga *v* menjaga;

-- **baya** polisi desa; pamong desa yg bertugas menjaga keamanan;

-- **karya** sb prajurit; -- **karsa** 1 utusan bupati; 2 anggota polisi; --

lamatan nama prajurit zaman dulu; -- **praja** nama prajurit istana

(Surakarta); -- **pura** nama prajurit istana (Surakarta); -- **satru** 1

serambi depan; 2 pagar pekarangan; 3 siasat perang; -- **sura**

prajurit istana; -- **wésth**i polisi desa; pangkat pamong desa yg bertugas menjaga keamanan;

jaga-jaga *v* berjaga-jaga; bersiap sedia; memelihara;

jagan *n* 1 tempat menjaga; 2 persediaan; cadangan;

jaga-jinaga *v* saling menjaga;

njagani *v* 1 menjaga; 2 menyediakan;

penjaga *n* penjaga;

pajagan, pejagan *n* penjagaan; tempat menjaga;

jagad *n* jagat; dunia; bumi;

-- **pramudita** dunia seisinya; -- **pratingkah** Batara Guru;

-- **raya** alam semesta; alam raya; -- **traya** tiga dunia

jagal *n* jagal; bantai; pembantai;

njagal *v* 1 menjagal; membantai; 2 membagi-bagi (kemudian dijual); 3 memperkosa

¹**jagang** *n* parit (yg mengelilingi benteng);

njagangi *v* memberi parit

²**jagang** *n* kuda-kuda; penyangga; pengampu;

njagangi 1 *v* menyangga; menopang; mengampu; 2 *adv* mulai dapat berjalan (tt anak lembu dsb)

jagat → **jagad**

¹**jager** *n* prajurit

²**jager, jageran** *n* kuda-kuda (penyangga) untuk menggergaji;

njager *adv* berdiri mematung

jagi *kr* → **jaga**

jag-jagan *a* kurang ajar; kurang sopan

jago *n* 1 jago; ayam jantan; 2 calon (dl pemilihan dsb);

jagoan *n* 1 calon jago (ayam); 2 jagoan; pendekar;

njagoi *v* menjagoi

jagong *v* menghadiri pesta atau perjamuan;

jagongan 1 *n* tempat duduk; 2 *v* duduk-duduk (bersama-sama)

njagong *v* menghadiri pesta atau perjamuan; 2 duduk;

njagongi *v* 1 menemani tamu (duduk-duduk sambil omong-omong); 2 menduduki;

sapejagong *v* bertemu; berjumpa; seperti temuan

jagrag *n* 1 kuda-kuda; penyangga; penopang; 2 badan;

- njagrag** *v* 1 menyangga; menopang; 2 berdiri tegap; berdiri geram;
dijagrakaké *v* ditopangkan
- ¹**jagul** *n* 1 penopang ujung pedati; 2 gandar; kayu pemikul;
njagul *v* 1 menopang; 2 memikul
- ²**jagul** *n* pengganti;
njaguli *v* mengganti (bekerja dsb)
- jagung** *n* jagung;
jagung-jagung *n* nama gending
- jagur** *n* 1 tinju; kepalan tangan; 2 bambu penghalau burung;
njagur *v* meninjau; memukul dng kepalan tangan
- jaha** *n* nama pohon dan buahnya
- jahanam** 1 *n* nama neraka; 2 *a* jahanam (umpatan)
- ¹**jahat** *a* jahat;
kejahatan *n* kejahatan
- ²**jahat** *a* retak
- jahe** -- **jae**
- jahidu** *n* orang suci
- jahnawi** *n* 1 sungai (Gangga); 2 sungai; kali; 3 air
- jahni** → **jahnawi**
- jahning** → **jahnawi**
- jaid, njaid** *a* nama bentuk mata (sipit dan ujung luarnya menaik)
- jail** *a* jail; dengki;
njaili *v* menjahati; mengganggu
- jailiyah** *n* jahiliyah; (zaman) kebodohan
- jais** *n* takdir; ketetapan Tuhan; ketentuan Tuhan;
kejais *v* tertakdirkan
- ¹**jait** *n* garis; gores; garit;
njait 1 *v* menggarit; menggores; menggaris dng goresan- goresan;
 2 *n* goresan memanjang
- ²**jait** *v* jahit;
njait *v* menjahit;
penjait *n* penjahit
- jaitun** → **jaétun**
- jaja** *kr* → **dhadha**
- jajag** *v* ajuk; duga; jajak; sampai pd dasar (sumur dsb);

- njajagi** *v* mengajuk; menduga; menjajagi
- ¹**jajah** *v* jajah; jelajah; berpengalaman;
- njajahi** *v* menjajahi; menjelajahi
- ²**jajah** *v* jajah;
- jajahan** *n* jajahan; taklukan;
- njajah** *v* menjajah; menguasai dan memerintah daerah taklukan;
- penjajah** *n* penjajah
- jajal** *a* coba;
- jajal-jajal** *v* coba-coba; mencoba-coba;
- njajal** *v* 1 mencoba; 2 menguji
- jajal laknat** *n* setan; roh jahat (yg selalu menggoda manusia supaya berlaku jahat); iblis
- jajan** 1 *v* membeli penganan (makanan); 2 *n* kudap- kudap; kudapan;
- jajanan** 1 *n* jajanan; kudap-kudap; kudapan; 2 *n* uang pembeli kudap-kudap; uang saku; uang bekal (anak sekolah dsb); 3 *adv* suka berjajan;
- njajan** *v* berjajan; mengudap;
- njajanaké** *v* menjajankan; membelikan penganan (makanan)
- ¹**jajar** *n* jajar; baris; banjar;
- jajar-jajar** *v* berjajar-jajar; berderet-deret; berbaris;
- njajari** *v* menjajari; mendampingi
- ²**jajar** *a* jajar; sejajar;
- sajajar** *adv* setaraf; sebanding; sepadan; sederajat; setingkat
- ³**jajar** *n* pangkat prajurit istana (terendah)
- jajil** *n* iblis; setan
- jak** *v* ajak;
- ngajak, ngejak** *v* mengajak
- jaka** *n* jejaka; perjaka; bujangan;
- **jebug** jejaka tua; -- **kumala kala** jejaka berusia antara 14 -- 15 tahun;
- jejaka** *n* jejaka; perjaka; bujangan;
- jumaka, jemaka** *n* perjaka; remaja;
- jakat** *n* zakat;
- njakati** *v* menzakati; memberi zakat; berzakat
- jakét** *n* jaket;

- jakétan** *v* berjaket
jakim *n* neraka lapisan kedua
jaksa → **jeksa**
¹**jala** *n* jala; jaring;
jala-jala *n* 1 jala-jala; 2 rajut; 3 tali layar (wayang kulit);
njala *v* menjala; menjaring
²**jala** *n* air
jaladara *n* awan; mega; mendung
jaladri *n* laut; samudera
¹**jalak** *n* jalak; nama burung;
-- **ngoré** bentuk keris;
njalaki *v* kerap buang air (tt bayi)
²**jalak, tunggang jalak** *n* tengkuk (kuda, lembu, dsb)
³**jalak** *n* kantung buah pelir
jalal *n* kemuliaan Tuhan
jalan 1 *n* jalan; 2 *v* laku; 3 *v* berjalan; 4 *n* sarana;
jalan-jalan *v* berjalan-jalan
jalanidhi *n* laut; samudera
jalangkung *n* jalangkung; permainan dng memanggil roh orang yg
sudah meninggal
¹**jalar, jalaran** *p* sebab; penyebab;
njalari *v* menyebabkan
²**jalar, njalar** *v* menjalar; menular
jalasangara *n* nama azimat
jalatarangga *n* ombak; gelombang
jalé → **jajal**
jalegong → **jlegong**
jalegur → **jlegur**
jalempah → **jlempah**
jalén *n* bilah tipis pd anyaman
jaléntréh → **jléntréh**
jaler kr → **lanang**
jalerit → **jlerit, jerit**
¹**jali** *n* jelai; enjelai
²**jali** *a* terang; bercahaya; bersinar

³**jali** *n* taji;

njali *v* menaji mata

jalidri *n* sb kangkung darat

jaliger *n* nama ikan

jaling *n* tulang kepala di belakang pelipis;

jalingan *n* 1 tulang kepala (ikan gabus dsb); 2 boneka;

njaling *v* 1 memukul pd "jaling" (ayam dsb); 2 menyakitkan hati (perkataan dsb);

kejalingan 1 *v* terluka atau terpukul pd "jaling"; 2 *adv* mendapat malu; kalah (pertengkaran dsb);

jalinggut → **jlinggut**

jalirit, njalirit → **jlirit**

jalisu *n* nama pohon

jalitheng → **jlitheng**

jalma → **janma**

jalon → **jalu**

¹**jalu** *n* taji; susuh;

njalu *v* 1 menaji; menjalu; 2 bertaji; keluar susuhnya

²**jalu** *kr* → **lanang**

jaluk *n* pinta; minta;

jalukan 1 *n* permintaan; 2 *a* suka meminta;

jaluk-jalukan *v* saling meminta;

njaluk *v* meminta; memohon;

njejaluk *v* 1 meminta-minta; minta; 2 mengemis;

njolak-njaluk *v* berulang kali meminta;

panjaluk *v* permintaan

jam *n* jam; pukul;

-- **beker** *beker*; -- **gantung** jam dinding; -- **gelang** jam tangan; arloji tangan; -- **tangan** jam tangan; -- **tembok** jam dinding;

jam-jaman *adv* berjam-jam; beberapa jam; 2 perhitungan berdasarkan jam atau waktu (tt sewa taksi dsb);

ngejami *v* 1 menghitung dng jam; 2 memberi tanda dng lonceng dsb untuk menunjukkan waktu; pergantian jam pelajaran dsb;

ngejaman *adv* tempat jam (yg disediakan untuk umum, msl di depan pasar dsb)

kejaman *v* terlambat jamnya; terlambat waktunya

¹**jamah** *v* jamah; sentuh; pegang;

njamah *v* menjamah; menyentuh; memegang;

jamahan *n* gundik; gendek

²**jamah** *n* sundip; pencolet apiun

jamajuja **1** *n* setan berwujud raksasa terbelenggu, lepasnya pd hari kiamat; **2** *adv* baheula; amat lama; dahulu kala

¹**jamak** *a* lumrah; umum; biasa;

ora -- **1** *adv* tidak biasa; tidak umum; luar biasa; **2** *p* sangat sekali;

kejamak *a* lumrah; umum; terbiasa; biasa

jamaké *a* umumnya; biasanya;

kejamak *a* lumrah; umum; terbiasa; biasa

²**jamak** *a* banyak; rangkap

jaman *n* **1** jaman; zaman; masa; **2** saat; ketika;

-- **akir** zaman akhir; hari kiamat;-- **édan** zaman gila-gilaan; keadaan masyarakat rusak; -- **emas** zaman keemasan; zaman kejayaan; -- **langgeng** alam baka;-- **pati** zaman kematian;

ora -- *n* mustahil; omong kosong; tidak keruan asalnya;

njamani *v* mengikuti zaman

jamang *n* **1** bingkai mahkota; **2** sumping (perhiasan raja, wayang, dsb); **3** lingkaran pd caping dsb tempat kepala;

jamangan **1** *v* memakai jamang; **2** *n* tiruan sumping (jamang); **3** *n* lingkaran atau cincin pd seruling

jamas *kr* → **kramas**

jambak *v* jambak; renggut;

jambak-jambakan *v* saling menjambak rambut;

njambak *v* menjambak; merenggut (rambut);

jumbak, **jembak** *n* ukuran panjang rambut dsb (kira-kira sudah dapat dijambak)

jambal *n* **1** daging yg bercampur lemak; **2** *jn* ikan air tawar; **3** pohon sog; **4** kulit ketela;

njambal *v* makan lauk tanpa nasi

jamban *n* **1** kamar mandi; **2** jamban; kakus; tandas; tempat buang air

jambé *n* pinang

jambet *kr* → **jambu**

jambéyah *n* sb pisau

jambon **1** *a* merah jambu; **2** *n* jn pohon

jambu *n* **1** jambu; **2** motif kartu;

-- **bol** jambu bol; -- **dersana** jambu dersana; -- **klutuk** jambu biji;

-- **mente** jambu monyet; -- **tlampok**, -- **klampok** jambu air

jambul *n* jambul;

jambulan *v* berjambul; menjambul;

njambul *v* berjambul; menjambul

jamhur *n* jamhur; orang pandai (dl pengetahuan agama)

jamin *v* jamin;

njamin *v* **1** menjamin; menanggung; **2** memberi makan; **3** memelihara;

jaminan *n* **1** jaminan; tanggungan; **2** makanan; **catu**

jamjam **1** *n* jamjam; zamzam; **2** *a* tenteram; tenang

jampang *n* jn rumput

jampel *n* **1** balut lutut; **2** jampel; setengah real; setengah rupiah

jampés *n* jn lalat (berwarna kekuning-kuningan sering menggigit kerbau atau lembu)

jampi *kr* → **jamu**

jamprah *a* panjang lagi lebat (tt kumis, ekor, dsb)

jamprak → **jamprah**

jamprong *a* gagah lagi tampan

jamrut *n* jamrud; zamrud

jamu *n* jamu; obat;

njamoni *v* meminum obat ; mengobati;

jejamu *v* minum jamu; berobat

jamur *n* jamur; cendawan; kulat

-- **barat** jn jamur (bentuknya spt payung biasanya tumbuh pd bekas sarang anai-anai dan enak dimakan); -- **kuping** cendawan telinga; -- **pari** cendawan padi; jamur merang; -- **séla** jn jamur (sb jamur padi); --- **trucuk** nama jamur;

jamuran *n* permainan anak-anak;

njamur *v* bercendawan; berkulat; jamuran; bulukan

jamus *n* puputan terbuat dr belulang kambing

janah 1 *a* terang; jelas; 2 *n* mendiang; almarhum; 3 *n* surga

janak *n* bagian alat permainan "benthik" (permainan anak-anak)

Janawari *n* Januari

jandhon *v* duduk-duduk sambil bercakap-cakap

jandhu *n* sb capung besar

jango *n* sayur;

njango *v* membuat sayur; menyayur;

janganan *n* 1 sayuran; sayur-mayur; 2 pecal; pecel

janges, njanges *a* hitam mengkilat; hitam pekat

janget *n* jangat; tali dr kulit;

njanget *v* 1 membuat jangat; membuat tali dr kulit; 2 mengikat

dng jangat; 3 membajak mulai dr tengah

jangga *kr* → gulu

janggama *n* 1 zat hidup; 2 kehidupan

janggan, jejanggan *n* murid pendeta

janggalan *n* jn rumput

¹janggel *n* tongkol jagung; jagung; jagung muda

²janggel *n* tulang ekor muda

janggel, janggalan *adv* belum pasti; nisbi; tanggung-tanggung

janggitan *n* nama hantu

¹hanggleng *n* buah jati;

jangglengan *n* pohon jati muda (baru ditanam)

²janggleng *a* tertegun; terpegun

janggreng, njangreng *a* tampak besar; tampak megah

¹janggrung, janggrung-janggrung *a* tinggi lagi besar (tt tubuh dsb)

²janggrung, janggrungan *n* semacam tayuban dng teledak sewaan,

orang yg membayar boleh mengibing;

njanggrung *v* berjoget (mengibing)

janggut *n* dagu;

njanggut *v* 1 menekan dng dagu; 2 mengusap-usap dagu

jangji → janji

¹jangka *n* jangka;

njangka *v* menjangka; membuat lingkaran dng jangka

²jangka *n* alat untuk meracik atau merajang daun tembakau

³jangka *n* idam-idaman; cita-cita; maksud;

- * **njangka** *v* mencita-citakan;
- panjangka** *n* idam-idaman; cita-cita; maksud
- ⁴**jangka** *n* nasib; kejadian yg digariskan
- ⁵**jangka** *n* ramalan;
- jinangka** *v* diramalkan; digariskan
- ⁶**jangka** *n* jangka
- jangkah** *n* langkah; jangkah;
- njangkah** *v* 1 melangkah; menjangkah; 2 menjangkau; mencapai cita-cita dsb;
- panjangkah** *n* 1 langkah; 2 jangkauan; cita-cita;
- jumangkah** *v* melangkah
- jangkang** *n* 1 jangkang; jn pohon dan buahnya; 2 sb suntung (sumping)
- berbentuk bulan sabit;
- jangkangan** *n* bentuk topi (berbentuk bulan sabit)
- jangkar** *n* jangkar; sauh
- jangkeng** *n* jn burung (sb burung elang)
- jangkep** *kr* → **ganep**
- jangkrik** *n* jangkrik;
- **génggong** 1 gangsir; riang-riang; 2 nama gending; -- **upa** jn jangkrik yg kecil
- jangkung** 1 *n* burung sb bangau; 2 *a* jangkung; tinggi semampai; 3 *n* bentuk keris;
- njangkung** *v* menjaga; melindungi
- jangla** *a* 1 liar; jalang; 2 mudah berubah pendirian
- janglar** *a* retak; rekah
- janglot** *n* jn pohon dan buahnya
- jangur, njangur** *v* 1 memasang kerangka rumah; 2 duduk termangu-mangu;
- dijanguraké** *v* dibengkalaikan; didiamkan saja (tt pekerjaan dsb)
- janjam** → **jamjam**
- ¹**janjang** *n* 1 lampai; 2 jenjang (tt leher)
- ²**janjang** *n* gugus (kelapa, salak, dsb);
- janjangan** *n* 1 gugusan; 2 bergugus-gugus
- ¹**janji** *v* janji; berjanji;

janjén berjanji; saling berjanji; perjanjian

njanji *v* memberi janji; memesan;

prajanji *v* sanggup;

prajanjian *n* perjanjian; kesepakatan;

prajanjén *n* perjanjian

²**janji** *p* asal; asalkan; bilamana

janma *n* manusia; orang;

manjama *v* menjelma

janmi *kr* → **janma**

jantén, janténan *n* jagung muda

janten *n* atap perahu

janti *n* jn tumbuh-tumbuhan

janton → **jantu**

jantra *n* jantera; roda; roda pd kincir

jantrung, njantrung *v* berdiam diri; termenung-menung; meromok

jantu *n* bumbu (ramuan obat);

njantoni *v* membumbui; memberi bumbu

¹**jantung** *n* bunga pisang

²**jantung** *n* jantung

¹**jantur** *v* gantung;

njantur *v* menggantung (kepala di bawah, msl ayam jantan)

²**jantur** *n* jantur; sulap; sihir;

njantur *v* menjantur; menyulap; menyihir

³**jantur, njantur** *v* menjantur; menjelaskan cerita (wayang);

janturan *n* penjelasan cerita oleh dalang dl pertunjukan wayang

janur *n* janur; daun kelapa muda; daun nyiur muda

Januwari *n* Januari

japa *n* mantra;

-- **mantra** mantra; guna-guna;

njapani *v* memantrai; memberi mantra

Japan *n* 1 Jepang; 2 kota Majakerta (zaman dahulu)

japana *n* nama daun

japit *n* sepit; penjepit;

japitan 1 *n* penyepit; 2 *v* bersepit; 3 *v* saling menyepit;

njapit *v* menyepit

jar *p* biar;

dijaraké *v* dibiarkan

jara *n* gurdi; bor;

njara *v* membor; menggurdi

jarag, njarag *v* sengaja; dng sengaja;

jaragan **1** *v* dng sengaja; sengaja; **2** *p* asal; memang

jarah *v* rampas;

njarah *v* merampas; merampok;

jarah *n* rampasan

jarak *n* jarak; pohon yg buahnya dibuat minyak

jaran *n* kuda;

-- **bopong** kuda kuning berkaki hitam; -- **dhawuk** kuda berbulu hitam bercampur putih; --- **ébég** kuda lumping; --- **guyang** nama guna-guna; -- **képag** kuda lumping; -- **téji** kuda yg besar;

-- **topong** kuda putih berkepala merah;

jaranan **1** *p* tiruan kuda; **2** *n* nama permainan kanak-kanak; **3** *v* naik kuda;

jejaraan *n* naik kuda;

jarang *n* air jarang; air panas;

njarangi *v* memberi air jarang (ayam, cucian, dsb)

jarapah *n* jerapah

jarat *n* kubur;

jaratan *n* kuburan

jaré, jaréné *adv* katanya; konon kabarnya

jarem, njarem *a* sakit dl otot atau daging (bekas dipukul, ditinju, dsb)

jaring *n* jaring;

jaringan *n* usus

njaring *v* menjaring;

jarit *n* kain; selendang;

-- **amba** kain panjang; -- **ciut** selendang; -- **kandhén** selendang (untuk mendukung bayi dsb);

jaritan *v* berkain; memakai kain

jariyah, amal -- *n* amal jariah

jaro *n* tiang pagar

- jarot** 1 *n* serat (asam, mangga, dsb); 2 *a* kuat; perkasa (tt tubuh)
- jaruh** 1 *adv* sudah kenal; akrab; 2 campur aduk; gaduh; bingung;
3 ketahuan orang banyak
- jarum** *n* jarum;
-- **uji** alat penguji (emas, intan, dsb);
njarum *v* 1 menjarum; menjahit; 2 memadukan pendapat;
jaruman *n* 1 jahitan; 2 muncikari
- jarupih** → **upih**
- jarwan** *n* 1 terjemahan; 2 tafsiran; pengertian; 3 uraian; keterangan;
- jejarwa** *v* berkata (berterus-terang);
njarwakaké *v* 1 mengartikan; menerjemahkan; 2 menerangkan;
sajarwa *v* berkata apa adanya; berkata terus terang;
- jas** *n* jas;
-- **bukak** jas buka; -- **tutup** jas tutup; -- **udan** jas hujan;
jas-jasan *v* memakai jas; mengenakan jas
- jasa** *n* jasa
- ¹**jasad** *n* badanl tubuh; jasmani;
kejasad *v* 1 dimakan; termakan (masuk dl tubuh); 2 menjadi saudara
- ²**jasad** *n* zat
- jasadi** *n* jasmaniah; badan
- jasat** → ¹**jasad**
- jasbén** → **jésbén**
- jasem** *n* jn pohon
- jasmani** *n* jasmani; badan tubuh
- jat** → ¹**jasad**
- jatén** → ¹**jati**
- ¹**jati** *n* jati; nama pohon jati
- ²**jati** 1 *n* hakikat; 2 *a* tulen; 3 *adv* nyata; sungguh;
njaténi *v* memberi tahu kenyataannya;
kejatén *n* kenyataan; kesungguhan; yg sesungguhnya;
sejati, **sajati** *a* sejati; tulen;
sejatiné *adv* sesungguhnya
- jati ngarang** *n* 1 naga yg menjaga penjuru angin; 2 sb usungan makanan untuk membawa selamatn raja

jatmika *a* sopan; halus budi; berjiwa luhur; tenang

jatos *kr* → **jati**

jatu → **jantu**

jatuh *v* jatuh

jatukarma → **jatukrama**

jatukrama *n* jodoh; suami; istri

jatukrami *kr* → **jatukrama**

jatha *n* 1 rambut; 2 taring; 3 gigi

jathil, **njathil** *v* menari dng kuda lumping;

jathilan *n* pertunjukkan kuda lumping

¹**jawa** *n* sekoi; biji-bijian (jawawut)

²**jawa** *n* 1 jawa; 2 makna; arti; maksud (dl bahasa Jawa);

njawani *v* bersikap atau berkepribadian Jawa

njawakaké *v* mengartikan; menerjemahkan (ke dl bahasa Jawa);

ngejawa *v* pergi ke tanah (Pulau) Jawa

kajawan, **kejawan** *n* 1 kepribadian Jawa; adat Jawa; kebudayaan Jawa; 2 tanah kekuasaan raja Yogyakarta atau Surakarta

jawab *n* 1 jawab; 2 kata;

njawab *v* menjawab; 2 berkata;

jawaban *n* jawaban

jawah *kr* → **udan**;

kejawahan *v* kehujanan

¹**jawan** *n* terjemahan

²**jawan** *n* nama rumput

³**jawan** *n* hiasan pd tangkai keris

jawar *n* nama pohon

¹**jawat** *v* jabat; pegang; sentuh;

njawat *v* 1 menjabat; 2 memegang; menyentuh

²**jawat** *n* pelisir; bingkai;

panjawat *n* 1 pelisir; 2 sayap (bulu ujung sayap)

jawata *n* dewata; dewa

jawes *n* rambut pd bibir bawah

¹**jawi** *kr* → **jaba**

²**jawi**, **kejawi** *p* kecuali

³**jawi** *kr* → **jawa**

jawil *v* gamit; colek;

jowal-jawil *v* berulang kali menggamit atau mencolek;

jawilan *n* 1 gamitan; 2 undangan; pemberitahuan

njawil *v* 1 menggamit; mencolek; 2 memberi tahu; mengajak

jaya *a* jaya; menang; unggul; kuasa; kesaktian;

jaya-jaya *n* kemenangan; memuji atau pujian supaya menang;

jayéng *a* menang di ...

jayandaru *n* pohon beringin kurung (di Kraton Yogyakarta dan Surakarta)

jayanti → **janti**

¹**jayéngan** *n* kelompok prajurit istana

²**jayengan** *n* tempat untuk meracik minuman (saat orang punya kerja, spt pernikahan)

jayeng astra *n* nama prajurit istana Surakarta

jayeng katong *n* 1 minyak yg dipakai raja; 2 minyak yg digunakan sbg alat untuk melihat makhluk halus

jayeng sekar *n* nama prajurit berkuda

¹**jé** → **jaré**

²**je** *n* Je; nama tahun Jawa

jebabah, njebahah *v* berdiri, berbaring dng tangan terentang

jebabak, njebabak *a* merah padam (tt wajah dsb)

¹**jebab** *n* minyak wangi (jn kesturi);

njebadi *v* melumasi dng minyak wangi

¹**jebad** *a* rusak; retak

jebat → **jebad**

jebebeg, njebebeg *a* senak; senuh (krn makan terlalu kenyang)

jebébéh, njebébéh *a* tampak lebar (tt topi, caping, dsb)

jeben *a* sedang gemar (berkain dsb);

-- bebed anak lelaki berusia 8-9 tahun; -- tapih anak perempuan berusia 6-7 tahun

jebéng *n* panggilan atau sapaan thd anak (bisa laki-laki atau perempuan)

¹**jebeng** *a* jumbai-jumbai; rumbai-rumbai

²**jebeng** → **jeben**

jebér, njebér 1 *v* menjonget lebar; melebar; 2 *a* ceper tidak jeluk (tt

piring, mangkok, dsb)

jebibir, njebibir *a* pucat serta kendur krn kehujanan (tt kulit, bibir)

jebimblik, njeimblik *a* warna wajah spt akan menangis krn takut, terkejut, dsb

jebir *a* jonget;

njebir *v* menjonget (tt bibir dsb)

jeblag, njeblag *a* terbuka lebar-lebar (tt pintu dsb);

njeblagaké *v* membuka lebar-lebar;

dijeblagaké *v* dibuka lebar-lebar

jeblés *v* bentur;

jeblés-jeblésan *v* saling membenturkan;

jeblas-jeblés *v* berbunyi "jeblés" berulang kali;

njeblésaké *v* membenturkan (kepala, daun pintu, dsb);

kejeblés *v* terbentuk

jeblog *a* 1 becek; berlumpur; 2 kotor; hina; remeh; 3 mati;

jeblogan *n* 1 tempat berlumpur; 2 pelacuran;

njeblogi *v* membuat becek; mengotori

¹**jeblos** *n* detus; letus;

njeblos *v* mendetus; meletus;

kejeblosan *v* terdetus; kena letusan

²**jeblos, kejeblos** *v* 1 teperosok; 2 tersesat; tertipu

jeblug, njeblug *v* meletus; meledak;

njeblugaké *v* meletuskan; meledakkan;

kejeblugan *v* terkena letusan; terkena ledakan

jebulus *v* tembus;

jebulusan *v* tembusan; lanjutan (jalan dsb)

jebobog, njebobog *a* kusut (tt rambut, bulu, dsb)

jebol *v* 1 cabut; 2 rusak; tembus; jebol; 3 gagal;

jebolan *n* 1 yg sudah dicabut (kacang tanah dsb); 2 *cak* yg tidak berhasil; yg tidak mencapai apa-apa; 3 tembusaan (jalan dsb)

njebol *v* 1 mencabut; 2 merusak; menembus; menjebol; 3 menggagalkan;

jébor 1 *n* cibur besar (bertangkai panjang); 2 *a* encer;

jéboran *n* lilin batik yg sudah dicampur

njébor 1 *n* 1 menuangi air arag menjadi encer; 2 mencairkan;

- 3 mencampur lilin untuk membatik
jebres *n* kumis binatang (kucing, harimau);
njebrés *v* berkumis panjang
jebbrig, njebrig → **jebbrig**
jebbring, pating -- *a* pendek dan jarang (tt rambut dsb)
jebrod, njebrod 1 *a* gemuk dan besar (tt tubuh); 2 *v* melahirkan (bahasa kasa); 3 *v* pecah (tt ban, balon, dsb)
jebrol, njebrol *v* 1 keluar bersama-sama; 2 menampak (tt bulir padi dsb);
njebroli *v* mencabuti
jebubug, njebug *v* mengonggok tampak besar
jebug *n* 1 buah pinang; 2 orang hina; orang rendah;
njebug *a* gendut; tidak ramping
jebul *v* tembus; sampai
njebul *v* menyebul; muncul
jebur *v* cebur; debur;
jebur-jeburan *v* berceburan; berdeburan;
jebur-jebur *v* berulang kali mencebur;
njebur *v* mencebur; mendebur
jedhag *v* dapat; mampu; bisa;
njedhag *v* tidur tertelentang
jedhér *n* tar (tiruan bunyi senapan dsb);
jedhar-jedhér *v* meletus; meledak berulang kali;
njedhér *v* meletus; meledak;
njedhéraké *v* meletuskan; meledakkan
jédhi *n* jn periuk besar untuk melebur besi dsb
¹**jedhidhing** *n* nama bunga petai Cina
²**jedhidhing** → **jehdig**
jedhig *n* 1 rambut yg semrawut tidak diatur; 2 cara memakai ikat kepala
jedhi, jedhilan *n* nama permainan (taruhannya dikumpulkan terlebih dahulu yg menang terus mengambil)
njedhil *v* mencabut; meninggalkan; melepas;
jedhing *n* bak mandi; tempat air (dr besi)
¹**jedhir** *n* monyong; jonget (tt mulut babi dsb)

²jedhir *v* bentur; bentus;

njedhir *v* membentur; membentus;

kejedhir *v* terbentur; terbentus

jedhodhog, njedhodhog *v* duduk meromok

jedhol *v* cabut; lepas;

njedhol *v* mencabut; melepas

jedhor *n* tar (suara bunyi senapan dsb);

jedhar-jedhor *v* berbunyi "dor" berulang kali;

njedhor *v* meletus; meledak;

kejedhoran *v* terkena letusan; terkena ledakan

jedhot *n* tiruan bunyi petasan dsb;

njedhot *v* meletus; meledak;

kejedhotan *v* terkena letusan; terkena ledakan

jedhol, jedhal-jedhul *v* timbul berulang kali; sering muncul;

njedhul *v* timbul; muncul;

jumedhul *v* timbul; muncul

jedhung *n* nama ulat (warnanya hijau daun)

jég, ngejégi *v* menduduki; mencaplok (wilayah lain)

jeg → **ajeg**

jegadul, njegadul *a* masam muka; cemberut

jegagig *p* tiba-tiba terhenti (krn terkejut dsb)

jégal, njégal *v* 1 menjegal; mengait kaki agar jatuh; 2 menyabot

jégang *v* duduk bersila atau mengujur dng sebelah kaki dilipat ke atas

jegédhag, njegédhag *a* tampak besar dan gagah

jegedheg, njegedheg → **jegédhag**

jegégék, njégégék *v* tertawa gelak-gelak;

jegégékan *v* tertawa gelak-gelak;

jegégak-jegégék *v* berulang kali tertawa gelak-gelak

jegégés, njégégés *v* tertawa terkekeh-kekeh; tertawa gelak-gelak;

jegégésan *v* tertawa gelak-gelak;

jegégés-jegégés *v* berulang kali tertawa gelak-gelak

jegénggégng → **begénggégng**

jeger *a* sangat muda

jegidheg, njegidheg *v* 1 bungkam; membisu; 2 tidak mau men-

- dengarkan; 3 tidak mau bekerja
 jegigik, njeigik, keigigikan v terkikik-kikik;
 jegigak-jegigik v berulang kali tertawa terkikik-kikik
 jegigis, njeigis v tertawa terkikik-kikik;
¹ jegigis, njeigis v tertawa terkikik-kikik;
² jegigas-jegigis v berulang kali tertawa terkikik-kikik
 jegigis → jegingis
 jeginggis, njeinggis a tampak kurus lagi pucat
 jeglag, njeilag v duduk bersandar
¹ jegleg n tiruan bunyi "gleg" (hentakan daun pintu dsb);
 jeglegan n 1 penutup; pengunci (otomatis); 2 mudah menutup
 atau membuka (secara otomatis); 3 pelubang kertas;
 njeleg v menutup; mengancing; terbuka (dng sendirinya);
 kejeleg v terjepit
² jegleg, njeleg a mencolok (tt warna)
 jegleg, njeleg a diam terangu-mangu
 jeglig 1 n tiruan bunyi 'glig' (krn terantuk atau terbentur); 2 a
 terhenti dng tiba-tiba
 jeglog, njeleg a duduk santai
 jeglong, njejong a berlubang;
 njejongake v memerosokkan; menjernumuskan;
 kejejong v 1 terperosok; 2 terjerumus; tertipu; mendapat
 kesusahan;
 jeglongan n 1 lubang; 2 jebakan
 jeglug, jeglugan v berbenturan; berbenturan
 njejug v 1 membentur; membentus; sampai pd batas;
 kejejug v terbentur; terbentus; terantuk;
 jegodhah, njeodhah a lapang; luas
 jegodhag, njeodhag a lapang; luas
 jegog n salak; gonggong;
 njeog v menyalak; menggonggong
 jegogos, njeogos v meromok
 jegogot, njeogot v 1 meromok; 2 diam (tidak mau bekerja)
 jegong a jeluk; leku; cekung;
 njeong v berlekuk (tt tanah dsb);

kejegong *v* 1 terperosok; terjerumus; 2 tertipu;

jegongan *n* 1 lekukan; lubang; 2 jebakan

jegonggot, njegonggot *v* meromok

jégosa dapat; mampu; bisa

jegos, njegos *v* duduk diam; meromok

jegot, njegot *v* diam; tidak mau bekerja

jegrag, njegrag *a* berdiri kejur (tt rambut)

jegrég *n* tiruan bunyi "greg" (hentakan pintu dsb)

jegreg, njegreg *a* diam termangu-mangu; diam tidak bergerak

jegrig, njegrig *a* germang; menggermang (tt bulu, rambut, dsb)

jegudru, njegudru *a* kuyu; sayu; pucat

jegug → **jegog**

jegug → **jegog**

jegul *n* kuas (terbuat dr lawe, sabut, dsb untuk membatik)

jéngung *n* jerat; saur; serimpet;

njéngung *v* menyaur; menjerat;

kajéngung *v* terjerat; terserimpet

jegunggut, njegunggut *v* berjalan perlahan-lahan sambil menunduk (mencari sesuatu);

jegunggat-jegunggut *v* berjalan perlahan-lahan menunduk ke sana kemari

jegur *n* cebur; debur;

njegur *v* 1 mencebur; berdebur; *ki* memasuki lapangan pekerjaan yg tidak pantas;

jumegur *v* berdebur; menggelegar;

kejegur *v* tercebur

jejak *n* depak;

njejak *v* mendepak

jejaka → **jaka**

jejamu → **jamu**

jejanggan → **janggan**

jejeb → **jejep**

jejed → **jejet**

¹**jejeg** *a* 1 tegak; lurus; 2 adil; 3 normal (tt pikiran);

njejegake *v* menegakkan; meluruskan;

kejejegan *a* terlalu tegak

²**jejeg** → **jejak**

jejel *a* jejai; berjejai; penuh sesak;

-- **riyel** penuh sesak; berjejai-jejai; geridit-pidit;

njejeli *v* menjejali;

kejejelan *a* tersumbat

jejenggul → ²**jenggul**

jejep, njejep *v* mengintai; membidik

jéjér *v* berjajar; berderet;

jéjér-jéjér *v* berjajar-jajar; berderet-deret;

njéjéri *v* menjajari

¹**jejer** *n* adegan; babak;

dijejer *v* diatur berjajar (tt wayang kulit dsb);

sajejeran *n* satu babak; satu adegan

²**jejer** *v* berdiri

³**jejer** *n* pokok; pelaku; tokoh; tema

¹**jejet** *n* bingkai nyiru; bakul dsb terbuat dr bambu atau rotan;

njejet *v* memberi berbingkai

² **jejet, njejet** *v* kata untuk menyangatkan

jejinggis, njejinggis *a* tampak kurus pucat

jek *v* injak;

ngejeki *v* menduduki; menguasai

jekangkung, njekangkung *p* jatuh terjengkang; mati

jekat → **jakat**

jekékal → **cekékal**

jekék, njekék *a* sungguh-sungguh

jekékél, njekékél *v* menggapai-gapai akan bangun

jekekel, njekekel *a* berkerut (tt otot dsb)

jekeker, njekeker *a* 1 kaku; kejang; berkerut (tt otot); 2 mati

jekéngkang, njekéngkang *a* 1 jatuh terlentang; 2 mati

jengkeng, njekengkeng 1 *a* kejang; kaku; 2 *v* mati

jekening, njekening → **jekining**

jekenong, njekenong *a* kerut merut; berlipat-lipat; tidak halus (tt baju)

jekéthék, njekéthék *a* mudah diketemukan

jekéthét, njekéthét → **clekéthét**

- jekethut, njekethut** *a* kelambur; lebih; → **jelekethut, njlekethut**
jekining, njekining *a* tampak baik lagi bersih
jekithat, njekithat *a* panjang meruit (tt kumis dsb)
jekithit, njekithat *a* panjang meruit (kecil), msl kumis
jekithut, njekithut *a* kelambur; lepih
jeklak *n* tiruan bunyi "klak" (tt dahan patah dsb)
jeklék *n* tiruan bunyi "klik" (tt pelatuk senapan ditarik dsb);
     njeklék *v* 1 berbunyi "klik" ; 2 mengancing menutup atau mem-
     buka (secara otomatis);
     jeklak-jeklek *v* berkali-kali berbunyi "klik"
jeklok *n* tiruan bunyi "klok" (tt jari ditekuk-teuk dsb)
¹**jekluk** *n* tiruan bunyi "kluk" (tt jari ditekuk dsb)
²**jekluk, kepethuk** -- *v* berjumpa berhadapan muka
jekrék *n* tiruan bunyi "krek" (tt bambu pecah dipukulkan);
njekrék *v* 1 berbunyi "krek"; 2 menutup atau membuka dng
     sendirinya (tta perangkat tikus dsb);
     jekrékan *n* perangkat tikus
jekrok *n* tiruan bunyi "krok" (tt bambu pecah yg dijolokkan dsb)
jeksa *n* jaksa
jekut, njekut *a* dingin sekali (tt udara dsb)
jekutrut, njekutrut *a* masam muka
jelag, njelag *v kas* 1 makan; 2 menipu
jelalat, jelalatan → **jlalat, jlalatan**
jelampar, njelampar → **jlampar**
jelamprah → **jlamprah**
jelamprang → **jlamprang**
jelamprong → **jlamprong**
jelantah – **jlantah**
jelanthir → **jlanthir**
jelarih → **jlaréh**
jéléh *n* bilis (sakit mata, memerah dan berair)
jeléh *a* muak; bosan;
     njeléhi *a* membosankan; memuakkan;
     jeléhan *a* mudah bosan
jelempah → **jlempah**

jeléntréh → **jléntréh**

jélés → **jéléh**

¹**jelih, njelih** *v* berteriak;

jelih-jelih *v* berteriak-teriak;

jelah-jelih *v* berkali-kali berteriak

²**jelih** → **jeléh**

jelir, njelir-njeliraké *v* menerangkan panjang lebar sambil menasehati;

kejelir *v* terbongkar kebohongannya

jelirit, njelirit → **jlirit**

jelit, njelit *v* menghemat, menjatah secara pas

jelitheng → **jlitheng**

jelma → **jalma**

jelu, njelu *a* mengkal; mendongkol (tt hati)

jélung, jélungan *v* bermain sembunyian (saling mencari)

jelungup → **jlungup**

jelupak → **jlupak**

jemagar *n* pemuda tanggung

jemaka → **jaka**

jemala *n* pemukul; cambuk;

njemalani *v* memukuli; mencambuki

jembak *n* nama tumbuhan air (yg enak disayur)

jembambasan *a* kurang sopan

jembangan *n* 1 belanga; 2 jambangan; jembangan

jembar *a* luas; lapang; longgar; bidang; lebar;

-- **atine** sabar; penyabar; pengampun; -- **jadagé** berpendangan luas; banyak pengalaman; -- **kuburé** mendapat kebahagiaan surgawi; -- **segarané** sabar; penyabar; pemaaf; -- **wawasané** berpandangan luas;

njebaraké *v* meluaskan; melebarkan

jembeg *a* becek; kotor; berlumpur;

jembegan, jejembegan *n* pelimbahan; tempat yg kotor (berlumpur)

jember *a* kotor berair; becek;

njemberi *v* memuakkan;

njejemberi *v* memuakkan

jejember *n* kotoran

jembéwék, dijembéwék *v* dingangkan dng paksa; ditarik ke kanan ke kiri (tt mulut)

jembilungan *n* nama permainan; **2** *v* bermain cari-carian

jemblang, njemblang *a* **1** besar (tt perut); **2** bunting tua

jémblék *n* mata yg mengeluarkan kototan dan berair; **2** *a* leleh dan lekat

jemblék, njemblék *a* berair lagi lekat (tt gula jawa)

¹**jémblem** *n* nama penganan

²**jémblem, njémblem** *a* **1** bentuk muka yg gemuk dan bulat; **2** bungkam saja

jembleng, njembleng *a* heran; keheranan

jembling, njembling *a* **1** buncit; **2** bunting; hamil

¹**jemblok** *n* noda (tulisan tinta, lilin, dsb);

njemblok *a* bernoda (tt tulisan yg kena tetasan air dsb)

²**jemblok, jemblokan** *n* gumpalan logam

³**jemblok** *n* sb botol untuk takaran minyak dsb

jemplong *a* tembus;

njemplongi *v* melubangi (kertas dsb);

kejemplong *v* terperosok ke dl lubang

jemplongan *n* lubang

jempluk, njempluk *a* gendut (tt perut)

jemplung *n* nama permainan (pertunjukan) khas Banyumas

jémbraik *n* rumbai; jumbai;

njémbraik *v* merumbai; menjumbai

jembrang, abang -- *a* merah sekali

jémbreng *v* bentang; rentang;

njémbreng *v* membentangkan; merentangkan

jembrung, njembrung *a* kotor (penuh sampah atau rumput)

jambut *n* rambut kemaluan

jémék *a* becek; lembek (tt nasi); meleleh lagi berair (tt gula)

jemika → **jatmika**

jempala *n* pukul; cambuk;

njempalani *v* memukul; mencambuki; menghajar

jempolak-jempalik *v* berulang kali menjumpalit

jempalik, njempalik *v* jatuh yg atas menjadi bawah dan sebaliknya;

- jempalikan** *v* berjumpalitan;
jempana *n* jempana; tandu besar;
jinempana ing angin *v* mati; wafat
jemparing → **panah**
jempena *n* 1 buah suweg; 2 bayi lahir prematur
jemperok, njemperok *adv* 1 besar halus (tt sanggul); 2 tampak cantik
 krn berdandan rapi
jempiring *n* nama cangkul
jempling, njempling *v* berteriak; menjerit;
jemplang-jempling *v* berteriak-teriak (melengking-lengking);
 menjerit-jerit
jempo *a* tua renta
jempol *n* ibu jari;
jempolan *a* jempolan; kampiun; yg terbaik; yg nomor satu
jempon → **jempo**
jempor *a* capek sekali
jempor → **jémpor**
¹**jemprit, njemprit** *v* menjerit
²**jemprit, lombok** -- *n* cabai rawit
jemput --- **jumput**
jemrut → **jamrut**
Jemuwah *n* Jumat
jenak *a* butuh; kerasan
jenang *n* bubur; jenang;
 -- **grendul** jenang berisi grendul;
jenangan *n* bubur; cairan yg dicetak untuk membuat sesuatu
 (besi, perak, malam, dsb);
 ~ **karét** suloloid;
njenang *v* membuat bubur; membuat jenang;
jenar → **kuning**
jenat *n* mendiang; almarhum
jendhel, njendhel *a* mengeras; membeku; mengentak;
kejendhelan *a* dapat masuk tetapi sukar keluar;
jendhelan *n* simpanan karang-barang berharga (emas, intan, dsb)
jendhela *n* jendela

jendhil, njendhil *a* buncit; bunting

jendhol *n* benjol; bincul; bintul;

njendhol *a* membenjol; benjol; bincul; bintul;

jendholan *n* bincul; bintul

jendhul *n* benjol; besar;

njendhul *a* membenjol;

kejendhul *v* terbentul

jendral *n* 1 jenderal; 2 pemimpin; ketua

jene → **kuning**

jeneh *p adv* sebab; karena; maka demikian krn ...; salahnya ...

¹**jeneng** *n* nama;

-- **ingsun** namaku; aku; saya; -- **pancer** nama keluarga atau marga; -- **para kamu**; -- **sira** kamu; engkau;

jenengé *n* namanya

jejeneng *n* 1 tiang pintu; 2 wakil; pejabat

dijenengké *v* dinamakan

²**jeneng** *n* kaki

jumeneng *v* berdiri;

jumenengan *n* penobatan; pengangkatan;

panjenengan *n* kamu; Anda;

~ **dalem** paduka tuan; ~ **ingsun** aku; saya

jenes *a* cemar; becek; kotor; menjijikkan;

njenesi *v* mencemarkan; mengotori

jenéwer *n* jenewer; nama minuman keras

¹**jeng** → **adhi ajeng**

²**jeng** → **kanjeng**

jengal, jengal-jengil *a* 1 menjengul-jengul; 2 hanya satu dan gagai (tt gigi dsb)

njengal *a* mencuat

jengandika *n* anda; engkau; aku

jengat, jengat-jengit *v* menjengit-jengit

njengat *a* mencuat;

jéngék, njéngék *v* memandang; mengangkat kepala

¹**jengek, njengek** *v* mendongak

²**jéngék, njéngék** *v* berteriak melengking;

- jengak-jengk v berulang kali bertierak
 jengengk, njengengk v mendongak
 jenger, njenger a tertegun; termanung-mangu
 jengés, njengés → cengés
 jenggama → janggama
 jenggama n ketakutan, kehawatiran (akan celaka, bahaya, dsb)
 jenggan → janggan
 jengar a renggang; longar; lapang; lebar;
 njenggaraké v merenggangkan; melonggarkan; melebarakan
 jenggaran, njenggaran a tampak besar dan megah (ti gedung, rumah, dsb)
 jengge n pawai Cina dng pakaian serba aneh
 jenggel v sembul; jengul;
 njenggel v I menjembul; menjengul; 2 siuman
 jenggeleg, njenggeleg a tampak besar-besar mengongok
 jenggelek, njenggelek v bangun; bangkit
 jengger → cengger
 jenggereng, njenggereng a tampak besar
 jenggeret nong n tenggeret; nama serangga
 jenggi → jengge
 jenggis, njenggis a tampak kurus pucat
 jenggileng, njenggileng v memandang dng mata lebar-lebar;
 jenggilang-jenggileng v berulang kali memandang dng mata membelalak; memandang ke sana-sini mencari sesuatu
 jengginngat, njengginngat a terperanjat
 jenggitrat, njenggitrat a I terperanjat; 2 bangun atau menpolah dng tiba-tiba
 jenggitri n nama hewan (sb harimau bertanduk di cerita wayang)
 jenggit, njenggit v menjambak sedikit; menjontot (rambut)
 jenggle, njenggle v duduk termanung-memandang sesuatu; duduk atau berada di tempat terbuka (tampak jelas)
 jenggleh, njenggleh v duduk atau berada di tempat terbuka (tampak jelas)
 jenggleng n tiruan bunyi "gleng" (besi dipukul)
 jengglong → jenglong

jenggluk, njenggluk *a* 1 duduk meromok; 2 duduk menunduk (asyik melihat atau mendengarkan sesuatu)

jengglung *n* tiruan bunyi "glung";

jumengglung *v* mendentung; mendengung

jenggodang → **jegodhag**

jenggorong *n* bentuk atau wujud besar;

njenggorong *a* tampak besar

jénggot *n* janggut;

jénggotan *v* berjanggut

jenggreng, njenggreng → **jenggereng, njenggereng**

jenggrik, njenggrik *a* kurus kering (sakit-sakitan)

jenggruk, njenggruk *a* 1 duduk meromok; 2 sakit; 3 duduk atau menunggu saja di rumah orang, tidak pergi-pergi

¹**jenggul, njenggul** *a* sembul;

jenggal-jenggul *v* berulang-ulang menyembul

²**jenggul, jejenggul** *n* pemimpin; tokoh; biang keladi

jengguleng, njengguleng *v* menggulung (tt ombak dsb)

jengguna *n* tiruan bunyi "gung"

njengguna *v* mendemuk; memukul dng kepala

jenggungut, njenggungut *v* berjalan perlahan-lahan membungkuk-bungkuk

jenggunuk, jenggunuk *adv* tampak besar;

jenggunak-njenggunuk *v* berjalan perlahan-lahan (tt gajah dsb)

jenggur *n* tiruan bunyi "gur";

njenggur *v* mendemuk; memukul kelapa dng tangan mengepal

jenggureng, njenggureng *a* merengus; geram

jengil, njengil *a* 1 mencuat kecil; 2 duduk sendirian

jengit; njengit *a* mencuat kecil; menjengit; meruit

jengkang *a* jengkang; jatuh telentang;

njengkangake *v* mendorong agar jatuh telentang;

kejengkang *v* jatuh telentang

jengkar *kr* lunga

jéngkél *a* jengkel; kesal hati;

njéngkélaké *v* 1 menjengkelkan; membuat kesal; 2 membuat marah

jéngkélang, njéngkélang *v* jatuh terjengkang

jengkelit *a* jempalit;

njengkelit *v* jatuh terjungkir;

jengkelitan *v* menjungkir balik

jéngkéng *v* duduk berlutut

jengkerut *a* kerut; berkerut;

njengkerut *a* berkerut; mengerut

jengking, jenggang-jengking *v* berulang kali menungging

njengking *v* menungging

jéngklak → **céngklak**

jéngklék, jéngklék-jéngklék *v* menari-nari

jengklék, kejengklék *a* terlenggak; terliuk

jengklok, kejengklok *a* terkilir

jéngkol *n* jengkol; jering;

jéngkolen *a* sakit akibat terlalu banyak makan jengkol

jengku *kr* → **dengkul**

jengongok, njengongok *v* melongok

jenguk, njenguk *v* duduk sambil memandang sesuatu

jengur, njengur → **jenguk, njenguk**

jeni *n* gudang senjata (dl benteng)

jenis → **jinis**

jenitri *n* nama buah

jenjem *a* tenang; tenteram; kerasan

jenthar, njenthar *a* panjang menjengkit (tt ekor dsb)

jenthara, njenthara *a* tampan gagah lagi tangkas (tt jejeke)

jenthathat, jenthathat-jenthithat *v* berulang-ulang menjengkit

njenthathat *a* menjengkit (tt ekor dsb)

jenthik *n* kelingking

jenthithat, njenthithat *v* menjengkit; menjentik;

jenthathat-jenthithat *v* berulang-ulang menjengkit

jéntréh *v* bentang; papar;

njéntréhaké *v* membentangkan; memaparkan;

dijéntréhaké *v* dibentangkan; dipaparkan; diuraikan; direntangkan

jéntrék *v* jajar; deret;

jéntrék-jéntrék *v* berjajar-jajar; berderet-deret

jentung, njentung *v* murung krn kecewa

jenu *n* tuba;

njenu *v* menuba;

kejenu *v* 1 keracunan tuba; 2 tertipu; kena pesona

jepapang, njepapang *v* mendepang; merentangkan tangan

jepaplang, njepaplang → **jepapang, njepapang**

jepat, njepat *v* 1 mencuat secara tiba-tiba; 2 kabur (tt pelayan dsb);

3 patah hati; kecewa;

jepatan *n* bilah dr besi pd pasungan bajak

jépén *n* sb jelai

jépét *n* jn ikan air tawar

jepét → **jepit**

jepiping, njepiping *a* 1 mengecil ke atas (tt layang-layang);

2 mengecil dan menegak (tt daun telinga); 3 penakut; takut

jepit *n* jepit; sepi;

njepit *v* 1 menjepit; menyepit; 2 bersembunyi;

kejepit *v* 1 terjepit; tersempit

jeplak, njeplak *v* 1 membuka (dng tiba-tiba); 2 asal berkata; berbicara;

jumeplak *v* 1 menganga; membuka; 2 bersinar terang

jepluk, njepluk *adv* 1 patah; 2 terbang tiba-tiba (krn terperanjat);

3 gagal (tt ujian, tes, dsb); 4 sepanjang; suntuk

jeprah, njeprah *adv* banyak; ada di mana-mana; 2 *a* umum; lazim

¹**jeprak** *n* bunga jagung

²**jeprak, njeprak** *v* mengembang; mekar (tt bulu ayam, merak, dsb)

jeprét *n* 1 tiruan bunyi cambuk; 2 keterangan terpancarnya sinar;

dijepret *v* dianiaya

jeprik, njeprik *a* 1 kelihatan berdiri tegak (tt rambut, bulu, dsb);

2 kelihatan merekah kecil-kecil

Jepun *n* Jepang

Jepupung, njepupung *a* telantar; tergeletak tidak terawat (tt mayat dsb)

¹**jer, ngejer** *a* 1 mencair; meluluh; melebur; 2 mencairkan; meluluhkan; melebur

²**jer** *n* nama harkat dl huruf Arab

jer p 1 memang; **2** karena itu; sebab itu; **3** asalkan

jerak, njerak v bertempat tinggal

jeram kr → jeruk

jeranthal, njeranthal → jranthal, njranthal

jerbabah, njerbabah v menggeletak dng tangan mendepang

jerbabak, njerbabak a merah padam (tt wajah)

jerbasa n juru bahasa

jerbébéh, njerbébéh a terkembang (tt jari dsb)

jereh → jiréh, jirih

jéréng v rentang; bentang;

njéréng v merentangkan; membentangkan

jering, njerjing a benci sekali

jerit, jerit-jerit v menjerit-jerit; berteriak-teriak;

jerat jerit v berulang kali menjerit;

njerit v menjerit; memekik; berteriak

jerkangkang, njerkangkang v jatuh tergeletak serta terlentang

Jerman n Jerman

jermumuh, njermumuh v melecur; membengkak (tt luka dsb)

jernéh → jenéh

jernih a jernih; bersih

¹**jero a** dalam;

menjero v masuk;

njerokaké v terlalu dalam;

jeron, béténg n daerah, rumah di lingkungan istana;

kejeron a terlalu dalam

²**jero a** lama; panjang

²**jero a** lama; panjang

jerpupung → jepupung

jeruk n jeruk; limau;

-- **bali** jeruk bali; -- **keprok** jeruk keprok; -- **manis** jeruk manis; --

pecel jeruk nipis; -- **purut** jeruk purut; limau hantu; jeruk wangi

¹**jerum, njerum v** menjerum; menderum

²**jerum, njerumi v 1** membujuk (agar pihak lain mengurungkan niatnya); **2** memfitnah (agar gagal);

kejerum v terkena fitnah

jerumat, njerumat *v* menerumat (menjahit dng tangan)

jerunthul → **jrunthul**

jesmani → **jasmani**

jet p keterangan bergerak atau bergoyang tiba-tiba;

sajetan *adv* satu gerakan; satu goyangan; satu guncangan

jethathus, njethathus *v* diam (tidak makan, bungkam, dsb)

jethathut, njethathut *v* masam muka; merengut

jethét n tiruan bunyi (tombol listrik, kunci yg diputar);

jethétan n tombol listrik;

njethétaké v 1 memutar atau menekan tombol listrik; 2 memutar kunci;

jethit n tiruan bunyi (mengancing tas, memutar tombol listrik, dsb)

jésbén n kelompok musik

jethot n tiruan bunyi "tot: (tt bambu patah dsb);

njethot v 1 mematah; 2 pergi atau berhenti dng tiba-tiba

jethothor, njethothor v diam; berdiam diri (tidak makan, tidak berkata-kata, dsb)

jéthung, jéthungan → **jélung, jélungan**

jethut n tiruan bunyi jari yg ditarik;

njethuti v menarik jari sampai berbunyi

jethuthut, njethuthut a 1 kedinginan; 2 masam mula; merengut

jetmika → **jatmika**

jetung, njetung → **jentung, njentung**

jewawul, njewawul a kusut masai (tt rambut dsb)

jewawut → **juwawut**

jéwér, njéwér v menjewer; menarik daun telinga

jewéwék → **juwéwék**

jewowog, njewowog a kusut masai (tt rambut)

jewowol, njewowol a kusut masai (tt rambut)

ji 1 *num* kependekan dari siji; 2 *n* kependekan dari dr kaji atau haji

jiarah v ziarah; berziarah

jib *adv* pasti; tentu;

ngejibaké v memastikan; menentukan;

dijibaké v dipastikan

jibah, kajibah v 1 berkewajiban; tugas; 2 diwajibkan; ditugaskan;

njibahaké *v* 1 mewajibkan; menugaskan;

jejibahan *n* kewajiban; tugas; tanggung jawab

jibeg *a* 1 sangat penuh; 2 sangat susah

jibir *n* moncong babi

jiblés *a* sama persis; sama rupa, sama benar

Jibril *n* Jibril (nama malaikat)

jibris, njibris *a* cerewet; celopar

jibur *n* debur; rituan bunyi orang mandi, ombak, dsb;

jibar-jibur *v* 1 berulang kali berdebur; berkali-kali menyiram (tt mandi); 2 menggampangkan krn sudah kenal baik (dng seseorang)

jibus, njibus *v* 1 meniduri; 2 menyetubuhi

jicéng *n* tahi pipa madat

jidar → **jidhar**

jideng *a* mati; mampus

jidhar *n* garis; penggaris

jidharan *n* penggaris;

njidhar *v* 1 menggaris; 2 menyusun atau merangkai;

jidhor *n* sb genderang besar

jidhul *n* buah pelir; kemaluan laki-laki;

njidhul *v* bersenggama

jidhur → **jidhor**

jidik, jidikan *v* bermesraan (sesama lelaki)

jidun, njidun *v* mencubit (pantat, paha, dsb)

jigrang *a* terlalu tinggi (tt berkain, bercelana panjang, dsb)

jiguh *a* kikuk; kaku

jigung *v* jerat; saut;

kejigung *v* terjerat; tersaut

jiit *n* nama bentuk judi (dr Cina)

jijal → **jajal**

jijik *a* jijik; muak;

njijiki *v* menjijikan; memuakkan

jikuk → **jukuk**

jilid *n* jilid; bagian buku;

njilid *v* menjilid;

jilidan *n* tulang belakang pelipis;

jiling *v* tulang belakang pelipis;

kejiling *v* terkena pukulan pd tulang belakang pelipis

jilma → **jalma**

jim *n* jin; setan

jimak *n* jimak; perihal bersetubuh

jimakir *n* nama tahun yg kedelapan (dl windu)

jimat *n* jimat; azimat

Jimawal *n* nama tahun yg ketiga (dl windu)

jimbit *n* minta istirahat sebentar; lelah, payah (bermain, bekerja, dsb)

jimbun *a* tua renta; pikun

¹**jimpé** *a* tanpa daya, sekan-akan lumpuh (tt tangan)

²**jimpé** *v* menduga; mengira

jimpit *v* jempit;

jimpitan *n* jimpitan; jemputan (beras dsb)

njimpit *v* menjempit

jimprak, njimprak-jimprak *v* berjingkrak-jingkrak; melonjak- lonjak (kegirangan, senang, dsb)

jimur *n* ular berbisa

jin *n* jin; setan

¹**jina** *v* zina

²**jina** *n* gelar Sang Buddha

jinabat *v* junub; janabat

¹**jinah** *num* puluh;

sejinah *num* sepuluh

²**jinah** *v* zina

jinajah → **jinasah**

jinantra → **jantra**

jinasah 1 *n* jenazah; 2 *v* penguburan jenazah

jinawi *a* subur

jinem *a* 1 halus budi; tenang; sepi;

jineman *n* 1 polisi sandi; polisi rahasia; 2 nama tembang (dl gending Jawa)

njinem *v* berdiam diri;

kajineman *n* polisi sandi; polisi rahasia;

jing → **sing**

jingga *a* **jingga**;

-- **loka** merah tua

jingglang, **njingglang** *a* terang

jinggleng, **njinggleng** *a* memperhatikan sungguh-sungguh (melihat, mendengarkan, dsb);

dijinggleng *v* diperhatikan sungguh-sungguh; diteliti sungguh-sungguh

jinggring *a* berkaki tinggi (tt ayam, kuda, dsb);

njinggring **1** *a* tampak tinggi krn berkaki panjang; **2** *adv* ada di tempat tinggi

jingkat, **njinkat** *a* tersentak krn terperanjat, terkejut, dsb

jingkeng *a* lesu; pegal;

jingkengan *v* berikat kepala dng lipatan rapi ;

njinkeng *a* tekun; asyik (bekerja)

jingklak *v* lonjak; loncat; lompat;

njingklak *v* melonjak; melompat;

njingklak-jingklak *v* melonjak-lonjak (kegirangan dsb)

jingklong *n* nyamuk

jingkruk, **njingkruk** *v* meromok

jingkrung, **njingkrung** *v* tidur meringkuk

jinggring, **njinggring** *adv* **1** tampak tinggi (krn berkaki tinggi); **2** berada di tempat tinggi

jinguk → **jupuk**

jinis *n* jenis; macam

jinja *a* jera

jinjang *a* goyah; goyang

jinjing *v* jengket;

njinjing *v* menjengket; berjengket;

~ **alis** mengerutkan kening

jinjit *v* jengket;

jinjit-jintit *v* berjengket -jengket

jintel, **njintel** *v* tidur meringkuk

jinten *n* jantan;

-- **ireng** jantan hitam; -- **putih** jantan putih

jipang 1 *n* jipang; nama buah sb labu; **2** nama penganan dibuat dr beras pulut dan gula

jiplak *v* jiplak;

njiplak *v* menjiplak; mencontoh;

jiplakan *n* jiplakan; salinan; turunan; tiruan

jipun *n* nama pohon

jirak 1 *n* nama pohon dan buahnya; **2** nama permainan

jirap *v* keriap; geriak;

njirap *v* menyeriap

jiréh → **jirih**

jiret *v* jerat;

njiret *v* menjerat;

kejiret *v* terjerat;

jiretan *n* jerat

jirih *a* menakut

jiro *adv* satu dua; kp siji loro

jisim *n* jenazah; mayat

jitah *n* nanah

jithet *a* kerut bekas luka;

jithetan *n* berjerumat (tt baju dsb)

njithet *v* menjerumat;

jitu *a* jitu; hebat

jitus *adv* satu berbanding seratus (kp siji seratus)

jiwa *n* **1** nyawa; sukma; **2** pribadi; watak; **3** jiwa; satuan hitungan jumlah anggota keluarga atau jumlah penduduk;

dijiwaaké *v* **1** diwariskan (tt pekarangan dsb); **2** dimasukkan dl anggota keluarga atau penduduk;

kajiwan *a* kejiwaan;

jiwaku *n* **1** jiwaku; pribadiku; **2** anggota keluargaku

jiwandana *n* **1** nama tembang; **2** nama siasat perang

jiwit *v* cubit;

jiwat-jiwit *v* berkali-kali mencubit

jiwit-jiwitan *v* saling mencubit;

njiwit *v* mencubit

jiwut, jiwut-jiwut *a* ramus; berserabut; berbulu-bulu halus lagi tebal

jiyad *v* 1 perintah; 2 paksa;

dijiyad *v* dipaksa;

kejiyad *v* terpaksa

jiyarah *v* ziarah; jiarah

jiyat → **jiyad**

jladrén *n* adonan; adonan (roti dsb)

jladri → **gadri**

jlager, pating -- *adv* tampak besar dan tinggi-tinggi

jlag-jleg 1 *v* berkali-kali terjun; 2 *v* naik turun; 3 *adv* tidak tetap (tt harga dsb)

jlag-jlig 1 *v* berkali-kali terjun; 2 berkali-kali datang;

3 *p* tiruan bunyi "jlig"

jlag-jlug → **jlag-jleg**

¹**jlagra** → **riyak**

²**jlagra** *n* pemahat batu

jlalur, pating → **jlager, pating** --

jlajah *v* jelajah;

njlajahi *v* menjelajahi

jlajat → **drajat**

jlalat, jlalatan *a* melingar

jlampar, njlampar *v* mendarat; melayap (terbang dsb)

jlamprah *a* berambut panjang; berbuntut panjang

jlamprang 1 *a* → **jlamprah**; 2 *n* bunga cempaka liar

jlamprong *n* 1 bulu ekor merak; 2 anak pilihan

janggrung, jlanggrung-jlanggrung *a* gagah lagi tinggi (tt perawakan)

janggur, njlanggur *a* tampak gagah dan tinggi (tt perawakan)

jlang-jléng *v* berdentang-dentang; berkali-kali berdentang (tiruan bunyi menempa besi dsb)

jlang-jling *a* naik turun; tidak tetap (tt harga dsb)

jlang-jlong *adv* 1 keterangan berjalan dng langkah panjang; 2 tidak tetap (tt harga, pikiran, dsb); 3 tiruan bunyi

jlang-jlung *n* tiruan bunyi (orang menumbuk padi, memasang meriam, dsb)

jlantah *n* jelantah (minyak bekas untuk menggoreng);

njlantah *v* menjadi jelantah

jlanthir, njlanthir *a* 1 bagus; tampan (tt jejak); 2 panjang (tt bulu ekor ayam jantan dsb)

jlaprat, njlaprat *a* panjang (tt kumis dsb)

jlarang *n* sb tupai besar

jlaréh *n* garit; gores; garis (memanjang);

njlaréh *a* memanjang (tt luka bekas cambuk, goresan pisau, dsb)

jlarit *n* garit; garis (kecil memanjang);

njlarit *a* bergarit kecil memanjang (luka tergores duri dsb)

jlébér, njlébér *a* lebar lagi panjang (tt ujung ikat kepala)

jlébrah, njlébrah *a* tampak lebar

jlebring, njlebring *a* pendek lagi jarang-jarang (tt rambut dsb)

jlebud, njlebud *adv* 1 berbulu-bulu halus; tidak halus berserabut (tt papan dsb)

jledhér, pating -- *adv* berdetaran (tt bunyi senapan dsb)

jledhor, pating -- *adv* berdekaran (tt bunyi senapan dsb)

jleg *adv* keterangan turun atau terjun;

jlag-jleg *adv* berkali-kali turun

jlegedhag, njlegedhag *adv* tampak besar (banyak maka tempat)

jlegedheg, njlegedheg *adv* keras kepala; tegar hati; tidak mau mendengarkan nasihat

jlegidheg, njlegidheg → **jlegedheg, njlegedheg**

jlegodhah, njlegodhah *a* sangat lebar; lapang

jlegong *a* lekuk; jeluk;

jlegongan *n* lubang (pd jalan dsb)

dijlegongi *v* dilubangi

kejlegong *v* terperosok ke dl lubang;

jlégor *n* daun ubi jalar

jlegur, pating -- *adv* berbunyi "jegur, jegur"

jlegut, njlegut *a* asyik; tekun (bekerja)

jlekéthék, njlekéthék *a* mudah ditemukan

jlekéthét, njlekéthét *a* panjang melintang (tt kumis dsb)

jlekethut, njlekethut *a* kelampur; lepih (terlipat tepinya, msl tikar, sapu tangan)

jlekithat, njlekithat *adv* panjang melintang (tt kumis dsb)

jlémbrak, njlémbrak *a* tampak terurai panjang (tt rambut dsb);

berjuluran lagi panjang-panjang (tt akar gantung pohon beringin dsb)

jlempah, pating -- *adv* berjelempahan

jlemprak, njlémprak *v* berjingrak-jingkrak (menari-nari)

jleng *n* dentum (tiruan bunyi meriam dsb);

jang-jléng *adv* berkali-kali berdentum

jlenggur, pating -- *adv* berdeburan; berdebur-debur; berbunyi "jenggur-jenggur"

jlenggut, njlenggut *a* asyik, tekun (bekerja)

jlenthar, njlenthar *a* meringkus panjang (tt ekor dsb)

jlenthir, njlenthir *a* menjerungkis

jlenthot, njlenthot *a* gemuk lagi kekar (tt perawakan)

jlenthut, njlenthut → **jlenthot, njlenthot**

jléntréh *a* 1 jelas; terang; panjang lebar (tt pidato dsb)

nléntréhaké *v* menguraikan atau memaparkan dng jelas (panjang lebar)

jleprak, njeprak *adv* berkembang; mengembang; mekar (tt bulu ekor ayam)

jleprik, njeleprik *adv* berkembang; mengembang; mekar (tt bunga kacang dsb)

jlerit, pating -- *adv* jeritan (berteriak-teriak)

jlig *adv* 1 keterangan datang dng tiba-tiba; 2 keterangan turun atau terjun dng tiba-tiba;

jlag-jlig *v* berkali-kali terjun; berkali-kali datang

jliger, pating -- *adv* mondar-mandir; tampak banyak berdiri; berjingkrak-jingkrak

jligut, pating -- *adv* tampak banyak berdiri (tt orang); mondar-mandir

jlimet *a* rumit; pelik;

njlimet *a* 1 sangat pelik; sangat rumit; 2 sangat teliti; sangat cermat;

dijlimeti *v* diperiksa dng cermat

jlimprak, pating -- *adv* berjingkrak-jingkrak; menari-nari

jling *n* tiruan bunyi (canang kecil dsb);

jang-jling 1 *v* berkali-kali berbunyi "jling"; 2 *p* naik turun tidak tetap

jlirit, njlirit *a* kecil memanjang (tt garis, alis, dsb)

jlitheng *a* hitam mengkilat

jlithet, pating -- *adv* berkerut-kerut (tt baju dsb krn banyak jahitannya)

jlog *n* keterangan terjun atau turun;

jlag-jleg 1 *v* berkali-kali turun; 2 *adv* tidak tetap (tt harga dsb);

jlog-jlog *v* berkali-kali meloncat turun;

anjlog *v* terjun; turun;

ngejlogi *v* 1 menerjuni; 2 terjun menjatuhkan sesuatu;

kejlog *v* tertimpa barang yg jatuh atau orang yg terjun

jlomprong, njlomprongake *v* menjerumuskan; menyesatkan; menipu;

kejlomprong *v* terjerumus; tertipu

jlonét, njlonét *a* bagus; tampan

jlong *n* tiruan bunyi (tong dipukul dsb);

jlong-jlong *adv* 1 tiruan bunyi; 2 keterangan berjalan dng langkah panjang-panjang;

jlang-jlong *adv* 1 berkali-kali berbunyi "jlong"; 2 tiruan bunyi turun naik, tidak tetap)

jlongrong *a* gagah lagi tinggi (tt perawakan)

jlora-jloréh *a* coreng-moreng; coret moret

jlug → **jlog**

jlujur → **dlujur**

jlumat *v* jerumat;

njlumat *v* menjerumat

jlumprit 1 *v* pating -- berteriak-teriak; 2 -- ² jemprit

jlungup *v* jerembap; jerumus;

njlungupaké *v* 1 menjerumuskan; mendorong hingga jatuh; menjerembapkan; 2 menipu;

kejlungup *v* terjerembap; terjerumus

jlupak → **clupak**

jlurung → **dlurung**

jluweg, jluwegan *n* lubang; lekukan

jobah → **jubah**

jobin → **jubin**

jodhang *n* nama usungan panganan dr kayu (sb kotak panjang dan

dipikul dua orang, satu di depan satu di belakang)

jodhas → **judhas**

jodheh *adv* kurang tertib; kurang teliti (dl berpakaian) sehingga bagian tubuh yg seharusnya tertutup rapat sering-sering terbuka;
njodhéhi *v* 1 menelanjangi; 2 membuka rahasia orang lain; mengetahui perbuatan cemar orang lain

jodhér, njodhéri *v* membuka rahasia orang lain; menyingkapkan rahasia orang lain;

kejodhéran *v* tersinggap rahasianya; terbongkar rahasianya

jodhi, kajodhi *v* kalah; ditawan musuh; diringkus musuh

jodho 1 *n* jodoh (laki bini, jantan betina); 2 *a* jodoh; pasang;
sajodho *num* sepasang (sepatu dsb); 3 *a* cocok; sepadan; sesuai;
 4 *a* cocok; mujarab; manjur (tt obar dsb); 5 *adv* sehaluan; sepen-
 dapat; sehati

¹**jog** *adv* keterangan datang

²**jog** *n* tambahan, penambah (sesuatu yg telah habis atau kurang);
ngejogi *v* menambahi

³**jog, kajog** *a* canggung; kecewa

jogah *n* nama permainan (bermain saling mencari)

jogan *n* lantai

jogang → **jugang**

¹**jogéd** *n* tanduk

²**jogéd** *n* joget; tari; tarian;

njogéd *v* menari;

jogédan, jejogédan *v* menari; menari-nari;

joglo *n* joglo; nama bentuk rumah

johan *n* nama burung, sb tekukur

johar *n* 1 nama bintang; 2 nama intan; 3 nama pohon

jojo *n* nama tumbuh-tumbuhan menjalar

jojog, njojog *v* menderap; lari tidak cepat dng langkah pendek-pendek (tt kuda)

jojoh *n* alat panjang dan runcing untuk menusuk, menohok, menjolok, dsb

jojoh-jojohan *v* tusuk-menusuk; tohok-menohok;

njojoh *v* 1 menusuk; menohok; menjolok; 2 menumbuk (juadan

dsb);

kejojoh *v* tertusuk; tertohok; terjolok;

jojrog, njojrog *v* menderap; lari tidak cepat dng langkah pendek-pendek (tt kuda dsb)

jok → **aja**

jokal *n* nama bintang

joki → **jongki**

jol *v* tukar;

ngijoli *v* menukar;

dijoli *v* ditukar; diganti

jola *v* lonjak;

njola *v* melonjak;

njola-njola *v* melonjak-lonjak

jolang *n* sb tandu besar

jolang-jalingan *n* tulang kepala yg keras ikan gabus dsb

jolén *n* joli; sb tandu

joli *n* joli; tandu

jolok, jolokan *a* terletak di tempat yg mudah ditemukan; strategis

jolor *v* jalar;

njolor *v* menjalar

jombla *v* lonjak;

njombla *v* menlonjak; meronta; terlonjak; terlompat (terkejut dsb);

njombla-njombla *v* melonjak-lonjak; melompat-lompat; merontaronta

jomblang *n* muncikari; comblang

jomblong, njomblong *a* melongong; melongo

jombor *n* bencah; paya;

jomboran *n* rawa; sawah bencah

jombros *a* kotor dan kusut (tt rambur, kumis, dsb)

jomplang *v* jungkat;

njomplang *v* terjungkat; menjungkat

jompo → **jempo**

jompong *n* 1 tulang yg menonjol dekat telinga (kuda); 2 daun jati muda; 3 jambu; jambak; kuncung; 4 sabit penyadap

jondhang → jodhang
 jondhil v lonjak;
 njondhil v melonjak; terlontak; terlompat (ktn terkejut dsb);
 njondhill-njondhill v melonjak-lonjak; meronta-ronta
 Jong n payung; tenda; selubung;
 ajong v berpayung; berselubung
 Jong n jung; kapal laut
 ngejong v naik jung; naik kapal laut
 jangat → congat
 jongsrerang, njongsrerang a tinggi; lampai (tt perawakan);
 jongsrerang n motif batik
 jongsrang n sb riang-riang
 jongsrang n jungat; jungkat
 njongsrang v menjungat; terjungkat
 jongsrèng, njongsrèng v I menjungkit; menulis; menuas; 2 meng-
 gulingkan kekuasaan
 jongsri n joki; penunggang kuda pacuan
 jongsrong v dorong; sorong;
 dijongsrongake v didorong; disorong (supaya jatuh dsb);
 jongsrong-jongsrongan v dorong mendorong; tolak-menolak
 jongsrong n nama penganian;
 -- inthil penganian untuk selamatan
 Jongkok n 1 tiang penyangga pelita; 2 tiang penopang; tiang penyangga;
 Jongkok, njongkok v duduk; duduk melongkok
 Jongkor → congkor
 Jongkor, kejongkor v terjerembap
 jongsos n jongsos; pesuruh
 jongsang n jn hukuman (dipotong tangan dan kakinya);
 dijongsang v dihukum dng dipotong tangan dan kakinya;
 jongsang a goyang; incang-incut; timpang;
 jongsangan a goyah; tidak tetap
 jongsing a goyang; incang-incut; timpang (tt kursi)
 jonsit a goyang; incang-incung; jengkang-jengkot; timpang (tt kursi)

jonjong 1 *a* perawakan yg lebih panjang

jontong, njontong *a* mengkal; mendongkol

jontrot n 1 burung pemikat; **2** sesuatu yg dipakai sbg pemikat hati;

njontrot v 1 memikat burung dng "jontrot"; **2** memikat hati; **3**

¹**jor, meromok v** terjang; serang;

anjor, manjor v menerjang; menyerang

²**jor, jor-joran v** bersaing;

ngejor v membiarkan sekehendak hati;

ngejori v menyaingi

jorog 1 v dorong; sorong; **2 n** pemberian; **3 v** suap;

jorog-jorogan v dorong-mendorong; tolak-menolak

njorogaké v mendorong;

¹**jorong, jorongan adv** senantiasa akan jatuh tersungkur

kejorong v terjerembap; tersungkur;

²**jorong v** tuang;

jorongan n saluran air;

njorongi v menaungi;

jos n keterangan bunyi (bara api disiram air dsb)

jot n keterangan terkejut;

kejut v terkejut

jothak, njothak v menyeterui;

jothakan v berseteru

joto, njoto 1 a benjol; bengkak; **2 v** melongong; terlongong-longong

jotos n tinju;

jotosan v 1 saling memukul; **2** saling berantam; saling bertinju;

njotos v meninju; menjotos

¹**jowan → johan**

²**jowan n** sb pacul

jowar → johar

jrabang a merah (tt warna jengkerik)

jrabing, pating --- adv kerumun; berkerumun

jragem a warna kuda, ayam jantan, dsb; hitam kemerah-merahan

jrah, anjrah v tersebar rata

jrak → anjrak

jrakah n nama pohon

jrambah *n* jerambah; lantai

jranggol, njranggol *v* duduk terlongong-longong (mendengarkan orang berbicara dsb)

¹**jrangking** *a* kering;

njrangking *v* mengeringkan; menjemur (jagung dsb)

²**jrangking, njrangking** *v* 1 mengurangi makan agar kurus; 2 mengurangi dl memberi catu makan

³**jrangking** *n* nama penganan

jrangkong *n* 1 jerangkong; tulang kerangka (manusia dsb); 2 hantu (berupa tulang kerangka manusia)

jranthal *adv* keterangan lari dng tiba-tiba;

njranthal *v* lari dng tiba-tiba

jrass *adv* keterangan memacul, menikam, dsb

jrebabah, njrebabah *a* 1 mendepang; 2 tampak bercabang-cabang besar dan panjang-panjang

jrebébéh, njrebébéh *adv* tampak lebar melintang (tt tepi topi dsb)

jrebut, njrebut *a* berbulu-bulu halus (tt kain wol dsb)

jredhul → **jendhul**

jrég *adv* keterangan bunyi (ceracap dsb)

jreg *adv* keterangan turun

jrés, njrés *adv* 1 selalu keluar (air mata, air liur, dsb); 2 selalu berbunyi "jés"

jréndhol, njréndhol *a* bengkak-bengkak; berbenjol-benjol

jrendhol, njrendhol → **jendhol**

jréng *n* dentang; denting (tiruan bunyi belik jatuh dsb)

jrés *n* tiruan bunyi (korek api dsb);

jrass-jrés *p* berulang kali berbunyi "jrés"

jrét *n* tiruan bunyi (senapan angin dsb);

jrass-jrét *p* berkali-kali berbunyi "jrét"

dijrétaké *v* ditembakkan (tt senapan angin); dinyatakan (tt korek api)

jrethot → **jethot**

jrimet, njrimet → **jlimet**

jrithet, njrithet → **jithet**

jriwut, njriwut *adv* berserabut; berbulu halus;

jriwut-jriwut *adv* berserabut

jro → ¹**jero**

jrojog, nrojog *a* 1 datang dng tiba-tiba; 2 terjal

rojog, nrojog 1 *a* selalu meluik (tt air mata, air liur, dsb); 2 *adv* selalu berbunyi "jos"

jros *adv* keterangan menancap (tt panah dsb)

jrug *adv* keterangan turun atau datang dng tiba-tiba

jru kunci → **juru kunci**

jrumat → **jlumat**

jrunthul, njrunchul *v* lari cepat dng kepala merunduk

jrus *adv* keterangan menancap dng tiba-tiba

jru tulis → **juru tulis**

jabad → **bujad**

jubah *n* jubah

jubeg → **judheg**

jubel *a* 1 cupul; senteng; kurang panjang; 2 tumpul

jubin *n* ubin; batu ubin;

jubinan *v* berlantai batu ubin;

njubin *v* memasang batu ubi

jubriya *a* pongah; sombong; takabur

jubung *n* sb cangkik kecil;

njubung *v* membukungkus dl gulungan (uang logam dsb);

jubungan *n* gulungan uang logam

jubur *n* dubur; anus; pelepasan

judhag *a* dalam ; jurang yg curam;

njudhag *v* menjerumuskan ke dl jurang

judhas *a* 1 judes; galak; lekas marah dan suka membentak-bentuk;
2 liar; tidak jinak

judheg *a* kehabisan akal; akal buntu; buntu jalan pikirannya;

njudhegaké *v* menjengkelkan; membingungkan

judhel *adv* 1 sampai batas; buntu (jalan dsb); 2 kahabisan akal; akal buntu

judhes *a* tajam mulut

jug *adv* keterangan datang; sampai;

-- **lap p** datang dan tidak lama kemudian pergi lagi

juga 1 *adv* hanya; saja; 2 sendiri; sendirian;

sajuga *num* satu

jugag *adv* putus; penggal; potong; tak bersambung; habis sebelum waktunya;

dijugag *v* diputus; dipotong; dipenggal; dihentikan sebeum selesai (tt cerita dsb)

jugang, njugang, njugangi *v* menggali lubang;

jugangan *n* lubang; liang (untuk membuang sampah, menanam pohon kelapa, dsb)

¹**jugar** *a* gagal; urung; batal;

njugaraké *v* membatalkan; mengurungkan; menggagalkan

²**jugar** *adv* ambrol; longsor;

njugari *v* membongkari (gundukan tanah dsb)

jugil *n* tuil; tuas; pencungkil; rancang;

njugil *v* menuil; menuas; mencungkil

jugrug *v* runtuh; longsor; terban (tt tanah dsb);

njugrugaké *v* meruntuhkan; membongkar (gundukan tanah dsb);

kejugrugan *v* tertimpa runtuh (tanah longsor dsb)

jugug → **jegog**

juju *a* jejal;

njuju *v* 1 menjejali terus menerus; menyuap terus-menerus;

2 memberi terus-menerus

jujug, njujug *v* 1 langsung menuju; 2 langsung mengambil yg penting-penting

¹**jujul** *n* uang kembali;

njujuli *v* memberikan uang kembali

²**jujul, njujul** *v* menyusul;

jujulan *n* susulan

³**jujul** *adv* kepanjangan (terlampau panjang dp tempat yg disediakan)

jujur *a* 1 lurus; 2 jujur; lurus hati;

kejujur-jujur *v* dirundung malang

jukuk → **jupuk**

jukung 1 *v* julalatan; 2 *a* melingar

juleg, njuleg *a* curam

Juli *n* Juli

julig *a* licik;

kejuligan *n* kelicikan

juluk (**jujuluk**, **jejuluk**) 1 *n* nama; gelar; 2 *v* bernama; bergelar

julung *n* nasib buruk seseorang yg sudah ditentukan Tuhan (pembawaan berdasarkan saat kelahiran);

-- **wangi** 1 nama wuku; 2 anak yg lahir dl wuku julung wangi

Jumadilakhir *n* nama bulan keenam (almanak Jawa); Jumadilakhir

Jumadilawal *n* nama bulan kelima (almanak Jawa); Jumadilawal

jumagar *a* remaja (tt anak); masih muda (tt anak babi dsb)

jumantara *n* angkasa; langit

jumbleng *n* kakus; jamban

jumbuh *adv* serupa; mirip benar; sama; sesuai dengan;

njumbuhaké *v* menyamakan; menyesuaikan

jumbul-njumbul *v* menyembul; terperanjat

jumbul, **jumbal-jumbul** *v* berkali-kali (berulang kali) menyembul

jumeneng *kr* → **ngadeg**

jumerut *n* zamrut

jumlah *n* jumlah;

njumlah *v* menjumlah

jumleg, **sajeg** -- *adv* selama-lamanya

jumpalik *v* jempalit; jumpalit; jengkolet (jatuh terbalik);

njumpalik *v* menjumpalit; menjengkolet

jumpu *v* jemput; pungut;

njumpu *v* menjemput; memungut;

kejumpu 1 *v* terpungut; terambil; 2 terpilih;

jumputan *n* 1 jemputan; jumputan (beras dsb); 2 pilihan; 3 nama corak kain

jumrojog → **jrojog**

Jumungah → **Jumuwah**

jumurung → **jurung**

Jumuwah *a* Jumat;

jumuwhan *v* salat Jumat

jun *n* jun; buyung;

pajunan *n* 1 tempat membuat barang-barang dr tanah liat (tem-
payan, jun, dsb); 2 tukang membuat barang-barang dr tanah liat

jundhil, njundhil → **jondhil, njondhil**

jung *n* nama ukuran sawah (lebih kurang 28386 m²)

jungkar-jungkir *v* jungkat-jungkit; bergerak turun naik

jungkat *n* sisir;

jungkatan *v* bersisir

njungkati *v* menyisir (rambu dsb)

jungkel *v* jungkal;

-- **jempalik** *v* jungkir; jengkolet

njungkel *v* menjungkal; 2 terjungkal;

~ **njempalik** *v* 1 menjungkir balik; 2 bersusah payah;

kejungkel *v* terjungkal; terjatuh dng kepala di bawah;

jungkir *v* jungkir; jengkolet;

-- **balik** 1 *v* berjungkir balik; terjungkir balik; 2 *a* susah payah;

jungkar-jungkir *v* jungkat-jungkit

njungkir *v* 1 menjungkir; menjekolet; membalikkan sesuatu
(botol, ayam, dsb) kepala benda, hewan tsb berada di bawah; 2
terjungkir; terbalik;

kejungkir *v* terjungkir

jungkit, njungkit *v* menjungkit; terjungkit

jungut, pajungutan *n* bilik (dl rumah) yg diberi air untuk mandi

Juni *n* Juni

junjungan *n* nama ikan air tawar

junjung *v* angkat;

junjungan *n* 1 angkatan; kenaikan (pangkat dsb); 2 junjungan;
pembesar; pemimpin; pemerintah;

njunjung *v* 1 mengangkat; menaikkan; 2 menjunjung; menghor-
mati; 3 memuji; menyanjung

juntrung *n* juntrung; aturan; 2 *v* teratur;

juntrungan *n* aturan; juntrungan

junub *n* junub; jinabat; janabat

jupuk *v* pungut; ambil;

njupuk *v* mengambil

jur a hancur;

jur-juran n 1 remukan; 2 adunan;

ngejur v menghancurkan; melumat; meremukkan;

jurag v kejar; buru;

njurag v mengejar; memburu

juragan n juragan; pemilik perusahaan (batik dsb); majikan **jurang n** jurang; lurah;

njurangaké v 1 memasukkan ke jurang; menjerumuskan ke jurang; 2 menjerumuskan ke jurang kesengsaraan; menipu; mencelakakan;

kejurang v terjerumus ke dl jurang;

kejurang-jurang adv selalu celaka

juri n juri;

njuréni v menjadi juri

juring n pangsa; juring (durian dsb);

njuring v membelah-belah atas pangsa-pangsanya

jurnal n buku catatan harian

jurnalis n jurnalis; wartawan

jurnalistik n jurnalistik; persuratkabaran; kewartawanan

juru n juru; tukang;

-- **dang** penanak nasi; -- **gedhong** bendahara; -- **gusali** pemimpin para pandai besi; -- **kunci** orang yg bertugas memelihara (mengawasi) makam; -- **silem** juru selam; -- **tambang** tukang menyeberangkan; -- **tenung** ahli sihir; penenung

juruh n cairan gula

jurung, jurungan pertolongan; sumbangan; dorongan;

njurungi v membantu; menyumbang; menyokong; mendukung; menyetujui;

jumurung v setuju; menyetujui; berkenan;

panjurung n persetujuan; izin; bantuan; sumbangan; restu

¹**jus n** jus;

sakjus num satu jus

²**jus n** tiruan bunyi (bara api disiram air dsb);

jas-jus v 1 berkali-kali berbunyi "jus"; 2 kurang perhitungan; kurang sopan

juta → yuta

juwadah → jadah

¹juwara *adv* juara;

njuwarai *v* menjuarai;

kejuwaraan *n* kejuaraan

²juwara, kajuwara *a* tersohor; ternama; termasyhur; terkenal
juwaréh, njuwaréhi *a* membosankan; memuakkan; mengada-ada

juwawah, njuwawah *a* babang; terbuka lebar (tt mulut goa dsb)

juwawul, njuwawul *a* kusut masai; menggerbang (tt rambut dsb)

juwawut *n* sekoi; juwawut

juwéh *a* gelatak; cerewet; banyak mulut

juwéwék, njuwéwék *a* 1 babang (agak memanjang); 2 gelatak;
cerewet; banyak mulut

juwéwéh, njuwéwék *a* 1 mengangakan mulut dng paksa (ditarik ke
kanan) dan ke kiri); 2 terbuka dan kedua ujungnya tertarik ke
kanan dan ke kiri (tt mulut)

juwet *a* suka mencela; selalu menasihati;

njuweti *v* selalu mencela; selalu menasihati

juwi *n* nama binatang laut

juwing *a* caing; cabik;

njuwing-juwing *v* mencabik-cabikkan; mengoyak-ngoyakkan

juwis, njuwis *a* mulutnya kecil dan bibirnya tipis

juwit, njuwit *v* 1 mengerutu; mengomeli; 2 kemut-kemut

juwita *n* juwita; putri; kekasih

juwiwig, njuwiwig *a* sedikit (pendek-pendek) dan kusut masai (tt
rambut)

juwiwis, njuwiwis *a* gelatak; cerewet; banyak mulut

juwog, juwog-juwog *a* kusut masai; mengerbang (tt rambut)

juwowol, njuwowol, *a* masai; berjonjot-jonjot (tt kapuk dsb)

juwala *n* sinar; cahaya; nyala

juwalita *v* bersinar; bercahaya; menyala

juwara → juwara

juwawah, njuwawah → juwawah

juwawut → juwawut

K

ka → **saka**

kaanan → **kahanan**

kabacut → **kebacut**

kabah *n* kabah

kabandaran *n* **1** pabean; rumah cukai; **2** kampung di pelabuhan

kabar *n* kabar; berita;

-- **angin** kabar angin; -- **kabur** kabar angin;

ngabari *v* mengabari; memberi tahu;

kekabar *v* memberi kabar; mengumumkan

kabéh *num* semua; seluruhnya;

ngabéhi *v* menyeluruh;

ngabéhaké *v* memakai (menggunakan) semuanya;

dikabéhaké *v* dipakai semua

kabir *a* besar

kablak, kekablak *v* berkepak-kepak; mengepak-ngepak (tt ayam jago sebelum berkokok; mondar-mandir kebingungan)

kabluk *n* tepung ketela; tapioka

kabong *a* bosan; jemu

kabruk, kabruk-kabrukan *v* berpupuh; saling menghantam (tt ayam dsb)

ngabruk *v* mengabruk; memupuh; melepur (tt ayam)

kabul *v* kabul; terkabul;

ngabulaké *v* mengabulkan; meluluskan (permohonan)

kabur *v* **1** terbawa angin; **2** hilang; lenyap; pergi

kabyak → krabyakan

¹kaca *n* kaca; cermin;

-- **benggala** contoh; teladan; -- **mata** kaca mata; -- **paes** cermin hias; -- **tingal** *kr* kaca mata;

ngaca *v* berkaca

²kaca, kaca-kaca *v* berlinang (air mata)

³kaca *n* halaman (buku dsb)

kacang *n* kacang;

-- **brol**, -- **brul**, -- **prol** kacang tanah; -- **gléyor** kacang panjang; -- **osé** kacang butiran

kacapi *n* kecapi

kacék *n* beda; selisih;

dikacéki *v* diberi berselisih

kacel *a* ganyar

kacelung *n* bunga dadap

kacer *n* burung murai

kacipir *n* sb kacang kara

kacipuhan *a* kebingungan; kesulitan

kacir, kocar-kacir *adv* berceceran

kaclep *v* tergenang (air)

kacu *n* 1 sapu tangan; 2 nama ukuran kain

kacubung *n* kecubung

kacuk *n* 1 pelir (bagi anak kecil); 2 buyung

kacurut *adv* kepalang tanggung

kadang *n* saudara;

-- **katut** menjadi saudara krn saudaranya mempunyai hubungan persaudaraan; -- **konang** yg diaku sbg saudara hanya yg kaya

kadar, **sakadaré** *adv* sekadarnya; semampunya; menurut kekuatannya

kadhal *n* kadal; bengkarung;

-- **ménék** nama bentuk sanggul

kadhang *adv* kadang;

-- **kala** kadang-kadang; kadang kala;

terkadang *adv* terkadang

kadhar, **kekadhar** *v* mengadar; tidur di luar rumah

kadhas *n* kadas; kurap;

kadhasen *v* menderit sakit kurap

kadhaton *n* istana; kerajaan; keraton

¹**kadhét** *n* kadet (pelajar sekolah calon perwira)

²**kadhét** *n* pencopet

kadhelé *n* kedelai

¹**kadho** *n* kado; hadiah; pemberian;

ngadho *v* memberi kado; memberi hadiah

²**kadho** *a* ragu-ragu; khawatir; waswas

kadhung *adv* terlanjur

kadi *adv* seperti

kadingarén *a* tumben (tidak spt biasanya)

kadiparan *adv* bagaimana

kadis *n* hadis

kados *kr* → **kaya**

kaduk *a* terlalu; -- **wani kurang deduga** terlalu berani tanpa dipikirkan

¹**kadut** *n* kadut; karung; goni

²**kadut** *n* jn ular

kadya → **kaya**

kaé *p* itu (kata penunjuk)

kagem *kr* kanggo

kagét *a* terkejut; terperanjat;

ngagétaké *v* mengejutkan;

kagétan *a* mudah terkejut

kagok *a* kaku (tt logat)

kagol *a* 1 kecewa; 2 terhalang

kagum *v* mengigau

kain *n* kain; cita

kainan *v* tidak atau kurang berhati-hati menjaga sesuatu; lalai; lengah

kaing, kaing-kaing *n* tiruan salak anjing

kajaba *p* kecuali; selain

¹**kajang** *n* kajang

²**kajang**, -- **sirah** *n* bantal

kajar *n* sb keladi; talas (yg tidak dimakan)

¹**kajat** *n* hajat; maksud; hasrat

²**kajat** *n* selamat; kenduri

kajawan → **kajawén**

kajawén *n* 1 daerah Jawa; 2 kejawaan; 3 tanah yg tidak disewakan kepada perusahaan

kajawi *kr* → **kajaba**

kajén *a* terhormat;

-- **kéringan** sangat terhormat

¹**kajeng** *kr* → **kayu**

²**kajeng** *kr* → **karep**

kaji *n* haji

kajibah *v* disertai tugas atau tanggung jawab

kajineman *n* polisi rahasia; polisi sandi

kakab, sakakab *n* selempang (ijuk yg baru diambil dari pohon)

kakah, mekah *v* terkangkang; mengangkang

kakang *n* kakak; abang;

-- **adhi** kakak beradik; -- **(e)mas** kakak laki-laki (panggilan secara terhormat); **(e)mbok** kakak perempuan (secara hormat);

ngakang *v* menyebut "**kakang**"; menganggap sbg kakak

kakap *n* kakap (nama ikan)

kakbah *n* kakbah

kakék *n* kakek;

-- **moyang** kakek moyang; leluhur;

wis kakék-kakék *a* sudah sangat tua

kaken *kr* → **kaku**

kaki *n* 1 kakek; 2 sebutan untuk pria muda yg sangat dihormati

kakim *n* hakim

kakkong *a* bertungkai pendek (dan berbadan panjang)

kaku *a* → **kaku**

kakung *kr* → **lanang**

kakus *n* jamban; kakus

¹**kala** *n* jerat;

-- **jekrék** perangkap tikus; -- **luwang** nama jerat ; -- **pracik** nama jerat burung;

ngala *v* menjerat;

kekala *v* terjerat

²**kala** *n* kala, nama serangga;

-- **bang** lipan; **jengking** kalajengking; -- **mengga** nama serangga sb labah-labah

³**kala** *n* waktu; kala;

kadhang -- *adv* kadang kala; **ri** -- *adv* ketika; **sa** -- *adv* seketika

kalah *a* kalah;

-- **usap** kalah sedikit; hampir sama;

kalahan *a* selalu kalah; mudah kalah;

ngalah *v* mengalah;

ngalahaké *v* mengalahkan

kalal *a* halal; sah

kalam *n* 1 kalam; sabda Tuhan; 2 kalam; pena dari lidi atau bulu;

3 kemaluan (laki-laki)

kalamenjing *n* jakun

kalamenta *n* jn rumput

kalamun *p* jika; kalau

kalanjana *n* jn rumput

kalang, **kekalangan** *v* berputar-putar mengelilingi;

ngalang *v* berkeliling (tt perjalanan);

kalangan *n* 1 arena; gelanggang (untuk menyabung ayam dsb);

2 lingkaran (di sekeliling bulan dsb); 3 golongan

kalap *v* 1 terambil (manfaatnya); 2 diambil makhluk halus;

ngalap *v* mengambil (manfaatnya)

kalar *v* ulur;

ngalar *v* 1 mengulur; 2 memberi kebebasan

kalas, -- **getih** *n* darah kotor (yg keluar pada waktu haid, beranak, dsb)

kalawija *n* hamba istana yg terdiri atas orang-orang cacat (buta, kerdil, dsb)

kalbu → **ati**

kaldhu *n* kaldu; air rebusan daging

kalén *n* parit; selokan

kaléng *n* kaleng

kalésa → **klésa**

kalebus → **klebus**

kalelep → klelep

kalem *a* kalem; tenang

¹kalét *a* pendek; ketat (tt celana)

ngalét *a* kempis (tt perut)

²kalét *a* kurus sekali

kali *n* sungai

kalih *kr* → 1 loro; 2 karo

kalimah *n* kalimat; perkataan

kaling *n* sb cincin atau gelang yg dicocokkan pada hidung sapi, kerbau, dsb

kalipah *n* kalifah

kalipatullah *n* wakil Allah

¹kalir, sakalir *adv* semua; segala

²kalir, sakaliré *adv* seikhlasnya

³kalir, kaliren *a* kelaparan

kalis *adv* tidak terkena (penyakit dsb)

kaliwon → kliwon

kaliyan *kr* → lan

kalkun *n* kalkun; ayam belanda

kalo *n* kalo; alat untuk menyaring santan (dibuat dari bambu)

kaloka *a* terkenal; tersohor

¹kalong *adv* berkurang

²kalong *n* kalong; keluang

kalpika *n* cincin

kalung *n* kalung;

-- usus *adv* serba pantas (berpakaian apa saja);

ngalungi *v* memberi berkalung

kalwat *n* liang lahat ; liang kubur

¹kamal *n* daun asam

²kamal, endhog -- *n* telur asin

kamalan *v* mendapat karunia; mendapat pahala

kamanak → kemanak

kamandaka *n* bualan; kata-kata tipuan

kamandhalu *n* buyung; jun

kamar *n* kamar; bilik;

-- bola gedung olahraga (bola);

ngamar *v* masuk ke dalam kamar

kamari *n* bulan

kambang, ngambang *v* 1 mengapung; 2 belum mantap (tt pendirian)

kumambang *adv* terapung

kambi → **karo**

kambil → **krambil**

kambuh *adv* kambuh

kamladhéan → **kemladhéan**

kamli *n* selimut tebal

kamper *n* kapur barus

kampil *n* pundi-pundi

kampiun *a* kampiun; juara

kampiyun → **kampiun**

kampléng, ngampleng *v* menggocoh, memukul kepala

kamprét *n* jn kelelawar kecil

kampret, ngampret *a* keterangan untuk sesuatu yg kekecilan (celana dsb)

kampuh *n* kain dodot

kampul, kampul-kampul *v* terapung-apung;

kumampul *a* terapung

kampung *n* 1 kampung; desa; 2 nama bentuk rumah

kamus *n* 1 kamus; 2 ikat pinggang yg dibuat dari beludru

kan *n* teko porselen

kana *adv* sana

kanaka *a* 1 emas; 2 kuku

kanal *n* kanal; terusan

kanca *n* kawan; teman;

-- buri istri; -- **jaler** suami; -- **kenthel** kawan akrab; sahabat karib;

kekancan *v* berteman;

ngancani *v* menemani; mengawani

kancana *n* emas

¹**kancil** *n* kancil; pelanduk

²**kancil, kancilen** *a* 1 sangat takut; ketakutan; 2 sukar tidur

kancing *n* kancing; buah baju;

-- gelung tusuk sanggul; tusuk konde;

kancingan *adv* berkancing;

kekancingan *n* surat keputusan (dari atasan);

ngancing *v* mengancing; terkancing (dng sendirinya)

kandel *a* tebal;

-- kuli kebal; sakti; -- **kupingé** tebal telinga; tidak tahu malu; tidak mau mendengarkan nasihat; -- **sake** banyak beruang;

ngandelaké *v* menebalkan

kandha *v* berkata; bercerita;

kandha-kandha *v* bercerita; memberitakan pd orang lain;

kekandhan *v* bercerita; bercakap-cakap;

ngandha *v* memberitakan keburukan orang lain;

ngandhani *v* memberi tahu; menasihati;

ngandhakaké *v* mengatakan;

dikandakaké *v* dikatakan

kandhaga *n* kendaga

kandhang *n* kandang;

ngandhang *v* masuk kandang

ngandhangaké *v* memasukkan ke kandang

kandhas *adv* kandas; terdampar

kandhi *n* kantong gandum

kandhut, kandhutan *n* simpanan; kandungan;

ngandhut *v* 1 menyimpan; mengandung; 2 hamil; bunting;

dikandhut *v* dikandung; disimpan

kandri *n* nama pohon

¹**kang** *p* yang

²**kang** → kakang

kanjeng *n* sebutan untuk bangsawan

kangen *a* rindu;

kangen-kangenan *v* bertemu untuk saling melepas rindu

ngangeni *v* merindukan; menyebabkan rindu

kangkang, mekangkang *v* mengangkang; terkangkang;

mekangkangaké *v* mengangkangkan

kangkung *n* kangkung

kangsén *v* berjanji;

kangsénan *v* berjanji

kangsrah *adv* menjulai ke tanah (tt kain dsb)

kanigara *n* jenis mahkota (hitam berpelisir emas bercabang- cabang)

kanil *n* santan kental

kanin → **tatu**

kanjar *n* jenis senjata; sb golok besar bermata dua

kanjeng → **kangjeng**

¹**kanji** *a* jera

²**kanji** *n* aci; kanji;

kanjén *n* berkanji (tt pakaian dsb);

nganji *v* menganji; mengeraskan pakaian dsb dng kanji

kantaka → **semaput**

kantar, makantar-kantar *a* berkobar-kobar

kantha, surya -- *n* kaca pembesar; lensa

¹**kanthi** *n* kawan; teman;

nganthi *v* menggandeng; menemani;

nganthéni *v* menyertai

²**kanthi** *p* dengan; bersama

¹**kanthil** *n* kantil

²**kanthil** → **ambén**

³**kanthil** *a* lengket; selalu ikut pd;

nganthilaké *v* mengikutkan pd; menggantungkan pd;

kumanthil *v* bergantung pd

kanthong *n* kantong;

kanthongan *n* kantong kecil; saku

nganthongi *v* mengantongi; memasukkan ke kantong;

kanti → **anti**

kantin *n* kantin

kantor *n* kantor;

-- **kawat** kantor telegrap; -- **pos** kantor pos;

ngantor *v* pergi ke kantor; masuk kantor

kantos kr → **kanti**

kantrak → **katrak**

kantring, kontrang-kontring *a* pontang-panting

kantun kr → **kéri**

kanya → **kenya**

kanyel → **kacel**

kanyut *v* hanyut; terhanyut

kaos *n* kaus;

kaosan *v* berkaus

kaot *kr* → **kacék**

¹**kapal** *n* kapal; perahu besar yg bergeladak

²**kapal** *kr* → **jaran**

¹**kapam** *n* kain kafan; kain putih pembungkus mayat;

ngapani *v* membungkus dng kain kafan

²**kapam** *adv* kapan; bila; bilamana;

kapan-kapan *adv* sembarang waktu; kapan-kapan

kapang *a* rindu

kaparak *n* nama hamba istana

kapas *n* kapas

kapéncut → **kepéncut**

kaper *n* sb kupu-kupu kecil

kapes-kapes *a* empuk jika ditekan pulih kembali (tt gabus, busa, dsb)

kapi *n* kera

kapidhara → **semaput**

kapilayu → **kapiluyu**

kapiluyu *v* tertarik akan; terpicat akan

kaping *p* kali;

makaping-kaping *adv* berkali-kali

kapinten *kr* → **kapiran**

kapipit → **pipit**

kapir *a* kafir

kapiran *a* telantar

kapirangu *a* ragu-ragu; bimbang; termangu-mangu

kapiswara *n* raja kera

kapit, kopat-kapit *v* terkibas-kibas; terkipai-kipai;

ngopat-ngapitaké *v* mengibas-ngibaskan

kapital *n* modal

kapitén *n* kaptén

kapitunan → **tuna**

kapiyarsa *kr* → **piyarsa**

kaplak *a* sangat tua

kapodhang *n* burung kepodang

¹**kapok** *a* jera;

-- **lombok** *a* jera hanya sebentar;

ngapokaké *v* menjerakan; membuat agar jera

²**kapok** *n* jn pisang

kaponakan *n* kemenakan

kapopoh *v* disertai tanggung jawab

kapracondang *a* kalah

kapracundang → **kapracondang**

kaprah *a* lazim; umum

kapri *n* kapri

kaprés *adv* jemuas

kapti *n* kehendak; hasrat; niat

kapu *n* bulu kecil-kecil lagi halus (tt anak burung dsb)

kapuk *n* kapuk

kapulaga *n* kapulaga

kapulet *n* dililit; dibelit (ular);

mulet *v* membelit

kapundhung *n* kepundung; nama pohon, buahnya spt langsung, daging buahnya asam, bersatu dengan biji

kapur *n* kapur;

-- **barus** kapur barus

kapurancang *n* bilah bambu, runcing-runcing yg dipasang bersilang di atas pagar tembok dsb;

ngapurancang *v* sikap tangan (tertangkup di depan perut, lurus ke bawah) untuk menyatakan hormat

kapuranta, **abang** -- *a* merah muda; merah kekuning-kuningan

kapurih *kr* → **purih**

¹**kapurit** *n* nama ikan air tawar

²**kapurit** *n* kaporit

kapyarsa → **kapiyarsa**

kapyuk, **kapyuk-kapyukan** *v* saling menyimbah;

ngapyuk *v* membasahi; menyimbah

kar, **gambar** -- *n* peta; globe; gambar bumi

kara *n* tumbuhan menjalar dan buahnya; kara

karaba *n* anak gajah

karabin *n* karabin; senapan berlaras pendek

karag *n* nasi kering

karah *n* gelang-gelang dr besi untuk menjimpai hulu pisau dsb;
temin

karam *a* haram; terlarang (oleh agama Islam)

karan → **karana**

karana *p* karena; sebab

karandhang → **besusu**

¹**karang** *n* 1 batu karang (di laut); 2 semacam merjan

²**karang** *n* 1 kebun kelapa; 2 halaman rumah; pekarangan

³**karang**, **karangan** *n* karangan; gubahan;

ngarang *v* mengarang; mengubah

karang abang *n* bumi hangus

karang kinantang *n* nama joget

karang kirna → **karang kitri**

karang kitri *n* kebun atau ladang yg menghasilkan buah-buahan

karang melok *n* untaian bunga berbentuk bulat, sbg hiasan

karang pinantang *n* nama joget

karang ulu, **dikarang ulu** *v* diperistri (janda yg diperistri saudara suami
atau iparnya)

karanta-ranta *v* sakit hati krn dihina

¹**karat** *n* karat; ukuran

²**karat**, **karaten** *v* berkarat

karaté *n* karate

kara welang *n* nama tombak

karawitan *n* karawitan

karbon *n* kertas karbon

karcis *n* karcis

kardi *n* pekerjaan; perbuatan;

makardi *v* bekerja; berbuat

karé *n* kari (nama sayur)

karebén *p* 1 biar; 2 supaya; agar

karék → **kari**

karem *a* gemar;

kekareman *n* kegemaran;

pakareman *n* kegemaran

kareneng-reneng *adv* susah payah

karep *n* kehendak; niat;

kekarepan *n* kehendak

karét *n* karet;

ngaréti *v* mengikat dng karet

kari *adv* tinggal;

-- **pinjung** menjadi sangat miskin (krn suami selalu sakit atau senang berjudi);

kari-kari *adv* akhirnya

karma *n* karma

¹**karo** *p* 1 dengan ; 2 sambil;

-- **déné** dan lagi; lagi pula; -- **menéh** dan lagi; lagi pula

²**karo** *p* oleh

³**karo** *num* kedua (tt urutan);

-- **belah** seratus lima puluh; -- **tengah** satu setengah; -- **tugel** satu setengah

karon, -- **sih** *v* memadu cinta

karsa *kr* → **karep**

karsét *n* rantai panjang dr emas dsb (untuk arloji atau dipakai dng kalung)

karta *a* aman tenteram

karti → **karta**

kartika → **lintang**

karton *n* karton

kartu → **kertu**;

-- **pos** kartu pos

karu, **karon** *n* hasil mengaru;

ngaru *v* mengaru;

~ **napung** bertumpuk-tumpuk (tt pekerjaan, kesusahan, dsb)

pengaron *n* tempat mengaru; alat untuk mengaru

karuh, **ngaruhake** *v* menjelaskan; mencari kejelasan;

karuhan → **karuwan**

karuk *n* bunga jambu dsb

karun, amal -- *n* harta karun

karuna → **tangis**

karung *n* karung

karungrungan *a* gila asmara

karuwan *adv* keruan;

durung -- belum keruan; belum tentu

karya *n* kerja; karya;

makarya *v* bekerja; berkarya

¹**kas** → **mentas**

²**kas** *n* kas; tempat menyimpan uang

kasa *n* nama musim yg pertama (22 Juni -- 2 Agustus)

kasab *a* kesat; kasar; tidak halus (jika diraba)

kasang *n* bokca; kantung untuk membawa bekal (makanan dsb)

kasap → **kasab**

kasar *a* kasar;

ngasari *v* mempermalukan secara kasar

kasat mata *v* tampak; terlihat

kasdu *v* sudi; mau

kasép *adv* terlambat; kasip

kasemekan *kr* → **kemben**

kasih, kekasih *n* yg dicintai; kekasih

kasil → **asil**

kasir *n* kasir

kasiyat *n* khasiat

kaspa → **kaspé**

kaspé *n* ketela pohon

kasrakat *a* melarat; sengsara

kastawa *n* penghormatan; sembah

kastroli *n* obat pencuci perut dibuat dr minyak jarak; kastrol

kasturi *n* 1 kesturi; zat yg harum baunya, berasal dr musang; 2

kesturi; nama tumbuhan, daunnya untuk obat luka

kasur *n* kasur

kasut, ngasut *v* mengacau (kartu)

katak *n* 1 ubi; buah ubi; 2 janggut babi hutan

katam *adv* khatam; tamat; selesai;

ngatamaké *v* mengkhatamkan; menamatkan; menyelesaikan
(mengaji)

katang-katang, kekatang *n* nama rumput

katatalan *n* kejadian yg menjadi teladan

katé *n* katai

katekis *n* kétekis; guru agama kristen

katekisasi *n* pelajaran dalam ilmu agama Kristen

¹**katél** *n* binatang sb laba-laba

²**katél** *n* 1 kulit telapak kaki ayam; 2 bagian kaki kuda di belakang
kuku

katelah *n* tersebut; dinamai; dipanggil; dijuluki

katenta *v* terbiasa melakukan (memikirkan sesuatu)

katépag *n* nama tumbuh-tumbuhan menjalar

katés *n* pepaya

kathah *kr* → **akeh**

kathak *n* lendir pd mulut ikan

kéthék *n* tunas yang tumbuh pd ruas pohon (bambu dsb)

¹**kathik** *n* burung punai

²**kathik** *p* mengapa; kenapa

kathil *n* 1 balai-balai; tempat tidur; 2 usungan mayat

kathing-kathing *adv* keterangan membawa sesuatu dng dibimbit

kathir-kathir *adv* terkulai lemas bergetar (tt barang kecil panjang)

kathok *n* celana; seluar;

-- **kalét** seluar pendek; celana pendek;

kathokan *v* bercelana; memakai celana

kathung → **athung**

kati *n* kati; ukuran berat ± 6 1/2 ons

katig *n* khatib; juru khotbah

katibabal → **babal**

katiga → **ketiga**

katigen *kr* → **katiga**

katimah *n* nama pohon yang kayunya dapat dibuat sarung keris

katimbel *n* nama pohon

katimumul *n* 1 sb kumbang hijau; 2 penyakit pd kuku

katir *adv* tidak seimbang; tidak sebanding

katiran *n* nama tumbuh-tumbuhan (daunnya merah)

¹**katog** *p* hebat

²**katog** *adv* puas (menangis dsb)

Katolik *n* Katolik

katon *v* tampak; kelihatan;

katon-katonen *v* terbayang-bayang

katong *n* raja

katrak, katrek *v* lama tidak sembuh-sembuh (dr suatu penyakit);
merana

katrem *a* sangat kerasan

katrol *n* katrol; kerek

katu *n* katuk; tumbuhan perdu dapat dibuat sayur

Katulik → **Katolik**

katur *kr* → **atur**

katuranggan *n* pengetahuan tt watak kuda dsb

katut *v* terbawa

katwang → **katong**

kau *a* kaku (tt watak)

kaul *n* kaul; nazar;

kaulan *v* bernazar

¹**kaum** *n* kaum

²**kaum** *n* lebai; modin;

kauman *n* kauman

kaunang-unang, kaonang-onang *a* terkenal; termasyhur

¹**kawah** *n* ketuban

²**kawah** *n* kawah; kepundan

³**kawah, ngawahi** *v* memperlebar (penggalan)

kawak *a* tua sekali; sudah sangat lama;

-- **awu** sangat tua; sangat kuno

kawal, ngawal *v* mengawal

kawalahan → **kewalahan**

kawan, sekawan *kr* → **papat**

kawasa → **kuwasa**

kawat *n* kawat; dawai

kawawa → **kuwawa**

kawér-kawér *adv* berjuntai; terjuntai

kawes *n* nama ikan

¹**kawet** *n* urat atau otot di antara dubur dan pelir

²**kawet, ngawet** *v* mengatupkan bibir bawah

kawi *n* pujangga;

kakawin *n* kakawin; bentuk karya sastra Jaya yg menggunakan aturan (metrum) India

¹**kawin** *v* 1 bersanggama; bersetubuh; 2 menikah

²**kawin, dikawin** *v* dipegang kaki dan sayapnya (ayam yg akan disembelih)

kawindra *n* pujangga besar; pujangga tersohor (raja penyair)

kawir, kawir-kawir *adv* terkelepai dan akan putus

kawistara → **ketara**

kawit *p* sejak; mulai dr; dari;

sakawit *adv* 1 semula; yg mula-mula; 2 pertama sekali; yg mula pertama

kawogan *v* berkewajiban; bertanggung jawab

kawon *kr* → **kalah**

kawong, kawongan *v* memiliki watak

¹**kawuk** *n* badan yg sudah renta;

-- *ora weruh slirane* mencela dsb orang tanpa menyadari bahwa dirinya lebih banyak kekurangannya dp orang itu

²**kawuk** *n* biawak tua

kawul *n* rabuk

kawula *n* 1 abdi; hamba; 2 aku; 3 rakyat;

ngawula *v* mengabdikan; menghamba

kawung *n* 1 motif batik; 2 daun enau (untuk menggulung rokok)

kawur *n* kawur; gamping

¹**kaya** *adv* seperti;

kaya-kaya *adv* pd hemat saya

²**kaya** *n* hasil; penghasilan;

ngayani *v* memberi nafkah (suami kpd istri)

¹**kayang, ngayang** *v* meliukkan badan ke belakang, ditopang kedua

tangan

²**kayang, ngayang** *v* menempeleng dsb keras-keras;

sakayangé *adv* kuat-kuat; keras-keras

kayangan *n* kayangan; tempat dewa

kayu *n* kayu;

-- **pélét** kayu yg berbelang-belang (untuk sarung keris dsb); kayu pelet; -- **tunon** kayu bakar;

kekayon *n* 1 pepohonan; 2 gunungan;

ngayu *v* mengayu

kayun *n* hasrat; kehendak; keinginan

kayungyun *kw* -- **kepéncut**

kayut → **gayut**

kebacut *adv* terlanjur

kebak *a* penuh;

-- **menceb** penuh sekali;

ngebaki *v* memenuhi

kébar, ngébaraké *v* memperlihatkan kepandaian sbg contoh (tandak dsb)

kebat *a* cepat; lekas;

-- **kliwat** *a* cepat tetapi tidak berhasil dng baik

kebayak *n* kebaya; baju wanita

kebayan *n* orang yg tugasnya menyampaikan perintah atasan; kepala dusun

kebek *a* penuh sekali

kebelet *a* ingin sekali hendak ... (kencing dsb)

keben *n* nama pohon dan buahnya

kebes *adv* basah kuyup

kebesturon *a* alpa; lengah; lalai; lupa

kebét *n* lembar; helai (kertas)

kebiri *v* kebiri;

ngebiri *v* mengebiri

keblak *n* nama hantu

kéblat *n* kiblat; mata angin;

ngéblataké *v* mengarahkan ke kiblat

keblinger *v* keliru

kéblong *v* kalah

¹**kebluk, ngebluk** *v* mengaduk

²**kebluk, -- mulur** *a* malas; hanya seenaknya saja

kebo *n* kerbau;

-- **bulé** kerbau bulai; kerbau belang; -- **danu** kerbau liar; -- **giro** nama gandhing Jawa; -- **njerum** bentuk rumah Jawa; -- **lawung** kerbau yg tidak dipekerjakan

kebon *n* kebun;

ngebonaké *v* disingkirkan tetapi tidak diceraikan (tt istri)

¹**kebuk** *n* paru-paru

²**kebuk** *n* lambung; perut

³**kebuk** *v* pukul;

ngebuk *v* memukul (dng telapak tangan)

kebul *n* asap;

kebul-kebul *a* berasap; keluar asapnya;

kumebul, kemebul *v* berasap

kébur → **kabur**

kebur *v* aduk; (tt sayur dsb);

ngebur *v* mengaduk; mengacau (sayur dsb)

¹**kebut** *n* kipas;

kebut-kebut *v* berkipas-kipas;

ngebuti *v* mengipasi

²**kebut, ngebut** *a* dng sangat cepat (mengendarai mobil dsb)

kecabak → **cabak**

kecacil *n* buah kesambi

kecai *n* kucai (sayuran)

kecambah *n* kecambah

kécap *n* kecap

kecap *v* kecap;

sakecap *num* sepatih kata

kecapi *n* kecapi (nama alat bunyi-bunyian)

kécé *n* kerang

kececeng, ngececeng *v* kejang; kaku

keceklik *v* terkilir

kecenthét *a* sulit menjadi besar (tt orang, binatang, dsb) krn kurang gizi

kécér *v* tercecér

¹**kecér** *n* alat bunyi-bunyian dr tembaga bentuknya bertangkupan

²**kecér, kecéran** *n* kelopak nyiur atau kelapa

³**kecér, kecéran** *n* lampu gantung (yg bertutup dr seng)

kecer *v* kucur;

kumecer; kemecer *v* ingin sekali;

ngeceri *v* mengucuri

kecethit *v* terkilir; tergeliat

¹**kéci** *n* kain mori tipis

²**kéci** *n* sb perahu kecil

kecibeling *n* kecibeling

kecik *n* kecil atau biji sawo dsb;

-- **gepak** biji sawo yg pipih

kecing *a* kohong

kecingkrangan *a* kekurangan; melarat; sengsara

kecipak-kecipik *n* kecipak-kecipik; tiruan air ditepuk

kecipuhan *a* merasa kesulitan

keclap, keclap-keclap *v* berkilau-kilauan;

sakeclapan *adv* sekilas; sekejap

kecocok *v* termakan (makanan yg harus dihindari)

kecocong → **kececeng**

kecoh *kr* → **idu**

kecokan *v* tercampur

kecombrang, kecombrangan *v* berkatimumul

¹**kecrék** *n* ceracap;

ngecrék *v* membunyikan ceracap

²**kecrék** *n* borgol;

ngecrék *v* memborgol

kecu, biru -- *a* biru sekali

kecubuh *n* jn tikus

¹**kecubung** *n* kecubung; nama tumbuh-tumbuhan yg buahnya memabukkan

²**kecubung** *n* kecubung; jn batu

kecuh *v* keterangan meludah

kecurut *a* rugi

kecut *a* kecut; masam;

kecut-kecutan *n* sesuatu yg masam

kedabig → gedabig

kedabul, ngedabul *a* kotor bergelepotan

kedah *kr* → kudu

kedal, kedaling lésan *n* cara berbicara

kedandap → gedandap

¹kéder *a* bingung; susah

²kéder, -- matané *a* juling

kedhali *n* burung layang-layang

kedhana-kedhini *n* dua bersaudara yg terdiri atas laki-laki dan perempuan

kedhangkrang, ngedhangkrang *v* duduk di tempat yg tinggi

kedhangsul → kedhelé

¹kedhap, sakedhap *adv* sebentar

²kedhap *kr* → icip

³kedhap, ngedhap *v* merasa khawatir; merasa waswas

kedharang-dharang *v* terlunta-lunta

kedhasih *n* burung kedasih

kedhaton *n* kerajaan; keraton

kedhawung *n* kedaung (pohon kedaung)

kédhé *a* kidal;

ngédhé *v* mengidal (melakukan sesuatu dn tangan kiri)

kedhelé *n* kedelai

kedhengklak *v* terliuk ke belakang (tt punggung)

kedhengklék → kedhengklak

kedhéngkréng → kedhangkrang

kédhep, kédhepan *v* 1 dihormati; 2 dihadap

kedhép *v* kedip; berkedip;

ngedhépi *v* mengedipi (sbg isyarat)

kedher *a* bergetar

kedhi *a* tidak dapat haid (wanita)

kedhodhor, kedhodhoran *a* kedodoran; kebesaran (tt pakaian)

kedhok *n* kedok

kedhondhong *n* kedondong

kedhot *a* kebal

kedhuk, kedhukan *n* galian;

ngedhuk *v* menggali

kedhung *n* lubuk

kedhut *a* tebal lagi kuat (tt kain)

kedibal *n* hamba; abdi; budak

kedrawasan *a* celaka

keduga *a* mampu; kuasa; bisa; dapat

kedurusan *adv* dikabulkan (sesuai dng yg diucapkan)

kedut *n* denyut; kejut;

keduten *a* berdenyut

keduwung *a* kecewa; menyesal

kégok → **kagok**

kéguh *v* tergerak; terpengaruh; berubah (pendirian)

kégut → **kéguh**

kejél, kejél-kejél *v* bergelepar; menggelepar-gelepar

kejem *a* kejam; bengis;

ngejemi *v* berbuat kejam *pd*;

kekejeman *n* kekejaman

kején *n* mata bajak

kejeng, kejeng-kejeng *a* kejang (kaki dsb)

kejer, kekejer *adv* keterangan untuk tangis yg sangat keras krn kesakitan dsb)

kejét, kejét-kejét *v* bergelepar; menggelepar-gelepar

kejut *a* terkejut

keju *a* lesu; letih (krn terlalu lama bekerja dsb)

kéh → **akéh**;

kakéhen *v* terlalu banyak;

~ **polah** terlalu banyak tingkah; ~ **tanaga** banyak tingkah; ~

tlening terlalu banyak macamnya

kéjék, kekéjék *v* berkelabakan (tt ayam yg disembelih)

kéju *n* keju

¹**kék** *n* 1 kakek; 2 lelaki tua

²**kék** → **wéh**

kékah *n* 1 selamatn (dng menyembelih kambing dsb *pd* waktu

menyeribu hari orang meninggal dunia untuk kenduri); 2 selamatan atau sedekah dng menyembelih kambing dsb ketika anak berumur lebih tujuh bulan (bila anaknya perempuan kambing yg disembelih satu, jika anaknya laki-laki kambing yg disembelih dua)

kekawin *n* kakawin; bentuk kesusastraan Jawa kuno

kekeb *n* tutup periuk (dr tanah)

keked *a* 1 sangat hemat; 2 lekat (tt nasi)

kekel *a* 1 pulen (tt nasi); 2 kaku (krn tertawa terpingkal-pingkal)

kekep, kekep-kekepan *v* berdekapan; saling mendekap;

ngekep *v* mendekap

kéker *n* teropong; keker;

ngéker *v* meneropong; mengeker

keker *a* kekar (tt anyaman dsb)

kekes *a* 1 sejuk; dingin; 2 takut

¹**kékét** *a* erat sekali

²**kékét** *n* nama ulat

keket *a* rekat; lekat

kéklék *a* 1 rejuh (pelupuk mata yg merah dan berair); 2 tua renta

kékok → **kékuk**

kékrék, ngékrék *v* meretas; merobek

kéksi *kw* → **katon**

kékuk *a* canggung; kaku; kekok

kela, kelan *v* masakan sayur;

ngela *v* menyayur

kelab → **kelap**

kelabang → **klabang**

keladuk *a* terlalu banyak (lebih dsb); kelewat

kelah *v* gugat;

ngelahaké *v* memperkarakan

kelakuan → **laku**

kelam *n* pelat besi atau kayu sbg penguat sambungan

kelambi → **klambi**

kelambrangan → **klambrang, klambrangan**

kelambu → **klambu**

kelang *a* menjadi keras sekali krn sudah tersimpan lama (tt kayu dsb)

kelangenan → klangenan

kelap *a* kilau;

kelap-kelap *a* berkilau-kilau;

kelap-kelip *a* 1 kelap-kelip; 2 sukar tidur

kelapa → klapa

¹kelar *a* kuat; mampu

²kelar *adv* sudah selesai; sudah siap

kelas → klas

kelasa → klasa

kelasi *n* kelasi

kelat *n* kelat; tali penarik layar perahu dsb

kelatbau *n* sb gelang (dipakai pd pangkal lengan)

kelawu → klawu

kelawun-lawun *a* lekas besar

kelayu → ¹klayu

kelé, kelé-kelé *adv* tidak terurus

kélék *n* ketiak

kelék, kelék-kelé *n* ciap; tiruan bunyi anak ayam

kelép → klép

kélér *n* kotak tempat botol

keléru → kléru

kelét *a* rekat; lekat

kelem *v* tergenang

kelembak → klembak

kelepon → klepon

kéli *v* hanyut;

ngélékaké *v* menghanyutkan

keling *n* paku buta; paku berkepala dua untuk menyambung besi

kelip *n* kerlip; kedip;

kelip-kelip *adv* 1 berkelip; 2 tampak kecil dan sangat jauh atau tinggi;

kumelip *v* 1 berkelip; 2 tampak ; kelihatan

kelir *n* kelir; tirai; layar (dl pertunjukan wayang kulit)

keliru → kléru

keloka → kaloka

kelon, kelonan *v* berkelonan; berbaring sambil berpelukan;

ngeloni *v* 1 ngeloni; 2 meniduri; bersetubuh dng

kelop *n* keterangan kilauan sinar (spt kelap tetapi lebih besar);

kelop-kelop *v* 1 berkilau-kilau; 2 membelalak (tt mata)

¹kélor *n* kelor; pohon merunggai

²kélor, kéloran *n* menggigil; gemetar

kelos *n* gelendong; likas; tika-tika

kelot *a* tahan berlaga (tt ayam jantan)

kélot-kélot *a* sangat liat; alot sekali

kelud *n* kemucing; sulak;

ngeludi *v* membersihkan dng kemucing

keluh *n* keluan; tali atau gelang besi yg dicocokkan pd hidung (sapi, kerbau)

keluk *n* 1 asap; 2 uap; kabut

kelumah → klumah

¹kelun *n* asap; kepul;

kumelun *v* berasap; berkepul

²kelun, ngelun *v* mengumpulkan; menghimpun

keluron → kluron

keluruk → kluruk

kelut → kelud

keluwa → kluwa

keluwih → kluwih

kemadha *n* corak batik sbg pinggiran kain

kemadhéan → kemladhéan

kemadhuh *n* nama tumbuh-tumbuhan yg daunnya sangat gatal

kémah *n* kemah

kemah, ngemah-ngemah *v* mengunyah-ngunyah (tidak ditelan)

kemaki → kumaki

kemalo *n* sb laka untuk mengecat kerangka keris

kemamang *n* jerambang; nama jenis hantu yg tampak spt api

kemampo *a* hampir matang (tt mangga, pepaya, dsb)

kemanak *n* nama alat gamelan

kemandhang → **kumandhang**

kemandho *n* komando

kemangga *n* labah-labah

kemangi *n* kemangi

kemaningan *adv* terpaksa menjual lebih murah dp penawaran sebelumnya

kemanjon *adv* tidak dapat tidur lagi krn terganggu sewaktu akan tidur

kémar *n* keledai

kemara → **kumara**

¹**kemaron** *a* mendua hati;

~ **pikíré** pikirannya bercabang

²**kemaron** *n* tempat mengaron

kemaruk *a* 1 gemar makan (sehabis sakit); 2 senang sekali (sombong) krn memiliki sesuatu yg sebelumnya tidak dimiliki; 3 serakah

kemarung *n* duri gembili dsb

kemat *n* guna-guna;

ngemat *v* mengguna-gunai

kematus *n* batuk darah

kémawon *kr* → **waé**

kemayangan, **begja** -- *a* sangat beruntung

kemayu *a* genit sekali; suka bertingkah (tt wanita)

kemba *a* 1 hambar; tawar; 2 kurang semangat

kembang 1 *n* kembang; bunga; 2 *v* berbunga;

-- **api** bunga api; -- **gedhang** 1 bunga pisang; 2 nama motif batik;

-- **gula** gula-gula; -- **janti** warna bulu kuda; -- **lambé** bahan pembicaraan; buah bibir; -- **setaman** campuran bermacam-macam bunga (untuk sesaji dsb) -- **telon** campuran bunga melati, cempaka, dan kenanga (untuk sesaji dsb)

kembar *a* kembar; sama rupa;

-- **dampit** anak kembar laki-laki dan perempuan; -- **gantung** bayi kembar tetapi lahirnya selang beberapa hari; -- **mayang** karangan bunga untuk upacara temu pengantin;

ngembari *v* mengembari; menyamai; menandingi

kemben *n* kewan (kain penutup dada);

- kembenan** *v* berkemban
- kembeng** *kr* kemu;
- kembeng-kembeng** *a* berlinang-linang air matanya
- kembili** → **gembili**
- kembong, ngembong** *v* penuh air
- kembroh** *a* basah kuyup
- kembul** *v* makan bersama-sama;
- ngembul** *v* 1 ikut makan bersama-sama; 2 turut campur (dl urusan atau perkara)
- kembung** *a* 1 kembung; 2 gembung (ikan)
- kemecer** *a* sangat berselera; sangat ingin (makan dsb)
- kemencur** *a* sangat muda (tt perawan, perjaka, dsb)
- kemendhing** *n* nama tumbuhan
- kekemdhur** *n* pembesar; pemimpin; komandan
- keméng** *a* kecil lagi ringan (tt suara)
- kemeng** *a* 1 pusing; 2 capai
- keméron** → ¹**kemaron**
- keméwat** *a* genit; menyombongkan diri; congkak
- kemidhi** *n* komedi
- kemil, kemilan** *n* makanan ringan;
- ngemil** *v* makan berdikit-dikit secara terus-menerus
- kemiri** *n* 1 buah kemiri; 2 mata kaki
- kemis** *n* Kamis
- ¹**kemit** *v* jaga; jaga malam
- ²**kemit, tawon** -- *n* jn lebah
- kemladhakan** *n* buah asam yg setengah masak
- kemladhéyan** *n* benalu
- kemlaka** *n* nama pohon
- kemlakaren** *a* terlalu kenyang (krn terlalu banyak makan)
- ¹**kemlandhingan** *n* jn labah-labah agak besar yg hidupnya di pohon
- ²**kemlandhingan** *n* pohon lamtoro
- kemlekeren** *adv* tembelang (telur)
- kemlingkingen** *a* terlalu kering (tt menggoreng sesuatu dsb)
- kemocor** *v* terus keluar air liurnya (krn mengingini sesuatu)
- kempal** *kr* → **kumpul**

kempar, kempar-kempor *v* berteriak-teriak

kempés *a* kempis;

ngempés *v* mengempis

kempis, kempis-kempis *a* kempas-kempis;

kempas-kempis *a* kembang kempis (tt napas)

¹**kempit, kempitan** *n* pembalut wanita;

ngempit *v* ¹ mengempit; mengapit

²**kempit** *sb* ikan asin

¹**kemplang** *n* nama penganan

²**kemplang, ngemplang** *v* ¹ menjemur pd terik matahari; ² tidak dikembalikan (tt utang)

kemplong, ngemplong *v* memukuli dng ganding dsb agar halus (mori dsb)

kemplu *a* bodoh; pandir; dungu

kemplung-kemplung *adv* tampak menggenang; terasa penuh air (tt perut)

kémpol *n* betis

kempong, kempongan *n* ¹ dot; ² omong kosong;

ngempong *v* ngedot;

ngempongi *v* ¹ menyusui dng dot; ² menipu

kempos *a* kempis

kempot *a* kempung; caung (tt pipi)

kemproh *a* ceroboh

kempros *a* suka omong kosong

kempul *n* sb gung kecil

kempung *n* kandung kencing

¹**kempus, kempas-kempus** *v* berulang-ulang meniup;

ngempus *v* meniup

²**kempus** *n* nama ikan laut

kemput *adv* sampai pd batas akhir; tidak ada yg terlewat

kempyang *n* riuh; ramai;

ngempyangi *v* memperiuh; memperamai

kempyung *n* riuh; gaduh; ramai

keropak *v* mendongkol; mengkal hati

kemrunggi *n* nama tumbuh-tumbuhan

kemruwek *v* mengomel

kemu *v* kumur; berkumur;

ngemu *v* mengandung;

ngemoni *v* mengumuri

kemucing → ¹**sulak**

kemuda *n* alas pengantin yg sedang dipertemuan

kemudhi *n* kemudi;

ngemudhéni *v* mengemudikan

kemukus *n* kemukus; lada berekor

kemul *n* selimut;

kemulan *v* berselimut;

ngemuli *v* menyelimuti

kemumu *n* nama tumbuh-tumbuhan

kemuning *n* kemuning; nama pohon

kén → **kon**

¹**kena** *v* kena; terkena;

-- **perkara** tersangkut dl perkara;

ngenani *v* mengenai;

kekenan *v* tersinggung (perasaan)

²**kena** *p* dapat; boleh

kenaka → **kuku**

kenal *v* kenal;

kenalan **1** *n* kenalan; **2** *v* berkenalan

kenanga *n* bunga kenanga

kenap *n* meja kecil

¹**kenari** *n* nama burung

²**kenari** *n* nama pohon

kencan *v* berkencan; berjanji untuk saling bertemu di suatu tempat
pd waktu yg telah ditetapkan bersama

kencana → **emas**

kencar-kencar *adv* bersinar-sinar

kéncéng *n* sb periuk tembaga besar

kencéng *adv* kontan; tunai;

dikencéng *v* dikontan; dibayar tunai

kenceng **a** **1** kancang; **2** tegang;

ngencengaké *v* mengencangkan

¹**kencét** *n* keting

²**kencét** *adv* timpang

kenci *n* nama kartu judi

kenclang, kemenclang *a* **1** mendentang; **2** sangat keras

kencling *adv* tampak masih baru

kenclung *a* sinting; agak gila

kencong, ngencong *v* menumbuk menjadi beras (gabah)

¹**kencur** *n* kencur; cekur

²**kencur, kemencur** *adv* masih remaja kecil

kendel *a* berani;

kekendelan *n* keberanian

kendhaga *n* kendaga; sb peti panjang

kendhagi *kr* → **kendhaga**

kendhal *n* minyak dari lemak;

ngendhal *v* berlemak

kendhali *n* kendali; tali kekang;

ngendhaléni *v* **1** memasang kendali; **2** mengekang

kéndhang → **lunga**

kendhang *n* gendang;

kendhangan **1** *v* memainkan gendang; **2** *n* selaput tipis (pd telinga);

kendhangané *n* cara mengendangnya;

ngendhang *v* memainkan gendang

kendharakan *n* **1** burung sb bangau; **2** kendaraan

kendharat *n* tali pengikat lembu dsb;

ngendharat *v* meringkus

kendhat *v* berhenti;

ora -- *adv* tidak henti-hentinya

kendhéh → **kendhih**

kendhela *n* **1** sibar; sesibur; sibur-sibur; capung besar; **2** anak capung

kendhelong, ngendhelong *v* melendut

kendhi *n* kendi

kendhih *a* kalah; takluk

kendhil *n* periuk;

ngendhil *a* buncit (tt perut); menyerupai perut periuk (liang

persembunyian ikan dsb)

kendhit *n* kendit; ikat pinggang dari kain dsb;

kendhitan *v* memakai kendit; berkendit;

ngendhiti *v* memakaikan kendit

¹**kéndho** *n* lauk (dari udang dan kelapa)

²**kéndho** *n* binatang sb keluarg atau kelelawar besar

kendho *adv* kendur (tt tali dsb);

ngendhokaké *v* mengendurkan;

kekendhon *a* terlalu kendur

kendhurak *n* siput laut

kendhuri *n* kenduri; selamatan;

kendhurén *v* berkenduri

kendhuyut, ngendhuyut *adv* tampak terlalu berat (menggendong beban dsb)

kéné *n* sini;

ngéné *p* begini; demikian;

mangkémé *p* begini; demikian

kenéh-kenéh *a* aneh-aneh

¹**kenék** → **kena**

²**kenék** *n* kernet; pembantu sopir

kenéker *n* kelereng;

kenékeran *v* bermain kelereng

kenéng → **kena**

kenéper *n* penyepit rambut

kenés *a* kenes

kénger → **inger**

kéngguh → **kéguh**

kénging *kr* → **kena**

kéngkén *kr* → **kongkon**

kengkeng, mekengkeng *a* 1 kaku; kejang; 2 tetap pd pendiriannya;

pekengkengan *v* 1 bersikeras (mempertahankan pendapat); 2 dng sekuat tenaga (mengangkat beban berat dsb)

kéngsér *v* berubah; bergeser (dr posisi semula)

kéngsréh → **kangsrah**

kenikir *n* kenikir; nama tumbuh-tumbuhan

kenini *n* kina

keningar *n* kayu manis

kenir *n* engsel pintu

kenong *n* kenong; nama gamelan spt gong diletakkan pd posisi telungkup;

-- **japan** kenong atau canang besar;

ngenongi *v* 1 mengiringi dng kenong; 2 menakar nasi dsb dng mangkuk sehingga bentuknya menyerupai kenong

kenop *n* kenop; tombol

kéntar *v* 1 pergi; 2 hanyut

kéntas *v* 1 terlempar; melesat; 2 terlempar ke darat; terdampar (tt perahu dsb)

¹**kentél** *n* nama kain tenun

²**kentél, ngentél** *v* memukul; menghantam

¹**kenthang** *n* kentang

²**kenthang, kenthang-kenthang** *adv* terlantar, tidak terurus

kenthel *a* kental; mengental; beku; membeku;

kenthelan *n* sesuatu yg kental

kenthéng, ngenthéng *v* meratakan (besi dsb)

¹**kentheng** *n* tali (kawat) jemuran dsb;

ngentheng *v* mengukur dng tali untuk mengetahui lurus atau tidaknya; membatasi dng tali

²**kentheng, kentheng-kentheng** *adv* bersungguh-sungguh; bersemangat

kenthés *v* belantan;

ngenthés *v* memukul dng belantan

kenthil, kenthil-kenthil *adv* hanya satu

kenthir *a* sinting; agak gila

kenthiwiri *v* mondar-mandir; berulang kali datang

kenthong *n* tongtong; kentungan;

kethongan *n* tongtong; kentungan;

ngenthongi *v* memberi isyarat dng bunyi tongtong

kenthos *n* 1 biji salak; 2 umbi batang;

ngenthos *v* berumbi

kenthus *n* nama binatang sb katak;

kumenthus *a* berlagak sombong; congkak

kenthut *a* montok (anak)

kéntir *v* hanyut);

ngéntiraké *v* menghanyutkan

kéntol → **kémpol**

kenprung *n* 1 terbang; 2 nama pertunjukan (dng diiringi rebana);

kenprungan *v* menanggapi atau mengadakan pertunjukan kenprung

kenup *n* nasi yg terdapat di atas kerak

kenuk *n* 1 kancing baju pd leher; 2 pemukul berlapis karet

kenur *n* kenur

kenya → **prawan**;

-- **kedhiri** nama tembang

kenyal *a* kenyal

kenyam, **ngenyami** *v* menyenjam

kenyéh, **ngenyéh** *v* meramu (sirih);

sakenyéhan *num* sekapur sirih

kenyil-kenyil *a* kenyal

kenyir-kenyir *adv* keterangan baru

kenyit → **kenyut**

kenyoh, **sakenyoh-kenyohé** *adv* sewenang-wenang; semau-maunya

kényut *v* 1 tergila-gila; 2 hanyut; → **keli**

kenyut, **ngenyut** *v* mengesip (puting susu)

kepala *n* kepala; pemimpin; pemuka

kepama *a* serba kecukupan dan selalu senang

képag *n* 1 kepag; jalinan (anyaman) tali (rambut dsb); 2 kepag (anyaman bilah bambu)

kepang, **ngepag** → **kepung**, **ngepung**

keparag *v* terserang (hama dsb)

keparak *n* abdi istana

keparat *n* 1 orang kafir; 2 kata makian

kepati *adv* nyenyak (tt tidur)

kepatuh *adv* terbiasa

képék *n* 1 buah petai cina muda; 2 belum berisi (tt kedelai, kacang kara)

kepék *n* 1 kempek; 2 catatan;

ngepék *v* menyontek; menjiplak

képél *kr* → **jaran**

¹**kepel** *n* kepal; genggam;

kepelan *n* kepalan; genggaman;

ngepel *v* mengepal

²**kepel** *n* buah kepel

kepéncut *v* terpikat

¹**képét** *n* sirip ikan

²**képét**, **képét-képét** *v* berkipai-kipai; berkibas-kibas (tt ekor dsb)

¹**ketet** *n* sb kipas kecil;

ngepeti *v* mengipasi;

ketetan *v* berkipasan

²**ketet** *n* engsel (pintu dsb)

kepi *n* jn kepiting

kepik *n* kepik; jn kumbang, pengisap getah tanaman

keping *a* 1 sangat pipih; 2 sangat kurus

kepis *n* kepis; kumbu; bakul kecil tempat ikan

kepithing *n* kepiting

keplak *n* tampar;

keplak-keplakan *v* saling menampar;

ngeplak *v* menampar

keplas, **sakeplasan** *adv* sekejap; sekilas

keplék *v* berjudi dng kartu

képlé *n* pelacur;

ngéplé *n* melacur

képléh *a* terkelepai; terkulai (tt telinga anjing, kambing, dsb)

kepleng, **bunder** -- *a* sangat bundar

keplok *v* bertepuk;

ngeploki *v* memberi isyarat atau tanda dng tepukan

kepodhang *n* burung kepodang

kepo → **kepuh**

kepok *n* jn pisang

keponakan *n* kemenakan

keponthal-ponthal *adv* bersusah payah (mengejar)

keponthit-ponthit *adv* bersusah payah (mengejar)

kepopoh *v* disertai tanggung jawab

keprak *n* ceracap;

ngeprak *v* membunyikan ceracap

kepras, ngepras *v* memangkas

kepregok *v* berjumpa, bertemu (di luar dugaan, tidak sengaja)

képrét *n* gelepot; gelepok

kepret *adv* terbirit-birit (tt lari)

kepriyé *p* bagaimana

keprok *n* jn jeruk

kepruk *n* pukul;

ngepruk *v* memukul; memecah (kelapa dsb)

kepu *a* tampak tebal lagi bulat (tt pipi); bakup

¹**kepuh** *n* nama pohon dan buahnya

²**kepuh, gantung** -- *adv* dipakai terus krn tidak mempunyai yg lain (tt baju)

kepundhung *n* sj buah duku yg asam rasanya

kepong, ngepong *v* mengepong

kepungkur *adv* lampau; yg telah lalu

¹**kepyak** *n* ceracap;

ngepyak *v* membunyikan ceracap

²**kepyak, ngepyakaké** *v* mengumumkan; meresmikan (nama dsb)

kepyar, kumepyar (kemepyar) *a* 1 kersai (tt nasi); 2 merasa segar (tt badan)

képyoh *a* kacau; bingung (pikiran)

¹**kepyur** *n* renyai (tt hujan);

ngepyuri *v* 1 memerciki; mereciki; 2 memberi makan sekadarnya

²**kepyur, kepyur-kepyur** *a* kabur; kurang terang (tt penglihatan)

kéra *a* juling

kera *kr* → **kuru**

kérah, sakérah-kérah *adv* sekehendak hati

kerah *v* bertengkar

¹**kerak** *a* sangat tua (tt kelapa dsb)

²**kerak** *n* kerak

kerang *n* 1 kerang; 2 tangkai (gagang) pedang

kerapan *n* kerapan; pacuan lembu (di Madura)

keras *a* keras

kérata *n* asal-usul atau sejarah arti kata;

-- **basa** pengertian kata berdasarkan asal-usulnya, msl *wédang* =

wé (air) + *dang* (kukus) = air yg sudah direbus

keraya-ray *adv* bersusah payah (untuk datang dsb)

kerdhus *n* kardus

kéré *n* kere

keré *n* 1 kerai; 2 baju zirah

kerég *n* alat (dr bambu) untuk membersihkan kapuk dr bijinya;

ngérég *v* membersihkan kapuk dr bijinya

keréh, keréh-keréh *v* berteriak-teriak

kérem *v* tenggelam

kerem, kereman *n* yg dikurung; yg dipelihara untuk disembelih (sapi dsb);

dikerem *v* dikurung

keren *n* tungku

keréng, keréngan *n* kerak gula

kereng *a* 1 kejam; 2 bengis;

kerengan *v* bertengkar; berkelahi

kerep *a* 1 sering; kerap 2 rapat;

ngerepi *v* 1 mempersering; 2 merapatkan;

kekerepen *a* 1 terlalu sering; 2 terlalu rapat

kerét, ngerét *v* menggerogoti (harta) orang; memeras harta orang

¹**keret** *n* satuan ukuran karat;

sakeret *n* satu karat; sepotong (tebu dsb)

²**keret, keretan** *n* keratan; potongan;

ngereti *v* menggores; menggarit (agar mudah dipotong)

kéri *v* 1 tertinggal; ketinggalan; 2 belakangan;

kérén *n* 1 sesuatu yg tertinggal; 2 sisa

keri *a* geli;

kerén *a* mudah merasa geli

kerig *adv* berbondong-bondong; berduyun-duyun

kerik *n* pengikis; alat untuk mengikis;

kerikan 1 *v* kerikan; menggosok-gosok (bagian tubuh orang yg

masuk angin) dng uang logam; **2** *n* kikisan;

ngerik *v* mengikis; mengerik

¹**kéring** *n* kiri;

ngéringaké *v* menyingkirkan; menyisihkan

²**kéring, kéringan** *a* disegani; dihormati

keris *n* keris;

kerisan *v* berkeris

kerja *v* bekerja; kerja

kerkas *n* tempat pistol (dr kulit)

kérkop → **kerkop**

kerkop *n* kuburan Belanda

kerlap, pating -- *adv* berkilau-kilau

kerlip, pating -- *adv* berkelip-kelip

kerlop, pating -- *adv* berkilau-kilauan

kermi → **kremi**

kermun → **kremun**

kermus → **kremus**

kernét *n* kernet; pembantu sopir

kernik, kakéhan -- *adv* banyak tingkah; kuti-kuti; kutik

kernuk, pating -- *adv* duduk-duduk berhadapan

kérog, kérog-kérog *v* menghentak-hentak (tangan, kaki)

kerok *n* garuk; keruk; kikis;

kerokan **1** *v* kerokan; hal atau perbuatan mengerok (bagian tubuh) yg masuk angin dng uang logam dsb; **2** *n* kikisan;

ngerok *v* **1** mengeruk; menggaruk mengikis; **2** memeras harta orang

kerpu *n* sb kristal (untuk permata)

kerpus *n* kerpus

kersa *kr* → **arep; gelem**

kersil *a* kecil; sulit dipegang

kerta *a* tenteram; aman

kerta aji, dikerta aji *v* ditafsir

kertas *n* kertas;

-- **jenangan** bubur kertas

kerteg → **kreteg**

kertép, pating -- *adv* berkilau-kilauan

kertu *n* kartu

kérud *v* hanyut

keruh *a* keruh

keruk, ngeruk *v* mengeruk

kesdik *a* waskita

kesdu *v* sudi; berkenan

késéd 1 *n* keset; pengesat kaki; **2** *v* mengesatkan kaki;

kekéséd *v* mengesetkan kaki

keséd *a* malas;

keséd-kesédan *a* bermalas-malasan

kesed *a* tidak licin

kesel *a* lelah; payah

ngeselaké *v* melelahkan;

kekeselen *a* kelelahan

keselak *v* tersedak

kesemek *n* kesemek; nama pohon dan buahnya, berasa manis

kesemekan *kr* → **kemben**

késér, késéran *n* gerobak sorong;

ngésér *v* mengangkut dng gerobak sorong;

késér-késér *adv* dng susah payah (mengajar, berjalan, dsb)

kesit *a* 1 liar (tt binatang); 2 tangkas; sigap

kesliyo *v* keseleo; terkilir

késod *v* kesot;

ngésod *v* mengesot; berkesot

kespur *n* besi lancip-lancip pd sepatu joki

kesrakat *a* sangat melarat; sangat miskin

kesrik, dikesrik-kesrik *v* dicangkul pelan-pelan sehingga berbunyi
"srik-srik" (tanaman kedelai dsb)

kestal *n* pena baja

kestalan → **gedhogan**

kesting *n* nama kain sj sutera

kestroli *n* kastroli; obat cuci perut terbuat dr minyak jarak

kesturi *n* kesturi; jebak; dedes

kesud, ngesud *v* mengusap; menyeka; menyapu (dng kain bekas

dsb)

kesurang-surang *a* terlunta-lunta; menderita kesusahan atau kesulitan

kesut, ngesut *v* mengusap; menyapu; menyeka

késua → **rambut**

ketab, ketab-ketab *v* menghentak-hentakkan (nyiru dsb) agar hilang kotorannya

ketan *n* ketan; beras pulut;

-- **sri kaya** ketan serikaya

ketapang *n* ketapang; nama pohon

ketara *a* kentara; tampak jelas; kelihatan;

ngetarani *v* menandakan; menyebabkan kentara

ketat *a* ketat

ketébang-ketébang *a* tampak berjalan dr jauh

keteg *n* denyut; detak (jantung)

kétél *n* ketel

ketel *a* lebat (rambut dsb); rimbun (daun dsb)

ketelah *a* terlanjur dinamai

kétés *v* tetes;

kétés-kétés *v* 1 bertetesan; 2 gemerlapan; berkilauan (tt intan)

ketés, mak -- *n* tiruan bunyi tampanan

¹**kethak** *n* tiruan bunyi "tak" (mencotok kepala dsb);

kemethak *a* sombong; congkak

²**kethak** *n* nama jenis makanan yg dibuat dr ampas minyak kacang

³**kethak, gula** -- *n* gula yg tidka jadi

kethaklik, pating -- *adv* gegai

kethapel, ngethapel *v* berpeluk erat-erat (tt anak yg digendong dsb)

kethawil, pating -- *v* mengapai-gapai (tt kaki dsb);

kethawilan *v* menggapai-gapai (tt tangan, kaki, dsb)

kethék *n* kera

kethékan *n* dekak-dekak; swipoa

kethekan *kr* → **janggut**

¹**ketheker** *n* bunga salak

²**ketheker, ngetheker** *v* duduk seorang diri tidak pergi-pergi

ketheklak-ketheklik → **theklak-thekluk**

ketheklak, kethekluk, theklak-thekluk *v* duduk di tempat yg tinggi;
meromok

kethekur *n* tiruan bunyi merpati

kethél *n* daki; kotoran;

ngethél *a* sangat kotor; berdaki

kethemek, kethemak-kethemek *v* berjalan perlahan-lahan dng
langkah pendek

kethemil, kethemal-kethemil *v* makan berdikit-dikit

kethemul, kethemal-kethemul *adv* keterangan gerak mulut sewaktu
makan;

ngethemul *v* makan dng lahap

kethentheng, ngethentheng *a* bengkok dan kaku (tt luka dsb)

kethepes, ngethepes *v* duduk bersila rapi

kéthépréh, ngethépréh *v* mengembang-ngembangkan sayap dan agak
meromok (tt ayam yg sakit dsb)

kéthér *a* tidak tergarap (tt pekerjaan)

kéthér *a* berdetar

kether *a* kotor

kethi, kethén *adv* ratusan ribu; beratus-ratus ribu;

sakethi *num* seratus ribu

kethik, ngethik *v* menyarankan agar tidak mengatakan kpd orang
lain

kethilang → **thilang**

kethimik, kethimak-kethimik *v* berjalan dng langkah pendek-
pendek dan perlahan-lahan

kethingkrang, ngethingkrang *v* 1 duduk di tempat yg tinggi; 2 enggan
bekerja krn sombong

¹**kethip, kethap-kethip** *a* 1 kedip-kedip; berkejam-kejam; 2 sukar
tidur

²**kethip** *n* satuan mata uang bernilai sepuluh sen

kethiplak *a* budak; abdi

kethiwul → **thiwul**

¹**kethok** *n* potong;

ngethok *v* memotong;

kethokan *n* potongan

²**kethok**, gula -- *n* gula yg tidak jadi sehingga tidak dapat keras

³**kethok**, **ngethok** *a* nyeri; pegal (tt tulang);

ngethok-ngethok *a* pegal (tt tulang)

kethoklak *n* tiruan bunyi "klak";

pating -- *adv* berbunyi "klak-klak" tidak teratur;

kethoklakan *v* berbuat sesuatu sehingga menimbulkan bunyi "klak-klak"

kethoklék *n* tiruan bunyi "klek";

pating -- *adv* berbunyi "klek-klek" tidak teratur;

kethoklékan *v* berbuat sesuatu sehingga menimbulkan bunyi "klek-klek"

kethoprak *n* ketoprak; pertunjukan sb sandiwara;

kethoprakan *v* mengadakan pertunjukan ketoprak;

ngethoprak *v* bermain ketoprak

kethoproh, **kethoprohan** → **kedhobroh**, **kedhobrohan**

kethopros, **ngethopros** *v* banyak cakap; omong kosong

kethothor, **kethothoran** → **kedhodhor**, **kedhodhoran**

kethu *n* ketu; sb kopiah;

kethunan *v* berketu; memakai ketu

¹**kethuk** *n* nama gamelan sb canang kecil;

ngethuk *v* memukul ketuk

²**kethuka** *a* sifat lelaki yg selalu mencampuri urusan dapur

³**kethuk**, -- **ungker** *adv* tinggal di rumah saja; tidak keluar rumah (tt laki-laki)

kethul *a* 1 tumpul; majal; 2 bodoh; bebal

kethumuk, **kethumak-kethumuk** *v* berjalan perlahan-lahan

kethuwel, **kethuwal-kethuwel** *v* selalu menggerakkan pergelangan tangan (spt menari)

kethuwil, **kethuwal-kethuwil** *v* menggerak-gerakkan tangan spt menari (anak kecil menirukan tarian dsb)

ketib *n* khatib; katib

ketiga *n* musim kemarau

ketigen *kr* → **ketiga**

ketimaha *n* nama pohon

keting *n* jn ikan

ketiplak *n* 1 sandal; 2 abdi; pelayan; pesuruh; budak

ketir, ketir-ketir *a* khawatir; waswas

kétok *v* kelihatan; tampak;

kétok-kétokan *v* terbayang-bayang;

ngétok *v* menampakkan diri; muncul

kétol-kétol *a* berjalan dng pantat berguncang (krn membawa beban berat dsb)

ketos *kr* → **ketan**

ketul *n* anak labi-labi; anak kura-kura

ketula-tula *a* terlunta-lunta

ketumbar *n* ketumbar

kétut → **katut**

kewagang → **kuwagang**

kéwala → **waé**

kewalahan *v* tidak sanggup melawan (mengerjakan dsb)

kewalon → **kuwalon**

kéwan *n* hewan;

-- **alasan** binatang liar; -- **gegelan** binatang yg beruas-ruas;

-- **ingon** hewan ternak; -- **iwén** unggas; -- **jejrangkongan** hewan yg bertulang kerangka

kéwék *a* genit; keletah; banyak tingkah

kéwér, kéwér-kéwér *a* berjuntai; berkelepai

kéwes *a* luwes sekali; tidak canggung

kéwok → **kalah**

kewula → **kawula**

kéyok 1 *n* tiruan bunyi ayam apabila ditangkap dsb; 2 *a* kalah

kéyong *n* siput;

-- **godhang** siput besar

keyuyun → **kayungyun**

kiamat → **kiyamat**

kibik *n* kubik

kibir *a* takabur; sombong; congkak

kicih, kicah-kicih *v* berkali-kali pergi ke air (untuk membasuh tangan, kaki, dsb)

kicot → **bekicot**

kidang *n* kijang;

-- **kencana** wayang yg kecil-kecil (semuanya diperada)

kidhal *a* kidal

kidhung *a* canggung; kekok; kaku (krn belum biasa dsb)

kidib *a* 1 bohong; 2 ingkar

kidih, kidih-kidih *adv* tidak sudi

kidul *n* selatan;

-- **kulon** barat daya; -- **wétan** tenggara;

ngidul *v* menuju ke selatan

kidung *n* 1 kidung (puisi Jawa zaman pertengahan); 2 tembang; nyanyian;

kidungan 1 *n* tembang; kidungan; 2 *v* mengidung; menembang;

ngidung *v* 1 berpuisi; 2 menyanyikan tembang;

kijat *v* mungkir; ingkar;

ngijati *v* memungkiri; mengingkari

¹**kijing** *n* batu nisan; batu kuburan; kijing

²**kijing** *n* lokan sb kerang

¹**kikik, ngikik** *v* berbunyi "kik-kik"

²**kikik, asu** -- *n* nama jn anjing

¹**kikil** *n* daging kaki kambing, lembu, dsb

²**kikil** *n* ukuran tanah (1/2 jung)

³**kikil, ngikil** *v* batuk terus-menerus

¹**kikir** *a* kikir; pelit

²**kikir** *n* patar; kikir;

ngikir *v* mematar

kikis *n* 1 batas; 2 paling tepi;

kikisan *n* batas; berbatas-batasan;

ngikis *v* membatasi

kikmat *a* hikmat

kikrik *a* 1 kuti-kuti; sulit pelayanannya (selalu mencela atau menegur kesalahan yg kecil-kecil); 2 serba baik pekerjaan dsb

kikuk *a* canggung; kekok

kilak *kr* → **kulak**

kilan *n* kilan; jengkal;

ngilani *v* 1 mengukur dng jengkal; 2 menghina

kilang *n* kilang; nira rebus; air tebu

kilap *kr* → embun

kilat *a* kilat; kilau;

mengkilat *v* mengkilat; berkilau

kilén *kr* → kulon

kileng-kileng *a* tampak spt berminyak

kili *n* gelitik;

ngiléni *v* menggelitik (jengkerik dsb); mengorek-ngorek lubang terlinga (dng bulu ayam dsb)

kilo *n* kilo;

kilon *n* kiloan

kilong, kilang-kilong *v* membelalakkan mata sambil menengok ke kanan kiri (spt orang kebingungan)

kimat *kr* → kumat

kimpés *kr* → kempis;

ngimpésaké *v* mengempiskan

kimplah-kimplah 1 *adv* tampak penuh (air dl kolam); 2 *a* sangat cantik lagi gemuk

kimpling *a* masih kelihatan baru (sepeda motor dsb)

kimpul *n* keladi; talas

kimput *a* malu

kina *kr* → kuna

kinah *n* kina

kinang *n* sirih masak;

nginang *v* makan sirih;

panginangan *n* cerana; tempat sirih

kincang, ngincangaké *v* menggerakkan alis (sbg isyarat dsb)

kincer *a* keceng; agak terpejam (mata)

kincling *a* tampak masih baru (sepeda dsb)

kinclong *a* jernih berikilai-kilauan (air dsb)

kingkin *a* 1 sedih; susah; 2 sangat rindu

kingking → **kingkin**

kingsép *a* kempis; seruh (tt bengkak)

kinjeng *n* capung; sibur-sibur; sibar-sibar

kintaka → ² layang

kintel *n* katak puru

kinten *kr* → **kira**

kinthil *v* selalu mengikuti;

kekinthil *v* selalu mengikuti; membuntuti

kintun *kr* → **kirim**

kinyir-kinyir *a* empuk lagi berminyak (tt daging)

kinyis-kinyis *a* muda lagi cantik (tt wanita)

kinyit-kinyit *adv* tampak lezat lagi berminyak

kipa-kipa *a* tidak sudi; benar-benar enggan

kipas *n* kipas

kipat, ngipataké *v* mencampakkan

kiper *n* kiper; penjaga gawang (dl sepak bola)

kipit, kipit-kipit *v* selalu berkibas-kibas

kiprah *n* kiprah

kipu *n* memupur; pupur;

kekipu *v* berpupur

kir *n* kir;

ngekir *v* memperkirakan; menafsirkan;

ngekirké *v* mengekirkan; memeriksakan

kira, kira-kira *adv* kira-kira; kurang lebih

ngira *v* mengira; menduga;

ngira-ira *v* memperkirakan; menafsir; menafsirkan;

pangira *n* perkiraan; dugaan;

sakirané *n* sekiranya

kirab *n* kirap;

ngirabaké *v* mengarak (pengantin)

kirang *kr* → **kurang**

kirig *v* kirai;

kekirig *v* mengiraikan; mengguncang-guncangkan badan agar bersih (dr air, kotoran, dsb)

²**kirig, mengkirig** *v* merasa takut; seram

kirik *n* anak anjing; anjing kecil;

uler -- nama ulat

kirim *v* kirim;

kiriman *n* kiriman;

ngirim *v* mengirim

kiris → **iris**

kirna, pala -- *n* buah-buahan hasil kebun (nangka dsb)

kisa *n* anyaman daun kelapa untuk membawa ayam

kisas *n* hukuman mati;

ngisas *v* menghukum mati (dng memenggal kepala)

¹**kisi** *n* gelendong; benang gelendong

²**kisi, ula** -- *n* jn ular (kecil berwarna hijau)

kisik → ²**isik**

kisma → **lemah**

kismis *n* kismis

kisruh *a* kacau; bingung (tt pikiran);

ngisruhi *v* mengacaukan; mengisruhkan

kisut *a* lisut; kisut; keriput (tt kulit dsb)

¹**kit** *n* tempat menjual candu

²**kit** → **kawit**

kita *pron* kita

kitab *n* kitab;

-- **logat** buku kamus

kitan *v* khitan

kiter *v* putar; berputar; berkeliling;

kekiter *v* **1** memutari; mengelilingi (berkali-kali); **2** mondar-mandir kebingungan

kitha *kr* → **kutha**

kithal *a* kurang lancar; kaku (tt cara berbicara)

kither-kither *v* tampak berlendir

kithing *n* kotot; kerokot;

kithang-kithing *v* membawa sesuatu dng ujung jari

¹**kitir** → ²**layang**

²**kitir, kitir-kitir** *a* bergetar cepat krn tertiuip angin (tt daun dsb);

kitiran *n* kitiran; baling-baling;

kumitir *v* gemetar; berdebar

³**kitir** *n* daun pd tangkai buah

kitis-kitis *a* kecil berkilau-kilau (tt jintan dsb)

kitrang, kitrang-kitrang *v* berlari kian kemari kebingungan sambil

- mengentak-entakkan kaki;
 kekitrang → kitrang-kitrang
 kitri *n* pohon buah-buahan di kebun
 kiwa *n* kiri;
 ngiwa *v* 1 mengiri; ke kiri; 2 berbuat serong;
 pakiwan *n* kamar kecil; kamar mandi
 kiwih, kiwah-kiwih *a* terharu
 kiwir-kiwir *a* hampir putus (tt tali)
 kiyai *n* kiai
 kiyal *a* kenyal; keras lagi liat
 kiyamat *n* kiamat;
 -- kobra kiamat besar
 kiyambak *kr* → dhéwé
 kiyanat *n* khianat; perbuatan tidak setia; tipu daya
 kiyat → kuat
 kiyé → iki
 kiyeng *a* 1 kuat; kekar (perawakan); 2 giat dan rajin bekerja
 kiyer *a* keceng; agak terpejam (mata);
 kiyer-kiyer *adv* tampak terpejam-pejam (mata)
 kiya → iki
 kiyék → piyik
 kiyong → kéyong
 kiyos *n* kios
 kiyu → keju
 kiyuk, kiyak-kiyukan *adv* sama rata;
 ngiyuk *v* merauk; mengaku
 kiyur-kiyur → miyur
 klabak, klabakan *v* kelabakan; menggelepar-gelepar
¹klabang *n* lipan
²klabang, klabangan *v* berkepang; beranyam;
 nglabang *v* mengelabang; mengepang; menganyam (tt rambut)
 klabang ayam *n* nama perjudian
 klabét, klabétan *adv* masih kurang; masih ingin (makan)
 klaci *n* selokan kecil; parit;
 klacén *n* selokan kecil

klacir, nglacir *a* tinggi lagi runcing (tt pohon dsb)

kladuk → **keladuk**

klajeng *kr* → **banjur**

klakep, mak -- *adv* keterangan diam tiba-tiba (tt bicara);

klakepan *v* menguap

klakon *v* terlaksana; ter kabul; tercapai

klalar *n* daki;

nglalar *v* menggosok-gosok agar hilang dakinya

klamad *n* sarang labah-labah

klamar *n* 1 tali (tambang) yg direntangkan (untuk batas dsb); 2 tali jerat burung; tali pintu perangkap harimau dsb

klambi *n* baju;

-- **kurung** baju kurung; -- **rangkepan** baju dalam;

klambén *v* berbaju; mengenakan baju;

ngalambéni *v* memberi berbaju

klambrang, klambrangan *v* pergi ke mana-mana tanpa tujuan;

nglambrang *v* terbang atau pergi ke mana-mana

klambréh, nglambréh *v* mengelepai; terkelepai (selimut yg terjuntai di tepi tempat tidur dsb)

klambu *n* kelambu; tirai tempat tidur

klamed, klamedan *v* mengemut

klampah *kr* → **klakon**

kampok *n* nama jambu air

klampra, nglampra *v* terbang ke mana-mana; pergi ke mana-mana tanpa tujuan

klamud → **amud**

klamun → **lamun**

klamut-klamut *v* tampak samar-samar

¹**klana** → **lana**

²**klana** *n* nama tarian Jawa

klanceng → **lanceng**

klanjer → **planjer**

klanthang, nglanthang *v* menjemur di terik matahari

klanthé *n* tali kancing baju pd leher dsb

klanthung, klonthang-klanthung *v* tidak bekerja apa pun jua

klantur → **lantur**

klangenan *n* **1** kesenangan; **2** gundik

klangkét *a* kurus sekali

klangsrah *adv* berjuntai ke tanah

klapa → **kambil, krambil**

¹**klaper** *n* nama ikan

²**klaper** *n* sb kupu-kupu kecil

klapes-klapes *a* lunak atau empuk spt gabus

klaput, pating -- *adv* tampak berjemuas

klarah, pating -- *adv* berhamparan;

klarahan *adv* **1** berhamparan; tidak terawat (tt barang); **2** tidak menentu tempat tinggalnya (tt orang)

klarap *n* cecak terbang

klaras *n* daun pisang kering; kerisik; keresek

klarinet *n* klarinet; serunai

klas *n* kelas

klasa *n* tikar;

-- **pasir 1** tikar halus; **2** tikar pandan (biasanya rangkap dua)

klasi *n* kelasi

klasir, nglasir *v* mengukur untuk menentukan pajaknya (tanah)

klasut, nglasut *v* mengesot; berkesot

¹**klathak** *n* **1** belinjo goreng; **2** belinjo yg sudah tua yg sudah berjatuhan di tanah

²**klathak, klathakan** *n* tanah kering tidak potensial sbg lahan pertanian

klawan *p* dan; dengan

klawé → **awé**

klawér, nglawér *v* mengelepai; menjuntai; berjuntai;

kumlawér *v* berkelepai; berjuntai

klawer, klawer-klawer *adv* tampak panjang-panjang (tt kotoran di air)

klawir, pating -- *adv* berjuntai-juntai; meruntai

klawu *a* kelabu

klayab, klayaban *v* pergi tanpa tujuan; keluyuran;

nglayab *v* pergi ke mana-mana tanpa tujuan

klayan → **klawan**

klayaran → **kluyur, kluyuran**

¹**klayu** *adv* ingin sekali ikut;

diklayoni *v* akan diikuti oleh adiknya dsb

²**klayu** *n* pohon kelayu

klebak-klebak *a* di sana sini; sekali-sekali

klébat, saklébatan *adv* sekelebat; selayang pandang; sepintas lalu

klébék → **klabak**

klebes → **klebus**

klebus *a* basah;

ngelebus *v* sengaja berbasah-basah

klébét, klébét-klébét *v* berkibar-kibar;

kumlébét *v* berkibar-kibar

kléca *n* nama pohon dan buahnya

klécap, nglécap *adv* lecet; mengelupas (tt kulit)

klécem, mak -- *v* tiba-tiba tersenyum;

klécam-klécem *v* berkali-kali tersenyum (tersenyum simpul)

klécép, nglécép *v* mengupas kulitnya (kacang tanah, dsb)

kleci *n* kleci; sb kentang (kecil-kecil)

klecir, pating -- *adv* tampak menganjur-anjur tinggi lagi jarang-jarang (tt pohon dsb)

klecis, nglecis *v* merokok terus-menerus

klédhang-klédhang *v* berjalan seenaknya; berjalan dng santai

kledhar → **kledhér**

kledhér, pating -- *adv* berserakan tidak teratur (tidak dirawat atau tidak disimpan): beronggok tidak ditutupi (tt makanan)

klédhon *a* keliru; salah hitung

klédhong *n* nama pohon dan buahnya

kléja *n* nama kartu judi

klékar, mak -- *adv* jatuh terlentang dng tiba-tiba;

klékaran *v* tiduran;

nglékar *v* tidur tertelentang

klékék, nglékék *v* menyembelih

kleker, ngleker *v* meringkuk (tidur); melingkar (ular)

klélad-kléléd *a* berasa malas; lesu

kleleb *adv* tenggelam

kleleg, klelegen *v* termengkelan

klelek → **kleleb**

klélér, pating -- *adv* tampak tidak terurus;

kléléran *adv* telantar; tidak terurus

kleler, klelar-kleler *adv* sangat lamban krn lesu dsb;

kleler-kleler *adv* terasa ada binatang kecil yg berjalan perlahan-lahan;

ngleler *v* perlahan-lahan (berjalan); lamban (bekerja)

klélét *n* tahi pipa madat

klembak *n* kelembak; nama tumbuh-tumbuhan (untuk bumbu rokok)

klembreg, pating -- *adv* tampak bertumpuk dan tidak sedap dipandang (tt sampah dsb)

klémbreh, nglémbreh *v* menggelambir

klembreh → **klémbreh**

klemed, nglemed *a* perlahan-lahan (makan dsb)

kleméh → **klemék**

klemék, klemak-klemék *a* kurang bergairah (berbicara dsb)

klemeng, nglemeng *a* panas bercampur awan (tidak terik)

klemer, klemar-klemer *a* perlahan-lahan (berjalan); kurang bersemangat; kurang bergairah;

nglemer *a* lamban (bekerja dsb)

klemir *a* sangat tipis (tt kain dsb)

klempak *kr* → **klumpuk**

klemperek, nglemperek *a* terkulai lemas

klémprak, nglémprak *v* duduk di sembarang tempat

klempuruk, nglempuruk *a* rebah dan terkulai lemas

klempus → **klepus**

klemuk *n* 1 guci tempat minyak; 2 takaran beras

klemun-klemun *a* tampak agak gelap; tampak remang-remang krn tertutup kabut

klencar, pating -- *adv* tampak banyak yg menyala (obor dsb)

¹**kléncér** *n* seberkas kertas dsb sbg hiasan

²**kléncér, ngléncér** *v* pergi (berjalan-jalan) makan angin; pesiar

klendhéh → ²**glendhéh**

kléng *n* tiruan bunyi (bilah gamelan dipukul dsb)

klenger *v* pingsan

¹**kléngkéng** *n* buah kelengkeng

²**kléngkéng, kléngkéngan** *v* mendengking; melengking

klenguk, pating -- *adv* duduk-duduk bersama dng santai

¹**klenik, pating** -- *a* kecil-kecil dan macam-macam

²**klenik, ngélmu** -- *n* ilmu rasa; ilmu kebatinan

klénthang *n* buah singkong dsb

klenthar, pating -- *adv* tidak serempak (berjalan dsb);

nglenthar *v* tidak bersamaan dng yg lain (berjalan dsb)

klenthéng *n* kelenteng; rumah pemujaan (agama Kong Hu Cu)

klentheng *n* biji kapuk; biji randu

klenthing *n* buyung (tempat air)

klenthung, nglenthung *adv* hampa tangan

klentit → **itil**

klentreng, klentrang-klentreng *v* berjalan perlahan-lahan (tenang)

klentrih, nglentrih *a* tampak lemah lunglai (badan)

klentruk, nglentruk *a* tampak sangat lemah (tidak enak badan, terlalu payah, dsb)

kléntu *kr* → **kléru**

klenyem *n* nama penganan yg dibuat dr ketela pohon diparut dibentuk bulat-bulat di dalamnya diberi gula lalu digoreng

klenyer, pating -- *adv* terasa pegal-pegal di seluruh tubuh (setelah bekerja keras dsb)

klép *n* klep; katup

klépak-klépakan *adv* berbongkah-bongkah (tt tanah yg digarap dsb)

klépat, mak -- *adv* pergi dng tiba-tiba

klépék, klépék-klépék *v* berkelepar; menggelepar (ikan dsb)

kleper, mak -- *adv* tiba-tiba terbang (burung, kupu-kupu, dsb)

klepon *n* nama penganan yg dibuat dr tepung beras pulut, diisi gula merah di dalamnya

képos, nglépos *v* duduk timpuh dsb di tempat sembarang

kleproh *a* basah kuyup

klepus, nglepus *a* nyenyak (tidur)

klépyan *kr* *v* lupa; terlupa; kelupaan; lalai

klepyur, pating -- *adv* **1** jatuh berderai (pasir dsb); **2** berkunang-kunang (penglihatan)

klérek *n* juru tulis

kléru *a* keliru;

-- **tampa** *n* salah paham;

kléron **1** *n* yg keliru; **2** *a* mudah keliru; gampang keliru;

nglérokaké *v* mengelirukan

¹**kléséd, klésédan** *v* **1** beringsut-ingsut; **2** mengesot; berbaring sambil menggeliat-geliat (krn sakit, penat, dsb);

ngléséd *v* duduk atau berbaring tanpa daya

²**kléséd, ngléséd** *v* beringsut; bergeser

klesik, klesik-klesik *v* berbisik-bisik

kléso *a* kotor; bercacat

klésod, nglésod *v* **1** mengesod; **2** duduk di tanah tidak pergi-pergi

klethak, nglethak *v* mengerkah

kléthék *adv* jelungkap;

kléthékan *n* **1** yg menjelungkap; **2** kulit kayu dsb yg terselungkap;

ngléthék *v* mengelupas; menjelungkap

klethes, mak -- *adv* keterangan bunyi menggilas

klethik, klethikan *n* makanan kering (emping dsb)

klethis, nglethis *adv* masih mentah (tt nasi dsb)

klethuk, klethak-klethuk *n* bunyi "tak-tuk" (anjing mengerkah tulang dsb);

nglethuk *v* mengerkah

klethus, nglethus *v* mengerkah

kléwang *n* kelewang; sb pedang pendek

kléwas, mak -- *adv* tiba-tiba melengos; tiba-tiba membuang muka

kléwér, kléwéran *a* mengelepai; meruntai (tali dsb);

ngléwér *a* terkelepai; bergantung tidak tegang (tali dsb);

kumléwér *v* mengelepai; meruntai

kléyang, mak -- *adv* tiba-tiba melayang;

kléyang-kléyang *v* melayang-layang;

kléyangan *v* melayang-layang;

ngléyang *v* melayang (turun);

kumléyang *v* melayang

klicatan *a* selalu ingin pergi (krn malu dsb)

klicit *a* tampak licin berminyak (tt rambut)

klicutan *a* malu tersipu-sipu; kemalu-maluan

klika *n* kayu

klikaten *v* kesemutan

klikik, pating -- *a* berkeroncongan;

klikikan *a* sangat lapar;

ngklikik *a* lapar

kliling *v* berkeliling;

nglilingi *v* mengelilingi

klilip *n* 1 kotoran (debu dsb) yg masuk ke mata; 2 *ki* musuh;

klilipen *v* kemasukan debu dsb

klimah *n* kalimat

klimis *a* 1 halus mengkilat; 2 tampak agak gemuk

klincutan → **klicutan**

klindhen *n* kelindan; tali yg dipergunakan untuk memutar jentera

klinik *n* klinik

klinit → **klinik**

klinter, klinter-klinter *v* berjalan mondar-mandir

¹**klinthing** *n* giring-giring; genta kecil

²**klinthing, pating** -- *adv* tampak berkerut-kerut

³**klinthing** → **glinting**

klintong, klintong-klintong *v* berjalan-jalan makan angin; pesiar

klintrek, klintrek-klintrek *a* kental tetapi lembik (spt dakak, kanji)

klinyam, nglinyam → **klinyem, nglinyem**

klinyem *v* **nglinyem** mengupas dng membuka kulitnya

klinyit → **klicit**

kliru → **kléru**

klisik, klisikan *a* gelisah;

nglisik *v* bergerak; bergeser (sewaktu tidur)

klither, pating -- *adv* tampak kotor berlendir

klithih, klithih-klithih *v* berjalan mondar-mandir (mencari-cari sesuatu dsb)

¹**klithik** *n* denting;

mak -- *p* tiba-tiba berdenting (tt uang logam yg jatuh dsb);

klithak-klithik *v* berkali-kali berdenting

²**klithik** *n* motif batik

³**klithik** *n* permainan (judi) dgn dadu kecil

⁴**klithik** *n* jn wayang

kliwer, kliwer-kliwer *v* berkali-kali lewat;

mak -- *adv* tampak lewat;

kliweran *v* hilir mudik; lalu lalang

¹**kliwon** *n* nama hari

²**kliwon** *n* pangkat di bawah bupati

kliyeng, kliyeng-kliyeng *a* pening-pening; pusing-pusing;

ngliyeng *v* terasa pusing; terasa pening

klobot *n* kelobot; kelongsong tongkol jagung

klocop, nglocop *v* mengelupas; menguliti (katak, ular)

klokop, klokopan *n* kulit kayu dsb yg telah dikelupas; kelupasan;

nglokop *v* mengelupas (tt kulit kayu dsb)

klokor, nglokor *a* 1 kendor (benang dsb); 2 besar lagi parau (suara dsb)

klokro, nglokro *a* patah semangat

klolod, kloloden *v* termengkalan;

nglolodi *v* menyebabkan termengkalan

klolor, mak -- *p* tiba-tiba menjulur (ular dsb);

kloloran *v* menjulur ke mana-mana

klomah-klaméh perlahan, tidak lancar (tt cara bicara)

klombroh, nglobroh *a* kedodoran (tt berpakaian)

klombrot, nglobrot *a* kurang rapi (tt berpakaian)

klombyor, nglobmyor *a* 1 kendor (tt badan); 2 kedodoran

klomoh *a* basah; berlumuran;

nglomohi *v* melumuri

kloncér, ngloncér *a* tampak berjurai panjang-panjang

klongkong, klongkang-klongkong *v* 1 berkali-kali menangis keras; 2 berkali-kali menyanyi keras

klonthang *n* dentang; bunyi "tang" (besi yg dipukul keras-keras dsb);

klonthangan *a* berdentangan

klonthong *n* kelontong;

- klonthongan** *n* kelongsong; kulit yg sudah kosong (tt peluru dsb)
klonyo *n* minyak wangi
klonyom, nglonyom *v* menguliti; mengelupas (katak dsb)
klop *a* cocok; sesuai benar
kloprod *a* kotor; bergelepotan
klosod, klosodan *v* duduk sebarang tidak pergi-pergi;
nglosod *v* duduk sebarang tidak pergi-pergi
klothék *n* tiruan bunyi "klotek"
klothok, klothokan *n* kelupasan (kulit kayu, dsb);
nglothok *a* mengelupas (kulit kayu, rambut, dsb)
klowong, klowongan *n* bundaran; lengkungan;
nglowong *a* 1 berbentuk lengkung; 2 melendut (tali)
kloyong, kloyang-kloyong *v* berjalan-jalan makan angin
kloyor → **gloyor**
klubuk, pating --*v* bergeleparan; menggelepar-gelepar (tt ayam dsb)
klucéh, klucéh-klucéh *a* pucat (tt warna)
klucir → **klecir**
klucut *a* basah kuyup;
nglucut *v* sengaja berbasah-basah
¹**klukuk** *n* pipa yg lehernya untuk menampung air
²**klukuk, klukak-klukuk** *a* berkeroncongan (tt perut lapar)
klulur, klular-klulur *a* berjalan perlahan-lahan tampak lesu
klumah *v* jatuh telentang
klumpuk, klumpuk-klumpuk *v* mengumpul-ngumpulkan;
klumpukan 1 *n* kumpulan; 2 *v* berkumpul;
nglumpuk *v* berkumpul-kumpul;
nglumpukaké *v* mengumpulkan;
keklumpuk *v* mengumpul-ngumpulkan
klumud *a* gelepot; kotor berlumur lumpur dsb
klumut → **klumud**
klungsu *n* biji asam
klungsur *a* kempis, caung (tt pipi)
klunthuh, klunthah-klunthuh *a* tampak kurang gagah (tegap) jika berjalan dsb
klunthung, pating -- *adv* tampak spt bergulung-gulung

klunyum → **klonyom**

klunyor, mak -- *adv* keterangan tergelincir cepat

klunyut → **klucut**

kluron *v* keguguran; abortus

kluruk *v* berkokok; kokok

klusud, mak -- *adv* tiba-tiba tergelincir; tiba-tiba mengurus

kluthek *n* tiruan bunyi "tek";

kluthekan *v* berkali-kali berdetak

¹**kluthuk** *n* tiruan bunyi "klutuk";

kluthak-kluthuk *v* berkali-kali berbunyi "klutuk"

²**kluthuk, jambu** -- *n* jambu biji

³**kluthuk, desa** -- *n* orang desa asli

kluwa *n* kolak;

ngluwa *v* membuat kolak

kluwak *n* kepayang; simaung; keluak

kluwat *n* liang kubur; liang lahat

kluweng → **luweng**

kluwer *n* keterangan melingkar atau berputar;

kluweran *n* lingkaran;

ngluwer *v* berputar; melingkar;

ngluweraké *v* melingkarkan

kluwih *n* pohon keluih; timbul

kluwung *n* pelangi; bianglala; benang raja

kluwus *a* kusam

kluyur, kluyar-kluyur *v* berkeluyuran;

ngluyur *v* mengeluyur

kluyuran *v* berkeluyuran;

kober *a* sempit; berkesempatan;

ngoberaké *v* menyempatkan diri

kobis *n* kubis

kobok, kobokan *n* kobokan;

ngoboki *v* memasukkan tangan dsb ke dl air lalu digoyang-goyangkan

kobra *v* ketahuan orang banyak;

ngobrakaké *v* memberitakan ke mana-mana; menyebarluaskan

(berita dsb)

kocak 1 *a* kocak; guncang; 2 *v* terkucak; terguncang;
kocak-kacik *a* terguncang-guncang sehingga tumpah;
ngocak-ocak *v* mengucak; mengguncangkan; menggoyang-
 goyangkan

kocok *v* kocok

kocolan *n* ikan gabus yg masih kecil

kocor, kocor-kocor 1 bercucuran (tt air dsb); 2 berlinang-linang
 (air mata)

kodal 1 *a* mempan; 2 *v* terpengaruh

kodhak *n* kodak; alat pemotret

kodheng *a* bingung; hilang akal

kodhok *n* katak; kodok

kodrat *n* kodrat; takdir

kogél → **krogél**

kogel *a* tidak sampai hati

kogung *a* krn dimanja sehingga kekok

koh *n* sebutan untuk orang Cina (laki-laki)

kohir *n* 1 kohir; daftar penetapan pajak; 2 surat pajak

koja *n* *jn* pisang

kojah → **crita**

kojong *n* kerodong bayi;

sakojong *num* sebanyak cakupan dua belah telapak tangan (tt
 beras dsb)

kojrat → **kodrat**

¹**kok** *p* mengapa

²**kok** *p* partikel penegas

kojur *a* celaka

kokar *n* lencana berpita

koki *n* koki; juru masak

kokila *n* burung

kokis *n* kokis; nama kue

koklok, bosok -- *a* busuk sekali (tt luka)

¹**kokoh** *v* makan (nasi dan sayur dicampur);

kokohan *n* nasi yg dicampur dgn sayur;

- ngokohi** *v* mencampur nasi dgn sayur
- ²**kokoh** *a* kuat; kekar (tt otot leher)
- kokop, ngokop** *v* makan atau minum dgn cara memasukkan mulut pd makanan atau minuman itu
- kokosan** *n* kokosan; sb buah langsung
- ¹**kokot** *n* kaitan kancing baju; kawat sangkutan (baju dsb)
- ²**kokot, -- bolot** *n* daki
- kokrok** *n* sb rotan
- ¹**kol** *n* kol; kubis
- ²**kol** *n* selamatan bagi seseorang yg telah meninggal (diadakan setahun sekali)
- kolah** *n* kulah
- kolak** *n* kolak;
- ngolak** *v* membuat kolak
- kolam** *n* kolam
- kolang-kaling** *n* buah enau
- koléd-koléd** *v* bergeliat-geliut
- koléktur** *n* kolektor
- kolérah** *n* kolera (penyakit)
- ¹**kolik** *n* burung culik-culik
- ²**kolik, ngolik** *v* selalu memperhatikan krn ingin sekali
- ¹**koloh** *v* kulum;
- ngoloh** *v* mengulum (jari dsb)
- ²**koloh, kolohan** *n* air soda yg telah digunakan untuk mencelup kain;
- ngoloh** *v* merendam dgn air soda
- kolom** *n* kolom; lajur
- kolon** *a* 1 sampai hati; 2 hanya memikirkan diri sendiri; 3 tiang penguat (dr batu dsb)
- kolonél** *n* kolonel (pangkat ketentaraan)
- koloni** *n* koloni
- kolong** *n* kolong; galang-galang; bingkai bulat dr besi dsb;
- kolongan** *n* lingkaran; jerat
- ¹**kolor** *n* kolor tali seluar;
- koloran** *v* berkolor; bertali (seluar dsb);
- ngolori** *v* memberi berkolor

²**kolor, ngolor** *v* mencari muka; mengambil hati

kolot *a* kolot;

ngolot *v* bersikap spt orang kolot

kolu → **ulu**

koma, koma-koma *n* pertimbangan berdasarkan belas kasih

komah *n* koma

kombang *n* kumbang

kombar-kombar *a* banyak kuahnya atau airnya

kombong *n* kandang itik; kandang ayam

¹**kombor** *a* longgar sekali

²**kombor, ngombor** *v* memberi minuman dng lemak dsb kpd ternak

³**kombor, komboran** *n* air (teh dsb) yg sudah bening

komet *a* sangat kebingungan

komidhi *n* komidi

koming **1** *v* berguling-guling di tanah krn kesakitan dsb; **2** *a* kebingungan

komisaris *n* komisaris

komité *n* komite

kompa → **pompa**

komplang *a* kosong

komplit *a* lengkap;

ngompliti *v* melengkapi

komplong, ngomplong *v* melongo

komplot *a* akrab;

komplotan *n* **1** sahabat karib; kawan akrab; **2** komplotan; gerombolan

kompra, wong -- *n* orang yg tidak tahu sopan-santun

komprang *a* sangat longgar (seluar)

kompréng *n* anak kijang

kompréngsi *v* konferensi

komprés *v* jaram; kompres;

ngomprés *v* menjaram; mengompres

kompromi *n* kompromi; persetujuan; perundingan perdamaian

komprontasi *n* konfrontasi; perselisihan

komuni *n* komuni

komunis *n* komunis

kon *v* suruh;

akon *v* menyuruh;

ngekon *v* menyuruh

konang *n* kunang-kunang;

konang-konangen *a* berkunang-kunang (tt penglihatan)

konangan *v* ketahuan

konang-onang *a* termasyhur; terkenal; tersohor

koncér *n* sesuatu yg berjantai (sbg hiasan)

konclang *v* terguncang

koncong *n* kerodong bayi (dr setrimin)

kondangan *v* 1 berkenduri; 2 menghadiri undangan perkawinan dsb

kondhang *a* tersohor; termasyur; ternama;

ngondhangaké *v* menyiarkan kemasyhurannya

kondhé *n* kundai; sanggul

kondhéktur *n* kondektur

kondhisi → **kundhisi**

kondhor *a* tidak dapat kental (tt teh, kopi, dsb);

kondhoran *n* burut; hernia

kondur *kr* → **mulih**

kongah-kangéhan *a* gelisah; risau

kongas *a* 1 semerbak mewangi; 2 tersohor; termasyhur;

ngongasaké *v* menyombongkan

konggrés *n* kongres

kongkang *n* kungkang; sb katak besar

kongking *n* nama perjudian dng kartu kecil

kongkiran *v* 1 lempar-melempar tugas; 2 bersaing (membuat murah dl penjualan barang dsb)

kongkon *v* menyuruh;

kongkonan *n* suruhan;

ngongkon *v* menyuruh; memerintah

kongsén *n* tanah (sawah) milik orang banyak (pemerintah); 2 milik pemerintah yg dipinjamkan kpd pegawai (buruh)

kongséng, ngongséng *v* membalik-balik (sesuatu yg digoreng)

kongsép *n* konsep; rancangan

¹**kongsi** *p* sampai

²**kongsi** *n* kongsi; perseroan

kongslét *v* salah alir (listrik)

¹**kongsul** *v* terkilir, keseleo

²**kongsul** *n* konsul

konjuk → **atur, katur**

¹**kono** *p* situ

²**kono, kono-kono** *adv* terserah;

ngono-ono *v* memarahi; memaki-maki

³**kono** *n* engkau; kamu

kontak *v* kontak; sambung (tt aliran listrik dsb);

kontakan *n* sambungan (tt aliran listrik dsb)

kontal *v* 1 terpental; terpelanting; 2 terpengaruh

kontan *a* kontan; tunai

konten *kr* → **kori**

kontrag *n* tergoncang; tergetar;

ngontragaké *v* menggoncangkan; menggetarkan

kontrak *n* kontrak; perjanjian (kerja, dagang, dsb);

kontrakan *n* kontrakan; kerja borongan;

ngontrak *v* mengontrak

kontrang-kantring *a* pontang-panting; bingung

kontrol *v* kontrol;

kontrolan *n* kontrolan; pemeriksaan;

ngontrol *v* mengontrol, memeriksa; mengawasi

kontul *n* burung bangau;

-- **nglayang** nama siasat perang

konthal-kanthil *v* kotal-kantil; terkotal-kantil

konthol *n* kontrol; kantung buah pelir;

dikontholi *v* diambil sebagian tanpa dicabut batangnya (ubi kayu dsb)

konyak *n* nama minuman keras

konyal-kanyil *a* 1 sulit dikunyah (krn liat); 2 keletah, banyak tingkah (biasanya wanita)

konyol *a* konyol; kurang adat

kop, ngekop *v* 1 mengekop; menyondol dng kepala (bola); 2

menyungkup dng mangkuk dsb; mengekop; membekam

kopar *a* kafir

kopat-kapit *v* berkibas-kibas; berkipai-kipai (tt ekor dsb)

kopék *a* kopek; panjang terkelepai (tt payudara)

kopén **1** *a* terawat; terpelihara; **2** *n* kebun kopi

koper *n* kopor; koper

kopét *n* kepet

kopi *n* kopi; kahwa;

-- beras kopi butiran; kopor -- **gabah** kopi yang belum dikupas;

-- **tubruk** kopi tubruk;

ngopi *v* minum kopi; mengopi

¹**koplak** *a* guntak (tt biji buah kering)

²**koplak, koplakan** *n* tempat pemberhentian

¹**koplo** *a* bodoh; bebal dugu; pandir

²**koplo, koplo-koplo** *a* kendur (tt pipi)

koploh *a* menggelepai (tt telinga anjing, kambing, dsb)

¹**koplok, koplokan** *n* alat bunyi-bunyi dr bambu (untuk menghalau burung dsb)

kopoh *a* kain yg dibasahi (untuk menyeka dsb);

kopoh-kopoh *a* sangat basah; basah kuyup;

kopohan *n* kain yg dipakai alas atau pelapik (orang yg melahirkan)

kopok *n* nanah yg keluar dr lubang telinga; torek;

kopoken *v* menderita sakit torek

kopong *a* kosong; hampa

kopos *a* kosong; hampa

koprah; *n* kopra

koprak → **gobrak**

kopral *n* kopral (kepangkatan dl ketentaraan)

koprasi *n* koperasi

koprat-kapret *v* **1** berceceran; **2** berbicara ramai sekali

koprot-koprot *a* **1** berlumuran darah (datang bulan dsb); **2** kalah; rugi

kopyah *n* kopiah;

kopyahan *v* memakai kopiah; berkopiah

kopyok *v* **1** mengocok; **2** mencuci dgn mengacaukan sesuatu ke dl

air (rumpun dsb)

kopyor *a* 1 kelapa puan; 2 telur tembelang; 3 pusing kacau (tt pikiran)

kor *n* anak kutu

korad-karéd *a* sangat kekurangan; sangat melarat

korah, sekorah → **korap, sekorap**

korál *n* batu koral

korán *n* koran; surat kabar;

ngoranaké *v* memasukkan berita ke dl surat kabar

Kor'an *n* Alquran

korap, sakorap *adv* banyak sebal

korat-korét *a* cerai berai tak teratur; habis sia-sia (tt uang)

koré *n* jn kuda

koréd, korédan *n* sisa yg paling belakang;

ngorédi *v* membersihkan yg tersisa di wadah

¹**korék** *n* korek api

²**korék** *n* alat pembersih;

ngorék *v* mengaduk-aduk; membersihkan; 2 mengungkit- ngungkit (selokan dsb)

koréng *n* koreng; luka yg lama tidak sembuh-sembuh;

koréngen *v* berkoreng

korép *n* kurap; penyakit kulit sb kudis;

korépen *v* berkurap; menderita sakit kurap

korés *n* nama suku bangsa di Arab

kori *kr* → **lawang**

korok *n* gerinjam; alat untuk membersihkan senapan dsb (terbuat dr sabut, ijuk, dsb);

ngoroki *v* 1 membersihkan; 2 menasihati

koros *n* jn ular

korup *a* seimbang; sepadan; layak; pantas

kosék *a* ricuh; ribut; cekcok (msl rumah tangga);

ngosék *v* 1 menggosok-gosokkan pd kulit atau batu gerinda agar tajam (pisau, gunting, dsb); 2 mencuci dgn jalan dikarau (beras, kacang, dsb)

kosér, kosér-kosér 1 *v* merangkak beringsut-ingsut; 2 *a* oleng (tt roda

mobil dsb);

ngosér *v* 1 mengingsut; 2 *a* oleng (tt roda mobil dsb)

kosod *v* sental; gesel;

kekosod *v* menyental; menyentalkan; menggosokkan kuat-kuat

kosok *v* gosok; gesek;

kosokan *v* menggosok (waktu mandi dsb) supaya bersih;

ngosok *v* menggosok (waktu mandi dsb) supaya bersih

kosok balén → **kosok bali**

kosok bali *a* berlawanan; bertolak belakang

kosok wangsul *kr* → **kosok bali**

kosong *a* kosong;

kosongan *adv* tidak bermuatan

koswa *n* prajurit; tentara

kotang *n* baju kutang; baju tak berlengan;

kotangan 1 *v* berkutang; memakai kutang; 2 *adv* dinding separo bawah batu, atas papan atau bambu

kotbah *v* khotbah; pidato yg berhubungan dng ajaran agama

kotbuta *a* sangat marah; dahsyat; menakutkan

kotesan *n* anak ikan gabus

kothak *n* petak (sawah); kotak (tempat wayang kulit dsb); peti jenasah;

kothakan *n* petak (sawah dsb); kotak kecil;

ngothaki *v* menyimpan dl kotak (wayang dsb);

dikothak-kothak *v* dibuat berpetak-petak (sawah)

kothang-kathung → **athung**

kothék, kothékan *v* menabuh lesung

kothok, si -- onggrok *a* yg terjelek;

kothong *a* kosong; hampa;

kothongan *adv* kosong; tanpa isi; tanpa muatan;

ngothongi *v* mengosongi

kothot *a* sangat liat

kotor *a* kotor

kotos, kotos-kotos bertetesan

kowak, kowakan *n* lubang (untuk menanam jagung); takuk;

ngowaki *v* menakuk

¹**kowang**, **kowang-kowang** *adv* tidak terurus

²**kowang**, **kowangan** *n* kumbang hidup dl air

kowar 1 *n* anak haram; **2** *adv* tidak diketahui pemiliknya

kowé *pron* engkau; kamu

kowék, **ngowék** *v* menakik; melubangi (kecil), msl kayu;

kowékan *n* takuk kecil; takik

koyan *n* koyan; ukuran berat beras dsb antara 27--40 pikul

koyok, **ngoyok** *v* meminta dgn paksa

koyor *a* liat (tt daging);

koyoran *n* daging yg liat

krabah *n* jn ikan laut

krabyakan *v* serba terburu-buru; tampak bingung

kraék, **pating** -- *v cak* teriak-teriak bersama-sama

krah *n* kerah; leher baju (yg kaku)

krai *n* kerahi, sb mentimun

krakab *n* tutup pelana

krakad *n* jaring besar;

ngrakad *v* menjaring dng "krakad"

krakal *n* batu kerakal;

krakalan *n* berbatu kerakal; diberi batu kerakal;

ngrakali *v* menimbuni dng batu kerakal

kraket *a* rekat; lekat;

ngraketaké *v* merekatkan

krokot, **ngrokoti** *v* mengerokoti

¹**krama** *kr* → **rabi**

²**krama** *n* krama; ragam hormat dl bahasa Jawa;

-- **desa** ragam krama dialek pedesaan; -- **inggil** ragam krama yg paling hormat (halus); -- **madya** ragam krama tengah-tengah (dipergunakan oleh orang tua kpd orang muda); -- **ngoko** ragam bahasa Jawa yang bersifat netral (dapat dipergunakan sbg ragam ngoko dan dapat pula dipergunakan dl ragam krama;

ngramani *v* menghormati;

ngramakaké *v* mengganti dng ragam krama

kramantara *n* ragam krama yg dipergunakan antara orang-orang rendahan yg sama derajatnya

kraman *n* pemberontak;

ngraman *v* memberontak

kramas *v* keramas; berkeramas

kramat *a* keramat;

kramatan *n* kuburan

krambang, pating -- *adv* tampak mengapung-apung; tampak ter-
apung- apung

krambil *n* kelapa

krambyang, krambayangan *v* terbang (pergi) ke mana-mana tanpa
tujuan;

ngrambyang *v* 1 mengawang (tt pikiran); 2 terbang ke mana-
mana tanpa tujuan;

krami *kr* → **krama**

krampul, pating -- *adv* → **kampul**

krampyang, ngrampyang *v* memaki-maki; memarah-marahi

kran *a* keran; cerat pancuran (air ledeng dsb)

krana *p* sebab; karena

krandhah *n* kerabat; famili

kranggéh, kranggéhan → **ranggéh**

krangkéng *n* kerangkeng; kandang binatang buas

kranjang *n* keranjang;

kranjangan 1 *n* keranjang; 2 *adv* berkeranjang-keranjang;

ngranjangi *v* memasukkan ke dl keranjang

kranji → **pranji**

kranjangan *a* 1 keranjingan; kerasukan; 2 kurang ajar

kranthil, pating -- *a* jarang-jarang (tidak lebat buahnya)

kranthuk → **anthuk**

kranyas, pating -- *adv* terasa gatal-gatal dan pedas

kranyuk, pating -- *adv* berdiri kurang sopan (di depan orang duduk)

kraos *kr* → **krapak**

krapak *kr* → **krasa**

krapyak *n* pagar tempat memelihara kijang

krasa *a* terasa

krasak *a* besar-besar butirannya (tt pasir)

krasan *n* kerasan; betah

- krasikan** *n* penganan yg dibuat dr tepung ketan dan gula
- krathing, pating** -- *adv* membawa sesuatu dng dibimbit
- krathung, pating** -- *adv* mengacung-acungkan tangan dsb
- krawangan** *n* 1 kain tipis lagi jarang-jarang; 2 pola kain batik
(berkembang-kembang)
- krawat, ngrawat** *v* mengikat dng kawat dsb agar tidak terlanjur pecah
(msl teko)
- krawitan** *n* 1 seni gamelan; 2 nama gending gamelan
- krawu, krawon** *n* sesuatu yg telah diberi berurap (ketan dsb);
~ *ampas ki* mencaci maki; mengata-ngatai;
ngrawu *v* mengurap; memberi berurap
- krawus, ngrawus** *v* 1 mencakar muka; 2 memarahi; mengata-ngatai
- krébét, wayang** -- *n* wayang beber (jn wayang)
- krecek** *n* kerupuk kulit (kulit lembu dsb)
- kredhit** *n* kredit
- kredut, pating** -- → **kedut**
- krejet** *n* hasrat; niat; kehendak;
- krekeb, mak** -- *adv* tiba-tiba tertutup; terkutup seketika
- krekes-krekes** *a* terasa meriang
- krelap** → **kelap**
- krelip** → **kelip**
- krelop** → **kelop**
- kremah** *n* nama rumput
- kremak** *n* kermak; nama tumbuh-tumbuhan
- krembih, krembah-krembih** *adv* berkali-kali tampak akan menangis
- krembyah** *adv* berjerambai;
ngrembyah *v* menjerambai, menjerumbai (rambut dsb)
- kremes, kremes-kremes** *n* tiruan bunyi "kremes";
kumremes *a* renyah (penganan kering yg mudah dikunyah)
- kremi** *v* kremi; cacing keruit;
- kreminen** *adv* cacingan
- krepel, ngrepel** *v* menggerombol menjadi satu (buah dsb);
menggumpal (awan)
- krempyeng** *n* dengung;
krempyeng-krempyeng *v* mendengung-dengung (suara kumbang

terbang dsb)

¹**kremun** *n* tandu gantung

²**kremun** *n* gerimis

kremus, kremus-kremus *adv* keterangan bunyi mengunyah pengan-
an yg renyah (msl kerupuk, mentimun);

ngremus *v* mengunyah

krénah *n* 1 fitnah; 2 tipu daya; 3 daya upaya;

ngrénah *v* 1 memfitnah; 2 menipu; 3 mengusahakan

krengeng, pating -- *adv* berentengan tegang-tegang (tt tali dsb)

krengcil, pating -- *adv* sedikit demi sedikit; tidak bersamaan (orang yg
datang dsb); tidak serempak (tt suara)

krendha *n* alat pengusung mayat

krengeng *n* kereneng;

ngrenengi *v* memasukkan ke dl kereneng

krenggos, krenggosan *a* terengah-engah

kréngkangan *v* jatuh telentang (terjengkal)

krengkét, krengkat-krengkét *n* tiruan bunyi "krengket" (bunyi gandar
atau kayu pikulan dsb)

kréngséng, ngréngséng *v* menggoreng dijadikan minyak (santan
kelapa)

krengseng *n* keterangan bunyi air yg menjelang mendidih;

kumrengseng *v* berbunyi "krengseng" (air menjelang mendidih)

kreteg *n* hasrat; niat; kehendak;

kreteging ati *v* keinginan hati; hasrat hati

krethil, pating -- *adv* 1 jarang-jarang (tt buah); 2 tidak bersamaan;
tidak serempak (tt orang datang dsb)

krenuk, pating -- *adv* duduk-duduk asyik (berhadapan)

krenyes, mak -- *adv* hancur seketika (tt kerupuk yg terinjak)

krepek, mak -- *adv* tiba-tiba berbunyi "krepek"

krepes, a rompeng; rompes

krépés, mak -- *adv* seketika remuk (tt kerupuk yg terinjak)

krépo *a* 1 lemah; tak berdaya; 2 tua renta

krepus *a* bubungan rumah yg dilepa

krépyak *n* tutup jendela (terbuat dr papan dipasang miring)

kres *adv* keterangan mengiris dng pisau yg sangat tajam

kresa → **kersa**

krésé *n* udang atau ikan kecil-kecil dikeringkan

kresek, **mak** -- *adv* berbunyi spt bunyi sampah kering terinjak;

kumresek *a* gemerisik; tidak nyaring (tt suara)

kresil *a* kecil lagi sulit dipegang

kresna *a* hitam

kresnapaksa *n* bulan sesudah tanggal lima belas

kréta *n* kereta

kreta → **kerta**

kretarta **1** *v* terlaksana; tercapai (cita-cita); **2** *a* paham benar (ilmu)

kretayuga *n* nama zaman (alam)

krété *n* anak buaya

kreteg *n* jembatan;

ngretegi *v* memberi berjembatan

kréték, **kréték-kréték** *adv* berkerutup (bunyi daun basah terbakar dsb)

kreti *n* tindakan; perbuatan; tingkah laku

kretu *n* kartu

kretya → **kreti**

kréwék *adv* rompeng; rompes;

kréwékan *n* taktik;

ngréwéki *v* merompengkan;

kumréwék *a* cerewet; celopar

kréwéng *n* **1** pecahan barang-barang dr tanah liat (periuk, genting, dsb); **2** pecahan tembikar

kricak *n* pecahan batu (untuk memperkeras)

kricik *n* dencing (bunyi uang logam dsb)

kridha *v* **1** berbuat; **2** melaksanakan; bersenang-senang

krikil *n* batu kerikil

krikít, **ngrikít** *v* mengerip; mengerat (tt tikus dsb)

krimi → **kremi**

krinan → **rina**

krincing *n* dencing; denting;

kumrincing *v* berdencing; berdenting

¹**kring** *n* dering (bunyi bel sepeda dsb);

- krang-kring** *v* berkali-kali berdering
²**kring** *n* wilayah; kawasan; daerah
kringet *n* keringat; peluh;
 -- **buntet** bintik-bintik pd kulit (krn keringat tidak dapat keluar);
kringeten *a* berkeringat;
kumringet *v* berkeringat
kringkel, mak -- *adv* tiba-tiba jatuh meringkuk (terguling);
ngringkel *v* meringkuk (tidur dsb)
¹**kripik, kripik-kripik** *a* getas (mudah dipecahkan); repih;
kemripik *a* kering dan mudah direpih
²**kripik** *n* kripik
kris → **keris**
krisik, kumrisik *adv* kering dan berbunyi kersik-kersik
kristal *n* kristal
Kristen *n* Kristen
¹**kritik** *n* kritik
²**kritik, kemritik** *adv* berkeritik-keritik spt rambut terbakar
kriting *a* keriting
¹**kriwik** *a* rempak; rompeng;
kriwikan *n* lubang kecil pd pematang dsb
²**kriwik, kriwik-kriwik** *adv* bunyi air mengalir;
kriwikan *n* kali kecil
¹**kriwil, pating** -- *adv* pecah kecil-kecil
²**kriwil** *n* pusat roda tempat ujung poros jari-jari; naf
kriwis-kriwis *a* jarang (tt rambut dsb)
kriya *n* 1 kerja; 2 tukang (emas dsb)
kriyak-kriyak *adv* keterangan bunyi mengunyah (mentimun dsb)
kriyék, pating *adv* menciap-ciap; ciap-ciap
kriyek, mak -- *adv* keterangan bunyi (terinjak dsb)
kriyes, mak -- *adv* keterangan bunyi (tergilas dsb)
kriyik, pating -- *adv* menciap-ciap (tt anak ayam)
kriyin *kr* → **dhisik**
kriyip, kriyip-kriyip *adv* agak terpejam dan berkedip-kedip (tt mata)
kriyuk, kemriyuk *adv* keterangan berbunyi mengunyah (timun dsb)
krobok, dikrobokaké *v* dimasukkan ke dl air (tt kaki dsb)

krobong *n* selubung

¹**kroco** *n* siput air kecil-kecil

²**kroco** *a* rendahan

krocok, ngrocok *v* 1 mengeroyok; 2 mengenai berkali-kali (tt panah dsb)

krodha *a* sangat marah

krodhong *n* kerodong; kerudung; tirai; selubung;

ngrodhong *v* mengerudungi

krogél, krogél-krogél *v* bergeliat-geliut

krokét *n* kroket; panganan yg dibuat dr kentang yg dihaluskan yg diisi daging

krokos *a* kasar (butir-butir garam, pasir, dsb)

¹**krokot** *n* kerokot; gelang

²**krokot, ngrokoti** *v* mengerokoti

krombong *n* keranjang (tempat arang)

krompol → **grombol**

krompyang *adv* keterangan bunyi (piring jatuh dsb)

krompyong *adv* keterangan bunyi "krompyong"

kroncal, kroncalan *adv* meronta-ronta

¹**kroncong** *n* keroncong;

kroncongan *v* mengadakan pertunjukan keroncong

²**kroncong** *n* gelang tangan (banyak dan sejenis)

³**kroncong, dikroncong** *v* dikukus (tt beras)

⁴**kroncong, kroncongan** *adv* repot membawa beban (terlalu banyak)

kronkho → **kronjot**

krongkong *n* kerongkong; tenggorokan

kronjot *n* sb keranjang besar

kropak *n* 1 daun lontar; 2 keropak; surat yg ditulis pd lontar

kropok, ngropok *v* membakar;

kemropok *adv* kesal dl hati

kropos *a* lapuk

¹**krosak** *n* bunga bambu

²**krosak, mak** -- *adv* tiruan bunyi kersak (daun kering terinjak);

kumrosak *v* berkersak

krosi → **kursi**

- kroso** *n* keranjang yg terbuat dr anyaman daun nyiur
- krosok** 1 *n* tembakau kerosok; 2 *a* kasar (pasir, garam, dsb); 3 *n* daun tembakau yg dikeringkan
- kroto** *n* 1 telur kerengga; 2 bunga melinjo
- krotog, kumrotog** *adv* berderai-derai (tt hujan); kersai (tt nasi)
- krotok** → **krotog**
- krowak** *adv* rompeng lebar
- krowal, pating** -- *adv* bergumpal-gumpal; berbongkah-bongkah (tanah yg dicangkul)
- krowék** → **kréwék**
- krowél, pating** -- *adv* berbongkah-bongkah (agak kecil-kecil); bertakik-takik (kayu yg dirimbass dsb)
- krowod, krowodan** *n* makanan berupa umbi-umbian;
ngrowod *v* berpuasa hanya makan buah-buahan dan umbi-umbian
- krowok** *adv* berlubang agak dalam;
krowokan *n* lubang;
ngrowok *v* 1 melubangi; 2 mengurangi hak
- kroyok, kroyokan** *adv* bersama-sama mengerjakan (melakukan) sesuatu;
ngroyok *v* mengeroyok;
kumroyok *v* berhimpun banyak
- krubut, ngrubut** *v* mengerubut; mengeroyok;
kumrubut *v* berdatangan (tt pembeli)
- krubyuk, krubyuk-krubyuk** *adv* keterangan bunyi menyeberangi air
- krucil, sakrucil-krucil** *a* kecil-kecil
- krucuk, krucuk-krucuk** *adv* bunyi (air);
kumrucuk *adv* berbunyi "krucuk-krucuk" (tt air mengalir dsb)
- krudhuk** *n* kerudung; tutup kepala; telekung;
krudhukan *v* 1 bertelekung; 2 mengenakan selimut (sarung dsb) menutupi kepala
- krudhung** *n* kerudung
- kruget, pating** -- *adv* bergerak geliat-geliut; menggelitik (tt belatung dsb)
- krukub** 1 *n* selubung; selimut; 2 *v* berselimut rapat-rapat;

- krukuban** *v* berselimut rapat-rapat
krul, dikrul *v* dikeriting (tt rambut)
kruma *n* kuman; keruma
krumpyung, ngrumpyung *v* mengeroyok (dng kata-kata);
kumrumpyung *a* sangat riuh
krun *n* kerun; gambar berbentuk kerun
krungkeb *adv* terjerembap
krungsung, kumrungsung *a* tidak tenang (krn dikejar-kejar waktu)
krungu *v* 1 mendengar; 2 terdengar;
krungon-krungonen *adv* seolah-olah mendengar;
ngrungokaké *v* mendengarkan
kruntel, pating -- *adv* tergerak-gerak (tt ulat dsb)
krunteg, pating -- *v* bersama-sama tidur meringkuk
krupuk *n* kerupuk
krpyuk, mak -- *adv* tiruan bunyi
krusek *adv* kersak
krusuk, kemrusuk *a* sangat riuh
krutug, ngrutugi *v* menghujani (batu dsb);
kemrutug *adv* 1 kersai (tt nasi); berderai-derai; 2 keterangan jatuh bersama dan banyak
krutuk-krutuk *adv* kerpak
kruwek, ngruwek *v* 1 mencakar; 2 menggerinjam
kruwel, pating -- *adv* 1 berlingkar-lingkar tidak beraturan (msl bakmi); 2 berasa spt ada yg bergerak (tt perut)
kruwes, ngruwes *v* 1 mencakar (muka); 2 meremas; memegang dng kedua tangan lalu dipotong-potong tanpa pisau (tt sayuran); 4 melaksanakan dng cara yg sangat sederhana
kruwik → uwik
kruwing *n* jn kayu
kruyuk, kruyukan *adv* keroyokan;
ngruyuk *v* 1 mengerumuni; 2 mengeroyok;
kemruyuk *v* 1 berkerumun; 2 berkumpul; bergerombol;
kuat *a* kuat
kubra, kiyamat -- *adv* kiamat besar (akhir zaman)
kubuk *n* nama permainan

kubur, kuburan *n* kuburan;

ngubur *v* mengubur

kucuh, kekucuh *n* hadiah; pemberian

kucai *n* kucai; nama sayuran sb bawang

kucapah, pating -- *adv* keterangan makan dng penuh selera

kucem *a* pucat; suram; kucam;

ngucemaké memalukan

¹**kucing** *n* kucing

²**kucing, ngucing** *adv* mendesak (tt minta)

³**kucing, kucing-kucingan** *n* nama permainan

⁴**kucing, bis kucing** *n* nama tumbuh-tumbuhan

kucir *n* kucir;

kuciran *v* berkucir;

ngucir *v* membuat kucir

kuciwa *a* kecewa;

nguciwani *v* mengecewakan

kucu, nguconi *v* mencuci hanya pd bagian yg kotor (tt kain)

kucur, kumucur *adv* 1 berliur; 2 bercucuran

kuda *kr* → **jaran**;

kuda-kuda *n* kuda-kuda; kayu penyangga pd kerangka rumah dsb

kudang, ngudang *v* 1 menyayang dng menimang (tt anak); 2 men-cita-citakan; 3 memarahi;

kekudangan *n* yg diharap-harapkan agar menjadi ...

kudhi *n jn* parang (sabit)

kudhis *n* kudis

kudhu *n* kudu; cat merah untuk kain batik, terbuat dr akar atau kulit pohon mengkudu

kudhung *n* tudung; kudung; cepiau; caping;

kudhungan *v* bertudung; memakai tudung;

ngudhungi *v* menudungi; memberi bertudung

kudhup *n* kuncup; kelopak bunga yg belum mekar

kudu *v* harus;

ngudhokaké *v* mengharuskan;

kumudu-kudu *adv* ingin sekali akan ...

kudus *a* kudus; suci

kujiwat, ngujiwat *v* mengerling

kujur, sakujur *adv* sekujur; seluruh (badan)

kukila → **manuk**

kuku *n* kuku

¹**kukub** → **kukup**

²**kukub, kukuban** *n* wilayah; daerah; kawasan

kukud *v* mengemasi barang-barang dagangan sesudah berjualan

kukuh *a* kukuh; kokoh;

ngukuhi *v* mempertahankan pendapat

kukul jerawat;

kukulen *v* berjerawat

kukum *n* hukum; keputusan pengadilan

kukup, ngukup *v* 1 mencakup; meraup; 2 memelihara (anak terlantar)

kukur, kukur-kukur *v* bergaruk-garuk; (sedang mengukur-ngukur;

ngukur *v* menggaruk; mengukur

¹**kukus** *n* 1 asap; 2 uap;

kukusan *n* kukusan; barang anyaman berbentuk kerucut untuk mengukus (nasi dsb);

kumukus *adv* berasap

²**kukus, kumukus** *n* kemukus; lada berekor

kukut → **kukud**

¹**kul** *n jn* siput air;

-- **buntet jn** siput air, sering dipergunakan sbg azimat

²**kul** *n* kubis; kol

kula *kr* → 1 aku; 2 *n* jawaban sewaktu dipanggil

kulah *n* kulah; bak (air)

kulak *v* kulak; membeli dagangan untuk dijual

kula nuwun *n* permisi (kata-kata sbg salam sewaktu bertamu atau lewat di depan orang banyak)

kulawu *n* nama wuku yg kedua puluh tiga

kuldi *n* nama buah (dl cerita Nabi Adam)

kuli *n* kuli; pekerja kasar

kulik → **kolik**

kulina *adv* biasa; terbiasa;

ngulinakké *v* membiasakan;

pakulinan *1* kebiasaan

kulinten *kr* → **kulina**

kulit *n* kulit; belulang;

-- **daging** famili; sanak saudara;

kulitan *1 v* masih berkulit (tt kacang dsb); *2 adv* dr bagian kulit (anyaman bambu dsb);

pakulitan *n* keadaan kulit

kuliyah *v* kuliah

kulon *n* barat;

ngulon *v* pergi ke barat

kulub, kuluban *n* sayuran dsb yg direbus

kuluk *n* kuluk; tengkolok; kopiah yg dipakai mempelai pria pd upacara perkawinan

kulup *n 1* buyung; panggilan kpd anak laki-laki; *2* kulit kepala pelir (biasa dipotong sewaktu dikhitan)

kum, ngekum *v* merendam

kumaki *a* berlagak sbg seorang kakek

kumala *n* intan; kemala

kumala kala *n* remaja

kumalungkung *a* congkak; angkuh; sombong

kumampo *a* sudah tua hampir masak (tt mangga dsb)

kumandhang *n* gema; gaung;

ngumandhang *v* bergema; bergaung; menggema

kumara *n 1* anak laki-laki; jejak; *2* intan; *3* jiwa; roh

kumaruk → **kemaruk**

kumat *adv* kambuh

kumawani → **wani**

kumawantun *kr* → **kumawani**

kumayangan *a* amat beruntung

kumbah, ngumbah *v* mencuci; membasuh;

kumbahan *n* cucian

kumbang → **kombang**

kumbi *adv* ingkar (thd tuduhan)

kumbu *n* nama panganan biasanya terbuat dr kacang-kacangan dng gula

kumecer 1 *a* ingin sekali; 2 *v* berliur

kumel *a* kumal; lusuh

kumendhan *n* komandan

kumenthus *a* sombong; congkak

kuméron → **keméron**

kumerud *adv* 1 gemuruh (tt suara hujan); 2 berduyun-duyun (orang)

kumeruk *adv* saat yg paling baik jika dikeruk (tt degan)

kumetép *a* terasa sangat panas atau pedas

kumethak *a* sombong; congkak; takabur; angkuh

kumidhi *n* komidi;

-- **setambul** pertunjukan sb sandiwara berbahasa Melayu

kumini suci *n* roti tanpa ragi yg disucikan

kumis *n* kumis

kumisaris *n* komisaris

kumisi *n* komisi

kumlunthu *a* berlagak pandai

kumocor *v* berliur

kumpa → **kompa**

kumpeni *n* tentara Belanda

kumplit → **komplit**

kumpris *n* anak yg akan mengganti kedudukan ayahnya

kumprung *a* sangat bodoh; sangat bebal

kumpul *v* kumpul;

-- **kebo** pria dan wanita hidup bersama sebagaimana suami istri tanpa ikatan perkawinan;

kumpulan 1 *v* ikut berkumpul; 2 *n* perkumpulan; organisasi;

ngumpul *v* berkumpul;

ngumpuli *v* 1 ikut bergaul; 2 menyetubuhi

kumramyang *adv* mulai tampak kemerah-merahan (matahari menjelang terbit)

kumrangga *adv* hampir mendidih (minyak)

kumranyas *adv* terasa gatal (panas atau pedas)

kumriwik *a* banyak

kumrungsung *a* merasa dikejar-kejar

kumucing *n* kemucing; sapu dr bulu

kumud → **klumud**

kumuda *n* 1 bunga teratai putih; 2 daun benalu (jika digunakan sbg obat)

¹**kumukus** *n* kemukus; lada berekor

²**kumukus, lintang** -- *n* bintang berekor

kumur-kumur, ajur -- *a* hancur luluh; remuk redam

kuna *a* kuna; kuno;

-- **lawu** kuno sekali; -- **merbung** kuno sekali;

ngunani *v* bergaya kekuno-kunoan

kunang → **konang**

kunarpa *n* jenazah; mayat

kunca *n* punca; ujung (kain dsb) yg terkulai

kuncara *a* tersohor; termasyhur

¹**kunci** *n* kunci; sb halia sbg bumbu sayur

²**kunci** *n* kunci; kancing (pd pintu, peti, dsb);

ngunci *v* mengunci; mengancing dgn kunci

kuncung *n* kuncung; jambul; gombak;

kuncungan *v* berkuncung; berjambul

kuncup *n* kuncup

kundhala *n* 1 cincin; gelang; 2 anting

kundhang → **kondhang**

kundhi *n* tukang membuat perkakas dr tanah liat

kundhisi *v* minum-minuman keras sbg tanda kehormatan

kundhuh *n* buah pohon gebang

kundhur *n* nama bunga

kungkang → **kongkang**

kungkung, ngungkung *v* 1 mengurung (orang dsb) tidak boleh pergi;

2 bertalu-talu (tt bunyi gamelan dsb)

kuning *a* kuning;

-- **enom** kuning muda; -- **gading** kuning gading; -- **langsap** kuning

langsap; -- **nyekining** kuning bersih;

kunungan *n* 1 kuningan (jn logam); 2 wuku yg kedua belas;

nguningaké *v* menguningkan

kunir *n* kunir; kunyit

kunjara *n* penjara;

ngunjara *v* memenjara

kunjuk *vkr* dipersembahkan; dihaturkan;

ngunjukaké *v* 1 mempersembahkan; menghaturkan; 2 menaik-kan (celana yg sedang dipakai)

kunta *n* sb tombak pendek (dilemparkan)

kuntan → **kontan**

kunthét → **kunthing**

kunthing *a* kerdil; tidak dapat besar (tt anak dsb)

kunthiwiri *v* hilir mudik; berulang kali (datang)

kuntul *n* kuntul (sb burung bangau yg bulunya putih)

kunyit → **kunir**

kupat *n* ketupat;

-- **lepet** sb ketupat sbg rangkaian sesaji; -- **luwar** ketupat yg diisi dgn beras kuning (untuk membayar nadar)

kupeng, ngupeng *v* mengelilingi; melingkungi; melingkari;

kuping *n* telinga;

nguping *v* mendengarkan dng sembunyi-sembunyi

kupiya *n* pengalaman; hal-hal yg sudah pernah dialami

kupluk *n* kopiah yg biasanya terbuat dr beledu hitam dan berbentuk segi panjang; kupluk

kupon *n* kupon

kupu *n* kupu-kupu

-- **gajah** kupu-kupu yg besar; -- **tarung** pintu yg berdaun dua (kanan dan kiri)

kupur *a* kafir

kupyah *n* kupiah; kopiah

kur → **mung**

kura *n* kura-kura; baning

kurah *v* berlumur;

kurah *v* berlumur

• **Quran**

tv kurang; belum lengkap;

a kurang ajar; -- **luwih** *adv* kurang lebih; kira-kira;

sekitar; -- **terang** *a* kurang jelas; -- **waras** *a* kurang waras; sinting

ngurangi *v* mengurangi;

kekurangan *n* kekurangan

Kurantil *n* Kurantil (wuku yg keempat dl tahun Jawa)

kurap *n* kurap; nama penyakit sb kadas

kurat *v* kurat;

nguras *v* 1 menguras; membersihkan (kolam dsb); 2 menghabiskan semua (harta dsb)

kurasi *n* nama kain berkembang-kembang

kurban *n* kurban;

ngurbanaké *v* 1 mengurbankan (kambing dsb) untuk memenuhi kewajiban agama; 2 memberikan dng ikhlas

kurep *v* telungkup;

mengkurep *v* tertelungkup;

ngurepaké *v* menelungkupkan

Kures *n* Kuraisy (suku bangsa Arab yg dipimpin Abdulmutalib)

kurma *n* kurma

kurmat *v* hormat;

ngurmati *v* menghormati

kursi *n* kursi;

-- **jonjang** kursi goyang

kursus *n* kursus;

ngursus *v* mengursus

kursut *n* kayu penggaris (alat tukang kayu)

kuru *a* kurus;

ngurokaké *v* memperkurus; menguruskan

kurung *n* kurung; tanda baca yg biasanya digunakan untuk menyatakan hal yg sama;

kurungan *n* 1 yg dikurung; 2 kurungan atau sangkar;

ngurung *v* 1 mengurung; 2 memberi tanda kurung

kurup *a* imbang; sepadan (dng jerih payahnya)

kusi *a* kotor dan tampak bersisik (tt kulit dsb)

kusir *n* sais; kusir; pengendali (delman);

ngusiri *v* mengusiri; mengendalikan (delman)

kusta *a* kusta

kusuk *a* khusyuk

kusuma *n* 1 bunga; 2 putri cantik

kusumastuti *n* jn tembang (Jawa)

kusus *a* khusus;

ngususaké *v* mengkhususkan

kutang → **kotang**

kutbah *n* khutbah; khotbah

kutha *n* kota;

nguthani *a* bergaya spt orang kota

kuthak, kekuthak *v* berlumuran (darah dsb)

kuthilang *n* burung ketilang; burung kutilang

¹**kuthuk** *n* anak ayam

²**kuthuk** *a* 1 jinak (tt binatang); 2 suka di rumah

kuthung, klambi -- *n* baju yg tidak berlengan

¹**kutil** *n* kutil; bintil kecil sb jerawat pd kulit;

kutilen *v* berkutil

²**kutil, ngutil** *v* mencopet

¹**kutis** *n* kumbang tahi

²**kutis** *n* pelacur

³**kutis** *n* tengkuk kuda

kutu *n* nama tumbuh-tumbuhan

kutub *n* kutub; pangkal poros bumi

kutug, kekutug *v* membakar dupa;

ngutugi *v* mengasapi dng dupa;

kumutug *v* berasap

kutuk *n* ikan gabus

kutut → **perkutut**

kuwaga *a* pendek dan bengkok (tangan dsb); pekuk

kuwagang *adv* mampu; kuat; dapat

kuwal bagian kayu antara kulit dan terasnya

kuwalahan *adv* kewalahan

kuwalat *adv* kena tulah

kuwali *n* periuk; kual

kuwalon *a* tiri;

nguwalonaké *v* menganaktirikan

kuwanda *n* 1 badan; tubuh; 2 mayat; bangkai

kuwangwung *n* kumbang nyiur

kuwaos *kr* → **kuwasa**

kuwas *n* kuas

kuwasa 1 *v* kuasa; berkuasa; 2 *n* kekuasaan

kuwat 1 kuat; mampu; 2 tahan lama;

nguwati *v* memperkuat;

kekuwatan *n* kekuatan; kemampuan

kuwatir *a* khawatir; takut; gelisah;

nguwatiri *v* mengkhawatirkan;

nguwatiraké *v* mengkhawatirkan

kuwatos *kr* → **kuwatir**

kuwawa *a* mampu; kuat

kuwawi *kr* → **kuwawa**

kuwaya *n* air empedu

kuwéni *n* kuini

kuwel, sakuwel *adv* sejumput (tembakau dsb)

kuwéléh *v* tersingkap rahasianya

kuwi *p* itu

kuwih *n* kue-kue; kue;

-- **ranjang** nama penganan

kuwil, nguwil-uwil *v* menggerak-gerakkan jari dsb (pd bagian tertentu)

kuwowogen *a* bosan krn terlampau banyak

kuwu *n* pangkat sb lurah desa zaman dahulu;

pakuwon *v* tempat tinggal; peristirahatan

¹**kuwuk** *n* kuwuk; kucing liar

²**kuwuk** *n* sb kerang (lokan) besar

kuwung *a* cekung; jeluk (tt panci, mangkok, dsb);

kewuwugen *a* terlalu cekung

kuwur *a* bingung; gundah

kuwut *n* nama tumbuhan (berduri)

kuya, nguya-(ng)uya *v* mendesak agar pergi

kwaci kuaci, biji semangka yg dikeringkan dan diasinkan

kwalitét *n* kualitas

kwalon → **kuwalon**

kwartal *n* kuartal; catur wulan (seperempat tahun);

kwartalan *n* liburan catur wulan

kwarto *n* kuarto

kwatir → **kuwatir**

kwitansi *n* kuitansi

kwitangsi → **kwitansi**

kwowogen → **kuwowogen**

kyai *n* kiai; ki (sebutan orang laki-laki beragama Islam yg dihormati)

